THE COMMENTARY ON THE DHAMMAPADA

Vol. II.

Pali Text Society

The Commentary on the Dhammapada

EDITED BY

H. C. NORMAN, M.A.

PROFESSOR OF ENGLISH LITERATURE AT QUEEN'S COLLEGE, BENARES

VOL. II

London
PUBLISHED FOR THE PALI TEXT SOCIETY
BY
LUZAC & COMPANY, LTD.
46 GREAT RUSSELL STREET, W.C.1
1970

P
294·3823
T 595 a·d·n
V. 2

First published - 1906
Reprinted - - 1970

SBN 7189 0482 6

COMPUTERISED
C 6627

This reprint of
The Commentary on the Dhammapada
and the Index volume
has been made possible by the generosity
of the
Well-Wisher
who sponsored the reprint
in 1969 of
Buddhist Legends
by E. W. Burlingame

THE ASIATIC SOCIETY
CALCUTTA 700016
Acc No. 49317
Date 7. 11. 88

All rights reserved
Sl. no. 081231

PRINTED IN GREAT BRITAIN BY STEPHEN AUSTIN AND SONS, LTD.,
CAXTON HILL, HERTFORD.

LIST OF VATTHUS

V. Bālavaggo.

VI. Paṇḍitavaggo.

VII. Arahantavaggo.

VIII. Sahassavaggo.

V. BĀLAVAGGO.

1. Aññatarapurisavatthu.*

'Dīghā jāgarato rattī' ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Pasenadikosalañ c'eva aññataraṅ ca purisaŋ ārabbha kathesi.

Rājā kira Pasenadikosalo ekasmiŋ chaṇadivase[1] alaŋkatapaṭiyattaŋ sabbasetaŋ ekaŋ Puṇḍarīkaŋ nāma hatthiŋ abhiruyha[2] mahantena rājânubhāvena nagaraŋ padakkhiṇaŋ karoti, ossāraṇāya[3] vattamānāya leḍḍudaṇḍâdīhi[4] pothiyamāno mahājano palāyanto gīvaŋ parivattetvâpi[5] oloketi.[6] Evaŋ rājūnaŋ kira sudinnadānassa surakkhitasīlassa sukatakalyāṇakammass' etaŋ[7] phalaŋ.[8] Aññatarassâpi duggatapurisassa bhariyā sattabhūmakassa[9] pāsādassa uparimatale[10] ṭhitā ekaŋ vātapānakavāṭaŋ[11] vivaritvā[12] rājānaŋ oloketvā va[13] apagañchi, rañño puṇṇacando valāhakantaraŋ[14] paviṭṭho viya upaṭṭhāsi; so tassā paṭibaddhacitto hatthikkhandhato[15] patanâkārappatto viya hutvā

---

* Rogers, p. 125.

1 K. channa°, S. chana°. 2 C. C[a] āruyha.
3 *So* S.; C. C[a]. K. osā B. uss°. 4 K. leṇḍu°.
5 K. °itvâpi. 6 B. K. *a.* yeva.
7 B. K. *om.* sura° suka°. B. taŋ. 8 K. *a.* atha.
9 B. K. °ik°. 10 K. uparile. B. uparitale.
11 B. vātapānassa ka°. C. C[a]. pihitaka°.
12 B. °āpetvā. 13 K. *om.* B. *a.* sā.
14 K. balāhakantare. 15 K. hatthipiṭṭhe ṭhito.

khippaŋ nagaraŋ[1] padakkhiṇaŋ katvā antepuraŋ pavisitvā ekaŋ vissāsikaŋ[2] amaccaŋ āha: 'asukaṭṭhāne[3] te mayā olokitapāsādo diṭṭho' ti. 'Āma devā' ti.[4] 'Tatth' ekaŋ itthiŋ addasā' ti. 'Addasaŋ devā' ti. 'Gaccha tassā sassāmikaassāmikabhāvaŋ[5] jānāhī'[6] ti. So gantvā tassā sassāmikabhāvaŋ[7] ñatvā gantvā[8] rañño 'sassāmikā' ti ārocesi.[9] Atha raññā[10] 'tena hi tassā[11] sāmikaŋ pakkosāhī' ti vutte[12] gantvā 'ehi bho[13] rājā taŋ pakkosatī' ti āha. So[14] 'bhariyaŋ me nissāya bhayena uppannena bhavitabban' ti cintetvā rañño āṇaŋ paṭibāhitum asakkonto gantvā rājānaŋ vanditvā aṭṭhāsi. Atha naŋ[15] rājā 'maŋ[16] upaṭṭhāhī' ti āha. 'Alaŋ deva[17] attano kammaŋ katvā tumhākaŋ suṅkam dadāmi, sā eva me[18] jīvikā[19] hotū' ti. 'Tava suṅkena mayhaŋ attho natthi, ajja[20] paṭṭhāya maŋ upaṭṭhāhī'[21] ti tassa phalakañ ca āvudhañ ca dāpesi. Evaŋ kir' assa ahosi: 'kiñcid ev' assa dosaŋ āropetvā ghātetvā bhariyaŋ gaṇhissāmī' ti. Atha naŋ so[22] maraṇabhayabhīto appamatto[23] hutvā upaṭṭhāsi. Rājā tassa vivaraŋ[24] apassanto[25] kāmapariḷāhe[26] vaḍḍhanto[27] 'ekam[28]

---

[1] K. °ra°.
[2] B. °akaŋ. S. °ikâmaccaŋ.
[3] B. *a.* gantvā.
[4] K. *a.* kiŋ passasîti, *om.* addasā ti.
[5] B. sasāmikabhāvaŋ asāmikabhāvaŋ.
[6] K. jānā.
[7] B. sāmika°.
[8] K. āg°.
[9] K. āha rocesi.
[10] B. rājā.
[11] K. C. *om.* Cᵃ. sasāmikaŋ.
[12] B. S. vutto. K. *a.* so.
[13] K. tvaŋ bho, *om.* taŋ.
[14] B. *a.* cintesi.
[15] B. *om.*
[16] C. K. *om.* B. *a.* ito paṭṭhāya.
[17] K. *a.* ahaŋ.
[18] B. ghare yeva me.
[19] K. so. suṅko.
[20] K. B. ajjato.
[21] C. Cᵃ. upaṭṭhahā.
[22] B. ath' assa.
[23] K. *a.* va.
[24] K. antaraŋ.
[25] B. *a.* so.
[26] B. kāmarāga°.
[27] B. °nte.
[28] K. evam.

assa dosaŋ āropetvā rājâṇaŋ[1] karissāmī' ti[2] pakkosāpetvā evam āha: 'ambho ito yojanamatthake[3] nadiyā asukaṭṭhānaŋ nāma gantvā sāyaŋ mama nahānavelāya kumuduppalāni c'eva aruṇavaṇṇamattikañ[4] ca āhara; sace tasmiŋ khaṇe na āgacchasi[5] āṇaŋ[6] te karissāmī' ti. Sevako kira catūhi dāsehi patikiṭṭhataro,[7] dhanakkītâdayo hi dāsā[8] 'sīsaŋ me rujati[9] piṭṭhiŋ me rujatī' ti vatvā acchituŋ labhanti yeva, sevakass'[10] etaŋ natthi, āṇattakammaŋ[11] kātum eva vaṭṭatī' ti[12] tasmā so 'avassaŋ mayā gantabbaŋ, kumuduppalehi saddhiŋ aruṇavaṇṇamattikā nāma nāgabhavane uppajjati, ahaŋ kuhiŋ labhissāmī' ti cintento[13] maraṇabhayabhīto gehaŋ gantvā 'bhadde niṭṭhitaŋ me bhattan' ti āha. 'Uddhanamatthake sāmī' ti.[14] So yāva bhattam otarati tāva sandhāretuŋ asakkonto uluṅkena kañjiyaŋ harāpetvā[15] yathāladdhena vyañjanena saddhiŋ allam eva bhattaŋ pacchiyaŋ opīḷetvā[16] ādāya yojanikaŋ maggaŋ pakkhanto,[17] tassa gacchantass' eva bhattaŋ pakkaŋ ahosi. So anucchiṭṭhaŋ[18] katvā[19] thokaŋ bhattaŋ[20] apanetvā bhuñjanto ekaŋ addhikaŋ[21] disvā 'mayā apanītaŋ[22] thokaŋ anucchiṭṭhaŋ bhattam eva atthi, gahetvā bhuñja sāmī' ti.[23] So gaṇhitvā[24] bhuñji, itaro pi bhuñjitvā ekaŋ

---

[1] K. rājadaṇḍaŋ. *Cf.* I. 194. [2] K. *a.* cintetvā taŋ.
[3] K. pañcayo°. [4] K. °vatti° *al.* B. °vati°.
[5] K. nâg°. [6] K. rājadaṇḍaŋ.
[7] C. C[a]. pakiṭṭh°. B. K. kiliṭṭhataro. B. *a.* va.
[8] K. dāsadāsi. [9] K. rujjh°.
[10] S. tass'. [11] K. āṇati°. B. āṇattikan.
[12] B. *om.* [13] B. °tvā.
[14] K. *a.* āha.
[15] K. taṇḍulaŋ sakañjikaŋ ah°. B. °kaŋ.
[16] K. odahitvā. C. C[a]. °āpetvā.
[17] C. pakkhandanto. S. pakkanto. B. °ndo.
[18] S. anucci°. [19] B. *a.* va.
[20] K. *om.* [21] K. *a.* purisaŋ.
[22] B. apanetvā ṭhapitaŋ. [23] K. bhuñjāhī ti.
[24] K. so pi taŋ gahetvā.

bhattamuṭṭhiŋ udake khipitvā mukhaŋ vikkhāletvā mahantena saddena 'imasmiŋ nadīpadese adhivatthā nāgasupaṇṇā devatā[1] vacanaŋ me suṇantū' ti,[2] 'rājā mayhaŋ āṇaŋ kātukāmo[3] "kumuduppalamālehi[4] saddhiŋ aruṇavaṇṇamattikaŋ āharā" ti maŋ āṇāpesi, addhikamânussassa ca me bhattaŋ dinnaŋ taŋ sahassânisaŋsaŋ, udake macchānaŋ dinnaŋ taŋ satânisaŋsaŋ, ettakaŋ puññaphalaŋ tumhākaŋ taŋ[5] pattiŋ katvā demi,[6] mayhaŋ kumuduppalamālehi saddhiŋ arunavaṇṇamattikaŋ āharathā' ti tikkhattuŋ anusāvesi.[7] Tattha adhivattho[8] nāgarājā taŋ saddaŋ sutvā mahallakavesena tassa santikaŋ gantvā 'kiŋ vadesī' ti āha. So punappuna[9] pi tath' eva vatvā 'mayhaŋ taŋ pattiŋ dehī' ti vutte, 'demi sāmī' ti āha;[10] puṇa pi 'dehī' ti vutte, 'demi sāmī' ti āha.[11] Evaŋ so dve tayo vāre pattiŋ āharāpetvā kumuduppalehi saddhiŋ aruṇavaṇṇamattikaŋ adāsi.

Rājā pana[12] cintesi: 'manussā nāma bahumantā;[13] sace so kenaci upāyena labheyya, kiccaŋ me na nipphajjeyyā' ti, so kālass'[14] eva dvāraŋ pidahāpetvā muddikaŋ attano santikaŋ āharāpesi. Itaro pi puriso rañño nahānavelāyam eva gantvā[15] dvāraŋ alabhanto dvārapālaŋ pakkositvā 'dvāraŋ vivarā' ti āha. 'Na sakkā[16] vivarituŋ, rājā kālass' eva muddikaŋ rājagehaŋ āharāpesī' ti. So 'rājadūto 'ham[17] vivarā'[18] ti vatvâpi dvāraŋ alabhanto 'natthi me idāni jīvitaŋ, kin nu kho karissāmī' ti cintetvā dvārassa

---

1 K. °ṇṇadevatāyo.
2 K. *om.*
3 K. kāretu°.
4 B. K. kumuduppalehi, *so infra.*
5 B. K. *om.*
6 B. dammi.
7 K. anuss°.
8 B. K. °tthā. C. °tvā. C[a]. °tto.
9 B. K. puna.
10 B. K. demī ti āha, *so infra.*
11 S. *om.* puna pi . . . sāmī ti.
12 K. pi. B. *om.*
13 B. K. bahumāyā.
14 C. K. sakāl°.
15 K. āg°. B. evâg°.
16 K. sakkomi.
17 K. *om.* B. ahaŋ, *and a.* dvāraŋ.
18 K. vivarāhī.

uttarummāre[1] mattikapiṇḍaŋ[2] khipitvā tassūpari pupphāni laggetvā mahāsaddaŋ karonto 'ambho nagaravāsino mayā rañño āṇattiyā katabhāvaŋ[3] jānātha,[4] rājā maŋ akāraṇena vināsetukāmo' ti tikkhattuŋ viravitvā 'kattha nu kho gacchissāmī' ti cintento[5] 'bhikkhū nāma muduhadayā, vihāraŋ gantvā nipajjissāmī' ti sanniṭṭhānam akāsi. Ime hi nāma[6] sattā sukhitakāle bhikkhūnaŋ atthibhāvam pi[7] ajānitvā dukkhâbhibhūtakāle[8] vihāraŋ gantukāmā[9] honti; tasmā so pi 'aññaŋ me tāṇaŋ natthī' ti vihāraŋ gantvā ekasmiŋ phāsukaṭṭhāne nipajji.[10] Rañño pi taŋ rattiŋ niddaŋ alabhantassa taŋ itthiŋ anussarantassa kāmapariḷāho uppajji.[11] So cintesi: 'vibhātakkhaṇe[12] eva[13] taŋ purisaŋ ghātetvā[14] itthiŋ ānessāmī' ti. Tasmiŋ khaṇe[15] saṭṭhiyojanikāya Lohakumbhiyā nibbattā cattāro purisā pakka ṭṭhitāya[16] ukkhaliyā taṇḍulaŋ[17] viya samparivattakaŋ[18] paccamānā tiŋsavassasahassehi[19] heṭṭhimatalaŋ[20] patvā aparehi tiŋsavassasahassehi puna mukhavaṭṭiyaŋ pāpuṇiŋsu[21]; te sīsaŋ ukkhipitvā aññamaññaŋ oloketvā ekekaŋ gāthaŋ vattukāmā[22] vattuŋ asakkontā ekekaŋ akkharaŋ vatvā parivattitvā[23] Lohakumbhim eva paviṭṭhā. Rājā niddaŋ alabhanto majjhimayāmasamanantare taŋ saddaŋ

---

[1] B. upari°.
[2] K. matikā°.
[3] B. gata°.
[4] K. jānatha.
[5] B° tvā.
[6] K. *om.*
[7] K. *a.* natthibhāvaŋ pi.
[8] K. °bhūtā. B. °bhūtā va.
[9] B. *a.* va.
[10] B. *a.* atha. K. *a.* atha kho.
[11] K. °ajjati.
[12] K. bhāvita°.
[13] B. K. yeva.
[14] K. ghātāpetvāna. B. °āpetvā.
[15] B. *a.* yeva.
[16] B. pakkuth°. K. paku°.
[17] K. ukkhiliyā taṇḍulā. B. taṇḍulā.
[18] K. °kā. B. °vattantā.
[19] S. B. tiŋsāya va°.
[20] K. C[a]. °tale.
[21] *Cf.* F. J. III. 43. Lohakumbhijātaka.
[22] K. *a.* taŋ. B. *a.* taŋ gāthaŋ.
[23] K. °etvā.

sutvā bhīto utrastamānaso[1] 'kin nu kho mayhaŋ jīvitantarāyo[2] bhavissati udāhu[3] aggamahesiyā[4] udāhu me rajjaŋ vinassatī'[5] ti cintento[6] sakalarattiŋ akkhīni[7] nimmīlituŋ[8] nāsakkhi. So aruṇuggamanakāle[9] eva[10] purohitaŋ[11] pakkosāpetvā 'ācariya mayā[12] majjhimayāmasamanantare mahantā bheravasaddā sutā "rajjassa vā mahesiyā vā mayhaŋ vā kassa antarāyo bhavissatī" ti na jānāmi, tena me tvaŋ pakkosāpito' ti āha. 'Mahārāja kin[13] te saddā sutā' ti. 'Ācariya "du" iti "sa" iti "na" iti "so" iti[14] ime sadde assosiŋ, imesaŋ hi nipphattiŋ upadhārehī' ti. Brāhmaṇassa mahāandhakāraŋ paviṭṭhassa viya na kiñci paññāyi;[15] '"na jānāmī"' ti vutte pana lābhasakkāro me parihāyissatī' ti, bhāyitvā 'bhāriyaŋ[16] mahārājā' ti āha. 'Kiŋ ācariyā' ti. 'Jīvitantarāyo te[17] paññāyatī' ti. So diguṇaŋ[18] bhīto 'ācariya atthi kiñci[19] paṭighātakāraṇan' ti. 'Atthi[20] mahārāja, mā bhāyi, ahaŋ tayo vede[21] jānāmī' ti.[22] 'Kiŋ pana[23] laddhuŋ vaṭṭatī' ti. 'Sabbasatayaññaŋ yajitvā jīvitaŋ labhissasi devā' ti. 'Kiŋ laddhuŋ vaṭṭatī' ti.[24] 'Hatthisataŋ assasataŋ[25] usabhasataŋ dhenusataŋ ajasataŋ[26] urabbhasatam kukkuṭasataŋ sūkarasataŋ dārakasataŋ dārikāsatan' ti evaŋ ekekaŋ pāṇajātiŋ sataŋ[27] sataŋ

---

[1] C^a. B. utrāsa°.
[2] B. °yaŋ vā.
[3] B. *a*. me.
[4] B. *a*. vā.
[5] B. vinassissatī.
[6] K. cintetvā.
[7] C^a. akkhī.
[8] S. B. °etuŋ.
[9] B. °velāya.
[10] K. yeva.
[11] C. por°.
[12] S. K. *om*.
[13] S. *a*. ti. K. *a*. nu.
[14] B. itīti.
[15] B. K. °ati.
[16] K. *a*. saddaŋ.
[17] C. C^a. *om*.
[18] B. K. dvi°.
[19] B. *a*. pana.
[20] K. *a*. pi.
[21] B. bede.
[22] K. *a*. rājā.
[23] K. *om*.
[24] K. *om*. kiŋ . . . ti.
[25] K. assā°.
[26] B. *a* gadrabhasa° ājaññasa°.
[27] B. °jātisataŋ, *om*. sataŋ.

katvā gaṇhāpento[1] 'sace[2] migajātim eva gaṇhāpessāmi[3] "attano khādanīyam eva ganhāpetī"[4] ti vakkhantī' ti,[5] tasmā hatthiassamanusse pi[6] gaṇhāpesi. Rājā 'mama jīvitam eva mayhaŋ lābho'[7] ti cintetvā, 'sabbapāṇe sīghaŋ gaṇhathā' ti āha. Āṇattamanussā adhikatare gaṇhiŋsu. Vuttam pi c' etaŋ Kosalasaŋyutte:[8] 'Tena kho pana samayena rañño Pasenadi[9]-Kosalassa mahāyañño paccupaṭṭhito hoti, pañca ca[10] usabhasatāni pañca ca vacchatarasatāni[11] pañca ca vacchatarīsatāni pañca ca ajasatāni[12] pañca ca urabbhasatāni[13] thūnūpanītāni[14] honti yaññatthāya, ye pi 'ssa te[15] honti dāsā ti vā pessā[16] ti vā kammakarā[17] ti vā te pi daṇḍatajjitā bhayatajjitā assumukhā rudamānā[18] parikammāni karonti, mahājano[19] attano attano ñātīnaŋ[20] aṭṭhāya paridevamāno mahāsaddam akāsi, paṭhaviyaŋ[21] udrīyanasaddo[22] viya ahosi.[23] Mallikā devī[24] rañño santikaŋ gantvā, 'kin nu kho[25] mahārāja indriyāni apākatikāni kilantarūpāni viya paññāyathā' ti.[26] 'Kiŋ

---

[1] B. °eti.
[2] B. *a.* pi.
[3] C[a]. °esissāmi.
[4] B. °ssatī.
[5] B. *only*.
[6] K. *om.*
[7] K. lābho hoti *for* ma° lā°.
[8] Saŋyutta, I. 75.
[9] C. Pasenadissa.
[10] K. *om.*
[11] B. vacchasa°. K. assatari°.
[12] B. ājañña°.
[13] K. *a.* pañca sūkarasatāni, pañca kukkuṭasatāni, pañca dhenusatāni. B. *a.* pa° dhe° pa° ku°.
[14] B. K. *om.*
[15] K. *om.*
[16] B. pesā. K. dāsī.
[17] K. °ārā.
[18] B. K. rod°.
[19] B. °janakāyo.
[20] B. K. puttadhītuñā°.
[21] S. paṭhavī°. B. K. mahāpaṭhavī°.
[22] B. undriyana°. K. udriyasaddo.
[23] K. hoti. B. K. *a.* atha.
[24] B. K. *a.* taŋ saddaŋ sutvā.
[25] K. te *for* nu kho. B. *a.*
[26] B. K. S. *a.* pucchi.

tuyhaŋ[1] Mallike tvaŋ mama kaṇṇamūle[2] āsīvisam pi gacchantaŋ[3] na jānāsī' ti. 'Kiŋ pan' etaŋ devā' ti[4]. 'Rattibhāge me evarūpo nāma saddo suto, svāhaŋ[5] purohitaŋ pucchitvā, "jīvitantarāyo te paññāyatī" ti, "sabbasatayaññaŋ yajitvā jīvitaŋ labhissasī" ti sutvā[6] "mama jīvitam eva mayhaŋ lābho" ti ime pāṇe gaṇhāpesin' ti. Mallikā devī[7] 'andhabālo 'si mahārāja kiñcâpi mahābhakkho 'si, anekasūpavikatikaŋ[8] doṇapākaŋ[9] bhuñjasi, dvīsu raṭṭhesu rajjaŋ kāresi, paññā pana te mandā' ti āha. 'Kasmā[10] evaŋ[11] vadesī' ti.[12] 'Kahaŋ tayā aññassa maraṇena aññassa jīvitalābho diṭṭhapubbo, andhabālasssa brāhmaṇassa kathaŋ gahetvā kasmā mahājanassa upari dukkhaŋ khipasi;[13] Dhuravihāre[14] sadevakassa lokassa aggapuggalo atītâdisu appaṭihatañāṇo Satthā vasati, taŋ pucchitvā tass' ovādaŋ karohī' ti.[15] Rājā sallahukehi yānehi Mallikāya saddhiŋ vihāraŋ gantvā maraṇabhayatajjito kiñci vattuŋ asakkonto[16] vanditvā ekamantaŋ nisīdi. Atha naŋ Satthā 'handa kuto nu[17] tvaŋ mahārāja[18] āgacchasi divādivassā' ti paṭhamataraŋ ālapi.[19] So tuṇhī eva[20] nisīdi. Tato Mallikā[21] Tathāgatassa[22] ārocesi: 'bhante raññā kira majjhimayāmasamanantare saddo[23] suto, atha naŋ[24] purohitassa ārocesi, purohito[25] "antarāyo te bhavissati, tassa[26] paṭighātatthāya[27]

---

[1] K. *om.*
[2] S. B. °lena.
[3] K. āg°.
[4] K. *a.* ajja.
[5] K. so 'haŋ.
[6] B. vatvā.
[7] K. *om.*
[8] C. C[a]. K. °vikatiŋ. B. K. *a.* °byañjana°.
[9] K. pamānakaŋ.
[10] K. *a.* bhadde.
[11] B. *a.* devī.
[12] K. *a.* Mahārāja.
[13] B. ukkhipissati.
[14] K. Dhunara°.
[15] B. *a.* vutte. Atha kho. K. *a.* a° kho.
[16] B. K. *a.* Satthāraŋ.
[17] K. *om.*
[18] C. C[a]. *om.*
[19] K. samudācari.
[20] B. yeva.
[21] K. Mahāllikā!
[22] B. K. Bhagavato.
[23] B. dusaddo.
[24] B. ath' eso.
[25] B. *a.* taŋ sutvā.
[26] K. *a.* antarāyassa.
[27] B. K. °tanatthāya.

sabbasataŋ[1] pāṇe gahetvā tesaŋ galalohitena[2] yaññe yiṭṭhe[3] jīvitaŋ labhissasī" ti āha, rājā pāṇe gaṇhāpesi, tenâyaŋ mayā idha ānīto' ti. 'Evaŋ kira mahārājā' ti. 'Evaŋ bhante' ti. 'Kiŋ te[4] saddo suto' ti. So attano sutaniyāmena[5] ācikkhi. Tathāgatassa[6] taŋ sutvā va ekobhāsaŋ[7] ahosi,[8] atha naŋ[9] āha: 'mā bhāyi mahārāja, tava antarāyo natthi, pāpakammino sattā attano dukkhaŋ āvikaronto[10] evaŋ āhaŋsū ti. 'Kim pana tehi bhante katan' ti[11]. Bhagavā tesaŋ kammaŋ ācikkhituŋ 'tena hi mahārāja suṇāhī' ti vatvā atītaŋ āhari:

'Atīte[12] vīsativassasahassâyukesu[13] manussesu Kassapo bhagavā loke uppajjitvā vīsatiyā[14] khīṇâsavasahassehi saddhiŋ cārikaŋ caramāno Bārāṇasiŋ[15] agamāsi. Bārāṇasīvāsino dve pi tayo pi bahutarâpi ekato hutvā āgantukadānaŋ[16] pavattayiŋsu. Tadā Bārāṇasiyaŋ cattāḷīsacattāḷīsakoṭivibhavā[17] cattāro seṭṭhiputtā[18] sahāyakā ahesuŋ; te mantayiŋsu': amhākaŋ gehe bahu dhanaŋ, tena kiŋ karomā ti, 'evarūpe Buddhe cārikaŋ caramāne dānaŋ[19] dassāma puññaŋ[20] karissāma sīlaŋ rakkhissāmā' ti tesu eko pi avatvā,[21] eko tāva evam āha: 'tikhiṇaŋ suraŋ pivantā madhuramaŋsaŋ khādantā vicarissāma, idaŋ amhākaŋ jīvitaŋ saphalan'[22] ti. Aparo pi evam āha:[23] 'tivassika-

---

[1] B. °sate. [2] K. °ehi.
[3] B. yajite. [4] C. C[a]. *om.* S. kin ti te.
[5] B. °en' eva. [6] B. °to.
[7] B. °so. [8] B. *a.* ti. [9] K. *a.* Satthā.
[10] B. adhivāsetuŋ asakkontā.
[11] K. *a.* atha. B. *a.* atha kho.
[12] B. K. *a.* Bārāṇasiyaŋ. [13] K. *om.* °vassa°.
[14] B. vīsati°. [15] B. K. °iyaŋ.
[16] B. °kānaŋ dā°. [17] B. K. *om.* *one* cattāḷīsa°.
[18] B. *a.* hutvā. [19] K. *om.*
[20] B. K. pūjaŋ (B. pū° ka° *after* sīlaŋ ra°).
[21] K. *om.* pi av°.
[22] B. °itaphalan. S. °itassa pha°.
[23] B. *a.* devasikaŋ.

gandhasālibhattaŋ[1] nānaggarasehi bhuñjantā[2] vicarissāmā' ti. Aparo pi evam āha: 'nānappakāraŋ khajjavikatiŋ[3] pacāpetvā khādantā vicarissāmā' ti. Aparo pi evam āha: 'samma aññaŋ kiñci na karissāma, "dhanaŋ dassāmā" ti vutte anicchamānā[4] nāma natthi,[5] dhanaŋ payojetvā payojetvā[6] pāradārikakammaŋ karissāmā' ti. 'Sādhu sādhū' ti sabbe tassa kathāya[7] aṭṭhaŋsu. Te tato paṭṭhāya abhirūpānaŋ itthīnaŋ dhanaŋ pesetvā pesetvā[8] vīsativassasahassāni pāradārikakammaŋ katvā kālakatā[9] Avīcimahāniraye[10] nibbattā,[11] te[12] ekaŋ buddhantaraŋ niraye[13] paccitvā tattha kālaŋ katvā niraye[14] pakkâvasesena saṭṭhiyojanikāya Lohakumbhiyā nibbattitvā[15] tiŋsavassasahassehi[16] heṭṭhimatalaŋ patvā puna pi tiŋsāya vassasahassehi kumbhimukhaŋ[17] patvā ekekaŋ gāthaŋ vattukāmā hutvā[18] vattuŋ asakkonto ekekaŋ akkharaŋ vatvā puna parivattitvā kumbhim[19] eva paviṭṭhā; vadehi mahārāja paṭhamaŋ te kiŋ saddo nāma suto' ti. '"Du" iti bhante'[20] ti. Satthā tena aparipuṇṇaŋ katvā vuttaŋ gāthaŋ paripuṇṇaŋ katvā dassento evaṃ āha:

'Dujjīvitaŋ ajīvimha[21] ye sante[22] na dadamhase[23]
vijjamānesu bhogesu dīpaŋ nākamha[24] attano' ti.

---

[1] S. °aka°. K. °taṇḍilasāli°. [2] K. bhuñjitvā.
[3] S. khajjaka°. B. pūvakhajjaka°.
[4] B. *a.* itthi. K. *a.* itthiyo *after* nāma.
[5] B. K. *a.* tasmā.
[6] K. B. palobhetvā. B. *om. one.* [7] B. vacanaka°.
[8] K. *om.* [9] B. K. kālaŋ katvā.
[10] B. K. *om.* °mahā°. [11] B. °ttitvā.
[12] K. *om.* [13] K. *om.*
[14] B. K. *om.* [15] B. °etvā.
[16] B. S. tiŋsāya va°.
[17] K. Lohakumbhiyā mu°. B. °bhimu°.
[18] K. *a.* taŋ pi. [19] B. K. Lohaku°.
[20] K *a.* saddo. [21] K. °hā.
[22] B. K. yesaŋ no. [23] K. dadā°.
[24] S. nâkamma. B. nâkammam.

Atha rañño imissā gāthāya atthaŋ pakāsetvā, 'kin te mahārāja dutiyasaddo tatiyasaddo catutthasaddo suto' ti pucchitvā, 'evaŋ nāmā' ti vutte avasesaŋ paripūrento:[1]

'Saṭṭhiŋ[2] vassasahassāni paripuṇṇāni sabbaso
nirayo paccamānānaŋ kadā anto bhavissati.
Natthi anto kuto anto na anto paṭidissati,
tadā hi pakataŋ pāpaŋ mama tuyhañ ca mārisa.[3]
So hi[4] nūna ito gantvā yoniŋ laddhāna mānusiŋ[5]
vadaññū sīlasampanno kāhāmi kusalaŋ bahuŋ' ti,

paṭipāṭiyā imā gāthā[6] vatvā[7] atthaŋ pakāsetvā[8] 'iti kho[9] mahārāja te[10] cattāro janā ekekaŋ gāthaŋ vattukāmā[11] vattuŋ asakkontā ekekam eva[12] akkharaŋ vatvā[13] puna taŋ[14] Lohakumbhim eva paviṭṭhā' ti āha. Raññā kira[15] Pasenadikosalena tassa saddassa sutakālato paṭṭhāya te heṭṭhā bhassanti,[16] evaŋ[17] ajjâpi ekaŋ vassasahassaŋ[18] nâtikkamanti. Rañño taŋ desanaŋ sutvā mahāsaŋvego uppajji.[19] So 'bhāriyaŋ vat' idaŋ pāradārikakammaŋ[20] nāma, ekaŋ[21] kira buddhantaraŋ niraye paccitvā tato cutā[22] saṭṭhiyojanikāya Lohakumbhiyā nibbattitvā tattha saṭṭhivassasahassāni paccitvā evam pi nesaŋ dukkhā muccanakālo[23] na paññāyati, aham pi paradāre sinehaŋ katvā

---

[1] K. *a.* āha. [2] K. B. °ī.
[3] K. °sā. [4] B. K. °haŋ.
[5] K. B. mānussiŋ. [6] K. gāthāyo.
[7] B. yojetvā *and a.* atha Satthā. K. *a.* atha Sattharaŋ.
[8] B. °anto. [9] K. *om.* iti kho.
[10] B. *om.* [11] B. *om.*
[12] K. *om.* [13] B. *a.* te.
[14] B. *om.* [15] C. C[a]. *om.*
[16] C[a]. bhavissanti: K. °nta.
[17] B. eva *and a.* iti kho. S. yeva.
[18] B. °ssā. [19] B. °ati.
[20] K. paradāra°. [21] B. evaŋ.
[22] K. cutānaŋ. [23] B. K. °ñc°.

sabbarattiŋ niddaŋ na labhiŋ, idāni[1] ito paṭṭhāya paradāre[2] mānasaŋ na bandhissāmī' ti cintetvā Tathāgataŋ āha: 'bhante ajja me[3] rattiyā dīghabhāvo ñāto' ti. So pi[4] puriso tatth' eva nisinno taŋ kathaŋ sutvā 'laddho me balavapaccayo'[5] ti Satthāraŋ[6] āha: 'bhante raññā tāva ajja rattiyā dīghabhāvo ñāto, ahaŋ pana hiyyo sayam eva[7] yojanassa dīghabhāvaŋ aññāsin'[8] ti.[9] Satthā dvinnam pi kathaŋ saŋsandetvā[10] 'ekaccassa[11] ratti dīghā hoti, ekaccassa yojanaŋ[12] dīghaŋ hoti, bālassa pana saŋsāro dīgho hotī'[13] ti vatvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

60. 'Dīghā jāgarato ratti dīghaŋ santassa yojanaŋ
dīgho bālānaŋ saŋsāro saddhammaŋ avijānatan' ti.

Tattha dīghā ti ratti nām' esā tiyāmamattā va jāgarantassa[14] pana dīghā[15] hoti, diguṇā tiguṇā[16] viya hutvā khāyati, tassā[17] dīghabhāvaŋ attānaŋ maṅkuṇasaŋghassa[18] bhattaŋ katvā yāva suriyuggamanā samparivattakaŋ[19] semāno[20] mahākusīto pi subhojanaŋ[21] bhuñjitvā sirisayane sayamāno kāmabhogī pi na jānāti, sabbarattiŋ pana[22] padhānaŋ padahanto yogâvacaro ca dhammakathaŋ[23]

---

[1] K. n' idāni (*om.* na. *after*).
[2] C. C[a]. parassa dāre.
[3] B. *om.*
[4] B. *om.*
[5] B. paccayo.
[6] K. *a.* vanditvā.
[7] B. *om.* sayam eva.
[8] B. °sī.
[9] K. *a.* attha!
[10] B. saŋsandhitvā.
[11] S. ekassa, *bis.*
[12] K. *a.* pana.
[13] K *om.* hoti *twice.* B. *om. here.*
[14] C[a]. S. jaggantassa.
[15] C. C[a]. *a* va.
[16] S. diguṇadiguṇā. B. dvi° ti°.
[17] K. *a.* rattiyā.
[18] B. paguṇaŋ sa°. *Skt.* matkuṇa.
[19] B. °ttassa.
[20] K. B. sayamāno.
[21] B. rasabho°.
[22] B. *om.*
[23] K. dhammaŋ.

kathento dhammakathiko[1] ca āsanasamīpe nisīditvā[2] dhammaŋ suṇanto[3] sīsarogâdiphuṭṭho hatthapādacchedâdiŋ[4] patto[5] vedanâbhibhūto ca rattiŋ maggapaṭipanno addhiko[6] ca jānāti. Yojanan ti yojanam pi catugāvutamattam[7] eva santassa pana[8] kilantassa[9] dīghaŋ hoti diguṇaŋ[10] viya khāyati, sakaladivasaŋ hi maggaŋ gantvā kilanto paṭipathaŋ āgacchante[11] disvā 'purato gāmo[12] kīvadūro' ti pucchitvā[13] thokaŋ gantvā aparam pi pucchati, tenâpi 'yojanan' ti vutto[14] puna[15] thokaŋ pi gantvā aparam pi pucchati[16] so pi 'yojanan'. ti vadati, so 'pucchitapucchitakāle[17] "yojanan" ti[18] vadati, dīghaŋ vat' idaŋ[19] yojanaŋ dve tīṇi yojanāni viya maññe'[20] ti. Bālānan ti idhalokaparalokatthaŋ pana ajānanantānaŋ bālānaŋ saŋsāravaṭṭassa pariyantaŋ kātuŋ asakkontānaŋ yaŋ sattatiŋsabodhapakkhikadhammabhedaŋ[21] saddhammaŋ[22] ñatvā saŋsārassa antaŋ karonti taŋ saddhammaŋ avijānataŋ saŋsāro dīgho[23] nāma,[24] so hi attano dhammatāya evaŋ dīgho nāma.[25] Vuttam pi c' etaŋ: 'Anamataggâyaŋ bhikkhave saŋsāro pubbā[26] koṭi na paññāyatī' ti.[27] Bālānaŋ pana pariyantaŋ kātuŋ asakkontānaŋ atidīgho vā[28] ti.

---

[1] K. dhammathiko *om.* ca.
[2] B. K. ṭhatvā.
[3] K. *a.* va.
[4] K. hatthacchedāni.
[5] B. phuṭṭho. B. K. *a.* vā.
[6] K. adikajano *om.* ca. jā°.
[7] B. °gāvutam. K. °pamānam.
[8] K. *om.*
[9] K. *a.* taŋ.
[10] B. K. dvi° *and* B. *a.* tiguṇaŋ.
[11] B. °ntaŋ.
[12] B. kiŋvadūro gāmo. S. °dūre.
[13] K. *a.* yojanan ti vutte.
[14] B. vutte.
[15] K. *om.*
[16] K. paraŋ pucchitvā tenâpi.
[17] B. °itā °nti.
[18] S. °an t'eva.
[19] K. ekaŋ.
[20] K. maññuti.
[21] K. °bodhipakkhiya°.
[22] K dhammaŋ.
[23] K. atidīgho.
[24] C. C[a]. *a.* hoti.
[25] K. *om.* nāma. B. *om.* so hi *to* nāma.
[26] K. pubba°.
[27] K. *om.* Saŋyutta II. 187.
[28] K. *om.* B. yevā.

Desanâvasāne so puriso sotâpattiphalaŋ patto, aññe pi bahū sotâpattiphalâdīni pattā, mahājanassa sātthikā dhammadesanā jātā ti.

Rājā Satthāraŋ vanditvā gacchanto va[1] te satte bandhanā mocesi, tattha itthipurisā bandhanā muttā sīsaŋ nahāyitvā[2] sakāni gehāni gacchantā 'ciraŋ jīvatu no ayyā Mallikā devī yaŋ[3] nissāya jīvitaŋ labhimhā' ti Mallikāya guṇaŋ[4] kathayiŋsu.[5] Sāyaṇhasamaye dhammasabhāyam pi[6] kathaŋ samuṭṭhāpesum: 'aho paṇḍitā vatâyaŋ Mallikā, attano paññaŋ nissāya ettakassa janassa jīvitadānaŋ[7] adāsī' ti.[8] Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'na[9] bhikkhave Mallikā idān' eva attano paññaŋ nissāya mahājanassa jīvitadānaŋ deti, pubbe pi adāsi yevā' ti vatvā[10] tam atthaŋ pakāsento atītaŋ āhari:

'Atīte Bārāṇasiyaŋ rañño[11] putto ekaŋ nigrodharukkhaŋ upasaṅkamitvā tattha nibbattāya devatāya āyācito[12] 'sāmi devarāja imasmiŋ Jambudīpe ekasatarājāno[13] ekasataaggamahesiyo,[14] sac' āhaŋ pitu accayena[15] rajjaŋ labhissāmi etesaŋ galalohitena baliŋ[16] karissāmī' ti. So pitari kālakate rajjaŋ patvā 'devatāya me ānubhāvena rajjaŋ pattaŋ, balim[17] assa karissāmī' ti[18] mahatiyā senāya nikkhamitvā ekaŋ rājānaŋ attano vase vattetvā tena saddhiŋ aparam

---

[1] B. yeva. [2] B. nhatvā. S. nahātā.
[3] B. ti taŋ. K. imaŋ. [4] B. guṇakathaŋ.
[5] K. *a.* bhikkhū, B. *after* sā°.
[6] B. K. *om.* [7] K. mahājanajī°.
[8] B. K. *a.* atha (B. *om.*) Satthā gandhakuṭiyaŋ nisinno (B. *a.* va) tesaŋ bhikkhūkathaŋ (B. °naŋ ka°) sutvā gandhakuṭito nikkhamitvā va dhammasabhāyaŋ (B. °sabhaŋ) pavisitvā paññatāsane (B. °tte ās°) nisīdi (B. °tvā).
[9] K. na *before* idān'. [10] B. *a.* Satthā.
[11] K. °sīrañño. [12] B. K. āyāci.
[13] S. ekasataŋ, *bis.* [14] C. B. *om.* °agga°.
[15] K. paccayena. [16] K. °kamman *and a.* te.
[17] K. patto balikammaŋ, *om.* assa. B. balikammam.
[18] B. *a.* so.

pi[1] aparam pī ti sabbarājāno attano vase katvā[2] saddhiŋ aggamahesīhi[3] ādāya gacchanto[4] 'Uggasenassa nāma sabbakaniṭṭhassa rañño[5] Dinnā[6] nāma aggamahesī garugabbhā, taŋ ohāya āgantvā ettakaŋ janaŋ[7] visapānakaŋ pāyetvā māressāmī' ti rukkhamūlaŋ sodhāpesi. Devatā cintesi: 'ayaŋ rājā ettake rājāno gaṇhanto "*maŋ* nissāya gahitā ime"'[8] ti cintetvā tesaŋ galalohitena mayhaŋ baliŋ[9] kātukāmo, sace panâyaŋ ete ghātessati Jambudīparājavaŋso[10] ucchijjissati,[11] rukkhamūle[12] pi me asuci bhavissati,[13] sakkhissāmi nu kho etaŋ[14] nivāretun' ti sā upadhārentī,[15] 'nâhaŋ sakkhissāmī' ti ñatvā, aññaŋ devataŋ upasaṅkamitvā[16] tam atthaŋ ārocetvā 'tvaŋ sakkhissasī' ti āha. Tāya[17] paṭikkhittâpi[18] aññam[19] pī ti evaŋ sakalacakkavāḷadevatānaŋ* upasaṅkamitvā tehi pi paṭikkhittā[20] catunnaŋ mahārājānaŋ santikaŋ gantvā[21] 'mayaŋ na sakkoma, amhākam pana rājā amhehi puññena ca paññāya[22] ca visiṭṭho, taŋ pucchā' ti vadiŋsu. Sā gantvā Sakkassa tam atthaŋ ārocetvā 'deva sace tumhesu appossukkataŋ āpannesu khattiyavaŋso ucchijjissati tassa[23] paṭisaraṇaŋ hothā'

---

[1] K. *om.* pi. [2] K. *a.* te.
[3] C[a]. °siŋhi. [4] K. ācchanto.
[5] B. °ṭṭhara°.
[6] K. *om.* ra° Di° nā° ā°. B. Dhammadinnā.
[7] K. ekaŋ rājānaŋ.
[8] B. gahitā ti. C. C[a]. gahitāya me (*read* gahitā-y-ime?). K. gaṇhati, *om.* me ti ci°.
[9] K. balikammaŋ.
[10] C[a]. pe° rā° K. °rājūnaŋ va°. [11] B. upacchijjissati.
[12] B. K. °mūlaŋ. [13] K. asabhaŋ vissati.
[14] K. taŋ. [15] B. *om.* sā upa°.
[16] C[a]. °tvāna. [17] S. tāva.
[18] K. °ttāya [19] S. *rep.* *B. °āyo.
[20] K. *om.* tehi pi pa°.
[21] K. *a.* tehi pi patikkhitakāle uppannaŋ bhayaŋ na mayaŋ patibāhituŋ sakkhissāmā ti vute, Sakka pasaṅkamitvā tam atthaŋ, *etc.*
[22] S. paññena! [23] K. °sā °anti tesaŋ.

ti āha. Sakko 'aham pi naŋ[1] paṭibāhituŋ na[2] sakkhissāmi, upāyaŋ pana te vakkhāmī' ti vatvā upāyaŋ ācikkhi: 'gaccha tvaŋ rañño passantass' eva rattavatthaŋ nivāsetvā attano rukkhato nikkhamitvā[3] gamanâkāraŋ[4] dassehi,[5] atha tam[6] rājā "devatā[7] gacchati nivattāpessāmī"[8] ti nānappakārena yācissati, atha naŋ vadeyyāsi: "tvaŋ[9] 'ekasataŋ rājāno saddhiŋ aggamahesīhi ānetvā tesaŋ galalohitena[10] baliŋ karissāmī' ti mayhaŋ āyācitvā Uggasenassa rañño[11] deviŋ ohāya āgato,[12] nâhaŋ tādisassa musāvādissa[13] baliŋ paṭicchissāmī"[14] ti evaŋ kira vutte rājā taŋ ānāpessati,[15] sā rañño dhammaŋ desetvā tattakassa janassa[16] jīvitadānaŋ dassatī' ti iminā kāraṇena Sakko devatāya[17] upāyaŋ ācikkhi. Devatā tathā akāsi,[18] rājā pi taŋ ānāpesi. Sā āgantvā tesaŋ rājūnaŋ pariyante nisinnam pi attano rājānam eva vandi,[19] rājā 'mayi sabbarājajeṭṭhake[20] ṭhite sabbakaniṭṭhaŋ[21] vandatī'[22] ti tassā kujjhi. Atha naŋ sā āha: 'kiŋ mayhaŋ tayi paṭibaddhaŋ, ayaŋ pana me sāmiko issarīyassa dātā,[23] imaŋ[24] avanditvā kasmā taŋ[25] vandissāmī' ti. Rukkhadevatā passantass' eva tassa[26] janassa 'evaŋ bhadde[27] evaŋ bhadde' ti vatvā taŋ pupphamuṭṭhinā

---

1 B. *om.*
2 K. *om.* na.
3 K. °anto.
4 K. aññuga°.
5 S. *a.* ti.
6 K. naŋ.
7 K. *a.* me.
8 C^a. °min. S. *a.* nan.
9 C. ti. C^a. ti tvaŋ.
10 K. °lohitehi.
11 K. °narañño.
12 K. m-āgato.
13 B. °assa.
14 B. K. sampaṭicchāmī.
15 K. ānessati.
16 K. etakasa mahāja°. B. ettakassa.
17 K. *a.* imaŋ.
18 K. *a.* atha.
19 C^a. vanditvā. B. vanditvā nisīdi.
20 K. B. sabbaje°.
21 B. K. *a.* attano sāmikaŋ.
22 K. °sī.
23 B. dāyako
24 B. taŋ.
25 K. taŋ kasmā.
26 B. K. mahā° *for* tassa.
27 B. K. *once.*

pūjesi. Puna rājā[1] āha:[2] 'sace maŋ na vandasi[3] mayhaŋ rajjasirīdāyikaŋ[4] mahânubhāvaŋ devataŋ kasmā na vandasī' ti. 'Mahārāja tayā attano puññaŋ patvā[5] rājāno gahitā, na devatāya gahetvā dinnā' ti. Puna pi taŋ devatā 'evaŋ bhadde'[6] ti vatvā tath' eva pūjesi. Puna sā rājānaŋ āha: 'tvaŋ "devatāya me ettakā[7] rājāno gahetvā dinnā" ti vadesi; idāni te devatāya uparivātapasse[8] rukkho agginā daḍḍho, sā taŋ aggiŋ nibbāpetuŋ kasmā nâsakkhi,[9] yadi evaŋ mahânubhāvā' ti. Puna pi taŋ devatā[10] 'evaŋ bhadde' ti vatvā tath' eva pūjesi. Sā kathayamānā ṭhitā rodi c' eva[11] hasi ca; atha naŋ rājā 'kiŋ ummattikâsi jātā'[12] ti āha.[13] 'Kasmā deva evaŋ vadesi, na mādisiyo[14] ummattikā hontī' ti. 'Atha[15] kiŋkāraṇā rodasi c' eva[16] hasi cā' ti.[17] 'Suṇāhi mahārāja, ahaŋ[18] atīte kuladhītā hutvā patikule[19] vasantī sāmikassa sahāyakaŋ pāhunakaŋ āgataŋ[20] disvā tassa bhattaŋ pacitukāmā 'maŋsaŋ āharā' ti dāsiyā kahāpaṇaŋ datvā tāya maŋsaŋ alabhitvā āgatāya[21] "natthi maŋsan" ti vutte[22] gehassa pacchimabhāge[23] sayitāya eḷikāya[24] sīsaŋ chinditvā bhattaŋ sampādesiŋ, sâhaŋ ekissā eḷikāya sīsaŋ chinditvā niraye[25] pakkâvasesena tassā lomagaṇanāya[26] sīsacchedaŋ[27] pāpuṇiŋ, tvaŋ ettakaŋ janaŋ[28] vadhitvā kadā dukkhā muccissasi[29]

---

[1] K. *a.* taŋ.
[2] K. *a.* bhadde.
[3] K. C. vandissasi.
[4] S. B °akaŋ. K. *a.* evaŋ.
[5] B. K. puññe ṭhatvā.
[6] B. *rep., so infra.*
[7] B. ettake.
[8] B. °vāma°.
[9] B. na sakkhissati, *om.* kasmā.
[10] K. *a.* sādhu.
[11] K. ca.
[12] B. *om.*
[13] C. C[a]. taŋ disvā.
[14] B. mādisitthiyo.
[15] B. K. *a.* naŋ.
[16] K. *a.* puna.
[17] K. *a.* āha.
[18] K. *a.* hi.
[19] B. paṭi°!
[20] B. *om.*
[21] C. K. °tā.
[22] K. *a.* tasmi.
[23] K. pacchā°.
[24] K. eḷigāya.
[25] B. K. *a.* paccitvā.
[26] K. *a.* mama.
[27] S°. anaŋ, *so infra.*
[28] B. rājānaŋ, *so infra.*
[29] B. °ñc°. K. °tîti.

Asiatic Society, Calcutta

evaŋ mahantaŋ ca dukkhaŋ anussarantī rodin'[1] ti vatvā imaŋ gātham āha:

'Ekissā[2] kaṇṭhaŋ chetvāna lomagaṇanāya paccayiŋ;[3]
bahunnaŋ kaṇṭhe[4] chetvāna[5] kathaŋ kāhasi khattiyā' ti.[6]

'Atha kasmā hasī'[7] ti. '"Etasmā dukkhā[8] mutta 'mhī" ti tussitvā[9] mahārājā' ti. Puna pi taŋ devatā[10] 'evaŋ bhadde' ti vatvā pupphamuṭṭhinā pūjesi. Rājā 'aho me bhāriyaŋ[11] kammaŋ, ayaŋ kira ekaŋ[12] eḷikaŋ vadhitvā niraye[13] pakkâvasesena tassā lomagaṇanāya sīsacchedaŋ pāpuṇi, ahaŋ ettakaŋ janaŋ vadhitvā kadā sotthiŋ pāpuṇissāmī' ti sabbe rājāno mocetvā attano mahallakatare vanditvā daharatarānaŋ añjaliŋ paggayha[14] sabbe khamāpetvā sakasakaṭṭhānam[15] eva pahiṇi.'

Satthā imaŋ dhammadesanaŋ āharitvā 'evaŋ bhikkhave na idān' eva Mallikā[16] attano paññaŋ nissāya mahājanassa jīvitadānaŋ deti, pubbe pi adāsi yevā' ti vatvā atītaŋ[17] samodhānesi: 'tadā Bārāṇasirājā Pasenadikosalo ahosi, Dinnā[18] devī Mallikā[19] rukkhadevatā[20] aham evā' ti, evaŋ atītaŋ samodhānetvā puna dhammaŋ desento 'bhikkhave

---

[1] K. rodāmī.
[2] B. eḷikāya.
[3] K. pacissaŋ. B. paccissaŋ.
[4] K. rājūnaŋ kaṇṭhaŋ.
[5] B. chinditvāna.
[6] K. *a*. rājā.
[7] C. C[a]. hasin. S. hasitan. B. tvaŋ hasī. K. te hasitan.
[8] K. bahu dukkhaŋ anubhavitvā idha.
[9] K. *a*. tasmā hasi.
[10] K. *a*. sādhu.
[11] C. atibh°, *for* aho me bh°.
[12] B. *a*. va.
[13] K. *a*. paccitvā.
[14] S. °gahetvā.
[15] K. °ne va.
[16] K. *a*. devī.
[17] K. jātakaŋ.
[18] K. B. Dhammadinnā.
[19] K. *a*. ahosi.
[20] S. devatā.

pāṇâtipāto nāma na kattabbayuttako,[1] pāṇâtipātino[2] hi dīgharattaŋ socantī'[3] ti vatvā imaŋ gātham[4] āha :[5]

'Evañ ce sattā jāneyyuŋ dukkhâyaŋ jātisambhavo
na pāṇo pāṇinaŋ haññe, pāṇaghātī hi socatī' ti.
Kumuduppalânītaduggatasevakassa vatthuŋ.[6]

---

2. MAHĀKASSAPATTHERASSA SADDHIVIHĀRIKAVATTHU.[7]

Carañ ce nâdhigaccheyyā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Sāvatthiyaŋ viharanto Mahākassapattherassa saddhivihārikaŋ ārabbha kathesi. Desanā Rājagahe samuṭṭhitā.

Theraŋ kira Rājagahaŋ nissāya[8] Pipphaliguhāyaŋ[9] viharantaŋ[10] dve saddhivihārikā upaṭṭhahiŋsu. Tesu eko sakkaccaŋ vattaŋ karoti, eko tena kataŋ[11] attanā kataŋ viya dassento mukhodakadantakaṭṭhānaŋ paṭiyāditabhāvaŋ ñatvā 'bhante mukhodakadantakaṭṭhāni[12] paṭiyāditāni mukhaŋ dhovathā' ti vadati, pādadhovananahānâdikāle pi evam eva vadeti. Itaro[13] cintesi: 'ayaŋ niccakālaŋ mayā kataŋ attanā kataŋ viya katvā dasseti, hotu kattabbayuttam[14] assa karissāmī' ti tassa bhuñjitvā supantass' eva[15] nahānodakaŋ tāpetvā ekasmiŋ kuṭe[16] katvā piṭṭhikoṭṭhake ṭhapesi,[17] udakatāpanabhājane pana nāḷimattaŋ

---

[1] K. aka°, *for* na ka°.
[2] K° to.
[3] K. °atī.
[4] B. imā gāthā. F. J. I. 168.
[5] K. B. *a.* 'idha socati pecca socati pāpakārī ubhayattha socati, so socati so ca (B. *om.*) vihaññati disvā kammakiliṭṭham attano' ti (=Dh. 15).
[6] K. Kosalavatthu. B. Aññatarapurisavatthu paṭhamaŋ.
[7] *Cf.* F. J. III. 71. Kuṭidūsakajātaka.
[8] K. upani°.
[9] K. B. °gūh°.
[10] K. B. vasantaŋ.
[11] B. *rep.* S. taŋ ka°.
[12] K. *a.* me.
[13] B. *a.* pi.
[14] S. C[a]. °akam. B. kattabbam.
[15] K. *a.* so.
[16] K. kate. B. ghaṭe.
[17] K. ṭhatvā.

udakaŋ sesetvā usumaŋ muñcantaŋ ṭhapesi. Itaro sāyaṇhasamaye[1] pabujjhitvā usumaŋ nikkhantaŋ disvā 'udakaŋ tāpetvā koṭṭhake ṭhapitaŋ bhavissatī' ti vegena gantvā theraŋ vanditvā, 'bhante koṭṭhake udakaŋ ṭhapitaŋ, nahāyathā' ti vatvā therena saddhiŋ yeva koṭṭhakaŋ pāvisi. Thero udakaŋ apassanto 'kahaŋ udakaŋ āvuso' ti āha. Daharo aggisālaŋ gantvā bhājane uḷuṅkaŋ otāretvā tucchabhāvaŋ ñatvā, 'passa[2] dhuttassa[3] kammaŋ, tucchabhājanam uddhane āropetvā kuhiŋ gato,[4] ahaŋ "koṭṭhake udakan" ti saññāya ārocesin' ti ujjhāyanto ghaṭaŋ ādāya titthaŋ agamāsi. Itaro pi[5] piṭṭhikoṭṭhakato[6] udakaŋ āharitvā koṭṭhake ṭhapesi. Thero cintesi: 'ayaŋ daharo udakaŋ[7] tāpetvā "koṭṭhake ṭhapitaŋ etha[8] nahāyathā" ti vatvā idāni ujjhāyanto ghaṭaŋ ādāya titthaŋ gacchati,[9] kin nu kho etan' ti upadhārento, 'ettakaŋ kālaŋ esa daharo iminā katavattaŋ[10] attanā kataŋ viya pakāsetī' ti ñatvā sāyaŋ āgantvā nisinnassa ovādaŋ adāsi: 'āvuso bhikkhunā nāma attanā[11] katam eva "katan" ti vattuŋ vaṭṭati no akataŋ, tvaŋ idān' eva "koṭṭhake udakaŋ ṭhapitaŋ nahāyatha bhante" ti vatvā mayi pavisitvā ṭhite ghaṭaŋ ādāya ujjhāyanto gacchasi, pabbajitassa nāma evaŋ kātuŋ na[12] vaṭṭatī' ti. So 'passatha[13] therassa kammaŋ, udakamattaŋ[14] nissāya maŋ[15] evaŋ vadesī'[16] ti kujjhitvā punadivase therena saddhiŋ piṇḍāya na[17] pāvisi. Thero itarena saddhiŋ ekaŋ padesaŋ agamāsi. So tasmiŋ gate therassa upaṭṭhākakulaŋ gantvā, 'thero kahaŋ bhante' ti

---

[1] K. sāyaṇhe. [2] K. passatha.
[3] K. B. duṭṭhassa. S. duccittassa.
[4] K. *a.* ti. [5] K. B. *om.* pi.
[6] *So* S. B. *Others* °ke. [7] K. B. *a.* me.
[8] K. ettha. B. *a.* bhante.
[9] C[a]. K. *a.* ti. B. *a* thero.
[10] K. kataŋ. B. kataŋ va°. [11] B. *a.* va.
[12] C. K. *om.* [13] C. passa.
[14] B. S. *a.* nāma. [15] C. K. *om.*
[16] K. vadatī. [17] C[a]. *om.*

puṭṭho, 'therassa aphāsukaŋ jātaŋ, vihāre eva[1] nisinno' ti āha. 'Kiŋ pana bhante laddhuŋ vaṭṭatī' ti. 'Evarūpaŋ kira nāma āhāraŋ dethā' ti[2] vuttaniyāmen' eva sampādetvā adaŋsu. So antarāmagge va taŋ[3] bhattaŋ bhuñjitvā vihāraŋ gato. Thero pi gataṭṭhāne mahantaŋ sukhumaŋ vatthaŋ labhitvā attanā saddhiŋ gatadaharassa adāsi, so taŋ rajitvā attano nivāsanapārupanaŋ akāsi. Thero punadivase taŋ[4] upaṭṭhākakulaŋ gantvā 'bhante tumhākaŋ kira "aphāsukaŋ jātan" ti[5] amhehi daharena vuttaniyāmen' eva paṭiyādetvā āhāro pesito, paribhuñjitvā vo[6] phāsukaŋ jātan'[7] ti vutte[8] tuṇhī ahosi, vihāraŋ pana gantvā taŋ daharaŋ sāyaŋ[9] vanditvā nisinnaŋ evam āha: 'āvuso tayā kira hiyyo evaŋ[10] nāma kataŋ idaŋ pabbajitānaŋ ananucchavikaŋ, viññattiŋ katvā bhuñjituŋ na vaṭṭatī'[11] ti āha.[12] So kujjhitvā there āghātaŋ bandhi:[13] 'purimadivasaŋ[14] udakamattaŋ nissāya maŋ musāvādiŋ[15] katvā ajja attano upaṭṭhākakule bhattamuṭṭhiyā bhuttakāraṇā maŋ "viññattiŋ katvā bhuñjituŋ na vaṭṭatī" ti vadesi,[16] vattham pi tena attano upaṭṭhākass' eva dinnaŋ, aho therassa bhāriyaŋ kammaŋ jānissām' assa[17] kattabbayuttakan' ti. Punadivase there gāmaŋ piṇḍāya[18] pavisante sayaŋ vihāre ohīyitvā daṇḍaŋ gahetvā paribhogabhājanāni[19] bhinditvā, therassa paṇṇasālāya[20] aggiŋ datvā yaŋ na jhāyati taŋ muggarena paharanto bhinditvā nikkhamitvā palāto.[21] Kālaŋ katvā Avīcimahāniraye nibbatti.

---

1 K. B. yeva.
2 B. *a.* vutte tena.
3 K. B. *om.* va taŋ.
4 K. *om.*
5 K. *om.*
6 B. te.
7 K. jānan (!).
8 K. *a.* so.
9 K. *a.* āgantvā.
10 K. B. idaŋ.
11 Cª. vaḍḍh°, *corr. from* vaṭṭ°.
12 K. B. *om.* āha.
13 B. S. °itvā.
14 K. °se.
15 K. °aŋ.
16 B. vadati. S. vadeti.
17 K. °mi 'ssa.
18 B. *om.*
19 K. °nâdīni.
20 B. °sālaŋ.
21 B. *a.* so.

Mahājano kathaŋ samuṭṭhāpesi:[1] 'therassa kira saddhivihāriko ovādamattaŋ asahanto kujjhitvā paṇṇasālaŋ jhāpetvā palāto' ti. Ath' eko bhikkhu aparabhāge Rājagahā nikkhamitvā Satthāraŋ daṭṭhukāmo Jetavanaŋ gantvā Satthāraŋ vanditvā[2] Satthārā[3] paṭisanthāraŋ katvā 'kuto āgato 'sī' ti puṭṭho, 'Rājagahato bhante' ti āha. 'Mama puttassa Mahākassapassa khamaṇīyan' ti. 'Khamaṇīyaŋ bhante,[4] eko pan' assa saddhivihāriko ovādamatte[5] kujjhitvā paṇṇasālaŋ jhāpetvā palāto' ti. Satthā 'na so idān' eva ovādaŋ sutvā kujjhi,[6] pubbe pi kujjhi yevā ti, na idān' eva kuṭiŋ dūsesi,[7] pubbe pi dūsesi[8] yevā' ti vatvā atītaŋ āhari:

'Atīte Bārāṇasiyaŋ Brahamadatte rajjaŋ kārente Himavantapadese eko siṅgilasakuṇo[9] kulāvakaŋ katvā vasi. Ath' ekadivasaŋ deve vassante eko makkaṭo sītena kampamāno taŋ padesaŋ agamāsi. Siṅgilo taŋ disvā gātham āha:[10]

'Manussass' eva te sīsaŋ hatthapādā ca vānara,[11]
atha kena nu vaṇṇena agāraŋ te na vijjatī' ti

āha. Makkaṭo 'kiñcâpi me hatthapādā ca[12] atthi, yāya pana paññāya vicāretvā agāraŋ kareyya[13] sā[14] paññā natthī' ti cintetvā tam atthaŋ pakāsetukāmo[15] imaŋ gātham āha:

'Manussass' eva me sīsaŋ hatthapādā ca siṅgila
y' āhu seṭṭhā manussesu sā me paññā na vijjatī' ti.

Atha nam 'evarūpassa tava kathaŋ gharâvāso ijjhissatī' ti garahanto siṅgilo imaŋ gāthādvayam[16] āha:

---

[1] B. Cª. °esuŋ. [2] K. *a.* atha.
[3] B. °raŋ. [4] B. *a.* ti.
[5] B. K. °ttena. [6] B. kujjhati (*so infra*).
[7] K. B. dūseti (*so infra*). [8] C. dūsi.
[9] K. siṅgala°. Cª. siṅgili°. [10] B. *om.* gā° āha.
[11] K. ya bānaraŋ. [12] K. *om.*
[13] K. B. °yyaŋ. [14] S. B. *a.* me.
[15] K. ñāpetu°. B. viññāp°, *om.* tam atthaŋ.
[16] C. Cª. imaŋ gātham. S. imā gāthā. K. gātha°.

'Anavaṭṭhitacittassa lahucittassa dūbhino[1]
niccaŋ addhuvasīlassa sukhabhāvo na vijjati.
So karass' ānubhāvaŋ tvaŋ[2] vītivattassu[3] sīliyaŋ
sītavātaparittāṇaŋ karassu kuṭikaŋ[4] kapī' ti.

Makkaṭo[5] 'ayaŋ maŋ[6] anavaṭṭhitacittaŋ lahucittaŋ mittadūbhiŋ addhuvasīlaŋ karoti, idāni 'ssa sukhabhāvaŋ[7] dassissāmī'[8] ti kulāvakaŋ viddhaŋsetvā[9] vippakiri. Sakuṇo tasmiŋ kulāvakaŋ gaṇhante[10] ekena passena nikkhamitvā palāyi.'

Satthā imaŋ dhammadesanaŋ[11] āharitvā jātakaŋ samodhānesi: 'tadā makkaṭo kuṭidūsakabhikkhu ahosi, siṅgilasakuṇo[12] Kassapo'[13] ti jātakaŋ samodhānetvā 'evaŋ bhikkhave na idān' eva pubbe pi so[14] ovāde[15] kujjhitvā kuṭiŋ dūsesi,[16] mama puttassa Kassapassa evarūpena bālena saddhiŋ vasanato ekass'[17] eva nivāso seyyo' ti vatvā imaŋ gātham āha:

61. 'Carañ ce nâdhigaccheyya seyyaŋ sadisam attano
ekacariyaŋ[18] daḷhaŋ kayirā natthi bāle sahāyatā' ti.

Tattha c a r a n ti catuiriyāpathacāraŋ[19] agahetvā manasācāro veditabbo, kalyāṇamittaŋ pariyesanto ti attho. S e y y a ŋ s a d i s a m a t t a n o ti attano sīlasamādhipaññāguṇehi

---

[1] K. B. dubbhino (*al.* dubbh°).
[2] J. karassu ānubhāvaŋ. S. karass' ānubhāvattaŋ.
[3] S. °issu.
[4] J. kuṭavaŋ.
[5] K. *a.* pana.
[6] B. *om.*
[7] B. mittadubbhibhāvaŋ.
[8] K. na dassāmī. S. °essāmī.
[9] B. vidhaŋsitvā.
[10] B. *a.* eva. K. *a.* yeva.
[11] C. C[a]. desanaŋ.
[12] C. siṅgala°.
[13] J. aham evā. B. *a.* ahosī.
[14] K. *om.* pi so.
[15] B. ovādakkhaṇe.
[16] B. °eti.
[17] B. ekakass'.
[18] B. ekacc°.
[19] K. *om.* catu.

adhikataraŋ vā sadisaŋ[1] vā na[2] labheyya c' eva.[3] Ekacariyan ti[4] etesu hi seyyaŋ labhamāno sīlâdīhi[5] vaḍḍhati, sadisaŋ labhamāno na parihāyati, hīnena[6] pana saddhiŋ ekato vasanto ekato va[7] sambhogaŋ[8] karanto sīlâdīhi parihāyati,[9] tena vuttaŋ: evarūpo puggalo na sevitabbo na bhajitabbo na payirupāsitabbo aññatra anukampāya aññatra anuddayāyā[10] ti, tasmā sace kāruññaŋ paṭicca[11] 'ayaŋ maŋ nissāya sīlâdīhi[12] vaḍḍhissatī' ti[13] tasmā[14] puggalā[15] kiñci apaccāsiŋsanto[16] taŋ saŋgaṇhituŋ[17] sakkoti, icc' etaŋ kusalaŋ, no ce sakkoti, ekacariyaŋ daḷhaŋ kayirā[18] ekībhāvam[19] eva thiraŋ katvā sabbairiyāpathesu[20] eko va vihareyya; kiŋkāraṇā? Natthi bāle sahāyatā[21] cūḷasīlaŋ majjhimasīlaŋ mahāsīlāŋ[22] dasa kathāvatthūni terasa dhutaṅgaguṇā[23] vipassanāguṇaŋ[24] cattāro maggā cattāri phalāni tisso vijjā cha[25] abhiññā ayaŋ sahāyatāguṇo,[26] bālaŋ nissāya natthī ti.

Desanâvasāne āgantuko bhikkhu sotâpattiphalaŋ patto.

---

[1] *So* F. B. K. S. *But* C. saŋmānaŋ *and* C[a]. sammāna *point to a more attractive reading* samānaŋ; *cf.* Abhidh. 530, samāno sadiso tulyo.

[2] C[a]. *om.* vā na.

[3] K. ce.

[4] K. *om.* ek° ti.

[5] C. C[a]. *a.* ca.

[6] K. hinnena *om.* pana.

[7] B. *om.*

[8] B. S. sambhogaparibhogaŋ.

[9] C[a]. *a.* ti. K. hi *for* pari.

[10] B. anuda°.

[11] K. paccati (!).

[12] K. °dīni.

[13] S. *om.*

[14] K. B. tamhā. C[a]. *om.*

[15] K. C. S. °lo.

[16] B. °īs°.

[17] K. °gah°.

[18] K. °rāthā.

[19] B. ekikābh°.

[20] K. sabbir°.

[21] K. °ikā *and a.* sahāyatā nāma. B. *a.* ti sahāyā nāma.

[22] K. *om.*

[23] S. °guṇo.

[24] K. B. °ṇā. F. *corr.* °ñāṇaŋ.

[25] K. chal. S. chaḷ.

[26] B. sah° ediso guṇo.

aññe pi bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsu, desanā mahājanassa sātthikā ahosī[1] ti.

Mahākassapattherassa saddhivihārikassa vatthuŋ.[2]

---

3. ĀNANDASEṬṬHIVATTHU.

Puttā[3] m' atthī ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Sāvatthiyaŋ viharanto Ānandaseṭṭhiŋ ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaŋ kira Ānandaseṭṭhī nāma asītikoṭivibhavo mahāmaccharī ahosi. So anvaddhamāsaŋ[4] ñātake sannipātetvā puttaŋ Mūlasiriŋ nāma tīsu velāsu evaŋ ovadati: ' " imaŋ[5] cattāḷīsakoṭidhanaŋ bahun " ti mā saññaŋ kari,[6] vijjamānaŋ na dātabbaŋ, navaŋ navaŋ[7] nipphādetabbaŋ, ekekam pi[8] hi kahāpaṇaŋ[9] vayaŋ[10] karontassa pana[11] khīyat' eva, tasmā:

> Añjanānaŋ khayaŋ disvā upacikānañ ca ācayaŋ
> madhūnaŋ ca samāhāraŋ paṇḍito gharam āvase ' ti.

So aparena samayena attano pañcamahānidhiŋ puttassa ācikkhitvā[12] mānanissito[13] maccheramalamalino kālaŋ katvā—tass' eva nagarassa ekasmiŋ dvāragāmake[14] caṇḍālānaŋ kulasahassaŋ paṭivasati—tatth' ekissā caṇḍāliyā

---

[1] K. jātā, *om.* ti.

[2] K. Kassapântevāsikkadusakavatthu. B. °kavatthu, *and a.* dutīyaŋ.

[3] K. puta. B. putta.

[4] C[a]. °māse. B. °ḍḍha°.

[5] K. ovadi idaŋ. B. idaŋ.

[6] K. sa° mā kari. C. C[a]. akari.

[7] B. dhanaŋ.

[8] K. *om.*

[9] K. °añ ca.

[10] B. khayavayaŋ.

[11] K. pata narassa *before* ka°. B. dhanaŋ. K. *a.* dh° bahu pi.

[12] K. B. S. anāc°.

[13] K. pamānanisinno. B. dhana°.

[14] K. gādvāre.

kucchismiŋ paṭisandhiŋ gaṇhi. Rājā tassa kālakiriyaŋ sutvā puttam assa Mūlasiriŋ pakkosāpetvā seṭṭhiṭṭhāne ṭhapesi. Tam pi[1] caṇḍālakulasahassaŋ ekato va[2] bhatiyā kammaŋ katvā jīvamānaŋ tassa paṭisandhigahaṇato paṭṭhāya n' eva bhatiŋ labhati[3] na yāpanamattato paraŋ[4] bhattapiṇḍam pi.[5] Te 'mayaŋ etarahi kammaŋ karontâpi[6] na labhāma, amhākaŋ antare kālakaṇṇiyā bhavitabban' ti dve koṭṭhāsā hutvā yāva tassa mātāpitaro visuŋ honti tāva vibhajitvā 'imasmiŋ kule kālakaṇṇī uppannā'[7] ti[8] tassa mātaraŋ[9] nīhariŋsu. Sâpi yāv' assā so kucchigato[10] tāva yāpanamattakam[11] pi kicchena labhitvā puttaŋ vijāyi. Tassa hatthā ca pādā ca akkhīṇi ca kaṇṇā ca nāsā ca mukhañ ca na[12] yathāṭṭhāne ahesuŋ. So evarūpena aṅgavekallena[13] samannāgato paŋsupisācako viya ativirūpo[14] ahosi; evaŋ sante pi taŋ mātā na[15] pariccaji, kucchiyaŋ[16] vasitaputtasmiŋ hi sineho balavā hoti. Sā taŋ kicchena posayamānā taŋ ādāya gatadivase kiñci alabhitvā gehe katvā[17] sayam eva gatadivase bhatiŋ labhati.[18] Atha naŋ piṇḍāya caritvā jīvitusamatthakāle[19] kapālakaŋ[20] hatthe ṭhapetvā 'tāta mayaŋ[21] taŋ nissāya mahādukkhaŋ pattā, idāni na sakkoma[22] taŋ posetuŋ, imasmiŋ nagare kapaṇa-

---

[1] K. pana. [2] K. *om.*

[3] K. vadati, *om.* na.

[4] K. yāpananamataŋ tato pa°. B. °mattaŋ pi. Na tato pa°.

[5] K. *a.* na labhati. B. *om.* pi.

[6] K. *a.* piṇḍamataŋ pi. B. *a.* piṇḍabhattaŋ pi.

[7] K. nibbato. [8] K. *a.* yatvā.

[9] C. Ca. mātāpitaro. S. *a.* pi.

[10] C. Ca. *om.* so. B. assa. K. yāva tasmiŋ kucchigate.

[11] B. °mattam. [12] B. *before* ahesuŋ.

[13] K. B. °vi°.

[14] K. vir°. C. ativiya vir°. [15] K. na mātā *om.* naŋ.

[16] K. mātuku°. [17] K. gehe ṭhapetvā.

[18] B. patilabhati. [19] K. B. S. °tuŋ.

[20] K. sā kapālaŋ. [21] Ca. mayā.

[22] B. °mi.

ddhikâdīnaŋ[1] paṭiyattabhattāni[2] atthi, tattha bhikkhāya[3] caritvā jīvāhī'[4] ti taŋ vissajjesi. So gharapaṭipāṭiyā caranto Ānandaseṭṭhikāle nibbattaṭṭhānaŋ[5] gantvā jātissaro hutvā attano gehaŋ pāvisi, tīsu naŋ[6] dvārakoṭṭhakesu na koci sallakkhesi, catutthadvārakoṭṭhake[7] Mūlasiriseṭṭhiputtakā[8] disvā ubbiggahadayā parodiŋsu.[9] Atha naŋ seṭṭhipurisā[10] 'nikkhama[11] kālakaṇṇī' ti pothentā nīharantā[12] saŋkāraṭṭhāne khipiŋsu. Satthā Ānandattherena pacchāsamaṇena piṇḍāya caranto[13] theraŋ oloketvā tena puṭṭho taŋ pavattiŋ ācikkhi.[14] Thero Mūlasiriŋ pakkosāpesi,[15] mahājanakāyo sannipati.[16] Satthā Mūlasiriŋ āmantetvā 'jānāsi etan' ti pucchitvā, 'na jānāmī' ti vutte, 'pitā[17] te Ānandaseṭṭhī' ti vatvā[18] asaddahantaŋ 'Ānandaseṭṭhi puttassa te mahānidhiŋ[19] ācikkhāhī' ti ācikkhāpetva saddahāpesi. So Sattharaŋ saraṇaŋ agamāsi. Satthā[20] tassa dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

62. 'Puttā[21] m' atthi dhanaŋ m' atthi[22] iti bālo vihaññati;
attā hi attano natthi, kuto puttā kuto dhanan' ti.

---

[1] C. Cᵃ. kapaṇi°. K. kappakâdīnaŋ. B. S. °addhi°.
[2] K°. tā.
[3] K. B. bhikkhaŋ.
[4] K. jīvā.
[5] B. pubbani°. S. nivuttha°.
[6] B. pana.
[7] B. catutthe dvā°.
[8] B. °ino pu°.
[9] K. °o hutvā parodi.
[10] K. Mūlasiriseṭṭhi°.
[11] B. °mma.
[12] K. °etvā °itvā kaḍhitvā. B. °etvā °itvā.
[13] K. B. *a.* taŋ ṭhānaŋ patto.
[14] B. °itvā.
[15] K. B. *a.* atha.
[16] B. °iŋsu.
[17] Cᵃ. *a.* pi. K. te pitā.
[18] K. *a.* taŋ.
[19] B. pañca°. K. pañcamahānidhiyo.
[20] B. *om.*
[21] B. putta. K. puta.
[22] B. dhanam atthi.

Tass' attho 'puttā[1] me atthī' ti,[2] dhanaŋ me atthi'[3] iti bālo puttataṇhāya c' eva dhanataṇhāya ca haññati[4] vihaññati dukkhīyati,[5] 'puttā me nassiŋsū' ti vihaññati, 'nassantī' ti vihaññati, 'nassissantī' ti vihaññati,[6] dhane pi es' eva nayo; iti chah'[7] ākārehi vihaññati, 'putte posessāmī'[8] ti rattiñ ca divā ca thalajalapathâdisu nānappakārato vāyamanto pi vihaññati,[9] 'dhanaŋ uppādessāmī' ti kasivaṇijjâdīni[10] karonto pi vihaññat' eva,[11] vihaññantassa ca[12] attā hi attano natthi, tena vighātena[13] dukkhitaŋ attānaŋ sukhitaŋ kātuŋ asakkontassa pavattiyam pi 'ssa[14] attā hi attano natthi, maraṇamañce[15] nipannassa maraṇantikāhi vedanāhi aggijālāhi[16] viya pariḍayhamānassa[17] chijjamānesu[18] sandhibandhanesu[19] bhijjamānesu aṭṭhisaŋghāṭesu nimīletvā[20] paralokaŋ[21] ummīletvā[22] idhalokaŋ passantassâpi divase divase tikkhattuŋ[23] nahāpetvā tikkhattuŋ bhojetvā gandhamālâdīhi alaŋkaritvā yāvajīvaŋ puṭṭho[24] pi sahāyabhāvena[25] dukkhaparittāṇaŋ[26] kātuŋ asamatthatāya attā hi attano natthi.

---

[1] B. putto.
[2] F. B. S. *om.*
[3] F. *om.* dha° me a°. B. *om.* me.
[4] K. *om.*
[5] B. °ayati.
[6] K. nassissantī ti vi°, nassantī ti vi°.
[7] F. chahi.
[8] B. posi°.
[9] C. Ca. *om.*
[10] B. °vāṇ°.
[11] B. *a.* evaŋ.
[12] B. °ss' eva. K. *om.* ca.
[13] B. *a.* vihaññena.
[14] K. p' assa.
[15] K. maranañ c' eva. B. *a.* va.
[16] B. °jālā.
[17] B. sarīre ḍa°.
[18] C. Ca. B. bhi°.
[19] K. °bandhesu. F. Ca. S. *a.* ca.
[20] F. B. S. nimmīl°. (B. °itvā).
[21] K. *a.* passantassa.
[22] B. ummili°.
[23] K. dvikkhattuŋ *for* di° ti°.
[24] K. paṭṭhāya poṣito *for* puṭṭho. B. upaṭṭhāya; *om.* pi.
[25] F. sabhāvena. S. sahāsa°.
[26] Ca. dukkhā pa°.

Kuto puttā kuto dhanaŋ, puttā vā dhanaŋ vā tasmiŋ samaye kim eva karissanti, Ānandaseṭṭhino pi kassaci kiñci adatvā puttass' atthāya dhanaŋ[1] saṇṭhapetvā pubbe vā maraṇamañce nipannassa idāni vā imaŋ dukkhaŋ pattassa kuto puttā kuto dhanaŋ puttā vā dhanaŋ vā kiŋ dukkhaŋ hariŋsu kiŋ vā sukhaŋ[2] uppādayiŋsū? ti.

Desanâvasāne caturâsītiyā pāṇasahassānaŋ dhammâbhisamayo ahosi, desanā mahājanassa sātthikā ahosī ti.

Ānandaseṭṭhissa vatthu.[3]

---

4. Gaṇṭhikabhedakacoravatthu.

Yo bālo[4] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto gaṇṭhibhedakacore ārabbha kathesi.

Dve kira[5] sahāyakā dhammasavaṇatthāya gacchantena mahājanena saddhiŋ Jetavanaŋ[6] gantvā eko dhammakathaŋ assosi,[7] eko attano gayhūpagaŋ[8] olokesi; tesu[9] dhammaŋ suṇanto[10] sotâpattiphalaŋ pāpuṇi, itaro ekassa dasante[11] baddhapañcamāsakamattaŋ[12] labhi. Tassa taŋ gehe pākavaṭṭaŋ[13] jātaŋ, itarassa gehe na paccati. Atha naŋ sahāyacoro[14] attano bhariyāya saddhiŋ uppaṇḍiyamāno 'tvaŋ atipaṇḍitatāya attano gehe pākavaṭṭamūlam pi na nipphādesī'[15] ti āha. Itaro 'bālabhāven' eva[16] nāyaŋ attano paṇḍitabhāvaŋ maññatī' ti taŋ pavattiŋ Satthu

---

[1] B. nidhiŋ. [2] F. dukkhaŋ.
[3] K. S°. ṭṭhiva°. *So* B. *and a.* tatīyaŋ. C[a]. vatthuŋ.
[4] K. *a.* maññati bālan. [5] K. B. S. te kira dve.
[6] K. °ne. [7] K. dhammaŋ suṇi sosi.
[8] K. guyhaŋ mattaŋ. C[a]. gayihupa°.
[9] B. *a.* eko. [10] K. B. suṇamāno.
[11] B. dussante.
[12] B. bandhaŋ pa°. K. °māsamattaŋ.
[13] C. C[a]. °vaddhaŋ. B. °bhattaŋ. K. °vaṭan.
[14] K. S. °ka°. B. sahāyako coro.
[15] K. uppādesī. [16] K. *om.*

ārocetuŋ ñātīhi saddhiŋ Jetavanaŋ gantvā ārocesi. Satthā tassa dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

63. 'Yo bālo maññatī balyaŋ[1] paṇḍito vâpi tena so
bālo ca paṇḍitamānī sa ve[2] "bālo" ti vuccatī' ti.

Tattha yo bālo ti yo attato bālo[3] apaṇḍito samāno 'bālo ahan' ti tam attano balyaŋ bālabhāvaŋ maññati jānāti tena so ti tena kāraṇena so puggalo paṇḍito vā[4] hoti paṇḍitasadiso vā hoti, so hi 'bālo ahan' ti jānamāno aññaŋ paṇḍitaŋ upasaṅkamanto payirupâsanto tena paṇḍitabhāvatthāya ovadiyamāno anusāsiyamāno taŋ ovādaŋ gaṇhitvā[5] paṇḍito vā[6] hoti paṇḍitataro[7] vā. Sa ve[8] bālo ti yo ca[9] bālo samāno 'ko añño mayā sadiso bahussuto vā[10] dhammakathiko vā[10] vinayadharo vā dhutavādo[11] vā atthī' ti evaŋ paṇḍitamānī hoti, so aññaŋ paṇḍitaŋ anupasaṅkamanto apayirupâsanto n' eva pariyattiŋ uggaṇhati na paṭipattiŋ pūreti ekantabālabhāvam eva pāpuṇāti, so gaṇṭhabhedacoro[12] viya. Tena vuttaŋ: 'sa ve "bālo" ti vuccatī' ti.

Desanâvasāne itarassa ñātikehi[13] saddhiŋ mahājano sotâpattiphalaŋ pāpuṇī ti.

Gaṇṭhibhedakacorānaŋ vatthu.[14]

---

5. Udāyittheravatthu.

Yāvajīvaŋ pi ce bālo ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Udāyittheraŋ ārabbha kathesi.

---

[1] K. bālyaŋ. [2] K. va se va.
[3] B. andhabālo *for* a° bālo. F. K. attano.
[4] K. *a.* pi. [5] B. ugg°.
[6] K. *om.* [7] K. paṇḍitânutaro.
[8] K. *om.* [9] K. B. *om.*
[10] K. *om.* [11] B. dhūtaṅgadharo.
[12] B. °bhedaka°. [13] B. °akehi.
[14] K. B. °ravatthu. B. gaṇṭhika° *and a* catutthaŋ.

So kira mahātheresu paṭikkantesu[1] dhammasabhaŋ gantvā dhammâsane nisīdati.[2] Atha naŋ ekadivasaŋ[3] āgantukā bhikkhū[4] disvā 'ayaŋ bahussuto mahāthero[5] bhavissatī' ti maññamānā khandhâdipaṭisaŋyuttaŋ pañhaŋ pucchitvā kiñci ajānamānaŋ 'ko eso[6] buddhehi saddhiŋ ekavihāre vasamāno khandhadhātuāyatanamattam pi na jānātī' ti[7] garahitvā taŋ pavattiŋ Tathāgatassa ārocesuŋ. Satthā[8] tesaŋ dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

64. 'Yāvajīvam pi ce bālo paṇḍitaŋ payirupâsati
na so dhammaŋ vijānāti dabbī sūparasaŋ yathā' ti.

Tass' attho: bālo nām' esā yāvajīvam pi paṇḍitaŋ upasaṅkamanto payirupâsanto 'imaŋ[9] buddhavacanaŋ ettakaŋ buddhavacanan' ti[10] evaŋ pariyattidhammaŋ vā, 'ayaŋ cāro vihāro ācāro gocaro,[11] idaŋ sāvajjaŋ, idaŋ anavajjaŋ, idaŋ sevitabbaŋ, idaŋ na sevitabbaŋ, idaŋ paṭivijjhitabbaŋ idaŋ sacchikātabban' ti evaŋ paṭipattipaṭivedhadhammaŋ vā na jānāti,[12] yathā kin? ti.[13] Dabbī sūparasaŋ yathā,[14] yathā hi dabbī yāva parikkhayā nānappakārāya sūpavikatiyā saŋparivattamānâpi 'idaŋ loṇikaŋ[15] idaŋ aloṇikaŋ[16] tittakaŋ khārikaŋ kaṭukaŋ ambilaŋ anambilaŋ[17] kasāvan'[18]

---

[1] C. C^a. °kkamantesu. K. dhammasavanâvasāne pakkantesu.

[2] B. nisīdi.

[3] K. ath' eka°—*om.* naŋ.

[4] K. *a.* āgantvā.

[5] C^a. thero.

[6] B. *a.* ti.

[7] K. *a.* hīletvā. S. hīḷetvā *for* ga°.

[8] K. ātha.

[9] K. B. idaŋ.

[10] K. *a.* jānāti.

[11] F. vāro ācāro gocaro. K. ācāravihāro ācāragocaro. B. ācāro *for* cāro.

[12] K. *a.* ti.

[13] F. kiñci. K. kiŋ.

[14] F. viya.

[15] F. C. C^a. °n°. K. °akaŋ.

[16] K. *om.* K. B. *rep.* idaŋ *always.*

[17] K. *om.*

[18] F. C^a. kās°.

ti sūparasaŋ na jānāti, evam evaŋ[1] bālo yāvajīvam pi paṇḍitaŋ payirupāsamāno vuttappakāraŋ dhammaŋ na jānāti[2] ti.

Desanâvasāne āgantukabhikkhūnaŋ[3] āsavehi cittāni vimucciŋsū ti.

Udāyittherassa vatthu.[4]

---

6. Tiŋsamattapāṭheyyakabhikkhuvatthu.

Muhuttam api ce viññū ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto tiŋsamatte Pāṭheyyake[5] bhikkhū ārabbha kathesi.

Tesaŋ hi Bhagavā[6] itthiŋ pariyesantānaŋ Kappāsikavanasaṇḍe paṭhamaŋ dhammaŋ[7] desesi. Tadā sabbe va ehibhikkhubhāvaŋ patvā[8] iddhimayapattacīvaradharā hutvā terasa dhūtaṅgāni samādāya vattamānā puna pi[9] dīghassa addhuno[10] accayena[11] Satthāraŋ upasaṅkamitvā anamataggadhammadesanaŋ* sutvā tasmiŋ yeva āsane[12] arahattaŋ pāpuṇiŋsu. Bhikkhū 'aho vat' imehi bhikkhūhi[13] khippam eva dhammo viññāto'[14] ti dhammasabhāyaŋ kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ. Taŋ sutvā Satthā[15] 'na bhikkhave idān' eva pubbe pi ime tiŋsamattā sahāyakā dhuttā hutvā Tuṇḍilajātake[16] Mahātuṇḍilassa dhammadesanaŋ sutvā[17]

---

[1] K. B. evam eva. [2] F. S. vijān°.
[3] C[a]. K. °kānaŋ bhi°.
[4] K. B. °ravatthu (B. *a.* pañcamaŋ). C[a]. °ŋ.
[5] B. Pāveyyake. *Cf.* Mahāvagga *ed.* Oldenberg, vol. i., p. 387.
[6] Mahāvagga I. 14. [7] C. C[a]. *om.*
[8] K. *a.* te. [9] K. *om.*
[10] K. °ano. [11] K. attano.
[12] K. tasmiŋ samaye nisinnâsane. * S. II. 187.
[13] K. ime ti bhikkhu. [14] K. dhammaviññū.
[15] C. C[a]. S. *om.* [16] F. J. iii. 286.
[17] B. *a.* pi.

khippam eva dhammaŋ viññāya pañca sīlāni samādiyiŋsu, ten' eva upanissayena etarahi nisinnâsane[1] yeva arahattaŋ pattā' ti vatvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha.

65. 'Muhuttam api ce viññū paṇḍitaŋ payirupâsati
khippaŋ dhammaŋ vijānāti jivhā sūparasaŋ
yathā' ti.

Tass' attho: sayaŋviññū paṇḍito puriso[2] muhuttam api ce aññaŋ paṇḍitaŋ[3] payirupâsati so tassa santike uggaṇhanto paripucchanto khippam eva pariyattidhammaŋ vijānāti, tato kammaṭṭhānaŋ kathāpetvā paṭipattiyaŋ ghaṭento[4] vāyamanto yathā nāma[5] anupahatajivhapasādo puriso rasavijānanatthaŋ jivhagge ṭhapetvā eva loṇikâdibhedaŋ rasaŋ vijānāti, evaŋ paṇḍito[6] khippam eva lokuttaradhammam pi vijānātī ti.

Desanâvasāne bahū bhikkhū arahattaŋ pāpuṇimsū ti.

Bhaddavaggiyavatthu.[7]

---

7. SUPPABUDDHAKUṬṬHIVATTHU.

Caranti bālā dummedhā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto Suppabuddhakuṭṭhiŋ ārabbha kathesi.[8]

Suppabuddhavatthu Udāne[9] āgatam eva. Tadā hi Suppabuddhakuṭṭhī parisapariyante nisinno Bhagavato dhammadesanaŋ sutvā sotâpattiphalaŋ patvā[10] attanā[11]

---

[1] K. sanisine. [2] B. °apu°.
[3] C^a. *om.* [4] C^a. °aŋto.
[5] C^a. nāmaŋ. [6] K. *om.*
[7] K. Tiŋsabhadavagivatthu. B. Tiŋsamattapāveyyakabhikkhūvatthu chaṭṭhaŋ.
[8] K. *a.* idaŋ. [9] Udāna, *p.* 48.
[10] K. patto. [11] C^a. *om.*

paṭiladdhaguṇaŋ Satthu ārocetukāmo parisamajjhe ogāhituŋ[1] avisahanto mahājanassa Satthāraŋ vanditvā anugantvā[2] nivattakāle[3] vihāram agamāsi. Tasmiŋ khaṇe Sakko devarājā 'ayaŋ Suppabuddhakuṭṭhī attanā[4] Satthu sāsane paṭiladdhaguṇaŋ pākaṭaŋ kātukāmo' ti' ñatvā[5] 'vīmaŋsissāmi nan' ti[6] gantvā ākāse[7] ṭhito etad avoca: 'Suppabuddha tvaŋ manussadaḷiddo[8] manussavarāko,[9] ahan te apariyantaŋ dhanaŋ dassāmi "buddho na buddho dhammo na dhammo saŋgho na saŋgho, alam me buddhena alam me dhammena alam me saŋghenā" ti vadehī' ti.[10] Atha naŋ so āha 'ko 'si tvan' ti. 'Ahaŋ Sakko' ti. 'Andhabāla ahirika tvaŋ mayā saddhiŋ kathetuŋ na yuttarūpo 'si[11] tvaŋ maŋ[12] "duggato daḷiddo kapaṇo" ti vadesi, n' evâhaŋ duggato na daḷiddo sukhappatto 'ham asmi[13] mahaddhano,[14]

'Saddhādhanaŋ sīladhanaŋ hiriottappiyaŋ[15] dhanaŋ
sutadhanañ[16] ca cāgo ca paññā me sattamaŋ dhanaŋ—
Yassa ete dhanā atthi[17] itthiyā[18] purisassa vā
"adaliddo" ti tam āhu amoghaŋ tassa jīvitan' ti

imāni[19] sattavidhaariyadhanāni[20] santi, yesaŋ hi imāni[21] dhanāni[21] santi na te buddhehi vā paccekabuddhehi vā

---

[1] K. otāretuŋ. [2] C^a. annpag°.
[3] B. nivattana°. [4] K. B. attano.
[5] K. *a.* ahaŋ. [6] K. *om.* nan ti—*has* āg°.
[7] C. ākāsena. [8] C. C^a. manussesu da°.
[9] B. °carako. K. *a.* manussakappano.
[10] K. tvaŋ vacehī ti. C. C^a. vadesī ti.
[11] C. C^a. B. ti. S. *om.* [12] K. *om.*
[13] B. 'h' asmi. C. C^a. K. aham pi.
[14] K. *a.* kasmā pana vadāmîti gātham āha.
[15] C. ottampi°. [16] K. satta°.
[17] K. santi. [18] K. itthi vā.
[19] B. *a.* me. [20] K. °dhamāni.
[21] B. *a.* satta.

"daḷiddā"[1] ti vuccantī' ti. Sakko tassa kathaŋ[2] sutvā taŋ[3] antarāmagge ohāya Satthu santikaŋ gantvā sabbaŋ taŋ[4] vacanapaṭivacanaŋ[5] ārocesi. Atha naŋ Bhagavā āha: 'na kho Sakka sakkā tādisānaŋ satena pi sahassena pi Suppabuddhakuṭṭhiŋ "buddho na buddho[6] dhammo na dhammo saŋgho na saŋgho" ti kathāpetun' ti.[7] Suppabuddho pi kho[8] kuṭṭhī Satthu santikaŋ gantvā Satthārā katapaṭisammodano[9] attanā paṭiladdhaguṇaŋ[10] ārocetvā vuṭṭhāyâsanā[11] pakkāmi. Atha naŋ acirapakkantaŋ gāvī taruṇavacchā jīvitā[12] voropesi. Sā kira ekā yakkhiṇī[13] Pukkusāti kulaputtaŋ[14] Bāhiyaŋ dārucīriyaŋ Tambadāṭhikacoraghātakaŋ Suppabuddhakuṭṭhin ti imesaŋ catunnaŋ janānaŋ sataŋ sataŋ attabhāve gāvī hutvā jīvitā voropesi. Te kira atīte cattāro seṭṭhiputtā hutvā ekaŋ[15] nagarasobhiniŋ[16] gaṇikaŋ uyyānaŋ netvā divasaŋ sampattiŋ anubhavitvā sāyaṇhasamaye evaŋ mantayiŋsu:[17] 'imasmiŋ ṭhāne añño[18] natthi, imissā[19] amhehi dinnaŋ kahāpaṇasahassañ ca[20] sabbaŋ pasādhanabhaṇḍañ[21] ca gahetvā imaŋ māretvā gacchāmā' ti. Sā tesaŋ kathaŋ sutvā 'ime nillajjā[22] mayā saddhiŋ abhiramitvā idāni maŋ māretukāmā, jānissāmi nesaŋ kattabbayuttan'[23] ti[24] tehi māri-

---

[1] B. °ddo. [2] B. dhammak°.
[3] C[a]. *om.* [4] C. C[a]. *om.* K. taŋ sa°.
[5] K. *a.* satthu. [6] K. *a.* tivā.
[7] C[a]. kathāpenti. [8] K. ti so.
[9] K. B. katapatisaṇṭhāro patisamādamāno (B. sammodamāno). C[a]. °danato.
[10] K. *a.* Satthu. [11] K. *a.* vanditā.
[12] K. jīvātā. [13] B. *a.* maŋ.
[14] K. °kulaputabā°. [15] C. C[a]. evaŋ.
[16] B. °ṇiŋ. K. °inikaŋ. [17] S. B. samma°.
[18] K. maññо. [19] K. amissā.
[20] S. C. C[a]. ca *after* sabbaŋ.
[21] K. °bandhaŋ. [22] K. B. nilajjā.
[23] K. °rūpan. S. B. °akan.
[24] B. *a.* sā.

yamānā 'ahaŋ[1] yakkhiṇī hutvā yathā maŋ ete mārenti evam eva te[2] māretuŋ samatthā bhaveyyan' ti patthanaŋ akāsi. Tassa nissandena ime māresi. Sambahulā bhikkhū tassa kālakiriyaŋ Bhagavato ārocetvā 'tassa kā gati ken' eva kāraṇena kuṭṭhibhāvaŋ patto' ti pucchiŋsu. Satthā sotâpattiphalaŋ patvā tassa Tāvatiŋsabhavane uppannabhāvañ ca Tagarasikhipaccekabuddhaŋ disvā taŋ niṭṭhuhitvā[3] apavyāmaŋ[4] katvā dīgharattaŋ niraye paccitvā vipākâvasesena[5] kuṭṭhibhāvappattiñ[6] ca vyākaritvā 'bhikkhave ime sattā attanā va attano[7] kaṭukavipākaŋ[8] kammaŋ karontā vicarantī' ti vatvā[9] anusandhiŋ ghaṭetvā[10] dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

66. 'Caranti bālā dummedhā amitten' eva attanā
karontā pāpakaŋ kammaŋ yaŋ[11] hoti kaṭukapphalan'[12] ti.

Tattha[13] caranti ti catūhi iriyāpathehi akusalam eva karontā vicaranti bālā ti idhalokatthañ ca[14] paralokatthañ ca ajānantā idha bālā nāma dummedhā ti duppaññā

---

[1] Cª. *om.*

[2] K. *om.* mā° e° e° te. S. ev' ete.

[3] K. uṭṭhuhitvā—*om.* taŋ. Ud. °bhi°.

[4] B. appabyāyakammaŋ. S. apasāmaŋ. Ud. apasabyāmato. *Skt.* viyāma + apa '*want of forbearance.*' Ud. *points to* apasavya.

[5] K. B. S. *a.* idāni.

[6] K. °sampattiñ. B. °bhavaŋ pattaŋ iti naŋ byāk°.

[7] B. attano attano. K. atano atano katukaŋ kammaŋ karontā, *etc.*

[8] S. B. °ka°.

[9] K. *om.*

[10] K. *a.* utari pi. B. *a.* uttari. S. *a.* uttariŋ.

[11] K. pāpakamma yaŋ. B. dhammaŋ.

[12] B. °kaŋ phalan. [13] Cª. ettha.

[14] C. Cª. S. *om.*

amitten' evā ti[1] amittabhūtena viya verinā viya[2] hutvā kaṭukapphalan ti tikhiṇaphalaŋ[3] dukkhaphalaŋ.[4]

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Suppabuddhakuṭṭhivatthu.[5]

---

8. Kassakavatthu.

Na taŋ kammaŋ kataŋ sādhū ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto ekaŋ kassakaŋ ārabbha kathesi.

So kira Sāvatthito avidūre ekaŋ khettaŋ kasati.[6] Corā udakaniddhamanen' eva[7] nagaraŋ pavisitvā ekasmiŋ aḍḍhakule[8] ummaggaŋ[9] bhinditvā bahuŋ[10] hiraññasuvaṇṇaŋ gahetvā udakaniddhamanen' eva nikkhamiŋsu. Eko coro te vañcetvā ekaŋ[11] sahassatthavikaŋ ovaṭṭikāya[12] katvā taŋ khettaŋ gantvā tehi saddhiŋ bhaṇḍaŋ bhājetvā[13] ādāya gacchanto ovaṭṭikato patamānaŋ sahassatthavikaŋ na sallakkhesi. Taŋ divasaŋ Satthā paccūsasamaye lokaŋ volokento taŋ kassakaŋ[14] attano ñāṇajālassa anto paviṭṭhaŋ disvā, 'kin nu kho bhavissatī' ti upadhārento[15] idaŋ addasa: 'ayaŋ kassako pāto va kasituŋ gamissati, bhaṇḍasāmikā[16] corānaŋ anupadaŋ gantvā[17] sahassatthavikaŋ[18] disvā etaŋ gaṇhissanti, maŋ ṭhapetvā tassa añño sakkhī

---

[1] B. amitten' eva attanā ti attanā ami°. K. *a*. attanā.
[2] B. veriyā *for* ve° viya.
[3] K. tikkha°.
[4] K. °n ti.
[5] K. Supabuddhavatthu. B. *a*. sattamaŋ.
[6] K. *a*. taŋ divasaŋ so pi kasako pāto va kasituŋ gato.
[7] K. *om*.
[8] K. addha°.
[9] K. B. umaṅgaŋ.
[10] C. K. bahu.
[11] K. eka°.
[12] K. ovatikāyaŋ.
[13] K. bhoj°. B. °itvā.
[14] K. sakalaŋ.
[15] S. °ayamāno. B. °iyamāno.
[16] B. bhaṇḍika°. K. *a*. pi.
[17] B. *a*. ovaṭṭikato patamānaŋ.
[18] K. *a*. tassa kho te.

nāma[1] na bhavissati; sotâpattimaggassa upanissayo pi 'ssa atthi, tattha[2] mayā gantuŋ vaṭṭati' ti. So pi kassako pāto va kasituŋ gato;[3] Satthā Ānandattherena pacchāsamaṇena tattha agamāsi.[4] Kassako Satthāraŋ disvā gantvā Bhagavantaŋ vanditvā puna kasituŋ ārabhi. Satthā tena saddhiŋ[5] kiñci avatvā[6] sahassatthavikāya patitaṭṭhānaŋ gantvā taŋ disvā Ānandattheraŋ āha: 'pass' Ānanda[7] āsīviso' ti. 'Passāmi bhante[8] ghoraviso' ti. Kassako taŋ kathaŋ sutvā 'mama velāya ca[9] avelāya ca[9] vicaraṇaṭṭhānam[10] etaŋ, āsīviso kir'[11] ettha atthī' ti cintetvā Satthari etaŋ[12] vatvā pakkante, 'māressāmi[13] nan' ti[14] patodalaṭṭhiŋ[15] ādāya gato sahassatthavikaŋ[16] disvā 'imaŋ sandhāya Satthārā kathitaŋ bhavissatī' ti taŋ ādāya nivatto avyattatāya[17] taŋ[18] ekamante ṭhapetvā paŋsunā paṭicchādetvā puna kasituŋ ārabhi. Manussâpi[19] vibhātāya[20] rattiyā gehe corehi katakammaŋ disvā padânupadaŋ gacchantā taŋ[21] khettaŋ gantvā tattha corehi bhaṇḍassa[22] bhājitaṭṭhānaŋ disvā kassakassa padavalañjaŋ adassaŋsu.[23] Te tassa padânusārena gantvā thavikāya[24] ṭhapitaṭṭhānaŋ disvā paŋsuŋ viyūhitvā ṭhapitaŋ ādāya 'tvaŋ[25] gehaŋ[26] vilumpitvā khettaŋ kasamāno[27] vicarasī' ti tajjetvā pothetvā[28] netvā rañño dassayiŋsu. Rājā taŋ pavattiŋ

---

1 K. *a*. tattha.
2 K. tassa.
3 K. *a*. atha.
4 K. akāmāti.
5 C. *a*. akathetvā.
6 B. *a*. va.
7 K. C^a^. S. passa Ānanda.
8 K. *om*.
9 B. vā. C. *om*.
10 B. caraṇa°.
11 B. *om*.
12 S. B. ettakaŋ.
13 B. āharissāmi.
14 B. *a*. so.
15 C^a^. liṭṭhiŋ. K. °yitthi.
16 K. B. sahassabhandikaŋ (B. °ṇḍ°).
17 K. abyāta°.
18 B. *om*.
19 B. ma° ca.
20 K. pabhātāya.
21 K. naŋ.
22 B. °ikassa.
23 K. °iŋsu.
24 B. *om*.
25 K. *a*. amhākaŋ.
26 B. gehe.
27 K. B. *a*. viya.
28 K. *om*.

sutvā tassa vadhaŋ āṇāpesi, rājapurisā taŋ pacchābāhaŋ[1] bandhitvā kasāhi tāḷentā[2] āghātanaŋ nayiŋsu. So kasāhi tāḷiyamāno aññaŋ kiñci avatvā 'passânanda āsīviso' ti, 'passāmi bhante[3] ghoraviso' ti vadanto gacchati. Atha naŋ rājapurisā[4] 'Satthu c' eva Ānandattherassa ca kathaŋ kathesi, kin nām' etan' ti pucchitvā, 'rājānaŋ daṭṭhuŋ labhamāno kathessāmī' ti vutte[5] rañño santikaŋ netvā[6] rañño taŋ pavattiŋ kathayiŋsu. Atha naŋ rājā 'kasmā evaŋ kathesī'[7] ti pucchi. So 'nâhaŋ deva[8] coro' ti vatvā kasanatthāya nikkhantakālato paṭṭhāya sabbaŋ taŋ pavattiŋ rañño ācikkhi. Rājā tassa kathaŋ sutvā 'ayaŋ bhaṇe[9] loke aggapuggalaŋ Satthāraŋ sakkhiŋ apadisati,[10] na yuttaŋ etassa dosaŋ āropetuŋ, aham ettha kattabbaŋ jānissāmī' ti taŋ ādāya sāyaṇhasamaye Satthu santikaŋ gantvā Satthāraŋ pucchi: 'Bhagavā[11] kacci[12] tumhe Ānandattherena saddhiŋ ekassa kassakassa kasanaṭṭhānaŋ[13] gatā' ti. 'Āma mahārājā' ti. 'Kiŋ vo tattha diṭṭhan'[14] ti. 'Sahassatthavikā mahārājā' ti. 'Disvā kiŋ avocutthā'[15] ti. 'Idaŋ nāma mahārājā' ti. 'Bhante[16] sac' āyaŋ puriso tumhādisaŋ apadisaŋ[17] na[18] karissa na jīvitaŋ labhissa,[19] tumhehi pana kathitakathaŋ kathetvā tena jīvitaŋ laddhan' ti. Taŋ sutvā Satthā 'āma mahārāja aham pi ettakam eva vatvā gato, paṇḍitena nāma yaŋ kammaŋ katvā pacchâ-

---

[1] K. °bāhu.
[2] B. pi tāḷetvā.
[3] B. bhagavā.
[4] B. *a.* tvaŋ.
[5] C. C^a. *om.*
[6] B. gantvā.
[7] C. vadesī.
[8] B. *a.* °deva na.
[9] C. C^a. bhane.
[10] C^a. °dīsati. B. sakkhi °dissati.
[11] K. *om.*
[12] B. kiñci.
[13] B. vasana°.
[14] B. diṭṭho.
[15] K. avac°.
[16] K. *om.*
[17] B. anupadisaŋ. K. apadesaŋ.
[18] K nâk°. C. C^a. *om.*
[19] K. alabhissa. B. alabhittha.

nutāpaŋ hoti na taŋ[1] kattabban' ti vatvā[2] anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

67. 'Na taŋ kammaŋ kataŋ sādhu yaŋ katvā anutappati
yassa assumukho rodaŋ vipākaŋ paṭisevatī' ti.

Tattha yaŋ katvā ti yaŋ[3] nirayâdisu nibbattanasamatthaŋ dukkhuddayakammaŋ[4] katvā anussaranto anussaritakkhaṇe[5] anutappati socati[6] taŋ kataŋ[7] na sādhu na sundaraŋ na laddhakaŋ[8] yassa assumukho ti yassa assūhi tintamukho rodanto vipākaŋ paṭisevatī ti anubhotī[9] ti.

Desanâvasāne kassakaupāsako[10] sotâpattiphalaŋ patto,[11] sampattabhikkhū pi sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū[12] ti.

Aññatarakassakassa vatthu.[13]

---

9. SUMANAMĀLAKĀRAVATTHU.*

Tañ ca kammaŋ kataŋ sādhū ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto Sumanaŋ nāma mālakāraŋ[14] ārabbha kathesi.

---

1 B. taŋ na. 2 K. B. *om.*

3 K. B. S. na taŋ kamman ti (K. *om.* na).

4 *So* Manor. *p.* 366. K. B. dukkhindriyaŋ ka°. S. dukkhudrayaŋ. C. C[a]. sudukkhudāyaŋ ka°.

5 K. anusaritânu°.

6 B. anusocati. K. °tîti anusocati.

7 B. kammaŋ.

8 B. niratthakaŋ *for* na la°. K. sundirakaŋ *for* la°. S. °ṭṭh°.

9 K. anusevatī, *om.* anu°. B. C[a]. S. *om.* pa° ti.

10 B. °ako u°. 11 K. sampāpuṇi.

12 K. sampā°.

13 C[a]. kassakavatthuŋ. K. kasakavatthu. B. °ssakavatthu, *and a.* aṭṭhaman.

* *See* Rh. D.'s Milinda, I. 172, II. 146-7.

14 B. mālā° (*al.*). MSS. *vary.*

So kira devasikaŋ Bimbisārarājānaŋ pāto va aṭṭhahi sumanapupphanālīhi upaṭṭhahanto aṭṭh'[1] aṭṭha kahāpaṇe labhati. Ath' ekadivasaŋ tasmiŋ pupphāni gahetvā nagaraŋ paviṭṭhamatte Bhagavā mahābhikkhusaŋghaparivuto chabbaṇṇarasmiyo[2] vissajjento[3] mahatā buddhânubhāvena nagaraŋ piṇḍāya pāvisi. Bhagavā hi ekadā chabbaṇṇarasmiyo cīvarena paṭicchādetvā aññataro piṇḍapātiko viya carati[4] tiyojanamaggaŋ[5] Aṅgulimālassa paccuggamanaŋ gacchanto[6] viya,[7] ekadā chabbaṇṇarasmiyo vissajjento[8] Kapilavatthuppavesanâdisu[9] viya. Tasmiŋ[10] divase sarīrato chabbaṇṇarasmiyo vissajjetvā[11] mahantena buddhânubhāvena mahatiyā ca[12] buddhalīḷhāya Rājagahaŋ pāvisi.[13] Mālakāro Bhagavato ratanagghiyakañcanagghiyasadisaŋ[14] attabhāvaŋ disvā, dvattiŋsamahāpurisalakkhaṇaasītianubyañjanasirisobhaggaŋ[15] oloketvā pasannacitto 'kin nu kho Satthu adhikāraŋ karomī' ti cintetvā aññaŋ apassanto 'imehi pupphehi Bhagavantaŋ pūjessāmī'[16] ti cintetvā puna cintesi: 'imāni rañño nibaddhaŋ upaṭṭhahanapupphāni,[17] rājā imāni alabhanto maŋ bandhāpeyya vā ghātāpeyya vā pabbājeyya vā, kin nu kho karomī' ti. Ath' assa etad ahosi: 'rājā maŋ ghātetu vā[18] raṭṭhato pabbājetu vā; so[19] hi[20] mayhaŋ dadamāno pi imasmiŋ attabhāve jīvitamattaŋ dhanaŋ dadeyya, Satthu pūjā pana me anekesu kappakoṭīsu alaŋ hitāya c' eva sukhāya cā' ti

---

1 B. *om.*
2 S. B. °raŋsiyo.
3 B. °etvā.
4 B. vicarati.
5 K. tisa°. B. tiŋsa°.
6 K. karonto.
7 B. *a.* ca.
8 C. C^a. °esi. B. °etvā.
9 K. Kapivatthu°.
10 B. *a.* pi.
11 B. °nto.
12 B. *om.*
13 K. *a.* atha.
14 B. C^a. *om.* °kañcanagghiya°. K. °kāñc°.
15 K. °lakkhaṇapatimaṇḍitaŋ asītyânu°. S. °lakkhaṇaŋ asītyanu°. B. asītānu°.
16 B. °iss°.
17 S. K. °ṭṭhāna°. B. °ṭṭhānāni pu°.
18 B. *a.* bandhāpetu vā.
19 K. *a.* rājā.
20 B. pi.

attano jīvitaŋ Tathāgatassa pariccaji. So 'yāva me pasannacittaŋ[1] na patikuṭati[2] tāvad eva pūjaŋ karissāmī' ti haṭṭhapahaṭṭho udaggudaggo Satthāraŋ pūjesi. Kathaŋ? Paṭhamaŋ tāva dve pupphamuṭṭhiyo Tathāgatassa upari khipi tā[3] upari matthake vitānaŋ hutvā aṭṭhaŋsu, aparā[4] dve muṭṭhiyo khipi tā[5] dakkhiṇahatthapassena[6] mālapaṭicchannena[7] otaritvā[8] aṭṭhaŋsu, aparā dve muṭṭhiyo khipi tā piṭṭhipassena otaritvā aṭṭhaŋsu, aparā dve muṭṭhiyo khipi tā vāmahatthapassena otaritvā aṭṭhaŋsu; evaŋ aṭṭha nāliyo aṭṭha muṭṭhiyo hutvā catūsu ṭhānesu Tathāgataŋ parikkhipiŋsu, purato gamanadvāramattam[9] eva ahosi, pupphānaŋ vaṇṭāni[10] anto[11] ahesuŋ pattāni bahimukhāni; Bhagavā rajatapaṭṭaparikkhitto viya hutvā pāyāsi, pupphāni acittakāni pi sacittakaŋ nissāya[12] abhijjitvā apatitvā Satthārā saddhiŋ yeva gacchanti, ṭhitaṭṭhāne[13] tiṭṭhanti. Satthu sarīrato sataraŋsivijjullatā[14] viya raŋsiyo nikkhamiŋsu, purato ca pacchato ca dakkhiṇato ca vāmato ca sīsamatthakato ca nikkhantarasmīsu[15] ekâpi sammukhasammukhaṭṭhāne[16] apalāyitvā sabbâpi Satthāraŋ tikkhattuŋ padakkhiṇaŋ katvā taruṇatālakkha-

---

[1] B. °aŋ cittaŋ.

[2] B. *a.* taŋ. *For* kuṭ + prati *cf.* vol. i., p. 71, Rh. D., Mil. II. 156.

[3] K. *a.* pi.

[4] K. *a.* puna.

[5] K. *a.* Bhagavato.

[6] S. C. Cª. °sse.

[7] Cª. °nne. S. °paṭa°.

[8] K. B. S. *a.* tatheva, *regularly.*

[9] K. dvāraga°. S. gāmadvāra°.

[10] K. vaṇṭa.

[11] C. Cª. *om.*

[12] K. sacitakām viya. B. °kaŋ viya.

[13] B. ṭhitaṭhita°.

[14] K. B. °sahassa° *for* raŋsi°.

[15] K. nikkhamisu. B. nirantaraŋ nikkhantaraŋsiyo vividhā nikkhamiŋsu.

[16] K. sumukhasumukha°. K. °nena adhāvitvā. B. °eṇ' eva adhāvanto.

ndhappamānā hutvā purato eva[1] dhāvanti. Sakalanagaraŋ saŋkhubhi[2] anto[3] nava koṭiyo bahi nagare nava koṭiyo ti aṭṭhārasakoṭisu[4] eko pi puriso vā itthī vā bhikkhaŋ agahetvā[5] nikkhamanto[6] nāma natthi, mahājano sīhanādaŋ nadanto celukkhepasahassāni karonto[7] Satthu purato va gacchati. Satthâpi mālakārassa guṇaŋ pākaṭaŋ kātuŋ tigāvute[8] nagare bhericaraṇamaggen' eva acari,[9] mālakārassa sakalasarīraŋ pañcavaṇṇāya pītiyā paripūri. So[10] thokaŋ yeva Tathāgatena saddhiŋ caritvā manosilārase[11] nimuggo viya buddharasmīnaŋ anto paviṭṭho Satthāraŋ thometvā vanditvā[12] tucchapacchim eva gahetvā gehaŋ agamāsi. Atha naŋ bhariyā pucchi: 'kahaŋ pupphānī' ti.[13] 'Satthā[14] me pūjito' ti.[15] 'Rañño idāni[16] kiŋ karissasī' ti. 'Rājā maŋ ghātetu vā raṭṭhato pabbājetu[17] vā, ahaŋ jīvitaŋ pariccajitvā[18] Satthāraŋ pūjesiŋ,[19] sabbapupphāni aṭṭha muṭṭhiyo ahesuŋ, evarūpā nāma pūjā[20] jātā, mahājano ukkuṭṭhisahassāni[21] karonto Satthārā saddhiŋ carati, so esa[22] mahājanassa ukkuṭṭhisaddo tasmiŋ ṭhāne eso'[23] ti. Ath' assa bhariyā andhabālā[24] evarūpe

---

[1] K. yeva. C. C[a]. *om.* [2] S. sañkubhi.
[3] K. B. *a.* nagare. [4] K. B. aṭṭhārasasu ko°.
[5] C. C[a]. ga°. B. *a.* na. [6] B. S. nikkhanto.
[7] S. °anto. [8] B. °appamāṇe.
[9] K. gocaraṇamagen' eva acirayaŋ akāsi.
[10] C. C[a]. *om.* [11] B. °tale.
[12] K. *a.* iti so bhagavā ti thāmetvā (thometvā) sahassāya patiyā (pītiyā) aññāsi, sirasi patitthapetvā tuchapachim eva, *etc.*
[13] K. *a.* so.
[14] C. C[a]. Satthu. B. Satthāram eva, *om.* me.
[15] K. *a.* sā°. [16] S. B. dāni.
[17] K. raṭṭhā nīharitu. S. B. vā nīharatu.
[18] K. caji°. [19] B. pūjemi.
[20] K. acchiriyā. [21] K. ukaṭṭhi°.
[22] K. yo essa. B. evaŋ *for* so esa.
[23] S. *om.*
[24] B. °atāya. S. andhabālā.

pāṭihāriye pasādaŋ[1] ajanetvā taŋ akkositvā,[2] 'rājāno nāma caṇḍā sakiŋ kuddhā hatthapādâdichedanena bahum pi anatthaŋ karonti, tayā katakammena[3] mayhaŋ pi anattho[4] siyā' ti putte ādāya rājakulaŋ gantvā raññā[5] pakkositvā 'kiŋ etan' ti pucchitā[6] āha:[7] 'mama sāmiko tumhākaŋ upaṭṭhānapupphehi Satthāraŋ pūjetvā[8] tucchahattho gharaŋ āgantvā, "kahaŋ pupphānī" ti mayā puṭṭho idaŋ nāma vadesi, ahaŋ taŋ paribhāsitvā "rājāno nāma cāṇḍā sakiŋ kuddhā hatthapādâdichedanena[9] bahum pi anatthaŋ karonti, tayā[10] katadosena[11] mayhaŋ pi anattho siyā" ti taŋ chaḍḍetvā[12] idhâgatā, tena katakammaŋ sukataŋ vā hotu dukkataŋ vā[13] tass' eva taŋ[14] mayā[15] chaḍḍitabhāvaŋ jānāhi devā' ti. Rājā[16] paṭhamadassanen' eva sotâpattiphalaŋ patto[17] saddho pasanno ariyasāvako cintesi: 'aho ayaŋ itthī andhabālā evarūpe guṇe pasādaŋ na uppādesī' ti, so[18] kuddho viya hutvā 'amma kiŋ vadesi[19] mayhaŋ upaṭṭhānapupphehi tena[20] pūjā katā' ti. 'Āma devā' ti.[21] 'Bhaddakan te kataŋ taŋ chaḍḍentiyā,[22] mama pupphehi pūjākārassa[23] ahaŋ kattabbayuttakaŋ jānissāmī' ti taŋ uyyojetvā[24] vegena Satthu santikaŋ gantvā vanditvā

---

[1] B. *a.* nāma.
[2] K. pak°. B. *a.* paribhāsitvā.
[3] K. tuyhaŋ ka°. B. tena kammena.
[4] B. °tthaŋ.
[5] B. C. C^a. K. rañño, *and* B. *a.* santikaŋ upasaṅkamitvā.
[6] C. C^a. °tvā. B. pucchi sā.
[7] K. *om.* B. *a.* ayaŋ.
[8] K. B. °itvā.
[9] K. °bheda.
[10] K. tuyhaŋ.
[11] B. dosena.
[12] S. tajjetvā.
[13] C^a. *om.* du° vā. C. a. hotu.
[14] B. ev' etaŋ.
[15] S. *a.* tassa.
[16] K. *a.* pi Buddha°.
[17] K. sampanno.
[18] C^a. *om.*
[19] K. *om.*
[20] K. *a.* tava sāmikena satthāraŋ.
[21] B. *a.* idāni.
[22] B. °antiyā; *and a. so.*
[23] K. °kārakassa. B. °karassa.
[24] K. uyojesi *and a.* rājâpi.

Satthārā saddhiŋ yeva vicari. Satthā tassa[1] cittappasādaŋ ñatvā bhericaraṇavīthiyā[2] nagaraŋ caritvā[3] rañño gharadvāraŋ agamāsi. Rājā pattaŋ gahetvā Satthāraŋ gehaŋ pavesetukāmo ahosi, Satthā pana rājaṅgaṇe yeva nisīdanâkāraŋ dassesi. Rājā taŋ ñatvā 'sīghaŋ[4] maṇḍapaŋ karothā' ti taŋ khaṇaŋ yeva maṇḍapaŋ kārāpesi,[5] nisīdi Satthā saddhiŋ bhikkhusaŋghena. Kasmā pana Satthā rājagehaŋ na pāvisi?[6] Evaŋ kir' assa ahosi: 'sac' āhaŋ anto pavisitvā nisīdeyyaŋ mahājano maŋ daṭṭhuŋ na labheyya, mālakārassa guṇo pākaṭo na bhaveyya, rājaṅgaṇe pana maŋ nisinnaŋ mahājano daṭṭhuŋ labhissati, mālakārassa guṇo pākaṭo bhavissatī' ti.[7] Guṇavantānaŋ hi guṇaŋ[8] buddhā eva[9] pākaṭaŋ kātuŋ sakkonti, avasesajano[10] guṇavantānaŋ guṇaŋ kathento maccharāyati. Cattāro pupphapaṭā catuddisaŋ aṭṭhaŋsu. Mahājano Satthāraŋ parivāresi, rājā Buddhapamukhaŋ bhikkhusaŋghaŋ paṇītenâhārena parivisi. Satthā bhattakiccâvasāne anumodanaŋ katvā, purimanayen' eva catūhi pupphapaṭehi parikkhitto sīhanādaŋ[11] nadantena[12] mahājanena parivuto vihāraŋ agamāsi. Rājā Satthāraŋ anugantvā[13] nivatto mālakāraŋ pakkosāpetvā 'mama āharitabbapupphehi[14] kinti vatvā[15] Satthāraŋ pūjesī' ti pucchi. Mālakāro '"rājā maŋ ghātetu vā raṭṭhato pabbājetu vā" ti[16] jīvitaŋ pariccajitvā[17] pūjesiŋ[18] devā' ti āha. Rājā 'tvaŋ mahāpuriso nāmā' ti vatvā aṭṭh'[19] aṭṭha hatthī ca asse ca dāse ca[20]

---

[1] B. rañño. [2] K. gocaravī°.
[3] C^a. vicar°. [4] K. *a.* pana.
[5] K. *a.* tasmiŋ. [6] K. *a.* ti.
[7] B. *om.* [8] K. *om.* hi gu°.
[9] K. yeva. [10] K. °so jano.
[11] K. siṅha°. [12] B. °nto.
[13] K. agantvā. [14] B. āharitaaṭṭhapu°.
[15] K. B. katvā. S. kiŋ katan ti va°.
[16] B. *a.* vatvā. [17] K. caji°.
[18] B. pūjemi. K. Satthārāŋ pūjemi.
[19] K. B. *om.* [20] B. dāsiyo ca dāsā ca.

dāsiyo ca mahāpasādhanāni ca datvā[1] aṭṭha kahāpaṇasahassāni datvā[2] rājakulato nīharitvā sabbâlaŋkārapaṭimaṇḍitā aṭṭha nāriyo aṭṭha gāmavare cā ti imaŋ[3] sabbaṭṭhakaŋ[4] nāma dānaŋ adāsi.

Ānandatthero cintesi: 'ajja pāto va paṭṭhāya sīhanādasahassāni c' eva celukkhepasahassāni ca pavattanti,[5] ko nu kho mālakārassa vipāko' ti. So Satthāraŋ pucchi. Atha naŋ Satthā[6] 'Ānanda "iminā mālakārena appamattakaŋ kammaŋ katan" ti mā sallakkhesi, ayaŋ hi mayhaŋ jīvitaŋ pariccajitvā pūjaŋ akāsi so evaŋ mayi cittaŋ pasādetvā kappānaŋ satasahassaŋ[7] duggatiŋ na gacchati,[8] patvā devamanussesu phalaŋ[9] etassa kammuno[10] paccekabuddho[11] Sumano nāma[12] bhavissatī' ti[13] āha. Satthu pana vihāraŋ gantvā gandhakuṭiŋ[14] pavisanakāle[15] tāni pupphāni dvārakoṭṭhake patiŋsu. Sāyaṇhasamaye[16] dhammasabhāyaŋ kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ: 'aho acchariyaŋ[17] mālakārassa kammaŋ dharamānabuddhassa[18] jīvitaŋ pariccajitvā pupphapūjaŋ katvā taŋ khaṇañ ñeva sabbaṭṭhakaŋ[19] nāma labhī'[20] ti. Satthā gandhakuṭito nikkhamitvā tiṇṇaŋ gamanānaŋ[21] aññatarena gamanena dhamma-

---

1 K. *om.*
2 B. *om.*
3 B. idaŋ.
4 C. °aka°.
5 K. vattāni.
6 B. *a.* āha.
7 C. C^a. sah°. K. kappana satasahassānaŋ dukkhatiŋ.
8 S. K. gamissatī. C. gacchantī ti.
9 K. tato cavitvā devamanuse sampattiyo anubhavitvā pha°, *etc.*
10 K. *a.* pacchā.
11 C^a. *a.* eso. S. °sambu°.
12 C. *a.* so.
13 B. 'kappānaŋ satasahassaŋ duggatiŋ na gamissati, ṭhatvā devamanussesu phalaŋ etassa kammuno, pacchā paccekasambuddho Sumano nāma bhavissatī' ti.
14 B. kuṭiŋ. C. C^a. *a.* pāvisi.
15 K. pavissakāle.
16 B. *a.* bhikkhū.
17 K. *a.* āvuso.
18 K. B. S. dharamānaka°.
19 B. sabba-a°.
20 B. °atī.
21 K. ganānaŋ.

sabhaŋ gantvā buddhâsane nisīditvā, 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'āma bhikkhave yassa kammassa katattā pacchânutāpaŋ[1] na[2] hoti anussaritaanussaritakkhaṇe[3] somanassam eva uppajjati evarūpaŋ kammaŋ kattabbam[4] evā' ti vatvā[5] anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

68. 'Tañ ca kammaŋ kataŋ sādhu yaŋ katvā[6] nânu-
tappati
yassa patīto[7] sumano vipākaŋ paṭisevatī' ti.

Tattha yaŋ katvā ti yaŋ[8] devamanussasampattīnaŋ c'eva[9] nibbāṇasampattiyā[10] c'eva nibbattanasamatthaŋ sukhuddayakammaŋ[11] katvā nânutappati atha kho diṭṭhadhamme yeva anussaritakkhaṇe[12] pītivegena patīto[13] somanassavegena ca sumano hutvā āyatiŋ pītisomanassajāto[14] hutvā[15] vipākaŋ paṭisevati taŋ kammaŋ kataŋ sādhu laddhakan[16] ti.

Desanâvasāne caturâsītiyā pāṇasahassānaŋ dhammâbhisamayo ahosī ti.

Sumanamālakārassa vatthu.[17]

---

[1] Cᵃ. pacchanutappaŋ. K. tappaŋ.
[2] K. *om.*
[3] K. Cᵃ. *om. one* anussarita. B. °ânu°.
[4] K. Cᵃ. °bbarūpam. [5] K. *om.*
[6] K. *a.* pacchā. [7] K. pī°. B. patito.
[8] C. Cᵃ. *om.* [9] K. °iñ ca.
[10] K. °iñ.
[11] K. B. sukhindriyaŋ ka°. C. sukhudāyaŋ. S. sukhuduya°. Cᵃ. sukhadāya°. B. *a.* nāma.
[12] B. S. anussaritânu°. B. *a.* yeva.
[13] K. pī°. [14] K. āyatidhanapīti°.
[15] K. *a.* yassa.
[16] B. bhaddakaŋ. K. sundaraŋ bhaddakan *for* la°. S. phalaṭṭha°.
[17] K. B. °ravatthu. B. *a.* navamaŋ.

10. Uppalavaṇṇattherivatthu.

Madhuvā[1] maññatī[2] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Uppalavaṇṇattheriŋ ārabbha kathesi

Sā kira Padumuttarabuddhassa pādamūle patthanaŋ ṭhapetvā[3] kappasatasahassaŋ[4] puññaŋ kurumānā[5] devesu ca manussesu ca saŋsarantī[6] imasmiŋ buddhuppāde devalokato cavitvā Sāvatthiyaŋ seṭṭhikule paṭisandhiŋ gaṇhi, nīluppalavanagabbhasamānavaṇṇatāya[7] c' assā[8] Uppalavaṇṇā tv[9] eva nāmaŋ akaŋsu.[10] Ath' assā vayappattakāle sakala-Jambudīpe[11] rājāno ca seṭṭhino ca seṭṭhissa[12] santikaŋ pahiṇiŋsu: 'dhītaraŋ amhākaŋ detū' ti apahiṇanto[14] nāma nâhosi[15] Tato seṭṭhī cintesi: 'ahaŋ sabbesaŋ manaŋ gahetuŋ na[16] sakkhissāmi,[17] upāyaŋ pan' ekaŋ karissāmī' ti[18] dhītaraŋ pakkositvā[19] 'amma pabbajituŋ sakkhissasī' ti āha. Tassā pacchimabhavikattā[20] taŋ[21] vacanaŋ sīse āsittaŋ satapākatelaŋ[22] viya ahosi, tasmā pitaraŋ[23] 'pabbajissāmi tātā' ti āha. So tassā[24] sakkāraŋ katvā taŋ[25] bhikkhuṇiupassayaŋ netvā

---

[1] B. madhū va.
[2] K. *a.* bālo.
[3] B. paṭṭh°.
[4] B. °sse, *a.* bahū.
[5] K. puññāni kariyamānā. B. °āni.
[6] K. *a*, sampattiŋ anubhavamānā.
[7] K. nīluppalasamānavandatāya. B. *om.* °vana°. *So too* Manorathapūraṇī.
[8] K. tassā.
[9] Cª. t'.
[10] K. akarisu.
[11] B. °pa°.
[12] K. seṭṭhino.
[13] B. *a.* sāsanaŋ. K. °ke paṇâkāraŋ.
[14] K. appahinanto.
[15] C. Cª. na hosi.
[16] Cª. *om.*
[17] K. *a.* kiŋ.
[18] K. *a.* so.
[19] B. °āpetvā.
[20] B. bhavikasattattā. K. pucchima°.
[21] K. pitu.
[22] Skt. śatapākatailam.
[23] K. *om.*
[24] Cª. *om.* K. B. *a.* mahantaŋ.
[25] Man. B. K. *om.* taŋ.

pabbājesi. Tassā acirapabbajitāya eva uposathâgāre tālavāro[1] pāpuṇi. Sā dīpaŋ jāletvā uposathâgāraŋ sammajjitvā dīpasikhāya nimittaŋ gaṇhitvā ṭhitā va[2] punappuna olokayamānā[3] tejokasiṇârammaṇaŋ jhānaŋ nibbattetvā tam[4] eva jhānaŋ pādaŋ[5] katvā arahattaŋ pāpuṇi saddhiŋ paṭisambhidāhi c' eva abhiññāhi ca.[6] Sā aparena samayena janapadacārikaŋ caritvā[7] paccāgatā[8] andhavanaŋ pāvisi. Tadā bhikkhunīnaŋ araññavāso apaṭikkhitto hoti.[9] Ath' assā[10] tattha kuṭikaŋ[11] katvā mañcakaŋ[12] paññāpetvā sāṇiyā[13] parikkhipiŋsu. Sā Sāvatthiyaŋ piṇḍāya pavisitvā nikkhami, mātulaputto[14] pan' assÂnandamāṇavo nāma gihikālato paṭṭhāya paṭibaddhacitto. So[15] tassā āgatabhāvaŋ[16] sutvā theriyā āgamanato puretaram eva andhavanaŋ gantvā taŋ kuṭiŋ[17] pavisitvā heṭṭhā mañce[18] nilīno[19] theriyā āgantvā kuṭiŋ pavisitvā dvāraŋ pidhāya mañcake nisinnamattāya bahi ātapato āgatattā cakkhupathe andhakāre avigate yeva[20] heṭṭhā mañcakato[21] nikkhamitvā mañcakaŋ āruyha[22] 'mā nassi bāla, mā nassi bālā' ti theriyā vāriyamānam[23] eva abhibhavitvā attanā[24] patthitakammaŋ katvā pāyāsi. Ath' assâguṇaŋ[25] dhāretuŋ asak-

---

[1] C. °l°. *From* tala pratiṣṭhāyām?
[2] K. eva.
[3] K. °ki°.
[4] Man. tad.
[5] Man. B. K. pādakaŋ, *om.* jhā°.
[6] K. cā ti.
[7] K. caranto.
[8] Cᵃ. apa°. B. °gantvā.
[9] K. hosi.
[10] K. *a.* manussā.
[11] B. kuṭiŋ.
[12] C. pīṭhakaŋ. Cᵃ. *om.*
[13] B. sāṇiŋ.
[14] K. Tadā mātukulassa pu°.
[15] K. *om.*
[16] K. tassâgamana°.
[17] K. kutiyaŋ *al.*
[18] K. B. mañcake.
[19] K. niliyi.
[20] K. *a.* so.
[21] K. B. mañcato.
[22] B. abhi°.
[23] B. °mānāyaŋ. K. theri vāriyamānā pi nam.
[24] K. B. atano (B. att°).
[25] K. tassa aguṇaŋ. B. assa a°.

kontī viya mahāpaṭhavī[1] dvedhā bhijji. So paṭhaviŋ[2] paviṭṭho gantvā mahāavīcimhi[3] nibbatti. Therī pi tam atthaŋ bhikkhunīnaŋ ārocesi, bhikkhuniyo bhikkhūnaŋ,[4] bhikkhū Bhagavato ārocesuŋ.[5] Taŋ sutvā Satthā bhikkhū āmantetvā 'bhikkhave bhikkhubhikkhuṇiupāsakaupāsikāsu yo koci bālo pāpakammaŋ karonto madhusakkharâdisu[6] kiñcid eva madhurarasaŋ khādamāno[7] haṭṭhap haṭṭho[8] udaggudaggo viya karotī' ti anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

69. 'Madhuvā[9] maññatī[10] bālo yāva pāpaŋ na paccati,
yadā ca paccatī pāpaŋ, atha[11] bālo dukkhaŋ nigacchatī' ti.

Tattha madhuvā ti bālassa hi pāpaŋ akusalakammaŋ karontassa taŋ kammaŋ madhuŋ viya[12] madhurarasaŋ viya iṭṭhaŋ kantaŋ manāpaŋ viya upaṭṭhāti[13] iti naŋ[14] so[15] madhuvā maññati yāvā ti yattakaŋ kālaŋ taŋ pāpaŋ na paccati diṭṭhadhamme vā samparāye vā vipākaŋ na deti tāva naŋ[16] evaŋ maññati, yadā cā ti yadā pan' assa diṭṭhadhamme vā vividhā kammakaraṇā[17] kayiramānassa[18] samparāye vā nirayâdisu mahādukkhaŋ anubhavantassa taŋ pāpaŋ paccati,[19] atha so bālo dukkhaŋ nigacchati vindati paṭilabhatī ti.

Desanâvāsane bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.[20]

---

[1] C^a. pa°.
[2] C. K. °iyaŋ.
[3] K. *a.* niriye. B. *a.* eva.
[4] B. *a.* etaŋ a° ārocesuŋ. K. *a.* taŋ a° ārocesi.
[5] B. °ayiŋsu.
[6] B. C^a. sakkar°. K. °sakār°.
[7] C. °ayamāno. C^a. °iyamāno. B. C^a. S. *a.* puriso viya.
[8] B. tuṭṭhahattho.
[9] B. madhū va.
[10] K. maññāti *al.*
[11] B. *om.*
[12] K. *om.* madhuŋ viya. B. madhu.
[13] B°. āsi.
[14] C. *om.* B. evaŋ.
[15] C^a. *om.*
[16] B. tāvattakaŋ.
[17] K. vividhāni °āni.
[18] S. K. kariya°.
[19] K. *a.* vipākaŋ deti.
[20] B. *om.*

Aparena[1] samayena dhammasabhāyaŋ[2] mahājano kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ: 'khīṇâsavâpi maññe[3] kāmasukhaŋ sādiyanti, kāmaŋ sevanti kiŋ na sevissanti,[4] na h' ete[5] kolāparukkhā na ca vammikā, allamaŋsasarīrā[6] eva,[7] tasmā ete pi kāmasukhaŋ sādiyanti kāme sevantī' ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'na bhikkhave khīṇâsavā[8] kāmasukhaŋ sādiyanti[9] na kāmaŋ sevanti, yathā hi padumapatte patito[10] udabindu[11] na lippati[12] na saṇṭhāti vinivaṭṭetvā[13] patat' eva, yathā ca[14] āragge sāsapo na lippati[15] na saṇṭhāti vinivaṭṭetvā patat' eva, evaŋ[16] khīṇâsavassa citte duvidho[17] pi kāmo na lippati[18] na saṇṭhātī'[19] ti anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ Brāhmaṇavagge gātham āha:

401. 'Vāri pokkharapatte va āragge-r-iva sāsapo
yo na lippati[20] kāmesu tam ahaŋ brūmi brāhmaṇan' ti.

Imissā attho Brāhmaṇavagge yeva āvibhavissati.[21]

Satthā pana rājānaŋ Pasenadikosalaŋ pakkosāpetvā mahārāja imasmiŋ sāsane yath' eva kulaputtā[22] evaŋ kuladhītaro[23] pi mahantaŋ ñātikkhandhañ[24] ca bhoga-

---

[1] B. *a.* pana.
[2] C. K. *om.*
[3] B. *om.* K. *om.* pi.
[4] K. sevanti.
[5] B. S. hi te. K. *a.* khīṇâsavā.
[6] K. allacamma°.
[7] B. va. K. *om.*
[8] K. *a.* nāma.
[9] K. khādayanti.
[10] K. B. °taŋ.
[11] K. B. S. °aka°.
[12] B. vilimpati (*so infra.*).
[13] K. B. nivattetvā (*so infra.*).
[14] K. *om.*
[15] K. uppalimpati.
[16] C. yath' evaŋ. C^a. yathā va.
[17] K. dubbidho.
[18] B. vilimpati.
[19] B. *a.* Satthā.
[20] B. limpati.
[21] K. *a.* atha.
[22] K. *a.* ca.
[23] C. C^a. dhītaro.
[24] B. S. °gaṇañ.

kkhandhañ ca[1] pahāya pabbajitvā araññe viharanti, tā araññe viharamānā[2] rāgarattā pāpapuggalā[3] omānâtimānavasena[4] viheṭhenti pi brahmacariyantarāyam pi pāpenti, tasmā bhikkhuṇisaŋghassa antonagare[5] vasanaṭṭhānaŋ kātuŋ vaṭṭatī' ti. Rājā 'sādhū' ti sampaṭicchitvā nagarassa ekapasse bhikkhuṇisaŋghassa vasanaṭṭhānaŋ kāresi.[6] Tato paṭṭhāya bhikkhuṇiyo antogāme yeva[7] vasantī ti.

Uppalavaṇṇattheriyā vatthu.[8]

---

11. JAMBUKÂJĪVAKAVATTHU.*

Māse māse kusaggenā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto Jambukaŋ ājīvakaŋ[9] ārabbha kathesi.

Atīte kira Kassapasammāsambuddhakāle[10] gāmavāsī eko kuṭimbiko ekassa therassa vihāraŋ katvā[11] tattha viharantaŋ[12] catūhi paccayehi upaṭṭhahi, thero tassa gehe nibaddhaŋ bhuñjati. Ath' eko khīṇâsavo bhikkhu divā[13] piṇḍāya caranto tassa gehadvāraŋ pāpuṇi. Kuṭimbiko taŋ disvā tassa iriyāpathe pasanno gehaŋ pavesetvā sakkaccaŋ paṇītena[14] bhojanena parivisitvā,[15] 'bhante imaŋ sāṭakaŋ rajitvā nivāseyyāthā'[16] ti mahantaŋ sāṭakaŋ datvā, 'bhante

---

[1] Cª. *om.* bho° ca.

[2] B. taŋ araññavitāre vasamānā. S. evaŋ viharamānānaŋ *for* tā a° vi°. K. vihariyamānā.

[3] S. pāpi°.

[4] K. olokiyamānā.

[5] K. anta°.

[6] B. kārāpesi.

[7] K. *om.*

[8] K. °ṇṇāvatthu. B. °ivatthu, *and a.* dasamaŋ.

* *Cf.* Saŋyutta II., p. 259.

[9] K. °kâjīvakaŋ.

[10] C. Cª. Kassapabu°.

[11] B. *a.* taŋ.

[12] B. vihāre vasantaŋ.

[13] K. S. *om.*

[14] K. paṇīta°.

[15] K. *a.* tassa bhatakiccâvasāne attano vihāre vasituŋ nimantesi.

[16] K. paribhuñjathā.

kesā vo[1] dīghā tumhākaŋ kesorohanatthāya[2] nahāpitaŋ[3] ānessāmi[4] sayanatthāya[5] ca vo mañcakaŋ gāhāpetvā āgamissāmī' ti āha.[6] Nibaddhaŋ gehe bhuñjanto kulūpako bhikkhu tassa taŋ[7] sakkāraŋ disvā cittaŋ pasādetuŋ nâsakkhi,[8] 'ayaŋ taŋ muhuttaŋ diṭṭhakassa[9] evarūpaŋ sakkāraŋ karoti, nibaddhaŋ gehe bhuñjantassa pana mayhaŋ na karotī' ti cintetvā vihāraŋ agamāsi. Itaro pi ten' eva saddhiŋ gantvā kuṭimbikena dinnasāṭakaŋ rajitvā[10] nivāsesi. Kuṭimbiko pi nahāpitaŋ ādāya gantvā therassa kese[11] oharāpetvā[12] mañcakaŋ attharāpetvā, 'bhante imasmiŋ yeva mañcake sayathā'[13] ti vatvā dve pi there svātanāya nimantetvā pakkāmi. Nevāsiko[14] tassa[15] sakkāraŋ kayiramānaŋ[16] adhivāsetuŋ nâsakkhi. Ath' assa so sāyaŋ therassa nipannaṭṭhānaŋ gantvā catūh' ākārehi theraŋ akkosi: 'āvuso[17] āgantuka[18] kuṭimbikassa te gehe bhattaŋ bhuñjanato varataraŋ mīḷhaŋ khādituŋ, kuṭimbikena ānītanahāpitena kesoropaṇato[19] varataraŋ tālaṭṭhikena kese luñcāpetuŋ, kuṭimbikena dinnasāṭakaŋ nivāsanato varataraŋ naggena carituŋ,[20] kuṭimbikena ābhatamañce[21] nipajjanato. varataraŋ bhūmiyaŋ nipajjitun' ti. Thero[22] pi 'mā[23] esa bālo maŋ nissāya nassī'[24] ti nimantanaŋ anādiyitvā pāto va uṭṭhāya[25] yathāsukhaŋ[26]

---

[1] C. Ca. *om.*
[2] Ca. °orop°.
[3] K. ṇhāpitaŋ. B. nhā°.
[4] Ca. ānetva. B. *a.* ti.
[5] Ca. nisinnatthāyañ.
[6] K. *a.* atha.
[7] B. taŋ tassa.
[8] Ca. na sakkhi.
[9] K. tassa muhuttadi°.
[10] Ca. raŋjitvā.
[11] Ca. kesaŋ.
[12] K. B. ohār°.
[13] K. seyyathā.
[14] K. āv°.
[15] B. *a.* taŋ.
[16] K. *a.* disvā.
[17] K. *om.*
[18] K. āgantukassa bhikkhu.
[19] B. kesohārāpanato.
[20] B. vica°.
[21] C. Ca. S. āhata°.
[22] K. khīṇâsavathero.
[23] C. K. *om.*
[24] K. nassatī.
[25] K. vuṭṭhāya, *om.* va.
[26] Ca. phāsukaŋ.

agamāsi.[1] Nevāsiko pi pāto va vihāre kattabbavattaŋ katvā bhikkhâcāravelāya[2] 'idāni pi[3] āgantuko niddāyati gaṇḍisaddena[4] pabujjheyyā' ti[5] saññāya[6] nakhapiṭṭhen' eva gaṇḍiŋ[7] paharitvā gāmaŋ pāvisi. Kuṭimbiko pi sakkāraŋ katvā therānaŋ āgamanamaggaŋ olokento nevāsikaŋ disvā, 'bhante thero[8] kuhin' ti pucchi. Atha naŋ nevāsiko 'āvuso kiŋ vadetha[9] tuyhaŋ kulūpago[10] hīyo[11] tava nikkhantavelāya[12] ovarakaŋ pavisitvā niddaŋ okkanto,[13] pāto va paṭṭhāya[14] mama vihāraŋ[15] sammajjana-saddaṃ pi pānīyaghaṭaparibhojanīyaghaṭesu udakâsiñcanasaddaṃ[16] pi gaṇḍisaddam[17] pi karontassa na jānātī' ti āha. Kuṭimbiko cintesi: 'tādisāya iriyāpathasampattiyā samannāgatassa me ayyassa yāva imamhā kālā niddāyanaŋ nāma natthi, maŋ[18] pana tassa sakkāraŋ karontaŋ disvā addhā iminā bhadantena kiñci[19] vuttaŋ bhavissatī' ti. So attano paṇḍitabhāvena taŋ sakkaccaŋ bhojetvā tassa pattaŋ sādhukaŋ dhovitvā nānaggarasabhojanassa pūretvā, 'bhante sace me ayyaŋ[20] passeyyātha imam assa piṇḍapātaŋ dadeyyāthā' ti āha. Itaro taŋ gahetvā va cintesi: 'sace so evarūpaŋ piṇḍapātaŋ bhuñjissati imasmiŋ yeva ṭhāne paluddho bhavissatī' ti antarāmagge taŋ piṇḍapātaŋ chaḍḍetvā therassa vasanaṭṭhānaŋ gantvā taŋ[21] tattha olokento na addasa. Atha naŋ ettakassa kammassa katattā vīsati-

---

[1] Cᵃ. āg°. [2] K. bhikkhāya velāyaŋ.
[3] B. *after* āg°. [4] S. B. gaṇṭhika°.
[5] K. pabujeyyāmîti. [6] Cᵃ. saññā.
[7] K. gandaŋ. B. gaṇḍiŋ. [8] K. āgantukathero.
[9] K. B. mā āvuso kiñci avaca (K. °cca).
[10] K. B. °ko. [11] B. hiyyo.
[12] K. nikamanta°. [13] K. okamanto.
[14] K. vuṭṭhāya. B. S. uṭṭh°.
[15] C. °re. Cᵃ. °ra°.
[16] K. udakāni si°. B. °kasi°.
[17] S. °ika°. B. gaṇṭhika°.
[18] K. B. imaŋ. [19] K. *a.* vacanaŋ.
[20] B. ayaŋ. [21] K. *om.*

vassasahassāni kato[1] pi samaṇadhammo[2] rakkhituŋ nâsakkhi, āyupariyosāne pana Avīcimhi nibbattitvā ekaŋ buddhantaraŋ mahādukkhaŋ[3] anubhavitvā,[4] imasmiŋ buddhuppāde Rājagahanagare ekasmiŋ bahvannapāne[5] kulaghare nibbatti. So padasā gamanakālato paṭṭhāya n' eva sayane sayituŋ na bhattaŋ bhuñjituŋ icchati, attano sarīravalañjam eva khādati, 'bālatāya ajānanto karotī' ti naŋ[6] posiŋsu.[7] Mahallakakāle pi vatthaŋ[8] nivāsetuŋ na icchati, naggo vicarati, bhūmiyaŋ sayati, attano sarīravalañjam eva khādati. Ath' assa mātāpitaro 'nâyam kulagharassa anucchaviko,[9] ājīvakānaŋ[10] esa[11] anucchaviko' ti tesaŋ santikaŋ netvā, 'imaŋ[12] dārakaŋ pabbājethā' ti adaŋsu. Atha naŋ te[13] pabbājesuŋ,[14] pabbājentā[15] ca pana galappamāṇe āvāṭe ṭhapetvā dvinnaŋ jattūnaŋ[16] upari padarāni datvā, tesaŋ upari nisīditvā tālaṭṭhikhaṇḍena kese luñciŋsu. Atha ne tassa mātāpitaro svātanāya nimantayitvā[17] pakkamiŋsu. Punadivase ājīvakā 'ehi gāmaŋ pavisissāmā' ti taŋ[18] vadiŋsu. So[19] 'gacchatha tumhe, ahaŋ idh' eva bhavissāmī' ti na icchi.[20] Atha naŋ[21] punappuna[22] vatvā anicchamānaŋ ohāya agamaŋsu. So pi tesaŋ gatabhāvaŋ ñatvā vaccakuṭiyā[23] padaraŋ vivaritvā oruyha ubhohi[24] hatthehi ālumpâkāragūthaŋ

---

[1] K. khīṇâsavavassa sahassāni tato. [2] C. °aŋ.
[3] K. dukkhaŋ. [4] C. C[a]. °issati.
[5] K. bahū-a°. C[a]. bahu-a°. S. bavh°.
[6] B. taŋ.
[7] K. posayisu. S. B. °yiŋsu. [8] K. vatthā.
[9] K. B. *a.* kevalaŋ alajjanako.
[10] C. C[a]. °ik°; *so infra.* (*The common form in Skt.*)
[11] K. yeva *for* eso. [12] C. C[a]. idaŋ.
[13] K. te naŋ. [14] S. °ayiŋsu. C[a]. *om.*
[15] K. °etvā. C. °ento. [16] K. B. aŋsakūṭānaŋ.
[17] S. B. C[a]. °tetvā. [18] B. naŋ.
[19] K. *a.* purato. [20] K. icchati.
[21] K. *om.* [22] S. B. °aŋ.
[23] C[a]. °iyaŋ.
[24] C. ubho pi. K. pi *after* ha°.

khādi.[1] Ājīvakā tassa antogāmato āhāraŋ pahiṇiŋsu. Tam pi na icchati,[2] punappunaŋ vuccamāno pi 'na me iminā attho, laddho me āhāro' ti. 'Kahaŋ laddho' ti. 'Idh' eva laddho' ti, evaŋ dutiye tatiye catutthe pi divase bahum pi[3] vuccamāno 'aham idh' eva bhavissāmī'[4] ti gāmaŋ gantuŋ na icchi.[5] Ājīvakā 'ayaŋ divase[6] n' eva gāmaŋ pavisituŋ[7] na[8] amhehi pahitaŋ[9] āhāraŋ āharituŋ[10] icchati, "idh' eva me laddho" ti vadati, kin nu kho karoti[11] parigaṇhissāma nan' ti[12] gāmaŋ pavisantā ekadve[13] jane tassa pariganhanatthaŋ ohāya gamiŋsu. Te pacchato gacchantā viya hutvā nilīyiŋsu.[14] Tesaŋ gatabhāvaŋ ñatvā purimanayen' eva vaccakuṭiŋ oruyha[15] gūthaŋ khādi.[16] Itare tassa kiriyaŋ disvā ājīvakānaŋ ārocayiŋsu. Taŋ sutvā ājīvakā, 'aho bhāriyaŋ kammaŋ, sace samaṇassa Gotamassa sāvakā jāneyyuŋ, "ājīvakā gūthaŋ khādamānā vicarantī" ti amhākaŋ akittiŋ pakāseyyuŋ, nâyaŋ amhākaŋ anucchaviko' ti taŋ attano santikā nīhariŋsu. So tehi nīharito, mahājanassa uccārakaraṇaṭṭhāne[17] patthaṭo[18] eko piṭṭhipāsāṇo atthi, tasmiŋ mahantaŋ soṇḍi[19] piṭṭhipāsāṇaŋ nissāya mahājanassa uccāraṭṭhānaŋ,[20] so tattha gantvā rattiŋ gūthaŋ khāditvā mahājanassa sarīravalañjanatthāya āgamanakāle[21] ekena hatthena pāsāṇassa ekaŋ passaŋ[22]

---

[1] K. anappakaŋ gūthaŋ khādati. B. ālope katvā gū°. C. ālumpak°. S. āluppak°.

[2] B. icchi.

[3] K. tehi bahūhi.

[4] B. labh°.

[5] B. °ati.

[6] S. *rep.*

[7] B. *a.* icchati.

[8] K. na *before* icchati.

[9] C[a]. pahaṭaŋ. B. pahitâh°.

[10] B. *om.*

[11] K. karohîti. B. *a.* ti.

[12] K. *a.* te.

[13] B. ekaŋ dve.

[14] K. *a.* so pi.

[15] C[a]. oruyiha.

[16] K. khādati.

[17] K. uccāranaṭhāne.

[18] B. °rito.

[19] B. soṇḍiŋ.

[20] S. B. uccārakaraṇa°. K. uccārana°.

[21] K. gamana°.

[22] K. B. S. antaŋ.

olubbha[1] ekaŋ pādaŋ ukkhipitvā jaṇṇuke ṭhapetvā[2] uddhavātâbhimukho[3] mukhaŋ vivarītvā tiṭṭhati. Mahājano taŋ disvā upasaṅkamitvā vanditvā 'bhante ayyo kasmā[4] mukhaŋ vivaritvā ṭhito' ti pucchi. 'Ahaŋ vātabhakkho, añño me āhāro natthī' ti. 'Atha kasmā ekaŋ pādaŋ jaṇṇuke katvā ṭhito 'si bhante' ti. 'Ahaŋ uggatapo ghoratapo mayā dvīhi pādehi akkantā paṭhavī kampati,[5] tasmā ekaŋ[6] ukkhipitvā jaṇṇuke katvā ṭhito 'mhi, ahaŋ ṭhitako va vītināmemi na nisīdāmi na nipajjāmī' ti. Manussā nāma yebhuyyena vacanamattam eva saddahanti, tasmā 'aho acchariyaŋ evarūpā[7] nāma tapassino[8] honti, na no evarūpā[9] diṭṭhapubbā' ti yebhuyyena Aṅgamagadhavāsino saŋkhubhitvā[10] māse māse mahantam sakkāraŋ abhiharanti. So 'ahaŋ vātam eva bhakkhāmi na aññaŋ āhāraŋ,[11] aññaŋ hi me khādantassa tapo nassatī' ti tehi abhihaṭaŋ na kiñci[12] icchati. Manussā 'mā no bhante nāsetha, tumhādisena ghoratapena paribhoge kate[13] amhākaŋ dīgharattaŋ hitāya sukhāya saŋvattatī'[14] ti punappuna[15] yācanti, tassa añño āhāro na ruccati. Mahājanassa pana yācanāya[16] pīḷito tehi ābhatāni sappiphāṇitâdīni kusaggena jivhagge ṭhapetvā 'gacchatha alaŋ vo ettakaŋ hitāya sukhāyā' ti uyyojesi. Evaŋ so pañcapaññāsavassāni naggo gūthaŋ khādanto kese luñcanto bhūmiyaŋ sayanto[17] vītināmesi.[18]

---

1 *Cf.* Morris, J.P.T.S., 1887, p. 156. K. olambi.
2 B. paṭṭh°.
3 B. uddhaŋ vā°.
4 K. kasmā ayyā. B. ka° ayyo.
5 K. kampi.
6 K. B. *a.* pādaŋ.
7 B. *a.* pi.
8 B. S. tapassī na. C. *a.* nāma.
9 B. K. evarūpo °o.
10 B. °bbhi°, *a.* upasaṅkamitvā.
11 K. *a.* āharāmi.
12 K. kiñci na.
13 K. B. paribhogo kato.
14 K. sampava°. C. C[a]. va°.
15 B. C[a]. °naŋ.
16 B. °mānāya. C. C[a]. °napī°.
17 K. sayamāno.
18 K. °eti.

Buddhānam pi kho paccūsakāle lokaŋ olokanaŋ[1] avijahitam eva[2] hoti, tasmā ekadivasaŋ Bhagavato paccūsasamaye lokaŋ olokentassa ayaŋ Jambukâjīvako ñāṇajālassa anto paññāyi. Satthā 'kin nu kho bhavissatī' ti āvajjetvā[3] tassa saha paṭisambhidāhi arahattassa upanissayaŋ disvā 'ahaŋ etaŋ ādiŋ katvā ekaŋ gāthaŋ bhāsissāmi gāthāpariyosāne[4] caturâsītiya pāṇasahassānaŋ dhammâbhisamayo bhavissatī' ti imaŋ[5] kulaputtaŋ nissāya mahājano sotthibhāvaŋ pāpuṇissatī' ti ñatvā, punadivase Rājagahe piṇḍāya caritvā piṇḍapātapaṭikkanto Ānandattheraŋ āha[6]: 'Ānanda Jambukâjīvakassa santikaŋ gamissāmī' ti. 'Bhante[7] kiŋ tumhe yeva gamissathā' ti. 'Āma amh'[8] evā'. ti evaŋ vatvā vaḍḍhamānakacchāyāya tassa santikaŋ pāyāsi. Devatā cintayiŋsu: 'Satthā[9] Jambukâjīvakassa santikaŋ gacchati, so ca jegucche uccārapassāvadantakaṭṭhakiliṭṭhe[10] piṭṭhipāsāṇe vasati, devaŋ vassāpetuŋ vaṭṭatī' ti attano ānubhāvena[11] muhuttaŋ yeva devaŋ vassāpesuŋ, piṭṭhipāsāṇo suci nimmalo ahosi. Ath' assa upari pañcavaññavassaŋ[12] vassāpayiŋsu.[13] Satthā sāyaŋ Jambukājīvakassa[14] santikaŋ gantvā 'Jambukā' ti saddam akāsi. Jambuko 'ko nu kho esa dujjāto[15] maŋ Jambukavādena[16] vadatī' ti cintetvā, 'ko eso' ti āha. 'Ahaŋ samaṇo'[17] ti. 'Kiŋ mahāsamaṇā' ti. 'Ajja me ekarattiŋ idha vasanaṭṭhānaŋ dehī' ti. 'Natthi mahāsamaṇa imasmiŋ ṭhāne

---

[1] B. vo°. [2] K. kammena.
[3] C. Cª. °itvā. [4] B. °âvasāne.
[5] K. idaŋ. [6] B. āmantesi.
[7] K. Bhagavā.
[8] K. Ānanda āham. S. B. aham.
[9] K. *a.* sāyaŋ. [10] C. Cª. °nibbatta° *for* °danta°.
[11] B. *a.* taŋ.
[12] S. K. °vaṇṇapupphavassaŋ (S. °ṇṇaŋ). B. °ṇṇaŋ vassaŋ.
[13] B. °esuŋ. [14] K. °ukassa ā°.
[15] S. B. dujjano. [16] Cª. °ukānaŋ vā°.
[17] B. Jambukā.

vasanaṭṭhānan' ti. 'Jambuka mā evaŋ kari, ekarattim eva[1] vasanaṭṭhānaŋ dehi,[2] pabbajitā nāma pabbajitaŋ patthenti manussā manussaŋ pasavo[3] pasun'[4] ti.[5] 'Kiŋ pana tvaŋ pabbajito' ti.[6] 'Āma pabbajito 'mhī' ti. 'Sace tvaŋ pabbajito kahaŋ te lābukaŋ kahaŋ[7] dhumakaṭacchuko[8] kahaŋ yaññasuttakan' ti. 'Atth' etaŋ mayhaŋ, "visuŋ visuŋ pana gahetvā vicaraṇaŋ[9] dukkhan" ti, abbhantaren' eva[10] gahetvā carāmī' ti. So 'carissasi tvaŋ etaŋ gaṇhitvā' ti[11] kujjhi. Atha naŋ Satthā āha: 'hotu Jambuka, mā kujjha,[12] vasanaṭṭhānaŋ me ācikkhā' ti.[13] 'Natthi mahāsamaṇa ettha vasanaṭṭhānan' ti. Satthā—tassa[14] vasanaṭṭhānato avidūre ekaŋ pabbhāraŋ atthi—taŋ niddisanto[15] 'etasmiŋ pabbhāre ko vasatī' ti pucchi.[16] 'Na[17] koci mahāsamaṇā' ti. 'Tena hi mayhaŋ etaŋ[18] dehī' ti. 'Tvaŋ yeva jāna[19] mahāsamaṇā' ti. Satthā pabbhāre nisīdanaŋ paññāpetvā nisīdi. Paṭhamayāme cattāro mahārājāno catuddisaŋ[20] ekobhāsaŋ karontā Satthu upaṭṭhānaŋ āgamiŋsu.[21] Jambuko obhāsaŋ disvā 'kiŋ obhāso nām' eso' ti cintesi. Majjhimayāme Sakko devarājā āgami. Jambuko tam pi disvā 'ko nām' eso' ti cintesi. Pacchimayāme ekāya aṅguliyā ekaŋ dvīhi dve[22] dasahi dasa cakkavāḷāni obhāsetuŋ samattho Mahābrahmā sakalaŋ araññaŋ ekobhāsaŋ karonto āgami. Jambuko

---

1 B. S. me.
2 B. *a.* ti.
3 B. *a.* nāma.
4 *So* K. MSS. *and edd.* pasavan.
5 K. *a.* Jambu.
6 K. 'sîti.
7 K. *a.* te.
8 =druma°. *Cf. Mar.* dhumārā ?
9 K. caraṇaŋ.
10 K. °tare yeva taŋ.
11 C. Cª. *om.* Cª. ti *after* carissasi.
12 S. K kujjhi.
13 K. ācikkhāhîti, *om.* me.
14 Cª. *om.*
15 B. vīmaŋsanto.
16 K. B. āha.
17 B. natthi.
18 B. S. e° ma°.
19 K. jānāhi. B. jānātha.
20 K. B. °sā.
21 S. °aŋsu.
22 C. *om.* dvīhi dve. Cª. *om.* dve *and* dasa.

tam pi disvā 'ko nu kho eso' ti cintetvā pāto va Satthu santikaŋ gantvā paṭisanṭhāraŋ katvā ekamantaŋ ṭhito Satthāraŋ pucchi: 'mahāsamaṇa tumhākaŋ santikaŋ[1] catasso disā obhāsentā ke āgatā'[2] ti. 'Cattāro mahārājāno' ti. 'Kiŋkāraṇā' ti. 'Maŋ upaṭṭhātun'[3] ti. 'Kiŋ pana tvaŋ catūhi mahārājehi uttaritaro' ti. 'Āma Jambuka[4] rājūnaŋ[5] atirājā' ti. 'Majjhimayāme pana ko āgato' ti. 'Sakko devarājā'[6] ti. 'Kiŋ kāraṇā' ti. 'Maŋ upaṭṭhātum evā' ti. 'Kiŋ pana tvaŋ Sakkadevarājato[7] uttaritaro' ti. 'Āma Jambuka Sakkato pi uttaritaro 'mhi, eso va pana mayhaŋ gilānupaṭṭhāko kappiyakārakasāmaṇerasadiso'[8] ti.[9] 'Pacchimayāme sakalaŋ araññaŋ obhāsetvā ko āgato' ti. 'Yaŋ loke brāhmaṇâdayo khipitvā pakkhalitvā "namo Mahābrahmuṇo" ti vadanti so esa Mahābrahmā' ti. 'Tvaŋ pana[10] Mahābrahmuṇâpi[11] uttaritaro' ti. 'Āma Jambuka, ahaŋ hi Brahmuṇâpi[12] atibrahmā' ti. 'Acchariyo 'si tvaŋ mahāsamaṇa, mayhaŋ pana pañcapaṇṇāsa vassāni idha vasantassa etesu eko pi maŋ upaṭṭhātuŋ nâgatapubbo, ahaŋ hi ettakaŋ addhānaŋ vātabhakkho hutvā ṭhitako va vītināmesiŋ,[13] na tāva me[14] mayhaŋ upaṭṭhānam āgatapubbā' ti. Atha naŋ Satthā āha: 'Jambuka tvaŋ lokasmiŋ andhabālaŋ[15] mahājanaŋ vañcayamāno mam pi vañcetukāmo jāto, nanu tvaŋ pañcapaṇṇāsa[16] vassāni gūtham eva khādi[17] bhūmiyaŋ yeva nipajji naggo hutvā vicari tālaṭṭhikhaṇḍena kese luñci,

---

[1] K. *om.* B. °ike.
[2] K. paṭhamayāme ko āgato. C[a]. °nto ko. B. °aṇtā.
[3] C[a]. upaṭṭhahatum.
[4] K. *a.* ahaŋ pi.
[5] B. mahār°, *and a.* pi.
[6] B. *a.* Jambukā.
[7] K. Sakato ti. C[a]. *a.* pi.
[8] K. °samm°. C. °kāras°.
[9] B. *a.* mahāsamaṇa.
[10] B. C[a]. S. kiŋ pana tvaŋ.
[11] B. °ato pi.
[12] B. Brahmehi.
[13] B. °si.
[14] K. B. te. S. *a.* te. *Read* tāv' ime?
[15] B. °la°.
[16] B. °ññ°.
[17] K. khādasi

atha ca pana lokaŋ vañcento "ahaŋ vātaŋ bhakkhayāmi,[1] ekapādena tiṭṭhāmi, na nisīdāmi, na nipajjāmī" ti vadesi, mam api[2] vañcetukāmo 'sī ti,[3] 'pubbe[4] tvaŋ pāpikaŋ lāmikaŋ[5] diṭṭhiŋ nissāya ettakaŋ kālaŋ gūthabhakkho[6] bhūmisayo naggo vicaranto tālaṭṭhikhaṇḍena kesaluñcanaŋ[7] patto idāni pi[8] pāpikaŋ[9] lāmikaŋ[10] diṭṭhim eva gaṇhāsī'[11] ti. 'Kiŋ pana mayā kataŋ mahāsamaṇā' ti. Ath' assa Satthā pubbe katakammaŋ ācikkhi. Tassa Satthari kathente[12] yeva saŋvego uppajji,[13] hirottappaŋ upaṭṭhitaŋ, so ukkuṭiko nisīdi. Ath' assa Satthā udakasāṭakaŋ[14] khipitvā[15] adāsi, so taŋ nivāsetvā Satthāraŋ vanditvā ekamantaŋ nisīdi. Satthâpi 'ssa ànupubbikathaŋ kathetvā dhammaŋ desesi. So desanâvasāne saha paṭisambhidāhi arahattaŋ patvā Satthāraŋ vanditvā uṭṭhāyâsanā, pabbajjañ ca upasampadañ ca yāci. Ettāvatâssa[16] purimakammaŋ parikkhīṇaŋ. Ayaŋ hi khīṇâsavamahātheraŋ catūhi akkosehi akkositvā yāvâyaŋ mahāpaṭhavī tigāvutâdhikaŋ yojanaŋ ussannā[17] tāva Avīcimhi paccitvā, tattha pakkâvasesena pañcapaṇṇāsa vassāni imaŋ vippakāraŋ patto, ten' assa taŋ kammaŋ khīṇaŋ vīsatiŋ pana vassasahassāni iminā katassa samaṇadhammassa[18] phalaŋ nāsetuŋ na sakkā, tasmā taŋ[19] Satthā dakkhiṇahatthaŋ pasāretvā 'ehi bhikkhu caratha[20] brahmacariyan'[21] ti āha. Tāvad ev' assa gihiliṅgaŋ antaradhāyi, aṭṭhaparikkhāradharo saṭṭhi-

---

1 K. B. bhakkhāmi. S. °tabhakkho.
2 S. pi. 3 K. *om.*
4 B. *a* pi.
5 K. *om.* lā°. B. °akaŋ °akaŋ (*so infra.*).
6 K. *a.* 'si. 7 C[a]. B. kese lu°.
8 B. *om.* 9 C[a]. pāpaŋ.
10 C[a]. al°. S. °akaŋ. 11 S. °ṇha°.
12 S. B. *rep.* 13 K. °nno.
14 K. udakasāṭikacīvaraŋ. C. udas°. S. °ikaŋ.
15 K. S. *om.* 16 B. °tā tassa.
17 B. °aŋ. 18 C. °kammassa.
19 B. *om.* 20 K. S. cara.
21 B. *a.* sammā dukkhassa antakiriyāyā.

vassathero[1] viya ahosi. Aṅgamagadhavāsīnaŋ tassa sakkāraŋ gahetvā āgatadivaso[2] kir 'esa, tasmā ubhayaraṭṭhavāsino sakkāraŋ gahetvā āgatā Tathāgataŋ[3] disvā 'kin nu kho amhākaŋ ayyo Jambuko mahā udāhu samaṇo Gotamo' ti cintetvā, 'sace samaṇo Gotamo mahā bhaveyya, ayaŋ samaṇassa Gotamassa santikaŋ gaccheyya, Jambukâjīvakassa pana mahantatāya samaṇo Gotamo imassa santikaŋ āgato' ti cintayiŋsu. Satthā mahājanassa parivitakkaŋ ñatvā 'Jambuka tava upaṭṭhākānaŋ kaṅkhaŋ chindāhī' ti āha. So 'aham pi bhante ettakam eva paccāsiŋsāmī'[4] ti vatvā catutthajjhānaŋ samāpajjitvā uṭṭhāya[5] tālappamāṇaŋ vehāsaŋ abbhuggantvā 'Satthā me bhante Bhagavā sāvako 'ham asmī'[6] ti vatvā oruyha vanditvā puna dvitālamattaŋ titālamattan ti evaŋ[7] sattatālamattaŋ vehāsaŋ abbhuggantvā oruyha attano sāvakabhāvaŋ jānāpesi. Taŋ disvā mahājano 'aho buddhā nāma acchariyā anomaguṇā' ti cintesi. Satthā mahājanena saddhiŋ kathento[8] evam āha: 'ayaŋ ettakaŋ kālaŋ tumhehi ābhatasakkāraŋ[9] kusaggena jivhagge ṭhapetvā "tapacaraṇaŋ pūremī" ti idha nivuttho,[10] sace pi iminā upāyena vassasataŋ tapacaraṇaŋ pūreyya, yā tassa[11] idānikālaŋ vā bhattaŋ vā kukkuccāyitvā abhuñjantassa bhattacchedanakusalacetanā tassā taŋ tapacaraṇaŋ soḷasim pi kalaŋ nâgghatī'[12] ti anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

70. 'Māse māse kusaggena bālo bhuñjetha[13] bhojanaŋ
na so saŋkhatadhammānaŋ kalaŋ nâgghati[14] soḷasin' ti.

---

[1] B. °vassikamahā°. [2] K. ⁷divasato.
[3] *So.* S. B. āgatā taŋ. C. C^a. K. āgatāgatā.
[4] B. °sīo°. [5] C^a. vu°.
[6] B. h' asmī. [7] C^a. *om.* ti evaŋ.
[8] B. °anto. [9] K. S. °taŋ sa°.
[10] B. idāni vutto.
[11] C. C^a. pūreyyātha. K. pū° ya ca tassa. S. pū° assa.
[12] B. kalaŋ pi n' a°. [13] B. °yya. (*So infra*)
[14] B. a°.

Tass' attho: sace bālo apariññātadhammo[1] sīlâdiguṇaparibāhiro[2] titthâyatane pabbajito 'tapacaraṇam pūressāmī'[3] ti māse māse patte[4] kusaggena bhojanaŋ bhuñjanto vassasataŋ bhuñjetha bhojanaŋ, na so saŋkhatadhammānaŋ kalaŋ nâgghati[5] soḷasiŋ[6] saŋkhātadhammā vuccanti ñātadhammā tulitadhammā tesu heṭṭhimakoṭiyā sotâpanno saŋkhātadhammo[7] uparimakoṭiyā[8] khīṇâsavo imesaŋ saŋkhātadhammānaŋ so bālo kalaŋ nâgghati[9] soḷasin ti, puggalâdhiṭṭhānā[10] ayaŋ pan' ettha attho yā[11] tassa tathā[12] tapacaraṇaŋ pūrentassa vassasataŋ cetanā yâ ca[13] saŋkhātadhammānaŋ kālaŋ vā bhattaŋ vā kukkuccāyitvā abhuñjantānaŋ ekā bhattacchedanakusalacetanā tassā cetanāya sā tāva dīgharattaŋ pavattacetanā soḷasiŋ kalaŋ nâgghati, idaŋ vuttaŋ hoti: yaŋ tassa saŋkhātadhammānaŋ cetanāya phalaŋ taŋ soḷasa koṭṭhāse katvā tato ekekaŋ puna soḷasa soḷasa koṭṭhāse katvā tato ekassa koṭṭhāsassa yaŋ phalaŋ tad eva tassa bālassa tapacaraṇato mahantataran[14] ti.

Desanâvasāne caturâsītiyā pāṇasahassânaŋ dhammâbhisamayo ahosī ti.

Jambukâjīvakassa vatthu.[15]

---

12. Ahipetavatthu.[16]

Na hi pāpaŋ katan kamman ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto aññataraŋ ahipetaŋ ārabbha kathesi.

---

[1] F. °ñāṇa°. [2] F. S. paribhāvito. B. °ṇā pa°.
[3] B. °iss°. [4] K. sampatte.
[5] K. B. agghati. [6] K. *a.* ti.
[7] *So* F. *only. But cf.* S. N. Khaggavisāṇasutta *vs.* 36, *and* Ajitamāṇavapucchā *vs.* 7. [8] F. C. uparikoṭiyā.
[9] B. na a°. [10] B. S. *a.* desanā.
[11] K. *a.* ca. B. yāva. [12] C. C[a]. *om.*
[13] B. ce° yāva. S. *a.* 'ssa. [14] B. mahapphalataran.
[15] K. °ikavatthu. B. Jambukatheravatthu ekādasamaŋ.
[16] *Cf.* Saŋyutta II. 254 *foll.*

Ekasmiŋ hi divase jaṭilasahassassa abbhantare[1] āyasmā Lakkhaṇatthero ca Mahāmoggallānatthero ca 'Rājagahe piṇḍāya carissāmā' ti Gijjhakūṭato otaranti, tesu āyasmā Mahāmoggallāno[2] ekaŋ ahipetaŋ disvā sitaŋ pātv[3] akāsi. Atha naŋ Lakkhaṇatthero 'kasmā āvuso sitaŋ pātuŋ[4] karosī' ti sitakāraṇaŋ pucchi. 'Akālo āvuso[5] imassa pañhassa, Bhagavato santike maŋ puccheyyāsī' ti thero āha. Tesu Rājagahe piṇḍāya caritvā Bhagavato santikaŋ gantvā nisinnesu[6] Lakkhaṇatthero pucchi: 'āvuso Mahāmoggallāna[7] tvaŋ Gijjhakūṭā otaranto sitaŋ pātu[8] karitvā mayā sitakāraṇaŋ puṭṭho "Bhagavato santike[9] puccheyyāsī" ti avaca, katheh'[10] idāni taŋ kāraṇan' ti. Thero āha: 'ahaŋ āvuso ekaŋ ahipetaŋ[11] disvā sitaŋ pātvākāsiŋ,[12] tassa evarūpo attabhāvo, manussasīsaŋ viya assa sīsaŋ, ahissa viya seso attabhāvo ahipeto nām' esa[13] pamāṇato pañcavīsatiyojaniko, tassa sīsato uṭṭhitā aggijālā yāva naṅguṭṭhā gacchanti naṅguṭṭhato uṭṭhitā[14] yāva sīsā, majjhe sīsato[15] uṭṭhitā dve passāni[16] gacchanti, dvīhi passehi uṭṭhitā majjhe otaranti.⌉ Dvinnaŋ yeva kira petānaŋ attabhāvo pañcavīsatiyojaniko, avasesānaŋ tigāvutappamāṇo, imassa c'eva ahipetassa[17] kākapetassa ca[18] pañcavīsatiyojaniko, tesu ayan tāva ahipeto. Kākapetam pi Mahāmoggallāno Gijjhakūṭamatthake paccamānaŋ disvā tassa pubbakammaŋ pucchanto imaŋ gātham āha:

---

[1] Cᵃ. antare.
[2] B. ⁷atthero.
[3] K. patv. B. *om.*
[4] B. Cᵃ. S. pātu.
[5] B. *a.* Lakkhaṇa.
[6] K. nisinne.
[7] K. B. Mogg°.
[8] K. pāluŋ.
[9] K. B. *a.* maŋ.
[10] K. B. °hi.
[11] *So* K. *See infra.*
[12] B. Cᵃ. °si. *Add* ti?
[13] B. eso.
[14] B. *a.* aggijālā.
[15] K. *om.*
[16] Cᵃ. passe.
[17] B. *a.* ca.
[18] Cᵃ. pi. B. *om.*

'Pañcayojanikā jivhā sīsan te navayojanaŋ
kāyo[1] accuggato tuyhaŋ pañcavīsatiyojanaŋ
kin nu kammaŋ karitvāna[2] patto 'si dukkham
īdisan' ti.

Ath' assa peto ācikkhanto:

'Ahaŋ bhante Moggallāna Kassapassa mahesino
saŋghassa āhaṭaŋ[3] bhattaŋ āhāresiŋ[4] yathiccha-
kan' ti,

gāthaŋ vatvā āha:[5] 'bhante Kassapabuddhakāle[6] sambahulā bhikkhū gāmaŋ piṇḍāya pavisiŋsu, manussā there disvā sampiyāyamānā āsanasālāya[7] nisīdāpetvā yāguŋ pāyetvā khajjakaŋ datvā[8] pāde dhovitvā[9] makkhetvā piṇḍapātakālaŋ āgamayamānā dhammaŋ suṇantā nisīdiŋsu. Dhammakathâvasāne therānaŋ patte ādāya attano attano[10] gehe nānaggarasabhojanassa pūretvā āhariŋsu. Tadā ahaŋ kāko hutvā āsanasālāya chadanapiṭṭhe nilīno taŋ disvā ekena gahitapattato tikkhattuŋ mukhaŋ pūrento tayo kabale[11] aggahesiŋ, taŋ pana bhattaŋ n'eva saŋghassa santakaŋ na saŋghassa niyametvā[12] dinnaŋ, bhikkhūhi gahitâvasesakaŋ attano[13] gehaŋ netvā[14] manussehi bhuñjitabbakaŋ kevalaŋ saŋghassa[15] uddissa abhihaṭamattam eva. Tato mayā tayo[16] kabalā gahitā, ettakaŋ me[17] pubbakammaŋ, svâhaŋ kālaŋ katvā tassa kammassa vipākena

---

[1] K. *a.* c'.
[2] C. katvāna.
[3] B. ābhaṭaŋ. S. abhi°. K. saṅghassâbhihataŋ.
[4] C^a. °āpesiŋ.
[5] S. *om.* B. ahaŋ.
[6] C^a. °ssa kāle.
[7] K. °yaŋ.
[8] K. *om.* yā° pā° kha° da°, *inserts after* ma°.
[9] K. *a.* telena.
[10] C^a. *om.*
[11] B. °ḷ°.
[12] S. niyām°. B. niyyād°.
[13] S. *rep.*
[14] B. nīharitvā.
[15] S. °aŋ.
[16] B. tayo mayā, *om.* tato.
[17] B. *om.*

Avīcimhi paccitvā tattha pakkâvasesena idāni Gijjhakūṭe kākapeto hutvā nibbatto idaŋ dukkhaŋ paccanubhomī' ti āha. Idaŋ kākapetassa vatthu.

Idha pana thero 'ahipetaŋ disvā sitaŋ pātvākāsin'[1] ti āha. Ath' assa Satthā sakkhī hutvā[2] uṭṭhāya[3] 'saccaŋ[4] bhikkhave Moggallāno āha, mayā p'[5] esa sambodhipattadivase yeva diṭṭho, api câhaŋ[6] "ye me vacanaŋ na saddaheyyuŋ tesaŋ ahitāya[7] bhaveyyā" ti parânuddayāya[8] na kathesin' ti āha. Lakkhaṇasaŋyutte[9] pi hi Mahāmoggallānena diṭṭhakāle yeva Satthā tassa sakkhī hutvā vinītavatthūni[10] kathesi, idam pi tena tath' eva[11] kathitaŋ[12] sutvā bhikkhū[13] tassa pubbakammaŋ pucchiŋsu, Satthâpi tesaŋ kathesi:

'Atīte kira Bārāṇasiŋ nissāya nadītīre paccekabuddhassa paṇṇasālaŋ kariŋsu. So tattha viharanto nibaddhaŋ nagare piṇḍāya carati, nāgarâpi sāyaŋ pātaŋ gandhapupphâdihatthā paccekabuddhassa upaṭṭhānaŋ gacchanti. Eko Bārāṇasivāsī puriso taŋ maggaŋ nissāya khettaŋ kasi, mahājano sāyaŋ pātaŋ paccekabuddhassa upaṭṭhānaŋ[14] gacchanto taŋ khettaŋ maddanto gacchati,[15] kassako 'mā me khettaŋ maddethā'[16] ti vārento pi vāretuŋ nâsakkhi. Ath' assa etad ahosi: 'sace imasmiŋ ṭhāne paccekabuddhassa paṇṇasālaŋ na bhaveyya,[17] na me khettaŋ maddeyyun' ti. So paccekabuddhassa piṇḍāya paviṭṭhakāle paribhogabhājanāni bhinditvā paṇṇasālaŋ jhāpesi.[18]

---

[1] B. °sī.
[2] B. *a.* pi.
[3] K. *om.*
[4] S. sabbaŋ.
[5] K. pan'.
[6] K. B. *a.* na byākāsi (B. °siŋ).
[7] K. *a.* dukkhāya.
[8] K. *a.* taŋ.
[9] K. °tena.
[10] K. B. vīsativa°. (Sa. *has* 21.)
[11] B. *om.* tath' eva.
[12] K. B. *a.* taŋ.
[13] C. C[a]. *om.*
[14] B. °ssūpa°.
[15] B. °nti. S. *a.* ca. *after* ka°.
[16] B. °athā.
[17] B. °lā na °yyuŋ.
[18] B. °eti.

Paccekabuddho pi[1] taŋ jhāmaŋ[2] disvā yathāsukhaŋ pakkāmi. Mahājano gandhamālaŋ[3] ādāya āgato jhāmapaṇṇasālaŋ disvā 'kahan nu kho no ayyo gato' ti āha. So pi mahājanen' eva saddhiŋ āgato[4] mahājanamajjhe ṭhitako va evam āha: 'mayā 'ssa[5] paṇṇasālā jhāpitā' ti. Atha 'naŋ gaṇhatha imaŋ pāpaŋ nissāya mayaŋ paccekabuddhaŋ daṭṭhuŋ na labhimhā' ti daṇḍâdīhi pothetvā jīvitakkhayaŋ pāpesuŋ. So Avīcimhi nibbattitvā yāvâyaŋ mahāpaṭhavī yojanamattaŋ ussannā tāva niraye[6] paccitvā pakkâvasesena Gijjhakūṭe ahipeto hutvā nibbatti.

Satthā imaŋ[7] tassa pubbakammaŋ kathetvā 'bhikkhave pāpakammaŋ nām' etaŋ khīrasadisaŋ, yathā khīraŋ duyhamānam eva na parinamati[8] tathā kayiramānam eva na vipaccati, yadā pana vipaccati tadā evarūpena dukkhena yojetī'[9] ti anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

71. 'Na hi pāpaŋ kataŋ kammaŋ sajjukhīraŋ va muccati
ḍahan[10] taŋ bālam anveti bhasmâcchanno va pāvako' ti.

Tattha sajjukhīran[11] ti taŋ khaṇaŋ yeva dhenuyā thanehi nikkhantaŋ abbhuṇhakhīraŋ[12] muccatī ti[13] parinamati; idaŋ vuttaŋ hoti: yathā idaŋ sajjukhīraŋ taŋ khaṇañ ñeva na muccati na parinamati na pakatiŋ[14] jahati, yasmiŋ[15] pana bhājane duyhitvā[16] gahitaŋ[17] yāva

---

[1] B. *om.* K. *a.* piṇḍapātato paccāgantvā.
[2] B. tajjh°.
[3] C^a. °le.
[4] B. gato.
[5] K. B. tassa.
[6] C. K. *a.* va.
[7] B. idaŋ.
[8] B. na pariṇāmati.
[9] B. socatī.
[10] B. d°.
[11] B. *a.* vā.
[12] K. B. *a.* na.
[13] K. *a.* na. B. na.
[14] K. pa° na.
[15] B. tasmiŋ.
[16] C. C^a. K. duh°. B. duhetvā.
[17] K. duhi gahitvā.

tattha takkâdiambilaŋ na pakkhipanti, yāva[1] dadhibhājanâdikaŋ ambilabhājanaŋ na pāpuṇāti tāva pakatiŋ avijahitvā pacchā pajahati,[2] evaŋ[3] pāpakammam pi kayiramānam[4] eva na paccati,[5] yadi vipacceyya na koci pāpaŋ[6] kammaŋ kātuŋ visaheyya, yāva[7] kusalâbhinibbattā khandhā[8] dharanti[9] tāva naŋ te[10] rakkhanti, tesaŋ bhedā apāye[11] nibbattakkhandhesu vipaccati vipaccamānañ ca ḍahan[12] taŋ bālam anveti. Kiŋ viyā? ti: bhasmâcchanno va pāvako, yathā hi chārikāya paṭicchanno vītaccikaṅgāro okkanto pi chārikāya paṭicchannattā na tāva ḍahati, chārikaŋ pana tāpetvā cammâdīnaŋ ḍahanavasena yāva matthaluṅgā ḍahanto gacchati, evam evaŋ pāpakammam pi yena kataŋ hoti taŋ bālaŋ dutiye vā tatiye vā attabhāve nirayâdisu nibbattaŋ ḍahantaŋ anugacchati.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni[13] pāpuṇiŋsū ti.

Ahipetavatthu.[14]

---

13. Saṭṭhikūṭapetavatthu.

Yāvad[15] eva anatthāyā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto Saṭṭhikūṭapetaŋ ārabbha kathesi.

Purimanayen' eva hi[16] Mahāmoggallānatthero Lakkhaṇattherena saddhiŋ Gijjhakūṭā otaranto[17] aññatarasmiŋ padese sitaŋ katvā therena sitakāraṇaŋ puṭṭho, 'Bhagavato

---

[1] K. *a.* vā.
[2] K. B. S. jahati.
[3] K. eva.
[4] B. kariya°.
[5] K. B. S. vip°.
[6] K. °a°.
[7] K. *a.* pana.
[8] B. C. C[a]. kusalāni ni°.
[9] B. car°.
[10] K. te naŋ.
[11] B. apāya°.
[12] B. ḍayhan.
[13] B. sotâpannā ahesun ti. K. sotâpannâdayo ahesuŋ.
[14] B. *a.* dvāsamaŋ (*sic*).
[15] B. yād (!).
[16] C. K. *om.*
[17] B. orohanto.

santike maŋ[1] puccheyyāsī' ti vatvā piṇḍāya caritvā Satthāraŋ upasaŋkamitvā vanditvā nisinnakāle puna puṭṭho āha: 'ahaŋ āvuso ekaŋ petaŋ addasaŋ tigāvutappamāṇena attabhāvena, tassa[2] saṭṭhi kūtasahassāni[3] ādittāni sampajjalitāni[4] uparimatthake patitvā[5] uṭṭhahanti sīsaŋ bhindanti bhinnaŋ[6] puna samuṭṭhahati, "iminā[7] attabhāvena mayā evarūpo attabhāvo na diṭṭhapubbo" ti ahaŋ taŋ disvā sitaŋ pātvākāsin' ti[8] āha. Petavatthusmiŋ[9] hi

'Saṭṭhi kūṭasahassāni paripuṇṇāni sabbaso
sīse tuyhaŋ[10] nipatanti te[11] bhindanti ca[12] matthakan' ti

ādi[13] imam eva petaŋ sandhāya vuttaŋ. Satthā therassa kathaŋ sutvā, 'bhikkhave mayā p' esa satto bodhimaṇḍe nisinnen' eva diṭṭho, "ye ca pana me vacanaŋ na saddaheyyuŋ tesaŋ ahitāya bhaveyyā"[14] ti paresaŋ anukampāya na kathesiŋ,[15] idāni pana[16] Moggallānassa sakkhiŋ katvā[17] kathemī'[18] ti āha. Taŋ sutvā bhikkhū tassa pubbakammaŋ pucchiŋsu. Satthâpi nesaŋ kathesi:

'Atīte[19] Bārāṇasiyaŋ sālittakasippe[20] nipphattiŋ patto eko pīṭhasappī ahosi. So nagaradvāre ekassa vaṭarukkhassa heṭṭhā nisinno sakkharāni khipitvā tassa paṇṇāni chindanto 'hatthirūpakaŋ no dassehi assarūpakaŋ no dassehī' ti

---

[1] S. maŋ sa°. [2] C. Cª. K. tattha.
[3] B. K. S. ayakūṭa°. [4] K. pa°.
[5] S. B. *rep.*
[6] B. *rep.* S. bhindantabhindantaŋ.
[7] Cª. *a.* pana. [8] B. °sîti.
[9] Cª. ahipeta°. *Cf.* Petavatthu, p. 68.
[10] P. mayhaŋ. [11] C. Cª. K. S. vo. B. *om.*
[12] K. S. °nt' eva. B. °nti tava. C. c' eva. (C. Cª. K. S. = bhid + vyava ?).
[13] B. ādim hi. [14] B. °yyun.
[15] B. °si. [16] C. K. *a.* me.
[17] B. °ī hutvā. [18] K. °ssāmī.
[19] K. *a.* pana. B. *a.* kira. F. J. I. 418.
[20] B. sālittisippe. S. °ttha°.

gāmadārakehi vuccamāno icchiticchitānaŋ[1] rūpāni dassetvā tesaŋ santikā khādanīyâdīni labhati. Ath' ekadivasaŋ rājā uyyānaŋ gacchanto taŋ padesaŋ pāpuṇi, dārakā pīṭhasappiŋ pārohantare[2] katvā palāyiŋsu. Rañño ṭhitamajjhantike[3] rukkhamūlaŋ[4] paviṭṭhassa chiddacchāyāya[5] sarīraŋ[6] phari.[7] So 'kin nu kho etan' ti uddhaŋ olokento rukkhassa paṇṇe[8] hatthirūpakâdīni disvā, 'kass' etaŋ[9] kamman' ti pucchitvā, 'pīṭhasappino' ti sutvā taŋ pakkosāpetvā āha: 'mayhaŋ purohito atimukharo appamattake pi vutte bahuŋ bhaṇanto maŋ upaddaveti, sakkhissasi tassa mukhe nālimattā ajalaṇḍikā khipitun' ti. 'Sakkhissāmi deva, ajalaṇḍikā[10] āharāpetvā purohitena saddhiŋ tumhe[11] antosāṇiyaŋ nisīdatha, aham ettha kattabbaŋ jānissāmī' ti.[12] Rājā tathā kāresi.[13] Itaro kattariyaggena[14] sāṇiyā[15] chiddaŋ katvā[16] purohitassa raññā saddhiŋ kathentassa mukhe vivaṭamatte ekekaŋ ajalaṇḍikaŋ khipi, purohito mukhaŋ[17] paviṭṭhaŋ paviṭṭhaŋ gili,[18] pīṭhasappī khīṇāsu ajalaṇḍikāsu sāṇiŋ[19] cālesi, rājā tāya saññāya ajalaṇḍikānaŋ khīṇabhāvaŋ ñatvā āha: 'ācariya ahaŋ tumhehi saddhiŋ kathento kathaŋ nittharituŋ[20] na sakkhissāmi,[21] tumhe[22] atimukharatāya nālimattā ajalaṇḍikā gilantâpi[23] tuṇhībhāvaŋ[24] nâpajjathā' ti. Brāh-

---

[1] B. °ni.
[2] Skt. prāroha.
[3] Cᵃ. pi ma°.
[4] B. °le.
[5] B. chiddâvachidda°.
[6] K. pharaŋ.
[7] B. paharati.
[8] K. B. rukkhapa°. B. S. °paṇṇesu.
[9] K. ketakaŋ.
[10] B. °kaŋ.
[11] B. *a.* bhaṇitvā.
[12] B. *a.* atha.
[13] K. akāsi. B. °eti.
[14] Cᵃ. katth°.
[15] C. °yaŋ.
[16] K. kāretvā.
[17] B. mukhe.
[18] S. gali.
[19] K. sāniyaŋ.
[20] B. niddharituŋ.
[21] C. Cᵃ. *a.* ti.
[22] K. *a.* hi.
[23] K. gilitâpi.
[24] K. mañku°. Cᵃ. alapitvā.

maṇo tuṇhībhāvaŋ[1] āpajjitvā tato paṭṭhāya mukhaŋ vivaritvā raññā saddhiŋ sallapituŋ nâsakkhi. Rājā pīṭhasappiŋ[2] pakkosāpetvā 'taŋ nissāya me sukhaŋ laddhan' ti tuṭṭho tassa sabbaṭṭhakaŋ nāma[3] datvā nagarassa catuddisāsu[4] cattāro varamahāgāme[5] adāsi. Tam atthaŋ viditvā rañño atthadhammânusāsako amacco imaŋ gātham āha:

'Sādhu kho sippakaŋ nāma api yādisakīdisaŋ
passa khañjappahārena laddhā gāmā catuddisā' ti.

So pana amacco tena samayena ayam[6] eva Bhagavā[7] ahosi. Ath' eko puriso pīṭhasappinā laddhasampattiŋ disvā cintesi: 'ayaŋ nāma pīṭhasappī hutvā imaŋ sippaŋ nissāya mahāsampattiŋ patto, mayâp' etaŋ sikkhituŋ vaṭṭatī' ti. So taŋ upasaŋkamitvā vanditvā[8] 'idaŋ[9] me ācariya sippaŋ dehī'[10] ti āha. 'Na sakkā tāta dātun' ti. So tena paṭikkhitto 'hotu ārādhessāmi nan' ti tassa hatthapādaparikammâdīni[11] karonto cirassaŋ[12] taŋ ārādhetvā punappunaŋ yāci. Pīṭhasappī 'ayam me ativiya upakārako'[13] ti taŋ paṭibāhituŋ asakkonto sippaŋ sikkhāpetvā 'nipphannaŋ te tāta sippaŋ, idāni kiŋ karissasī' ti āha. 'Bahi gantvā sippaŋ vīmaŋsissāmī' ti. 'Kiŋ karissasī' ti. 'Gāviŋ vā manussaŋ vā paharitvā māressāmī'[14] ti. 'Tāta gāviŋ mārentassa sataŋ daṇḍo[15] purisaŋ[16] mārentassa sahassaŋ, tvaŋ saputtadāro pi[17] nittharituŋ na sakkhissasi,[18] mā vinassa,[19]

---

[1] B. mañku°.

[2] B. pīṭhasappiguṇaŋ anussaritvā taŋ.

[3] B. *a.* dhanaŋ.

[4] B. S. catūsu dis°. K. catūd°.

[5] K. gāmavare. B. S. varagāme.

[6] K. B. aham.

[7] K *om.*

[8] B. *om.*

[9] K. imaŋ. S. imam pi.

[10] K. dethā. B. desāhi.

[11] C. °āni.

[12] B. ā. so.

[13] B. C. °kāro.

[14] B. °iss°.

[15] K. *a.* hoti.

[16] K. B. manussaŋ. *Cf.* Āpastamba. I. 9, 24.

[17] B. S. *a.* taŋ.

[18] B. *a.* ti.

[19] B. °ssasi.

yamhi pahaṭe daṇḍo natthi tādisaŋ nimmātāpitikaŋ kiñci upadhārehī' ti. So 'sādhū' ti sakkharā ucchaṅge katvā tādisaŋ upadhārayamāno[1] vicaranto[2] gāviŋ disvā 'ayaŋ sassāmikā' ti paharituŋ na visahi,[3] manussaŋ disvā 'ayaŋ mātāpitiko'[4] ti paharituŋ na visahi.[5] Tena samayena Sunetto nāma paccekabuddho[6] nagaraŋ nissāya[7] paṇṇasālāyaŋ[8] viharati, so taŋ piṇḍāya pavisantaŋ nagaradvāre[9] disvā 'ayaŋ nimmātāpitiko, imasmiŋ pahaṭe daṇḍo natthi, imaŋ paharitvā sippaŋ vīmaŋsissāmī' ti, so[10] paccekabuddhassa dakkhiṇakaṇṇasotaŋ sandhāya sakkharaŋ khipi. Sā dakkhiṇakaṇṇasotena pavisitvā vāmena nikkhami, dukkhā vedanā uppajji,[11] paccekabuddho piṇḍāya[12] carituŋ nâsakkhi, ākāsena paṇṇasālaŋ gantvā parinibbāyi. Manussā paccekabuddhe anāgacchante 'kiñci aphāsukaŋ bhavissatī' ti cintetvā tattha gantvā taŋ parinibbutaŋ disvā[13] rodiŋsu parideviŋsu, so pi mahājanaŋ gacchantaŋ disvā tattha gantvā paccekabuddhaŋ sañjānitvā 'ayaŋ piṇḍāya pavisanto dvārantare mama sammukhī bhūto,[14] ahaŋ attano sippaŋ vīmaŋsanto imaŋ paharin' ti āha. Manussā 'iminā kira[15] pāpena paccekabuddho pahaṭo, gaṇhatha gaṇhathā' ti[16] pothetvā tatth' eva naŋ jīvitakkhayaŋ pāpesuŋ. So Avīcimhi nibbattitvā yāvâyan mahāpaṭhavī yojanamattaŋ[17] ussannā tāva paccitvā vipākâvasesena Gijjhakūṭamatthake Saṭṭhikūṭapeto hutvā nibbatti.' Satthā imam assa[18] pubbakammaŋ kathetvā 'bhikkhave

---

1 K. B. °iya°.
2 Cª. car°.
3 K°. hati, *so infra.*
4 K. *a.* ca.
5 C. nâsakkhi.
6 B. *a.* taŋ.
7 Cª. nisinnāya.
8 B. *om.*
9 K. B. °dvārantare; K. *a.* ṭhitaŋ.
10 K. *om.*
11 K. °jjati.
12 K. B. S. bhikkhāya.
13 Cª. *om.*
14 B. °khibhū°.
15 C. Cª. S. kira iminā.
16 K. *a.* taŋ.
17 K. B. yojanaŋ.
18 S. tassa. B. K. tassa imaŋ. Cª. imassa.

bâlassa nāma sippaŋ vā issariyaŋ vā nipphajjamānaŋ[1] anatthāya uppajjati, bālo hi sippaŋ vā issariyaŋ vā labhitvā attano anattham eva karotī' ti anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento[2] imaŋ gātham āha:

72. 'Yāvad eva anatthāya ñattaŋ[3] bālassa jāyati
hanti bālassa sukkaŋsaŋ muddham assa vipātayan'[4] ti.

Tattha yāvad evā ti avadhiparicchedanatthe[5] nipāto, ñattan ti jānanasabhāvo,[6] yam pi[7] sippaŋ jānāti yamhi[8] vā issariye yase[9] sampattiyañ ca[10] ṭhito janena ñāyati[11] pākaṭo paññāto[12] hoti tass' etaŋ nāma,[13] sippaŋ vā hi issariyâdibhāvo vā[14] bālassa anatthāy' eva jāyati, taŋ nissāya so attano anattham eva karoti, hantī ti vināseti, sukkaŋsan ti kusalakoṭṭhāsaŋ, bālassa hi sippaŋ vā issariyaŋ vā uppajjamānaŋ kusalakoṭṭhāsaŋ ghāṭentam[15] eva uppajjati, muddhan ti paññāy' etaŋ nāmaŋ, vipātayan[16] ti viddhaŋsayamānaŋ tassa hitaŋ sukkaŋsaŋ hanantaŋ[17] paññāsaŋkhātaŋ muddhaŋ vipātentaŋ[18] viddhaŋsentam eva hantī[19] ti.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Saṭṭhikūṭapetavatthu.[20]

---

[1] B. K. uppa°.
[2] K. kathento.
[3] K. ñātaŋ.
[4] K. nip°.
[5] S. °datthe. F. °de 'ttha.
[6] F. K. B. °nabh°.
[7] B. *om.*
[8] S. yam pi.
[9] K. yasa°.
[10] K. vā. B. va.
[11] F. *a.* ti. B. pa°.
[12] F. S. paññatto.
[13] B. K. nāmaŋ.
[14] F. C. C[a]. S. *om.*
[15] K. B. °antaŋ. C. ghaṭ°. *Cf.* Kacc. vi, 4, 8.
[16] K. nipā°.
[17] C. B. hantaŋ.
[18] K. vinipā°.
[19] B. hanantī.
[20] B. *a.* terasamaŋ.

14. Sudhammattheravatthu.*

Asataŋ bhāvanam[1] iccheyyā[2] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Sudhammattheraŋ ārabbha kathesi. Desanā[3] Macchikāsaṇḍe samuṭṭhāya Sāvatthiyaŋ niṭṭhitā.

Macchikāsaṇḍanagarasmiŋ hi Citto[4] gahapati pañcavaggiyānaŋ abbhantaraŋ[5] Mahānāmattheraŋ nāma piṇḍāya caramānaŋ disvā tassa iriyāpathe pasīditvā pattaŋ ādāya gehaŋ[6] pavesetvā bhojetvā bhattakiccâvasāne dhammakathaŋ suṇanto sotâpattiphalaŋ patvā acalasaddho hutvā Ambāṭakavanaŋ[7] nāma attano uyyānaŋ saŋghârāmaŋ kātukāmo[8] therassa hatthaŋ udakaŋ pātetvā niyyādesi, tasmiŋ khaṇe 'patiṭṭhitaŋ buddhasāsanan' ti udakapariyantaŋ katvā mahāpaṭhavī kampi. Mahāseṭṭhī uyyāne mahāvihāraŋ kāretvā sabbadisāhi[9] āgatānaŋ bhikkhūnaŋ vivaṭadvāro ahosi. Macchikāsaṇḍe pi Suddhammatthero nāma nevāsiko ahosi. Aparena samayena Cittassa guṇakathaŋ sutvā[10] dve aggasāvakā tassa saŋgahaŋ kātukāmā Macchikāsaṇḍaŋ agamaŋsu. Citto gahapati tesaŋ āgamanaŋ sutvā aḍḍhayojanamattaŋ[11] paccuggantvā te ādāya attano vihāraŋ pavesetvā āgantukavattaŋ katvā 'bhante thokaŋ dhammakathaŋ sotukāmo 'mhī' ti dhammasenāpatiŋ[12] yāci. Atha naŋ thero 'upāsaka addhānen'[13] amhā kilantarūpā api ca thokaŋ suṇāhī' ti tassa dhammakathaŋ kathesi. So therassa dhammakathaŋ suṇanto va anāgāmiphalaŋ pāpuṇi. So dve aggasāvake vanditvā, 'bhante sve bhikkhusahassena saddhiŋ mama gehe bhikkhaŋ gaṇhathā' ti

---

* *Cf.* Cullavagga I. 18.

1 K. bhāvam.
2 C[a]. °yyāsī.
3 K. *a.* pana.
4 B.*a.* nāma.
5 B. °re.
6 C[a]. gehe.
7 B. Ambaṭaka°.
8 K. B. kattu°.
9 K. °āsu.
10 K. *om.*
11 B. °maggaŋ. S. °yojanaŋ.
12 B. dhammadesanāpati.
13 B. āgat'.

nimantetvā pacchā nevāsikaŋ Sudhammattheraŋ 'tumhe pi bhante sve therehi saddhiŋ āgaccheyyāthā' ti nimantesi. So 'ayaŋ maŋ pacchā nimantesī'[1] ti kuddho paṭikkhipitvā punappuna[2] yāciyamāno pi paṭikkhipi eva.[3] Upāsako[4] 'paññāyissatha bhante' ti pakkamitvā punadivase attano nivesane mahādānaŋ sajjesi. Sudhammatthero[5] pi paccūsakāle yeva 'kīdiso nu kho[6] gahapatinā aggasāvakānaŋ sakkāro sajjito yeva[7] gantvā passissāmī'[8] ti cintetvā pāto va pattacīvaraŋ ādāya tassa gehaŋ agamāsi. So gahapatinā 'nisīdatha bhante' ti vuccamāno pi 'nâhaŋ nisīdāmi piṇḍāya carissāmī' ti vatvā aggasāvakānaŋ paṭiyāditaŋ[9] sakkāraŋ oloketvā gahapatiŋ[10] jātiyā ghaṭṭetukāmo[11] 'ulāro te gahapati sakkāro api c'ettha ekaŋ[12] yeva natthī' ti. 'Kiŋ bhante' ti. 'Tilasaṅgulikā gahapatī' ti vatvā gahapatinā kākopamāya apasādito[13] kujjhitvā 'eso te gahapati āvāso pakkamissāmī'[14] ti vatvā yāva tatiyaŋ vāriyamāno pi pakkamitvā Satthu santikaŋ gantvā Cittena[15] ca attanā ca vuttavacanaŋ[16] ārocesi. Satthā 'tayā[17] upāsako saddho pasanno[18] hīnena khuŋsito'[19] ti tass' eva dosaŋ āropetvā patisāraṇīyakammaŋ kāretvā,[20] 'gaccha Cittaŋ gahapatiŋ khamāpehī' ti pesesi. So tattha gantvā 'gahapati[21] mayham ev' eso[22] doso, khamāhi me' ti vatvâpi 'nâhaŋ

---

1 K. B. °tī. 2 K. B. S. °naŋ.
3 S. C. 'evaŋ. F. tvā esa. 4 F. °ke.
5 Ca. Sudhammaka°. 6 B. *om.* nu kho.
7 B. C. sve. K. sveva. S. te ca.
8 S. °mā. 9 Ca. B. °ita°.
10 F. °ti. 11 C. Ca. K. ghaṭetu°.
12 C. Ca. S. ekā. K. B. ekañ ñeva.
13 K. appa°.
14 S. gamissāmī. K. B. *a.* 'haŋ.
15 K. *a.* gahapatinā. 16 C. vuttavutta°.
17 Ca. tadā. 18 F. saddhāsampanno.
19 K. ḍaŋsito. 20 B. °āpetvā.
21 B. Cittaga°.
22 F. ma° veso. B. eva so.

khamāmī' ti tena paṭikkhitto maṅkubhūto[1] taŋ khamāpetuŋ nâsakkhi, puna-d-eva[2] Satthu santikaŋ paccāgamāsi. Satthā 'nâssa[3] upāsako khamissatī' ti jānanto pi 'manatthaddho[4] esa tiŋsayojanaŋ tāva[5] gantvā paccāgacchatū'[6] ti khamāpanūpāyaŋ[7] anācikkhitvā va uyyojesi.[8] Ath'.assa puna āgatakāle nihatamānassa[9] anudūtaŋ datvā 'gaccha iminā saddhiŋ gantvā upāsakaŋ khamāpehī' ti vatvā 'samaṇena nāma "mayhaŋ vihāro[10] mayhaŋ nivāsanaṭṭhānaŋ mayhaŋ upāsako mayhaŋ upāsikā"[11] ti mānaŋ vā issaŋ vā kātuŋ na vaṭṭati,[12] evaŋ karontassa hi issāmānâdayo[13] kilesā vaḍḍhantī' ti anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imā gāthā abhāsi:

73. 'Asataŋ[14] bhāvanam[15] iccheyya purekkhārañ ca bhikkhusu
āvāsesu ca[16] issariyaŋ pūjā parakulesu ca.
74. "Mam' eva kata[17] maññantu[18] gihī[19] pabbajitā[20] ubho
mam' eva ativasā assu[21] kiccākiccesu kismici"[22]
iti bālassa saŋkappo icchā māno ca vaḍḍhatī' ti.

Tattha asatan[23] ti[24] bālo bhikkhu avijjamānaŋ[25] sambhāvanaŋ iccheyya assaddho samāno[26] saddho ti[27] maŋ

---

[1] C. Ca. maṅkuno.
[2] B. punadivase.
[3] B. n' assa.
[4] F. mānaddho.
[5] F. S. *om.* K. °namattaŋ. B. tāva maggaŋ.
[6] S. pacchā ga°.
[7] B. khaman°.
[8] C. Ca. °suŋ.
[9] B. nihaṭa°.
[10] B. nivāso. C. °re *and* °ṭṭhāne.
[11] F. K. B. °ikāyo.
[12] K. B. icchā°.
[13] C. Ca. *a.* ti.
[14] B. asanta°.
[15] K. bhāvam.
[16] B. *om.*
[17] K. kataŋ.
[18] Ca. puññan tu.
[19] B. gihi. Ca. K. gīhi.
[20] K. °āj°.
[21] K. assū.
[22] K. B. kismiñci.
[23] B. asantaŋ.
[24] B. *a.* yo.
[25] F. °na°. C. Ca. °no.
[26] B. K. vas°.
[27] K. iti.

jano jānātū ti icchatī ti[1] pāpicchatāniddese[2] vuttanayena[3] bālo assaddho dussīlo appassuto avivitto[4] kusīto anupaṭṭhitasati[5] asamāhito duppañño akhīṇâsavo samāno:[6] 'aho vata maŋ jano "ayaŋ saddho sīlavā bahussuto[7] pavivitto āraddhaviriyo upaṭṭhitasati samāhito paññavā khīṇâsavo" ti jāneyyā' ti imaŋ[8] asantasambhāvanaŋ[9] icchati. Purekkhāran ti parivāraŋ: 'aho vata maŋ sakalavihāre[10] bhikkhū parivāretvā pañhaŋ pucchanto[11] vicareyyun'[12] ti evaŋ icchâcāre ṭhatvā[13] purekkhārañ[14] ca bhikkhusu icchati. Āvāsesū ti saŋghikesu ca āvāsesu yāni[15] vihāramajjhe paṇītāni[16] senâsanāni tāni[17] attano saŋdiṭṭhasambhattâdīnaŋ[18] bhikkhūnaŋ 'tumhe idha vasathā' ti vicārento[19] sayam pi varasenâsanaŋ[20] paḷibuddhanto sesānaŋ āgantukabhikkhūnaŋ paccantimāni lāmakasenâsanāni[21] c' eva amanussapariggahītāni[22] ca 'tumhe idha vasathā' ti vicārento āvāsesu ca[23] issariyaŋ icchati. Pūjā parakulesu cā ti n' eva mātāpitunnaŋ[24] na ñātakānaŋ[25] paresaŋ[26] yeva[27] kulesu: 'aho vat' ime mayham eva dadeyyuŋ na aññesan' ti evaŋ catūhi[28] paccayehi[29] pūjaŋ icchati. Mam' eva kata[30] maññantū[31] ti yassa ca

---

[1] B. icchati.
[2] F. niddese.
[3] K. B. °n' eva.
[4] B. appasuto appavivitto.
[5] K. °ssati. F. C. °satī.
[6] K. va ca samāno. B. vasamāno.
[7] K. bahūsuto.
[8] B. idaŋ.
[9] K. S. °taŋ sa°.
[10] K. samakala.
[11] S. °ntā.
[12] K. B. vihar°.
[13] C. ṭhapetvā.
[14] K. *om.*
[15] F. *rep.*
[16] K. B. paṇīta°.
[17] C. *om.* B. *a.* ca.
[18] C[a]. sandiṭṭhika°.
[19] K. vibhajjento.
[20] B. varataraŋ se°.
[21] S. vklāpase°. F. uklāpana°. K. ukkalapa°.
[22] B. °gahitāni.
[23] B. *om.*
[24] K. B. °pitūnaŋ.
[25] K. °ik°.
[26] B °su.
[27] F. ye.
[28] K. B. catu°.
[29] K. °ya°.
[30] K. kataŋ.
[31] C[a]. puññan tū.

bālassa '"yaŋ kiñci[1] vihāre uposathâgārâdikaraṇavasena kataŋ navakammaŋ taŋ sabbaŋ amhākaŋ therena katan" ti evaŋ gihī[2] ca pabbajitā ca ubho pi mam eva nissāya kataŋ pariniṭṭhitaŋ[3] maññantū' ti saŋkappo uppajjati. Mam' eva ativasā assū ti 'gihī ca pabbajitā ca sabbe pi mam' eva[4] vase[5] vattantu[6] sakaṭagoṇavāsipharasuādīni vā laddhabbāni hontu antamaso yāgumattam pi tāpetvā pivanâdīni vā evarūpesu kiccākiccesu[7] khuddakamahantesu[8] karaṇīyesu kismici[9] ekakicce pi mam'[10] eva vase vattantu maŋ[11] yeva āpucchitvā karontū' ti saŋkappo uppajjati. Iti bālassā ti yassa bālassa yā ca icchā[12] ayañ ca evarūpo saŋkappo uppajjati tassa n' eva vipassanā na maggaphalāni[13] vaḍḍhanti, kevalaŋ pan' assa candodaye[14] samuddassa udakaŋ viya chasu dvāresu uppajjanataṇhā[15] c' eva navavidhamāno[16] ca vaḍḍhatī ti.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti. Sudhammatthero pi imaŋ ovādaŋ sutvā Satthāraŋ vanditvā uṭṭhāyāsanā padakkhiṇaŋ katvā tena anudūtena[17] bhikkhunā saddhiŋ gantvā upāsakassa cakkhupathe āpattiŋ paṭikaritvā[18] upāsakaŋ khamāpesi. So upāsakena 'khamām' ahaŋ[19] bhante, sace mayhaŋ doso atthi khamatha me' ti paṭikhamāpito Satthārā dinne ovāde ṭhatvā katipâhen' eva saha paṭisambhidāhi arahattaŋ pāpuṇi. Upā-

---

[1] B. ca.
[2] Cᵃ. K. gīhi, *al.*
[3] B parikammaŋ niṭṭhitaŋ.
[4] C. Cᵃ. me, *for* mam' eva.
[5] F. °na.
[6] C. Cᵃ. B. a. ti.
[7] C. Cᵃ. sakasakakiccesu.
[8] K. *a.* ca.
[9] K. B. °ñci.
[10] K. mayham.
[11] F. saŋka maŋ. Cᵃ. kosaŋka maŋ. C. kosakammaŋ. F.? sabbaŋ. (*Anticipation of* saŋkappo?).
[12] Cᵃ. issā.
[13] K. *a.* ca.
[14] K. B. °âdayo.
[15] C. Cᵃ. uppanna° (Cᵃ. °nā). B. uppajjamānā ta°.
[16] K. °vidho mā°.
[17] Cᵃ. dūtena.
[18] K. °kk°.
[19] K. °mi 'haŋ.

sako pi cintesi: 'mayā Satthāraŋ adisvā va sotâpattiphalaŋ pattaŋ,[1] adisvā eva[2] hi[3] anāgāmiphale patiṭṭhito, Satthāraŋ me[4] daṭṭhuŋ vaṭṭatī' ti so tilataṇḍulasappiphāṇitavatthacchādanâdipūrāni[5] pañca sakaṭasatāni yojāpetvā[6] 'Satthāraŋ daṭṭhukāmā āgacchantu,[7] piṇḍapātâdīhi[8] na kilamissantī' ti bhikkhusaŋghassa ārocāpetvā bhikkhuṇisaŋghassa pi[9] upāsakānam pi upāsikānam pi ārocāpesi, tena saddhiŋ pañcapancasatā[10] bhikkhū ca bhikkhuṇiyo ca upāsakā ca upāsikāyo ca nikkhamiŋsu. So tesañ c' eva attano parisāya cā ti[11] tiṇṇaŋ janasahassānaŋ yathā tiŋsayojanamagge yāgubhattâdīhi kiñci vekallaŋ nâhosi[12] tathā saŋvidahi. Tassa pana nikkhantabhāvaŋ ñatvā yojane yojane devatā khandhâvāraŋ bandhitvā dibbehi yāgukhajjakabhattapānakâdīhi taŋ[13] mahājanaŋ upaṭṭhahiŋsu, kassaci kenaci vekallaŋ nâhosi, evaŋ devatāhi upaṭṭhiyamāno devasikaŋ yojanaŋ gacchanto māsena Sāvatthiŋ pāpuṇi. Pañca sakaṭasatāni yathāpūritān'[14] eva ahesuŋ,[15] devatāhi c' eva manussehi ca abhihaṭapaṇṇâkāraŋ vissajjento[16] va agamāsi. Satthâpi[17] Ānandattheraŋ āmantesi:[18] 'Ānanda[19] vaḍḍhamānakacchāyāya[20] Citto gahapati pañcahi upāsakasatehi[21] parivuto āgantvā maŋ vandissatī' ti. 'Kim pana bhante[22] tum-

---

[1] K. *a.* Satthāraŋ. [2] K. yeva.
[3] B. *om.* [4] K. eva.
[5] K. °taṇḍulamadhu°. B. *om.* °sappi° B. °dīhi paripūrāni. K. °puṇṇāni.
[6] K. *a.* ye. [7] K. ga°.
[8] F. ° ni. [9] K. B. °ssâpi.
[10] F. K. pañcasatā. S. B. pañcasatā pañcasatā.
[11] K. °sāyāti.
[12] K. B. S. na hoti. C[a]. nâhoti. F. na hosi.
[13] K. B. *om.* [14] K. °purānen'.
[15] C. C[a]. aṭṭhaŋsu. [16] B. visajjanto.
[17] K. B. *om.* pi. [18] K. B. āha.
[19] K. *a.* ārajja. B. *a.* ajja. [20] F. C. °nacch°.
[21] B. sakatasatehi. [22] K. B. *a.* tassa.

hākaŋ vandanakāle kiñci pāṭihāriyaŋ[1] bhavissatī' ti. 'Bhavissati Ānandā' ti. 'Kiŋ bhante' ti. 'Tassa āgantvā maŋ vandanakāle rājamānena aṭṭhakarīsamatte[2] padese jaṇṇumattena[3] odhinā pañcavaṇṇānaŋ dibbapupphānaŋ ghanavassaŋ vassissatī'[4] ti. Taŋ kathaŋ sutvā nagaravāsino 'evaŋ mahāpuñño[5] kira Citto[6] gahapati nāma āgantvā ajja Satthāraŋ vandissatī' ti[7] 'evarūpaŋ[8] kira pāṭihāriyaŋ bhavissati, mayaŋ pi taŋ mahāpuññaŋ daṭṭhuŋ labhissāmā' ti paṇṇākāraŋ[9] ādāya maggassa ubhosu passesu aṭṭhaŋsu. Vihārasamīpaŋ[10] āgatakāle pañca bhikkhusatāni paṭhamaŋ agamaŋsu,[11] Citto gahapati 'ammā tumhe[12] pacchato āgacchathā'[13] ti mahāupāsikāyo vatvā[14] pañcahi[15] upāsakasatehi parivuto Satthu santikaŋ agamāsi. Buddhānaŋ[16] sammukhaṭṭhāne pana ṭhitā vā nisinnā vā na[17] ito vā[18] etto vā honti, buddhavīthiyā dvīsu passesu niccalā va tiṭṭhanti. Citto gahapati pahaṭabuddhavīthiŋ[19] okkami, tīṇi phalāni pattena ariyasāvakena olokitaṭṭhānaŋ[20] kampi, 'eso kira Citto gahapatī' ti mahājano olokesi. So Satthāraŋ upasaŋkamitvā chabbaṇṇānaŋ buddharasmīnaŋ anto pavisitvā dvīsu gopphakesu Satthu pāde gahetvā vandi. Taŋ khaṇaŋ yeva vuttappakāraŋ pupphavassaŋ vassi, sādhukārasahassāni pavattiŋsu. So ekaŋ[21] māsaŋ Satthu santike vasi[22] vasamāno ca sakalabuddhapamukha-

---

[1] F. paṭihīraŋ. [2] K. °rissa°.
[3] B. jaṇṇuka°. [4] C. C^a. °sī.
[5] C^a. °pañño. [6] B. nāma *here*.
[7] B. *om.* [8] B. evaŋ.
[9] B. sakkāraŋ. [10] C. °pe.
[11] K. B. āgamiŋsu. [12] B. *a.* amhākaŋ.
[13] F. anāg°. (*corr.* anug°).
[14] B. ṭhapetvā. K. *a.* sayaŋ. [15] K. pañca°.
[16] K. pana *here*. [17] B. *before* honti.
[18] C^a. S. *om.* K. eto.
[19] F. °ṭaŋ bu°. S. anupahaṭaŋ bu°. K. B. mahantaŋ bu°.
[20] K. B. olokitolokita°. [21] K. B. eka°.
[22] C. C^a. *om.*; va *for* ca.

bhikkhusaŋghaŋ[1] vihāre yeva nisīdāpetvā mahādānaŋ adāsi, attanā saddhiŋ āgate pi[2] anto vihāre yeva katvā paṭijaggi. Ekadivasam pi attano sakaṭesu kiñci gahetabbaŋ nâhosi, devamanussehi ābhatapaṇṇâkāren' eva sabbakiccāni akāsi.[3] So Satthāraŋ vanditvā āha: 'bhante ahaŋ "tumhākaŋ dānaŋ dassāmī" ti āgacchanto māsaŋ antarāmagge ahosiŋ,[4] idha[5] me māso vītivatto mayā ābhataŋ[6] kiñci gahetuŋ na labhāmi, ettakaŋ kālaŋ devamanussehi ābhatapaṇṇâkāren' eva dānaŋ adāsiŋ,[7] so 'haŋ sace pi idha saŋvaccharaŋ vasissāmi[8] n' eva mama deyyadhammaŋ dātuŋ[9] labhissāmi, sakaṭāni otāretvā[10] gantuŋ[11] icchāmi, paṭisāmanaṭṭhānaŋ me ārocāpethā' ti. Satthā Ānandattheraŋ āha: 'Ānanda upāsakassa ekaŋ[12] padesaŋ tucchaŋ kāretvā dehī' ti. Thero tathā akāsi, kappiyabhūmi kira[13] Cittassa gahapatino anuññātā. Upāsako pi attanā saddhiŋ āgatehi tīhi[14] janasahassehi saddhiŋ tucchasakaṭehi puna maggaŋ paṭipajji. Devamanussā uṭṭhāya 'ayya[15] tayā tucchasakaṭehi gamanakammaŋ katan' ti sattahi ratanehi sakaṭāni pūrayiŋsu. So attano[16] ābhatapaṇṇâkāren' eva[17] mahājanaŋ paṭijagganto agamāsi. Ānandatthero Satthāraŋ vanditvā āha: 'bhante tumhākaŋ santikaŋ āgacchanto pi māsena āgato idhâpi māsam eva vuttho ettakaŋ kālaŋ[18] ābhatapaṇṇâkâren'[19] eva dānaŋ[20] adāsi, idāni pañcasakaṭasatāni tucchāni katvā māsen' eva kira gamissati, devamanussā pan' assa[21] uṭṭhāya "tayā[22]

---

[1] K. B. sakalaŋ bu°. [2] K. *a.* pañca bhikkhusate.
[3] B. dānaŋ adāsi *for* sa° ak°.
[4] B. °si. [5] B. idh' eva.
[6] B. *a.* paññâkāraŋ. [7] B. °si.
[8] K. B. vass°. [9] C. *om.*
[10] K. omuñcitvā. [11] C[a]. gacchantuŋ.
[12] B. ekekaŋ. [13] B. *a.* hi.
[14] C[a]. ti°. [15] K. B. ayye na. C[a]. *a* na.
[16] B *om.* [17] K. °rehi.
[18] B. *a.* devamanussehi. [19] K. B. abhihaṭa°.
[20] B. mahād°. [21] C. C[a]. pana.
[22] C. C[a]. na tayā. F. nakayā. K. B. ayye na tayā.

ayya tucchasakaṭehi gamanakammaŋ katan" ti sakaṭāni[1] sattahi[2] ratanehi pūrayiŋsu, puna so attano[3] ābhatapaṇṇâkāren' eva kira mahājanaŋ paṭijagganto gamissati,[4] kiŋ pana bhante etassa tumhākaŋ santikaŋ āgacchantass' eva ayaŋ[5] sakkāro uppajjati[6] udāhu aññattha gacchantassâpi uppajjethā '[7] ti. 'Ānanda mama santikaŋ āgacchantassâpi aññattha gacchantassâpi tassa[8] uppajjati eva, ayaŋ hi upāsako saddho pasanno sampannasīlo evarūpo[9] yaŋ yaŋ padesaŋ[10] bhajati tattha tatth' ev' assa lābhasakkāro nibbattatī'[11] ti vatvā Satthā imaŋ Pakiṇṇakavagge gātham āha:

303. 'Saddho sīlena sampanno yasobhogasamappito
yaŋ yaŋ padesaŋ bhajati tattha tatth' eva pūjito' ti.

Attho pan' assā tatth' eva āvibhavissati. Evaŋ vutte Ānandatthero Cittassa pubbakammaŋ pucchi. Ath' assa Satthā kathento[12] āha: 'Ānanda ayaŋ Padumuttarassa bhagavato pādamūle katâbhinīhāro kappasatasahassaŋ devamanussesu saŋsaritvā Kassapabuddhakāle migaluddakakule nibbatto vuddhim anvāya ekadivasaŋ deve vassante migamāraṇatthāya[13] sattiŋ ādāya araññaŋ gantvā mige olokento ekasmiŋ akaṭapabbhāre sasīsaŋ pārupitvā ekaŋ bhikkhuŋ nisinnaŋ disvā 'eko ayyo samaṇadhammaŋ karonto nisinno bhavissati, bhattam assa āharissāmī' ti vegena gehaŋ gantvā ekasmiŋ uddhane hiyyo ābhatamaŋsaŋ ekasmiŋ bhattaŋ pacāpetvā[14] piṇḍacārikabhikkhū[15] disvā tesam pi patte ādāya paññattâsanesu[16] nisīdāpetvā bhikkhaŋ sampādetvā 'ayye[17] parivisathā' ti aññaŋ[18] āṇāpetvā[19] taŋ bhattaŋ puṭake[20] pakkhipitvā

---

[1] K. B. pañcasakaṭasatāni. [2] B. satta°.
[3] B. so puna a°. [4] B. *a.* ti.
[5] B. evâyaŋ. [6] K. °jji.
[7] B. °atī. [8] B. etassa. [9] B. *a.* puggalo.
[10] B. yaŋ disaŋ. B. Cˢ. *om. one* yaŋ.
[11] K. nibbatī [12] B. Satthâcikkhanto.
[13] B. migānaŋ mā°. [14] K. B. *a.* aññe.
[15] B. piṇḍapātacārike bhi°. [16] K. B. °ne.
[17] F. ayyo. [18] K. aññe. [19] C. Cˢ. ānā°.
[20] C. Cˢ. kuṭake. K. piṭake.

ādāya gacchanto antarāmagge nānāpupphāni ocinitvā pattapuṭe katvā therassa nisinnaṭṭhānaŋ gantvā 'mayhaŋ bhante[1] saŋgahaŋ karothā' ti vatvā pattaŋ gahetvā[2] pūretvā therassa hatthe ṭhapetvā tehi pupphehi pūjaŋ katvā[3] 'yathā me ayaŋ rasapiṇḍapāto pupphapūjāya saddhiŋ cittaŋ tosesi[4] evaŋ[5] nibbattanibbattaṭṭhāne[6] paṇṇākārasahassāni ādāya[7] āgantvā mayhaŋ cittaŋ tosentu,[8] pañcavaṇṇakusumavassañ ca[9] vassatū' ti patthanaŋ ṭhapesi. So yāvajīvaŋ kusalaŋ karitvā[10] devaloke nibbatti,[11] nibbattaṭṭhāne jaṇṇumattena[12] odhinā dibbapupphavassaŋ[13] vassi, idāni pi 'ssa jātadivase c' eva[14] idha ca[15] āgatassa pupphavassavassanañ ca paṇṇākārâbhihāro ca sattahi ratanehi sakaṭapūraṇañ[16] ca tass' eva kammassa nissando'[17] ti.

Sudhammattherassa vatthu.[18]

---

[1] K. bha° ma°.
[2] K. B. pattam ādāya. K. *a.* bhattassa.
[3] F. S. karitvā. K. *a.* bhante.
[4] B. °eti.
[5] C. C^a. *a* maŋ.
[6] K. *om.* *one* ni°.
[7] K. B. *om.*
[8] B. °etvā. C^a. tosantu.
[9] K. *om.*
[10] K. B. katvā.
[11] F. °tta°.
[12] K. jānu°.
[13] F. °pupphaŋ.
[14] K. B. yeva.
[15] B. idh' eva.
[16] B. °ṭe pū°.
[17] K. *a.* taŋ sandhāy' etaŋ vuttaŋ:

'annaŋ ye denti mudutā sīlavantesu tādisu
tesam ijjhanti saŋkappā Citto gahapati yathā.
yaŋ yaŋ icchanti kāmānaŋ taŋ taŋ sabbaŋ samijjhati
bhattaŋ saŋghassa ye datvā appakaŋ bahukam pi ca
tikālasampayuttena dānaŋ datvā ca hatthena
labhanti sukhasampattiŋ devesu manussesu ca
bhattaŋ palakamattaŋ va chattaŋ buddharapattakaŋ (?)
dīpasikkhekataŋ datvā ekapupphaŋ hatthanā (ca hatthena?)
buddhapūjā mahāgejjhā (?) dhammapūjâpi paññavā
bhogavāsaŋ (bhagavasaŋgha°?) pūjā ca ratanaŋ pūjitā saddhā
labhanti sabbasampattiŋ yāva nibbānaŋ pāpuṇan' ti.

[18] K. B. Cittagahapativ°. B. *a.* cuddasamaŋ.

15. Vanavāsitissattheravatthu.

Aññā hi lābhûpanisā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Vanavāsikatissattheraŋ[1] ārabbha kathesi:

Desanā pan' esā[2] Rājagahe samuṭṭhitā. Sāriputtattherassa kira pitu Vaṅgantabrāhmaṇassa sahāyako Mahāsenabrāhmaṇo[3] Rājagahe vasati. Sāriputtatthero ekadivasaŋ piṇḍāya caranto tasmiŋ anukampaŋ upādāya[4] tassa gehadvāraŋ agamāsi. So pana parikkhīṇavibhavo daḷiddo.[5] So 'mama putto mayhaŋ gehadvāre[6] piṇḍāya carituŋ āgato bhavissati, ahañ c'amhi duggato, mayhaŋ duggatabhāvaŋ na jānāti maññe, natthi me koci deyyadhammo' ti so[7] tassa sammukhā bhavituŋ na[8] sakkonto nilīyi. Thero[9] aparam pi divasaŋ agamāsi, brāhmaṇo tath' eva nilīyi, 'kiñcid eva labhitvā dassāmī' ti cintento pi[10] na labhati.[11] Ath' ekadivasaŋ ekasmiŋ brāhmaṇavācanake[12] thullasāṭakena[13] saddhiŋ pāyāsapātiŋ labhitvā adāya gehaŋ gantvā[14] theraŋ anussari, 'imaŋ piṇḍapātaŋ mayā therassa dātuŋ vaṭṭatī' ti. Thero pi taŋ khaṇaŋ[15] jhānaŋ samāpajjitvā samāpattito vuṭṭhāya taŋ brāhmaṇaŋ disvā 'brāhmaṇo deyyadhammaŋ labhitvā mama āgamanaŋ paccāsiŋsati,[16] mayā tattha gantuŋ vaṭṭatī' ti saŋghāṭiŋ pārupitvā pattaŋ ādāya tassa gehadvāre ṭhitam eva attānaŋ dassesi. Brāhmaṇassa[17] theraŋ disvā va cittaŋ pasīdi. Atha naŋ upasaŋkamitvā vanditvā paṭisanthāraŋ[18] katvā antogehe nisīdāpetvā pāyāsapātiŋ gahetvā therassa patte

---

[1] K. *om.* °tissa°.
[2] B. *om.* pan' esā.
[3] K. B. *a.* nāma.
[4] K. B. °kampāya *for* a° u°.
[5] K. *a.* jāto.
[6] B. °raŋ. C. *a.* ṭhito.
[7] K. *om.*
[8] K. B. S. asa°.
[9] K. *a.* pi.
[10] K. *om.*
[11] K. labhi. B. nàlabhi.
[12] K. °vācake.
[13] K. B. thūla°.
[14] K. *a.* va.
[15] K. °ññeva.
[16] B. °sīs°.
[17] B. °no.
[18] K. °ṇṭh°. B. °ndh°.

ākiri.[1] Thero upaḍḍhaŋ paṭicchitvā[2] pattaŋ pidahi. Atha naŋ brāhmaṇo[3] 'bhante ekapaṭiviŋsakamatto[4] va pāyāso, paralokasaŋgahaŋ[5] me karotha mā idhalokasaŋgahaŋ, niravasesasam ev'amhi dātukāmo'[6] ti sabbaŋ ākiri. Thero[7] tatth' eva paribhuñji,[8] ath' assa bhattapariyosāne[9] tam pi sāṭakaŋ datvā vanditvā evam āha: 'bhante aham pi tumhehi diṭṭhadhammam eva pāpuṇeyyan' ti. Thero 'evaŋ hotu brāhmaṇā' ti tassa anumodanaŋ katvā uṭṭhāyásanā pakkanto[10] anupubbena cārikaŋ caranto[11] Jetavanaŋ agamāsi. Duggatakāle dinnadānaŋ pana ativiya hāsetī[12] ti brāhmaṇo pi taŋ dānaŋ datvā pasannacitto somanassajāto there[13] adhimattaŋ sineham akāsi. So there sinehen' eva kālaŋ katvā Sāvatthiyaŋ therassa upaṭṭhākakule[14] paṭisandhiŋ gaṇhi. Taŋ khaṇaŋ[15] yeva pan'assa mātā 'kucchiyaŋ me gabbho patiṭṭhito' ti ñatvā sāmikassa ārocesi. So tassā gabbhaparihāraŋ adāsi, tassā accuṇhaatisītaatiambilādiparibhoge[16] vajjetvā sukhena gabbhaŋ parihariyamānāya evarūpo dohaḷo uppajji: 'aho vatâhaŋ Sāriputtattherapamukhāni pañca bhikkhusatāni nimantetvā gehe nisīdāpetvā asambhinnakhīrapāyāsaŋ datvā sayam pi kāsāvavatthāni[17] paridahitvā[18] suvaṇṇasarakaŋ ādāya āsanapariyante nisīditvā ettakānaŋ bhikkhūnaŋ uccitthapāyāsaŋ paribhuñjeyyan' ti. Tassā kira so[19] kāsāvavatthaparidahanadohaḷo[20] kucchiyaŋ puttassa buddhasāsane pabbajjāya pubbanimittaŋ ahosi. Ath' assā

---

[1] Cᵃ. akiri.
[2] K. B. sampa°. K. *a*. hatthena. [3] B. *a*. āha.
[4] C. Cᵃ. ekaŋ pa. K. B. S. °samatto.
[5] C. °kaŋ sa°. [6] K. dā° 'mhī.
[7] K. *a*. pi. [8] K. °ati.
[9] K. B. bhattakicca°. [10] K. pakkamanto.
[11] K. caramāno.
[12] K. hāsati. B. toseti. [13] C. Cᵃ. °raŋ.
[14] B. °ssūp°. [15] B. °ṇe.
[16] K. aticcuṇha°. S. B. °aŋ.
[17] B. S. °ya°. K. °yāni va°. [18] K. paridahi.
[19] B. *om*. [20] K. B. °ya°.

ñātakā 'dhammiko no dhītāya dohalo' ti Sāriputtattheraŋ saŋghattheraŋ[1] katvā pañcannaŋ bhikkhusatānaŋ asambhinnakhīrapāyāsaŋ adaŋsu. Sâpi ekaŋ kāsāvakaŋ[2] nivāsetvā ekaŋ paridahitvā suvaṇṇasarakaŋ gahetvā āsanapariyante nisinnā uccitthapāyāsaŋ paribhuñjī, dohalo paṭippassambhi. Tassā yāva gabbhuṭṭhānā[3] antarantarā katamaṅgalesu pi dasamāsaccayena puttaŋ vijātāya katamaṅgalesu[4] pi Sāriputtattherapamukhānaŋ[5] pañcannaŋ bhikkhusatānaŋ appodakamadhupāyāsam[6] eva adaŋsu, sabbo[7] kir'esa dārakena brāhmaṇakāle dinnapāyāsassa nissando. Jātamaṅgaladivase pana taŋ[8] dārakaŋ pāto va nahāpetvā maṇḍetvā sirisayane satasahassagghanakassa[9] kambalassa upari nipajjāpesuŋ. So tattha nipannako va theraŋ oloketvā 'ayaŋ me pubbâcariyo mayā etaŋ[10] nissāya ayaŋ sampatti laddhā mayā imassa pariccāgaŋ kātuŋ vaṭṭatī' ti sikkhāpadagaṇhanatthāya[11] niyyamāno[12] taŋ kambalaŋ cūlaṅguliyā veṭhetvā aggahesi. Ath' 'assa aṅguliyā kambalo laggo' ti[13] nīharituŋ ārabhiŋsu. So parodi. Ñātakā 'apetha dārakaŋ mā[14] rodāpethā' ti kambalen' eva saddhiŋ ānayiŋsu. So theraŋ vandanakāle[15] kambalato aṅguliŋ apakaḍḍhitvā kambalaŋ therassa pādamūle pātesi.[16] Ñātakā 'daharena[17] kumārena[18] ajānitvā katan' ti avatvā 'puttena dinnaŋ pariccattam eva hotu bhante' ti vatvā 'bhante satasasahassagghanakena[19] kambalena pūjākārakassa tumhākaŋ dāsassa sikkhāpadāni[20]

---

[1] K. *a*. ādiŋ.
[2] K. B. S. °vaŋ.
[3] B. °avu°.
[4] C. C^a. ma°.
[5] K. *om*. Sāriputta.
[6] S. °madhura°.
[7] K. pubbe.
[8] K. *om*.
[9] K. B. °ik°.
[10] B. theraŋ.
[11] B. °gaṇhatthāya. K. °gahaṇa°.
[12] S. B. ānaya°. K. āniya°., *and a*. so.
[13] C. C^a. *om*. K. ti ha°. B. ti te saŋh°.
[14] K. mā dār°.
[15] S. vandāpana°.
[16] K. *a* atha.
[17] K. B. °ra°.
[18] B. °akena.
[19] K. B. °ik°.
[20] C. °aŋ. C^a. °āyo.

dethā'[1] ti āhaŋsu. 'Ko-nāmo 'yaŋ[2] dārako' ti. 'Bhante ayyena samānanāmako' ti,[3] 'Tisso nām' esa bhavissatī' ti. Thero kira gihikāle Upatissamāṇavo nāma ahosi. Mātāpi 'ssa cintesi: 'na mayā puttassa ajjhāsayo bhinditabbo' ti evaŋ dārakassa nāmakaraṇamaṅgalaŋ karitvā[4] puna tassa[5] āhāraparibhogamaṅgale pi puna tassa[6] kaṇṇavijjhanamaṅgale pi[7] dussagahaṇamaṅgale pi cūḷākaraṇamaṅgale[8] pi Sāriputtattherapamukhānaŋ pañcannaŋ bhikkhusatānaŋ appodakamadhupāyāsam eva adaŋsu. Dārako vuddhim anvāya[9] sattavassikakāle mātaram āha: 'amma therassa santike pabbajissāmī' ti.[10] 'Sādhu tāta pubbe vâhaŋ "na mayā puttassa ajjhāsayo[11] bhinditabbo" ti manaŋ akāsiŋ, pabbaja[12] puttā' ti theraŋ nimantāpetvā[13] āgatassa bhikkhaŋ datvā 'bhante tumhākaŋ dāso "pabbajissāmī" ti vadati, imaŋ ādāya sāyaŋ vihāraŋ gamissāmī'[14] ti theraŋ uyyojetvā sāyaṇhasamaye mahantena[15] sakkārasammānena puttaŋ ādāya vihāraŋ gantvā therassa[16] niyyādesi. Thero tena saddhiŋ kathesi:[17] 'Tissa pabbajjā nāma[18] dukkarā abbhuṇhena[19] atthe sati sītalaŋ labhati, sītaḷena atthe sati abbhuṇhaŋ[19] labhati, pabbajitā[20] kicchena jīvanti, tvañ ca sukhedhito'[21] ti. 'Bhante ahaŋ tumhehi vuttaniyāmena[22] sabbaŋ kātuŋ sakkhissāmī' ti. Thero 'sādhū' ti vatvā tassa paṭikkulamanasikāravasena[23] tacapañcakakamma-

---

[1] Cª. dadathā.
[2] K. °māyaŋ.
[3] K. *om*.
[4] K. B. katvā.
[5] S. puttassa.
[6] C. Cª. S. puttassa.
[7] K. *a*. puna tassa.
[8] B. °kappana°.
[9] Cª. aŋvāya.
[10] K. *a*. sā.
[11] S. abhijjh°.
[12] K. B. S. °jj°.
[13] K. B. *a*. tassa.
[14] K. B. āg°.
[15] K. mahatā.
[16] K. theraŋ.
[17] B. °nto.
[18] C. nām' esā.
[19] C. K. acc°. B. u°. (B, sītaŋ *and* sītena)
[20] K. *a*. nāma.
[21] C. su° ṭhito. K. sukhena ṭh°.
[22] B. °men' eva.
[23] K. patikula°. B. paṭikula°.

ṭṭhānaŋ ācikkhitvā taŋ pabbājesi. Sakalam pi[1] hi dvattiŋsâkāraŋ kathetuŋ vaṭṭati yeva, sabbaŋ kathetuŋ asakkontena pana tacapañcakaŋ[2] kathetabbam eva, idaŋ hi kammaṭṭhānaŋ sabbabuddhānaŋ avijahitam eva, kesâdisu[3] ekekakoṭṭhāse[4] arahattappattānaŋ bhikkhūnam[5] pi[6] bhikkhunīnam pi upāsakānam pi upāsikānam pi paricchedo natthi, avyattā[7] bhikkhū pana pabbājentā arahattassa upanissayaŋ[8] nāsenti. Tasmā thero kammaṭṭhānaŋ ācikkhitvā va[9] pabbājetvā dasasu sīlesu patiṭṭhāpesi. Mātāpitaro puttassa pabbajitasakkārāŋ[10] karonto sattâhaŋ vihāre yeva buddhapamukhassa saŋghassa[11] appodakamadhupāyāsam eva adaŋsu. Bhikkhū pi 'nibaddhaŋ appodakamadhupāyāsaŋ paribhuñjituŋ na sakkomā' ti ujjhāyiŋsu, tassâpi[12] mātāpitaro sattame divase sāyaŋ gehaŋ agamaŋsu. Sāmaṇero aṭṭhame divase bhikkhūhi saddhiŋ piṇḍāya pāvisi. Sāvatthivāsino 'sāmaṇero kira ajja piṇḍāya pavisissati, sakkāram assa karissāmā' ti pañcahi sāṭakasatehi saddhiŋ[13] cumbaṭakāni[14] katvā pañca piṇḍapātasatāni sajjetvā ādāya paṭipathe ṭhatvā adaŋsu, punadivase vihārassa upavanaŋ[15] āgantvā adaŋsu, evaŋ sāmaṇero dvīh' eva divasehi sāṭakasahassena[16] saddhiŋ piṇḍapātasahassaŋ[17] labhitvā bhikkhusaŋghassa dāpesi. Brāhmaṇakāle dinnassa[18] thūlasāṭakassa kir' esa nissando. Ath' assa bhikkhū 'Piṇḍapātadāyakatisso'[19] ti nāmaŋ kariŋsu. Pun' ekadivasaŋ sāmaṇero sītakāle vihāracārikaŋ caranto bhikkhū tattha tattha

---

[1] K. *om.* [2] B °kakammaṭṭhānaŋ:

[3] K. B. °īsu. [4] B. °esu.

[5] K. *om.* [6] C^a. hi.

[7] K. B. aby°. [8] B. °ssūp°.

[9] C. C^a. *om.* [10] K. °tassa sa°.

[11] K. B. bhikkhus°. [12] B. hi *for* pi.

[13] K. B. *om.* [14] K. cumbi°. B. cumbu°.

[15] K. upaṭṭhānaparaŋ venaŋ. B. °ss' upacāraŋ.

[16] B. hi°.

[17] K. piṇḍi°. C^a. *rep.* sahassaŋ.

[18] B. dinna°. [19] K. °mādāya°.

aggisālâdisu visīvente[1] disvā āha: 'kiŋ bhante visīvento nisinn' atthā' ti. 'Sītaŋ[2] no[3] sāmaṇerā' ti. 'Bhante sītakāle nāma kambalaŋ pārupituŋ vaṭṭati, so hi sītaŋ paṭibāhituŋ samattho' ti. 'Sāmaṇera tvaŋ mahāpuñño kambalaŋ labheyyāsi, ambhākaŋ kuto kambalo' ti. 'Tena hi bhante kambalatthikā mayā saddhiŋ āgacchantū' ti sakalavihāre ārocāpesi.[4] Bhikkhū 'samaṇerena saddhiŋ gantvā kambalaŋ āharissāmā' ti sattavassikasāmaṇeraŋ nissāya sahassamattā bhikkhū[5] nikkhamiŋsu. So 'ettakānaŋ bhikkhūnaŋ kuto kambalaŋ[6] labhissāmī' ti cittam pi anuppādetvā te ādāya nagarâbhimukho pāyāsi. Sudinnassa hi dānassa evarūpo ānubhāvo hoti. So bahinagare yeva gharapaṭipāṭiyā caranto pañca kambalasatāni labhitvā antonagaraŋ pāvisi. Manussā ito cito ca kambalaŋ[7] āharaṇti, eko pana puriso āpaṇadvārena gacchanto[8] pañca kambalasatāni pasāretvā nisinnaŋ ekaŋ āpaṇikaŋ disvā āha: 'ambho eko sā ṇaṇero kambalaŋ[9] saŋharanto āgacchati, tava kambale paṭicchādehī' ti. 'Kiŋ pana so dinnake gaṇhāti[10] adinnake' ti. 'Dinnake gaṇhātī' ti. 'Evaŋ sante sace icchissāmi[11] dassāmi no ce na dassāmi, gaccha tvan'[12] ti uyyojesi. Maccharino[13] hi andhabālā evaŋ paresu[14] dānaŋ dadamānesu maccharāyitvā asadisadānaŋ disvā[15] maccharāyanto Kāḷo viya niraye nibbattanti.[16] Āpaṇiko cintesi: 'ayaŋ puriso attano dhammatāya gacchamāno[17] "tava kambale paṭicchādehī" ti maŋ āha, ahaŋ pi[18] "sace so

---

[1] K. visibb°. B. visibbante.
[2] B. sītalaŋ.
[3] K. *a.* piḷeti.
[4] K. B. *a.* atha.
[5] K. *om.*
[6] K. °le.
[7] B. °le.
[8] B. āg°.
[9] K. B. °le.
[10] B. *a.* udāhu.
[11] B. icchāmi. K. °ma.
[12] C[a]. tan.
[13] K. macchiriyo.
[14] B. evarūpesu.
[15] C[a]. *om.* ma° a° di°. K. *a.* Kosalaraññno.
[16] K. °tti.
[17] B. āg°.
[18] B. api *for* a° pi.

dinnakaŋ gaṇhāti[1] ahaŋ[2] mama santakaŋ sace icchāmi dassāmi, no ce na dassāmī" ti avacaŋ, diṭṭhakaŋ pana adentassa lajjā uppajjati,[3] attano santakaŋ paṭicchādentassa doso natthi, imesu pañcakambalasatesu[4] dve kambalā[5] satasahassagghanakā,[6] ime[7] paṭicchādetuŋ vaṭṭatī' ti dve pi kambale dasādasaŋ[8] bandhitvā[9] tesaŋ antare pakkhipitvā paṭicchādesi. Sāmaṇero pi bhikkhusahassena saddhiŋ taŋ[10] padesaŋ pāpuṇi. Āpaṇikassa[11] sāmaṇeraŋ disvā va puttasineho uppajji, sakalasarīraŋ sinehena paripuṇṇaŋ ahosi. So cintesi: 'tiṭṭhantu[12] kambalā[13] imaŋ disvā hadayamaŋsam pi dātuŋ yuttarūpan' ti[14] te dve pi kambale nīharitvā sāmaṇerassa pādamūle ṭhapetvā vanditvā 'bhante tayā diṭṭhadhammassa bhāgī assan' ti avaca. So pi 'ssa 'evaŋ hotū' ti anumodanaŋ akāsi. Sāmaṇero antonagare pi pañca kambalasatāni labhi, evaŋ ekadivasen' eva[15] kambalasahassaŋ labhitvā bhikkhusahassassa[16] adāsi. Ath' assa 'Kambaladāyakatissatthero' ti nāmaŋ akaŋsu.[17] Evaŋ nāmakaraṇadivase dinnakambalo sattavassikakāle ca[18] kambalasahassabhāvaŋ[19] pāpuṇi. Buddhasāsanaŋ hi ṭhapetvā natthi[20] aññaŋ[21] ṭhānaŋ yattha appaŋ dinnaŋ bahuŋ hoti bahuŋ dinnaŋ bahutaraŋ. Tenâha Bhagavā:[22] 'tathārupo 'yaŋ[23] bhikkhave bhikkhusaŋgho yathārūpe bhikkhusaŋghe appaŋ dinnaŋ bahuŋ hoti bahu dinnaŋ

---

[1] B. gaṇha°. [2] B. *a.* pana. [3] B. *a.* pi.
[4] K. C[a]. S. pañcasu ka°. [5] B. °lāni.
[6] K. °ikā. B. °ikāni. [7] B. va.
[8] K. dussāya dusaŋ. S. B. dasāya dasaŋ. C[a]. dasāsadaŋ.
[9] B. S. samb°. [10] B. *om.*
[11] C[a]. tassa. [12] B. S. °atu.
[13] K. B. °lāni. S. °laŋ. [14] K. *a.* so.
[15] K. °se yeva. B. °saŋ yeva. [16] K. °ānaŋ.
[17] K. B. kariŋsu. [18] K. B. *om.*
[19] C[a]. °sahassaŋ (bhāvaŋ *erased*).
[20] K. B. natth'. [21] B. *a.* taŋ.
[22] Majjhima, III. 80. [23] B. tathārūpāya.

bahutaran,[1] ti. Evaŋ sāmaṇero[2] ekassa[3] kambalassa nissandena sattavassiko va[4] kambalasahassaŋ labhi. Tassa Jetavane viharantassa abhikkhaṇaŋ ñātidārakā[5] santikaŋ āgantvā[6] kathāsallāpaŋ karonti. So cintesi: 'mayā idha vasantena ñātidārakesu[7] āgantvā kathentesu pi[8] akathentesu pi[9] na sakkā etehi saddhiŋ kathāpapañcena[10] attano patiṭṭhaŋ[11] kātuŋ,[12] yannūnâhaŋ Satthu santike kammaṭṭhānaŋ uggahetvā[13] araññaŋ paviseyyan' ti. So Satthāraŋ upasaŋkamitvā vanditvā[14] yāva arahattā kammaṭṭhānaŋ kathāpetvā upajjhāyaŋ vanditvā pattacīvaram ādāya vihārā nikkhamitvā[15] 'sace āsannaṭṭhāne vasissāmi ñātakā maŋ pakkosissantī' ti vīsaŋyojanasataŋ[16] maggaŋ agamāsi. Ath' ekena gāmadvārena gacchanto[17] ekaŋ mahallakapurisaŋ disvā pucchi: 'kin nu kho upāsaka[18] imasmiŋ padese vasantānaŋ araññako[19] vihāro atthī' ti. 'Atthi bhante' ti. 'Tena hi me maggaŋ ācikkhā'[20] ti. Mahallakaupāsakassa[21] pana taŋ disvā va[22] puttasineho udapādi. Ath' assa tatth' eva ṭhito[23] anācikkhitvā 'ehi bhante

---

[1] K. *a.*:

tasmā diyeta medhāvī appaŋ vā yadi vā bahuŋ
dānaŋ dinnam pi vījaŋ va puññakhettesu vappitaŋ
mahantaŋ pi phalaŋ hoti nigrodham iva tiṭhakan (?)
ti.

[2] K. *a.* pi.
[3] B. eka°.
[4] K. *om.*
[5] B. °dāyakā.
[6] C. C[a]. ga°.
[7] B. °dāya°.
[8] B. *om.*
[9] S. *om.* ak° pi. K. B. akathetuŋ (K. °ntuŋ) pi.
[10] B. kathāpanapa°.
[11] K. *a.* pi.
[12] K. B. *a.* na sakkā.
[13] B. °ṇhitvā.
[14] B. *om.*
[15] K. *a.* cintesi.
[16] B. vīsa°. K. vīsati°.
[17] B. °ntaŋ.
[18] K. B. mahāup°.
[19] K. araññika°. B. āraññika°.
[20] B. °āhī.
[21] K. mahā°.
[22] K. *om.*
[23] B *om.*

ācikkhissāmi te' ti[1] gahetvā[2] agamāsi. Sāmaṇero tena saddhiŋ gacchanto antarāmagge nānāpupphaphalapaṭimaṇḍite chappañca[3] padese disvā 'ayaŋ upāsaka kiŋpadeso[4] nāmā'[5] ti pucchi, so pi 'ssa tesaŋ nāmāni ācikkhanto araññavihāraŋ[6] patvā 'idaŋ bhante phāsukaṭṭhānaŋ, idha[7] vasāhī' ti vatvā 'bhante ko-nāmo[8] tvan' ti nāmaŋ pucchitvā[9] 'sve amhākaŋ gāme piṇḍāya[10] carituŋ vaṭṭatī' ti vatvā nivattitvā attano[11] gāmam eva gato 'Vanavāsikatissatthero[12] nāma vihāraŋ āgato, tassa yāgubhattâdīni paṭiyādethā' ti manussānaŋ ārocesi. Sāmaṇero paṭhamam eva Tisso nāma hutvā tato Piṇḍapātadāyakatisso Kambaladāyakatisso Vanavāsitisso ti tīṇi[13] nāmāni labhitvā sattavassabbhantare cattāri nāmāni labhi.[14] So punadivase pāto va taŋ[15] gāmaŋ piṇḍāya pāvisi, manussā bhikkhaŋ datvā vandiŋsu, sāmaṇero 'sukhitā hotha dukkhā muccathā'[16] ti āha. Ekamanusso pi tassa bhikkhaŋ datvā puna gehaŋ gantuŋ nāsakkhi, sabbe va[17] olokentā[18] va[19] aṭṭhaŋsu, so[20] attano yāpanamattaŋ[21] gaṇhi. Sakalagāmavāsino tassa pādamūle urena nipajjitvā 'bhante tumhesu imaŋ temāsaŋ idha vasantesu mayan tīṇi saraṇāni gahetvā pañca[22] sīlesu patiṭṭhāya māsassa[23] aṭṭha

---

1 K. *a.* vatvā taŋ. 2 K. *a.* va.
3 K. vana°. B. rukkhapabbata°.
4 C. C[a]. kiŋ vā pa°.
5 K. *a.* ayaŋ kiŋpadeso nāmā. C[a]. deso.
6 K. °ññika°. B. °ññaka°.
7 B. idh' eva. 8 K. B. °nāma.
9 K. *a.* 'ahaŋ vanavāsikatissathero nāma upāsakā' ti vutte.
10 B. bhikkhāya. 11 B. anto.
12 B. vanavāsīti°.
13 K. imāni tīṇi. C[a]. tīni. B· tīṇi *for* ti. C. *om.*
14 K. al°. 15 B. *om.* va taŋ.
16 K. pamuñcathā. 17 K. B. *om.*
18 C[a]. B. °nto. 19 S. *om.*
20 B. *a.* pi. 21 B. *a.* eva.
22 B. pañcasu. 23 B. temā°.

uposathakammāni karissāma,[1] idha vasanatthāya[2] no paṭiññaŋ dethā' ti. So[3] upakāraŋ sallakkhetvā tesaŋ[4] paṭiññaŋ datvā nibaddhaŋ tatth' eva piṇḍāya carati,[5] vanditavanditakkhaṇe ca[6] 'sukhitā hotha dukkhā muccathā'[7] ti padadvayam eva kathetvā pakkamati.[8] So tattha[9] paṭhamamāse ca dutiyamāse[10] ca vītināmetvā tatiyamāse gacchante saha paṭisambhidāhi arahattaŋ pāpuṇi. Ath' assa pavāretvā vutthavassakāle[11] upajjhāyo Satthāraŋ upasaŋkamitvā vanditvā āha:[12] 'bhante Tissasāmaṇerassa santikaŋ[13] gacchāmī' ti. 'Gaccha Sāriputtā' ti. So attano parivāre pañcasate bhikkhū ādāya pakkamanto[14] 'āvuso Moggallāna ahaŋ Tissasāmaṇerassa santikaŋ gacchāmī' ti āha. Moggallānatthero[15] 'aham pi āvuso āgacchissāmī'[16] ti pañcahi bhikkhusatehi saddhiŋ nikkhami. Eten' ūpāyena[17] Mahākassapatthero Anuruddhatthero[18] Upālitthero Puṇṇatthero[19] ti sabbe mahāsāvakā pañcapañcahi[20] bhikkhusatehi saddhiŋ nikkhamiŋsu, sabbesam[21] pi mahāsāvakānaŋ parivāro[22] cattāḷīsaŋ[23] bhikkhusahassāni ahesuŋ. Te vīsaŋyojanasataŋ[24] maggaŋ gantvā gocaragāmaŋ sampatte[25] sāmaṇerassa nibaddhūpaṭṭhāko upāsako

---

[1] B. upavasissāmā ti. [2] B. °ṭṭhānaŋ.
[3] K. *a.* pi. [4] K. *om.*
[5] K. cārikaŋ caramāno. B. piṇḍapātacāraŋ cari.
[6] K. va. [7] K. pamuñcathā.
[8] B. pakkāmi. [9] B. tath' eva.
[10] K. B. māsañ (*bis*). [11] K. vuṭṭha°.
[12] B. ahaŋ *for* va° āha. C[a]. ahaŋ.
[13] C. C[a]. *a.* gantvā. [14] B. pakkanto.
[15] B Mahā°. K. *om.*
[16] S. ga°. K. gamissāmī. B. gacchāmī.
[17] K. etena vup°. S. eten' eva up°. B. *a.* tath' eva.
[18] K. *a.* Devatthero.
[19] K. Paṇṇa°. C[a]. Punna°.
[20] B. pañcahi pañcahi. [21] B. sabbe.
[22] K. B. °rā. [23] K S. °sa°. B. cattāri.
[24] K. vīsati°. B. vīsa°. C[a]. °sata°.
[25] C. °tto. C[a]. patto. S. °pattā.

gāmadvāre[1] yeva disvā paccuggantvā vandi. Atha naŋ Sāriputtatthero pucchi: 'atthi nu kho upāsaka imasmiŋ padese āraññakavihāro'[2] ti. 'Atthi bhante' ti. 'Sabhikkhuko'[3] ti. 'Sabhikkhuko bhante' ti. 'Ko-nāmo tattha vasatī' ti. 'Vanavāsitissatthero bhante' ti. 'Tena hi maggaŋ no ācikkhā' ti. 'Ke tumhe bhante' ti. 'Mayaŋ sāmaṇerassa santikaŋ āgatā' ti. Upāsako[4] oloketvā dhammasenāpatiŋ ādiŋ katvā sabbe pi mahāsāvake sañjāni.[5] So nirantaraŋ pītiyā phuṭṭhasarīro hutvā 'tiṭṭhatha tāva bhante' ti vegena gāmaŋ pavisitvā, 'ete ayyā Sāriputtattheraŋ ādiŋ katvā asīti mahāsāvakā attano attano[6] parivārehi[7] saddhiŋ sāmaṇerassa santikaŋ āgatā, mañcapīṭhapaccattharaṇadīpatelâdīni gahetvā vegena nikkhamathā' ti ugghosesi. Manussā tāvad eva mañcâdīni gahetvā therānaŋ[8] padânupadikā hutvā therehi saddhiŋ yeva vihāraŋ pavisiŋsu. Sāmaṇero bhikkhusaŋghaŋ sañjānitvā katipayānaŋ[9] mahātherānaŋ[10] pattacīvarāni[11] paṭiggahetvā[12] vattam akāsi. Tassa therānaŋ vasanaṭṭhānaŋ[13] saŋvidahantassa pattacīvaraŋ paṭisāmentass' eva samandhakāro[14] jāto.[15] Sāriputtatthero upāsake āha: 'gacchatha upāsakā tumhākaŋ andhakāro jāto' ti. 'Bhante "ajja dhammasavaṇadivaso" ti[16] na mayaŋ gamissāma dhammaŋ suṇissāma, ito pubbe dhammasavaṇam pi[17] natthī' ti. 'Tena hi sāmaṇera dīpaŋ jāletvā dhammasavaṇassa[18] kālaŋ ghosehī'[19] ti. So tathā akāsi. Atha naŋ thero āha: 'Tissa tava upaṭṭhākā "dhammaŋ sotukām' amhā" ti

---

[1] B. dvāre.
[2] S. °ko vi°. K. °ika°.
[3] K. B. *a.* abhikkhuko.
[4] K. C. *a.* te.
[5] B. °itvā.
[6] K. B. *om.*
[7] B. °na.
[8] B. theraŋ.
[9] B. paṭipatiyānaŋ.
[10] K. the°.
[11] K. °âdīni.
[12] C[a]. °itvā.
[13] C. °āni.
[14] K. ca a°. B. a°. *Skt.* samandhakāra.
[15] B. *a.* ti.
[16] K. B. S. *om.*
[17] K. *a.* no.
[18] K. °ssavana°.
[19] K. uggho°.

vadanti, kathehi tesaŋ dhamman' ti. Upāsakā ekappahāren' eva uṭṭhāya 'bhante amhākaŋ ayyo "sukhitā hotha dukkhā muccathā"[1] ti imāni dve padāni ṭhapetvā aññaŋ dhammakathaŋ na jānāti, amhākaŋ aññaŋ dhammakathikaŋ dethā'[2] ti vadiŋsu. Sāmaṇero pana arahattaŋ patvâpi[3] n' eva tesaŋ dhammakathaŋ kathesi.[4] Tadā pana naŋ upajjhāyo 'sāmaṇera kathaŋ pana sukhito hoti kathaŋ dukkhā muccatī[5] ti imesaŋ no dvinnaŋ[6] padānaŋ atthaŋ kathehī' ti āha. So 'sādhu bhante' ti vatvā[7] cittavījaniŋ[8] gahetvā dhammâsanaŋ[9] āruyha[10] pañcahi nikāyehi atthañ ca kāraṇañ ca ākaḍḍhitvā ghanavassaŋ vassanto cātuddīpakamahāmegho viya khandhadhātuāyatanabodhapakkhikadhamme[11] vibhajanto arahattatikūṭena[12] dhammakathaŋ kathetvā 'bhante evaŋ arahattappattassa sukhaŋ hoti, arahattappatto yeva[13] dukkhā muccati, sesajanā jātidukkhâdīhi c' eva nirayadukkhâdīhi ca na parimuccantī' ti āha.[14] 'Sādhu sāmaṇera sukathito te padabhāṇo,[15] idāni sarabhāṇaŋ[16] bhaṇāhī' ti. So sarabhāṇam pi bhaṇi. Aruṇe uggacchante[17] sāmaṇerassa upaṭṭhākamanussā dve bhāgā ahesuŋ. Ekacce 'na vata no[18] evarūpo kakkhaḷo diṭṭhapubbo, kathaŋ hi nāma evarūpam pi[19] dhammakathaŋ jānanto ettakaŋ kālaŋ mātāpitiṭṭhāne[20] ṭhatvā upaṭṭhahantānaŋ manussānaŋ ekam pi dhammapadaŋ[21] na kathesī' ti kujjhiŋsu. Ekacce 'lābhā vata no ye mayaŋ evarūpaŋ bhadantaŋ[22] guṇaŋ vā aguṇaŋ vā ajānantāpi

---

[1] K. pamuñcathā.
[2] K. desethā.
[3] K. patto pi.
[4] B. *ā.* ti.
[5] K. B. °itā °nti, muccanti.
[6] K. B dvi°.
[7] K. B. *om.*
[8] K. vicitta°.
[9] B. °ne.
[10] K. abhiru°.
[11] K. °ya°.
[12] K. B. arahattakūtena.
[13] K. evaŋ.
[14] B. *om*
[15] K. B. paṭi°.
[16] K. B. °bhaññaŋ.
[17] C. *rep.*
[18] K. B. C[a]. S. *a.* ito pubbe.
[19] K. B. S. *om.*
[20] K. S. °pitu°.
[21] K. padaŋ.
[22] K. B. bhadd°.

upaṭṭhahimha,[1] idāni ca[2] pan'assa santike dhammaŋ sotuŋ labhimhā' ti tussiŋsu.[3] Sammāsambuddho taŋ divasaŋ paccūsasamaye lokaŋ volokento[4] Vanavāsitissattherassa upaṭṭhāke attano ñāṇajālassa anto paviṭṭhe disvā 'kin nu kho bhavissatī' ti āvajjento imam atthaŋ upadhāresi: 'Vanavāsitissasāmaṇerassa[5] upaṭṭhākā ekacce kuddhā[6] ekacce tuṭṭhā, mayhaŋ puttasadisassa[7] pana[8] sāmaṇerassa kuddhā nirayagāmino[9] bhavissanti,[10] gantabbam eva tattha[11] mayā, mayi gate sabbe pi te sāmaṇere mettacittaŋ katvā dukkhā muccissantī' ti. Te pi[12] manussā bhikkhusaŋghaŋ nimantetvā gāmaŋ gantvā maṇḍapaŋ kāretvā yāgubhattâdīni sampādetvā āsanāni paññāpetvā saŋghassa[13] āgamanaŋ olokento nisīdiŋsu. Bhikkhū pi sarīrapaṭijagganaŋ[14] katvā bhikkhâcāravelāya gāmaŋ[15] pavisantā sāmaṇeraŋ pucchiŋsu: 'kiŋ tvaŋ[16] Tissa amhehi saddhiŋ āgamissasi[17] udāhu pacchā' ti. 'Mama gamanavelāyam eva āgamissāmi,[18] gacchatha tumhe bhante' ti. Bhikkhū pattacīvaram ādāya pāyāsiŋsu.[19] Satthā Jetavanasmiŋ yeva cīvaraŋ[20] pārupitvā pattam ādāya ekacittakkhaṇen'[21] eva gantvā bhikkhūnaŋ purato ṭhitam eva attānaŋ dassesi.[22] 'Sammāsambuddho āgato' ti sakalagāmo saŋkhubhitvā ekakolāhalo[23] ahosi, manussā udaggacittā

---

1 K. °mhā. 2 C. K. *om.* C[a]. eva.
3 K. *a.* atha. 4 C. S. ol°.
5 K. °ttherassa.
6 B. S. tuṭṭhā, kuddhā *infra.*
7 K. puttassa Tissassa. B. puttassa.
8 C. C[a]. *om.* 9 K. B. °bhāgino.
10 B. *a.* ti. 11 K. B. ettha *for* e° ta°.
12 K. *om.* 13 K. bhikkhus°
14 K. °patijja°. 15 B. *a.* piṇḍāya.
16 K. B. *om.* 17 K. ga°.
18 K. ga°.
19 K. pāvisi°. B. pavisi°. S. palāyiŋsu.
20 B. cīraŋ.
21 K. °ṇe yeva. K'. ekako yeva.
22 C. attanā. 23 K. B. °laŋ.

Buddhapamukhaŋ bhikkhusaṃghaŋ nisīdāpetvā yāguŋ datvā khajjakaŋ adaŋsu.[1] Sāmaṇero bhatte aniṭṭhite yeva antogāmaŋ pāvisī, gāmavāsino nīharitvā tassa sakkaccaŋ bhikkhaŋ[2] adaŋsu. So yāpanamattaŋ gahetvā Satthu santikaŋ gantvā pattaŋ upanāmesi. Satthā 'āhara Tissā' ti hatthaŋ pasāretvā pattam gahetvā[3] 'passa[4] Sāriputta tava[5] sāmaṇerassa pattan' ti therassa dassesi. Thero Satthu hatthato pattaŋ gahetvā sāmaṇerassa datvā 'gaccha attano pattaṭṭhāne[6] nisīditvā bhattakiccaŋ karohī' ti āha. Gāmavāsino Buddhapamukhaŋ bhikkhusaŋghaŋ parivisitvā Satthāraŋ[7] anumodanaŋ yāciŋsu. Satthā anumodanaŋ karonto evam· āha: 'lābhā[8] vo upāsakā ye[9] attano kulūpagasāmaṇeraŋ[10] nissāya Sāriputtaŋ Moggallānaŋ Kassapan[11] ti asīti mahāsāvake dassanāya labhatha,[12] aham pi tumhākaŋ kulūpagam[13] eva nissāya āgato, Buddhadassanam pi vo imaŋ nissāy' eva laddhaŋ lābhā vo suladdhaŋ vo' ti. Manussā cintayiŋsu: 'aho ambākaŋ lābhā buddhānañ c'eva saŋghassa[14] ca ārādhanasamatthaŋ[15] ayyaŋ dassanāya labhāma deyyadhammañ c'assa dātuŋ labhāmā' ti sāmaṇerassa kuddhā manussā tussiŋsu, pasannamanussā[16] bhīyosomattāya[17] pasīdiŋsu. Anumodanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsu. Satthā uṭṭhāyâsanā pakkāmi, manussā Satthāraŋ anugantvā[18] nivattiŋsu. Satthā sāmaṇerena saddhiŋ samadhure[19] gac-

---

1 Cᵃ. aka°. 2 B. *om.*
3 K'. *a.* Sāriputtassa adāsi (*om.* th° da°, *infra*).
4 B. passasi. 5 Cᵃ. tāva.
6 K'. pattâsane. 7 B. *a.* vanditvā.
8 B. *a.* vata. 9 K. B. *a.* tumhe.
10 K. B. °kaŋ sā°.
11 C. *all one compound, so* K. *and has* °pàdīni katvā. B. *a.* Anuruddhaŋ.
12 B. °etha. 13 K. Cᵃ. °kaŋ.
14 K. B. bhikkhus°. 15 K. B. *a.* amhākaŋ
16 K. tuṭṭha°. B. tuṭṭhā ma°.
17 K. B. Cᵃ. bhiyyo°. 18 K. B *a* vanditvā.
19 K. B. S. °ena.

chanto 'sāmaṇera ayaŋ padeso konāmo[1] ayaŋ padeso konāmo' ti pubbe tassa upāsakena dassitapadese pucchanto agamāsi. Sāmaṇero pi 'bhante ayaŋ itthannāmo, ayaŋ[2] itthannāmo' ti ācikkhamāno agamāsi. Satthā tassa vasanaṭṭhānaŋ gantvā pabbatamatthakaŋ abhirūhi,[3] tattha ṭhitānaŋ pana mahāsamuddo paññāyati. Satthā sāmaṇeraŋ pucchi: 'Tissa pabbatamatthake ṭhito ito cito ca oloketvā kiŋ passasī' ti. 'Mahāsamuddaŋ bhante' ti. 'Samuddaŋ[4] disvā kiŋ cintesī' ti. '"Mama dukkhitadukkhitakāle rodantassa catūhi samuddehi[5] atirekatarena assunā bhavitabban" ti idaŋ bhante cintesin' ti. 'Sādhu sadhu Tissa evam ev'[6] etaŋ, ekekassa hi sattassa dukkhitadukkhitakāle[7] paggharitaŋ assu[8] catūsu mahāsamuddesu[9] udakato[10] atirekataram[11] evā' ti. Satthā[12] idañ ca pana vatvā imaŋ gātham āha:

'Catūsu samuddesu[13] jalaŋ parittakaŋ
tato bahuŋ assujalaŋ anappakaŋ
dukkhena phuṭṭhassa narassa socanā
kiŋkāranā samma tuvaŋ[14] pamajjasī' ti.

Atha naŋ puna pucchi: 'Tissa kahaŋ vasasī'[15] ti. 'Imasmiŋ pabbhāre bhante' ti. 'Tattha pana vasanto kiŋ cintesī' ti. '"Mayā marantena[16] imasmiŋ ṭhāne katassa[17] sarīranikkhepassa paricchedo natthī" ti cintesiŋ[18] bhante' ti. 'Sādhu sādhu Tissa evam etaŋ,[19] imesaŋ hi sattānaŋ

---

[1] C. C^a. °nāma.
[2] S. *om.* K. C. *om.* ayaŋ itth° *once.*
[3] K. °yh°. B. °rūhati.
[4] K'. B. mahās°.
[5] K. B. mahās°.
[6] S. B. *om.* C^a. eva taŋ.
[7] K. B. *om.* *one* du°.
[8] S. B. °taassūni.
[9] C. C^a. B. °hi °ddehi (C. °dde).
[10] K'. B. *om.* K. udakâti°. C. udato.
[11] B. °tarān'.
[12] B. *om.* K. *after* vatvā.
[13] C. C^a. mahās°.
[14] C. C^a. tvaŋ.
[15] C^a. B. °ti.
[16] C. °nto. C^a. °nte.
[17] C. C^a. katarassa.
[18] B. °mi.
[19] K. eva B. *a.* Tissa.

paṭhaviyam nipajjitvā[1] amataṭṭhānaŋ nāma natthī' ti vatvā,

'Upasāḷhakanāmānaŋ sahassāni catuddasa
asmiŋ padese daḍḍhāni natthi loke anāmataŋ.[2]
Yamhi[3] saccañ ca dhammo ca ahiŋsā saññamo damo
etad[4] ariyā sevanti etaŋ[5] loke anāmatan' ti

imaŋ dukanipāte[6] Upasāḷhakajātakaŋ kathesi.

Iti paṭhaviyaŋ sarīranikkhepaŋ[7] katvā marantesu sattesu[8] amatapubbapadese[9] marantā[10] nāma natthi,[11] Ānandattherasadisā pana amatapubbapadese parinibbāyanti. Ānandatthero kira vīsaŋvassasatikakāle[12] āyusaŋkhāraŋ olokento parikkhīṇabhāvaŋ ñatvā 'ito sattame divase parinibbāyissāmī' ti ārocesi. Taŋ pavattiŋ sutvā Rohiṇīnadiyā ubhayatīravāsikesu manussesu orimatīravāsikā[13] 'mayaŋ therassa[14] bahūpakārā amhākaŋ santike parinibbāyissatī' ti vadiŋsu, paratīravāsikā 'mayaŋ[15] bahūpakārā amhākaŋ santike parinibbāyissatī' ti.[16] Thero tesaŋ vacanaŋ sutvā 'ubhayatīravāsino[17] mayhaŋ upakārakā[18] va, "ime nāma anupakārā" ti na sakkā vattuŋ, sac' āhaŋ orimatīre parinibbāyissāmi, paratīravāsino dhātugahaṇatthaŋ tehi[19] saddhiŋ kalahaŋ karissanti, sace paratīre parinibbāyissāmi orimatīravāsino tathā karissanti, kalaho uppajjamāno pi maŋ nissāy' eva[20] uppajjissati vūpasamamāno pi maŋ

---

[1] K'. °ntānaŋ.
[2] C. Cª. °tan ti.
[3] B. yañ hi.
[4] B. etaŋ.
[5] C. Cª. evaŋ.
[6] K. dukkha°. B. dukka°. F. J., II. 54.
[7] Cª. °anaŋ.
[8] C. Cª. *a.* ce.
[9] K. B. °bbe pa°.
[10] K'. amaranto.
[11] K. B. *a.* ti.
[12] K. B. vīsa°. K'. vīsati°.
[13] K. orama°. (*al.*).
[14] C. kir' assa.
[15] K. *a.* therassa.
[16] K'. S. *a.* vadiŋsu. K'. *a. also* atha.
[17] C. °sī. Cª. *a.* pi.
[18] B. °rā.
[19] K. imehi.
[20] K. nissāya yeva.

nissāy' eva vūpasamissatī' ti cintetvā 'orimatīravāsino pi mayhaŋ upakārakā, pārimatīravāsino[1] pi mayhaŋ upakārakā, anupakārā[2] nāma[3] natthi, orimatīravāsino[4] orimatīre yeva sannipatantu, pārimatīravāsino pi[5] pārimatīre yevā'[6] ti āha. Tato sattame divase majjhe nadiyā sattatālappamāṇe ākāse pallaṅke[7] nisiditvā mahājanassa dhammaŋ kathetvā 'mama sarīraŋ majjhe bhinditvā[8] eko bhāgo orimatīre patatu eko pārimatīre' ti adhiṭṭhāya yathānisinno va tejodhātuŋ samāpajji,[9] jālā uṭṭhahiŋsu' sarīraŋ majjhe bhinditvā[8] eko bhāgo orimatīre[10] eko pārimatīre pati.[11] Mahājano paridevi, paṭhavīuddīyanasaddo[11] vīya ārodanasaddo ahosi, Satthu parinibbāṇe ārodanasaddato pi kāruññataro ahosi, manussā cattāro māse rodantā paridevantā "Satthu pattacīvaragāhake tiṭṭhante Satthu ṭhitakālo viya no[12] ahosi, idāni Satthā parinibbuto" ti vippalapantā[13] vicariŋsū'[14] ti.[15]

Puna Satthā sāmaṇeraŋ pucchi: 'Tissa imasmiŋ vanasaṇḍe dīpiādīnaŋ saddena bhāyasi[16] na bhāyasī' ti. 'Na bhāyāmi Bhagavā, api ca kho pana me etesaŋ saddaŋ sutvā vanarati[17] nāma uppajjatī' ti vatvā saṭṭhimattāhi gāthāhi vanavaṇṇanaŋ[18] nāma kathesi. Atha naŋ Satthā 'Tissā' ti āmantesi. 'Kiŋ bhante' ti. 'Mayaŋ gacchāma, tvaŋ āgamissasi[19] nivattissasī' ti. 'Mayhaŋ upajjhāye maŋ ādāya gacchante gamissāmi[20] nivattante nivattissāmi[21]

---

1 K. B. S. para°. (*al.*).
2 S. °ako pi.
3 K. B. *om.*
4 C. C^a^. *a.* pi.
5 C^a^. K. S. *om.*
6 B. *a.* sannipatantū.
7 K. B. C^a^. °kena.
8 K. bhijji. B. bhijjitvā.
9 K. B. °itvā.
10 K. B. *a.* patati.
11 K. B. °uddri°. S. paṭhavudri°.
12 C. *om.*
13 K. B. vilap°.
14 C. virav°. C^a^. visaraŋsu.
15 K. *om.*
16 C. *om.*
17 C. va rati
18 C. C^a^. B. °vaṇṇaŋ.
19 K. ga°.
20 B. āg°.
21 K'. °ttāpente. K. °ttente.

bhante' ti. Satthā bhikkhusaŋghena saddhiŋ pakkāmi. Sāmaṇerassa pana nivattitum eva[1] ajjhāsayo.[2] Thero taŋ ñatvā 'Tissa sace nivattitukāmo nivattā'[3] ti āha. So Satthārañ ca bhikkhusaŋghañ ca vanditvā nivatti. Satthā Jetavanam eva agamāsi.[4] Dhammasabhāyaŋ kathā udapādi: 'aho vata Tissasāmaṇero[5] dukkaraŋ karoti, paṭisandhigahaṇato paṭṭhāy' assa ñātakā sattasu maṅgalesu pañca[6] bhikkhusatānaŋ appodakamadhupāyāsam eva adaŋsu, pabbajitakāle antovihāre Buddhapamukhasaŋghassa[7] satt'eva[8] divasāni appodakamadhupāyāsam eva adaŋsu, pabbajitvā aṭṭhame divase gāmaŋ pavisanto dvīh' eva[9] divasehi sāṭakasahassena saddhiŋ piṇḍapātasahassaŋ labhi, pun' ekadivasaŋ kambalasahassaŋ labhi, iti 'ssa idha vasanakāle mahālābhasakkāro uppajji,[10] idāni evarūpaŋ lābhasakkāraŋ chaḍḍetvā araññaŋ pavisitvā missakâhāreṇa yāpeti, dukkarakārako vata Tissasāmaṇero'[11] ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'āma bhikkhave lābhūpanisā nām' esā aññā[12] nibbānagāminī paṭipadā aññā, 'evaŋ lābhaŋ labhissāmī' ti hi[13] āraññakâdidhūtaṅgasamādānavasena lābhūpanisaŋ rakkhantassa[14] bhikkhuno cattāro apāyā vivaṭadvārā eva[15] tiṭṭhanti, nibbāṇagāminiyā pana paṭipadāya uppannaŋ lābhasakkāraŋ pahāya araññaŋ pavisitvā ghaṭanto[16] vāyamanto arahattaŋ gaṇhātī'[17] ti

---

[1] B. nivattitukāmo. K'. °kāmassa.
[2] K'. *a.* abhavissa.
[3] K. B. °āhī.
[4] K. B. *a.* bhikkhūnaŋ.
[5] B. vanavāsiti°.
[6] K. B. S. pañcannaŋ.
[7] S. K. B. °khassa. K. B. bhikkhus°.
[8] K. B. satta.
[9] K. B. *om.*
[10] K. B. °ati.
[11] K. B. sā°.
[12] K'. *a.* c'eva, *with* ca *for* evaŋ.
[13] K. B. C[a]. *om.*
[14] B. lābhūpanissayaŋ karontassa. K. lābhūppādaŋ pekkhantassa.
[15] K. yeva.
[16] K. B. S. °ento.
[17] B. °ṇhī.

anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha :

75. ' Āññā hī lābhūpanisā aññā nibbāṇagāminī,
evam etaŋ abhiññāya bhikkhu Buddhassa sāvako
sakkāraŋ nâbhinandeyya vivekam anubrūhaye ' ti.

Tattha aññā hi lābhūpanisā aññā nibbāṇagāminī ti lābhūpanisā nām' esā aññā eva aññā[1] nibbāṇagāminī paṭipadā, lābhuppādakena hi bhikkhunā thokaŋ akusalakammaŋ[2] kātuŋ vaṭṭati, kāyavaṅkâdīni[3] kātabbāni honti, yasmiŋ[4] hi kāle kāyavaṅkâdīsu kiñci karoti tadā lābho uppajjati, pāyāsapātiyaŋ hi vaṅkaŋ akatvā ujukam eva hatthaŋ otāretvā[5] ukkhipantassa hattho makkhitamattako[6] va hoti,[7] vaṅkaŋ katvā otāretvā ukkhipantassa pana pāyāsapiṇḍaŋ uddharanto va nikkhamati, evaŋ kāyavaṅkâdīni karaṇakāle[8] yeva lābho[9] uppajjati, ayam adhammikalābhupanisā nāma, upasampadā[10] cīvaradhāraṇaŋ bāhusaccaŋ parivāro araññavāso ti evarūpehi pana kāraṇehi uppannalābho[11] dhammiko nāma hoti, nibbāṇagāminipaṭipadaŋ pūrentena . pana bhikkhunā kāyavaṅkâdīni pahātabbāni, anandhen' eva andhena viya amūgen' eva mūgena viya abadhiren' eva badhirena viya bhavituŋ vaṭṭati asaṭhena[12] amāyena[13] bhavituŋ vaṭṭatī. Evaŋ etan ti evaŋ lābhuppādanapaṭipadañ ca[14] nibbāṇagāminipaṭipadañ

---

[1] F. C. Ca. *om.* eva aññā. S. yeva.
[2] S. *a.* ca.
[3] F. [karaṇakāle yeva lābho uppajjati su kiñci].
[4] C. Ca. *om.*
[5] F. osār°.
[6] F. °matto.
[7] K'. parivattetvā.
[8] B. kāraṇa°.
[9] K. lābhasakkāro.
[10] C. Ca. K. B. S. upadhisampadā.
[11] K. B. °nno lābho.
[12] B. °ṭṭh°.
[13] F. amāyāvina.
[14] C. Ca. pūrentena (Ca. *a.* pana) bhikkhuna.

ca evaŋ[1] ñatvā sabbesaŋ saŋkhatadhammānaŋ[2] bujjhanaṭṭhena buddhassa[3] savanante[4] jātaṭṭhena[5] ovādânusāsaniŋ[6] vā savanaṭṭhena sāvako bhikkhu[7] adhammikaŋ[8] catupaccayasakkāraŋ nâbhinandeyya na c'eva[9] dhammikaŋ[10] paṭikkoseyya, kāyavivekâdikaŋ vivekaŋ anubrūhaye tattha 'kāyaviveko' ti kāyassa ekībhāvo 'cittaviveko' ti aṭṭha samāpattiyo, 'upadhiviveko' ti nibbāṇaŋ, tesu kāyaviveko gaṇasaŋgaṇikaŋ vinodeti, cittaviveko kilesasaŋgaṇikaŋ vinodeti, upadhiviveko saŋkhārasaŋgaṇikaŋ vinodeti, kāyaviveko ca cittavivekassa paccayo hoti, cittaviveko upadhivivekassa paccayo hoti, vuttam pi c'[11] etaŋ: kāyaviveko ca vavakaṭṭhakāyānaŋ[12] nekkhammâbhiratānaŋ, cittaviveko ca parisuddhacittānaŋ paramavodānappattānaŋ, upadhiviveko ca nirupadhīnaŋ puggalānaŋ visaŋkhāragatānan ti, iti[13] imaŋ tividhaŋ[14] vivekaŋ brūheyya[15] vaḍḍheyya upasampajja vihareyyā ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Vanavāsikatissattheravatthu.[16]

Bālavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Pañcamo vaggo.

---

[1] C. C^a. *a.* ca.
[2] K'. B. S. saŋkhatâsaŋkhata°.
[3] K'. *a.* vacanaŋ.
[4] F. savanena. K'. suvaṇaṭṭhena.
[5] K'. jānanaṭṭhena.
[6] F. K'. °sanaŋ.
[7] K'. bhinnakilesattā bhi°.
[8] C^a. °ika°. B. adhammaŋ.
[9] F. K'. C^a. tam eva. B. tath' eva.
[10] F. K'. B. *a.* na.
[11] K'. B. h'.
[12] K'. B. viveka°.
[13] B. *om.*
[14] B. *a.* pi. C. °dha°.
[15] K'. brūhayeyya. B. brūhaye.
[16] S. B. °siti°. B. *a.* pannarasamaŋ.

VI. PAṆḌITAVAGGO.

1. Rādhattheravatthu.

Nidhīnaŋ[1] va pavattāran[2] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane[3] viharanto āyasmantaŋ,[4] Rādhaŋ ārabbha kathesi.

So kira gihikāle Sāvatthiyaŋ duggatabrāhmaṇo[5] ahosi. So 'bhikkhūnaŋ santike jīvissāmī' ti cintetvā vihāraŋ gantvā appaharitaŋ karonto pariveṇaŋ sammajjanto mukhadhovanâdīni dadanto[6] vihāre yeva[7] vasi. Bhikkhū pi[8] taŋ[9] saŋgaṇhiŋsu, pabbājetuŋ pana[10] na icchanti.[11] So pabbajjaŋ alabhamāno kiso ahosi. Ath'[12] ekadivasaŋ Satthā paccūsasamaye[13] lokaŋ volokento[14] taŋ brāhmaṇaŋ disvā 'kin nu kho' ti upadhārento, 'arahā[15] bhavissatī' ti ñatvā, sāyaṇhasamaye vihāracārikaŋ caranto viya brāhmaṇassa santikaŋ gantvā 'brāhmaṇa kiŋ karonto vicarasī' ti āha. 'Bhikkhūnaŋ vattapaṭivattaŋ karonto[16] bhante'[17]

---

[1] *Here begins* B[1].
[2] K. B[1]. °naŋ.
[3] K. Sāvatthiyaŋ.
[4] B. āyasmā°.
[5] B. dukk°.
[6] B[1]. upanāmento anto°. B. *a.* anto°.
[7] K. B[1]. *om.*
[8] K. *om.*
[9] B. naŋ.
[10] B. *om.*
[11] K. °iŋsu.
[12] B. atha.
[13] K. B[1]. B. °kāle.
[14] S. C[a]. ol°.
[15] B. °hattaŋ.
[16] B. *a.* vicarāmi.
[17] B[1]. *om.*

ti.[1] 'Labhasi nesaŋ santikā saŋgahan '[2] ti. 'Āma bhante[3] āhāramattaŋ labhāmi, na pana[4] pabbājentī' ti.[5] Satthā etasmiŋ nidāne bhikkhusaŋghaŋ sannipātāpetvā[6] tam atthaŋ pucchitvā 'bhikkhave atthi koci imassa brāhmaṇassa adhikāraŋ saranto'[7] ti pucchi. Sāriputtatthero 'ahaŋ bhante sarāmi, ayaŋ me Rājagahe piṇḍāya carantassa attano abhihaṭaŋ kaṭacchubhikkhaŋ[8] dāpesi, imam assâhaŋ adhikāraŋ[9] sarāmī' ti āha. So Satthārā 'kiŋ pana Sāriputtatthere[10] evaŋ katūpakaraŋ dukkhato mocetun na[11] vaṭṭatī' ti vutte,[12] 'sādhu bhante[13] pabbājessāmī' ti taŋ brāhmaṇaŋ pabbājesi. Tassa bhattagge āsanapariyante āsanaŋ pāpuṇāti,[14] yāgubhattâdīhi[15] hi[16] pi kilamati. Thero taŋ ādāya cārikaŋ pakkāmi, abhikkhaṇañ[17] ca naŋ 'idan te kattabban idaŋ na kattabban'[18] ti ovadi anusāsi. So suvaco[19] ahosi padakkhiṇaggāhī, tasmā[20] yathânusiṭṭhaŋ paṭipajjamāno katipâhen' eva arahattaŋ pāpuṇi. Thero taŋ ādāya Satthu santikaŋ gantvā[21] vanditvā nisīdi. Atha naŋ Satthā paṭisanthāraŋ katvā āha:[22] 'suvaco nu kho Sāriputta te[23] antevāsiko' ti. 'Āma bhante âtiviya suvaco, kismici[24] dose vuccamāne[25] na[26] kuddhapubbo'[27] ti. 'Sāri-

---

[1] B[1]. iti vutte.
[2] B[1]. 'kiŋ ne° sa° sa° labhasī' ti pucchi.
[3] B[1]. *om.* āma bh°. [4] B[1]. *om.*
[5] B[1]. *a.* āha. [6] S. C[a]. °pātetvā.
[7] K. B. saratī. B[1]. bhi° imassa bi° a° sarati koci atthi.
[8] B[1]. °bhattaŋ. [9] K. imassa a°. B. imassâhaŋ.
[10] K. B. S. Sāriputta. (B.S. te Sā°.) [11] K. B. *om.*
[12] K. vuto. [13] K. taŋ.
[14] B[1]. °ṇi. [15] C. C[a]. °īni. B[1]. °īti.
[16] K. B. S. *om.*
[17] K. atha bhikkhū, *with* °iŋsu (*bis*).
[18] C. C[a]. *om.* [19] B[1]. subbacco. B. subbaco.
[20] K. tattha. [21] K. āg°.
[22] B[1]. *after* ti. [23] B. *om.* K. te sā°.
[24] K. B. C[a]. kismiñci. [25] C. C[a]. °no.
[26] K. pi n'eva. [27] K. kuddhita°.

putta evarūpe saddhivihārike labhanto kittake gaṇheyyāsī' ti. 'Bhante bahuke[1] gaṇheyyam evā' ti. Ath' ekadivasaŋ dhammasabhāyaŋ kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ: 'Sāriputtatthero kira[2] kataññū katavedī kaṭacchubhikkhāmattaŋ[3] upakāraŋ saritvā duggatabrāhmaṇaŋ[4] pabbājesi, Rādhatthero[5] pi ovādakkhamo ovādakkhamam[6] eva labhatī'[7] ti. Satthā tesaŋ kathaŋ sutvā 'na bhikkhave idān' eva[8] pubbe pi Sārīputto kataññū katavedī yevā' ti vatvā tam atthaŋ pakāsetuŋ[9]

'Alīnacittaŋ[10] nissāya pahaṭṭhā mahatī camū
Kosalaŋ senâsantuṭṭhaŋ jīvagāhaŋ agāhayī,[11]
Evaŋ nissayasampanno bhikkhu āraddhaviriyo[12]
bhāvayaŋ[13] kusalaŋ dhammaŋ yogakkhemassa pattiyā
pāpuṇeyyânupubbena[14] sabbasaŋyojanakkhayan' ti

idam[15] Dukanipāte Alīnacittajātakaŋ[16] vitthāretvā kathesi: 'tadā kira vaḍḍhakīhi pādassa ārogakaraṇabhāvena[17] kataŋ attano upakāraŋ ñatvā sabbasetahatthipotakassa[18] dāyako ekacārī[19] hatthī Sāriputtatthero[20] ahosī' ti evaŋ theraŋ ārabbha jātakaŋ kathetvā Rādhattheraŋ ārabbha 'bhikkhave bhikkhunā nāma Rādhena viya suvacena bhavitabbaŋ dosaŋ dassetvā ovadiyamānena pi na kujjhitabbaŋ, ovādadāyako pana nidhiācikkhanako[21] viya daṭṭhabbo' ti vatvā

---

[1] K. B. *a.* pi. [2] K. *om.*
[3] K. *a.* pi. [4] B[1]. dukkaṭa°.
[5] B. atha th°. [6] K. ovādam.
[7] B. *a.* kira. S. labhi. K. gaṇhātī.
[8] B[1]. *a.* sā° kataññū na katavedī.
[9] B[1]. *a* bhikkhave. [10] B[1]. alinna°.
[11] S. B. agāhasi. [12] B[1]. ā° bhi°.
[13] B[1]. bhāveyyāsi, *after* dh°. [14] K. J. pāpuṇe a°.
[15] B. imaŋ. [16] F. J., II. 22.
[17] K. arogga°. B[1] arogâbh°. [18] K. B. B[1]. °ssa ha°.
[19] K. °ika°. B. °iko. [20] B[1]. °tto.
[21] C. °ṇako.

anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

76. 'Nidhīnaŋ va pavattāraŋ yaŋ passe vajjadassinaŋ[1]
niggayhavādiŋ medhāviŋ tādisaŋ paṇḍitaŋ bhaje,[2]
tādisaŋ bhajamānassa seyyo hoti na[3] pāpiyo' ti.

Tattha nidhīnan ti tattha tattha[4] nidahitvā ṭhapitānaŋ hiraññasuvaṇṇâdipūrāṇaŋ[5] nidhikumbhīnaŋ[6] pavattāran ti kicchajīvike[7] duggatamanusse anukampaŋ katvā 'ehi sukhena te[8] jīvitūpāyaŋ[9] dassessāmī' ti nidhiṭṭhāṇaŋ netvā 'hatthaŋ pasāretvā idaŋ[10] gahetvā sukhena jīvā' ti ācikkhitāraŋ viya[11] Vajjadassinan ti dve[12] vajjadassino 'iminā naŋ[13] asāruppena vā khalitena vā saŋghamajjhe niggaṇhissāmī' ti randhagavesako ca aññātaŋ ñāpanatthāya[14] ñātaŋ anugaṇhaṇatthāya[15] sīlâdīnam assa vuddhikāmatāya taŋ taŋ vajjaŋ olokanena ullumpanasabhāvena[16] saṇṭhito ca, ayaŋ idha adhippeto; yathā hi duggato manusso 'imaŋ gaṇhāhī' ti tajjetvâpi pothetvâpi[17] nidhiŋ dassente[18] kopaŋ na karoti pamudito[19] eva hoti, evam eva evarūpe puggale asāruppaŋ vā khalitaŋ vā disvā ācikkhante kopo na kātabbo tuṭṭhen' eva bhavitabbaŋ, 'bhante mahantaŋ vo[20] kammaŋ

---

[1] B[1]. nidhipa° viya va° yaŋ passe. K. °ttānaŋ.
[2] K. bhajje.
[3] B[1]. pāpiyo na hoti.
[4] C. C[a]. *om., one;* F. *om., both.*
[5] C[a]. °purāṇānaŋ.
[6] K. °ānaŋ.
[7] F. kiccā°.
[8] K. B. S. *om.*
[9] S. B. jīvanūp°. K. *a.* assa.
[10] K. B. imaŋ.
[11] F. °atāraŋ. S. °ātāraŋ.
[12] F. me.
[13] K. taŋ.
[14] C[a]. *a.* ñātaŋ ñāpanatthāya.
[15] B. anuggahaṇ°. F. anuggaṇhatthāya.
[16] K. °vasena. S. °vasanṭh°. B. °paṇḍito. F. °amp°.
[17] K. *a.* paṭhetvā.
[18] C. C[a]. B. °nto.
[19] B. °mo°.
[20] F. vā.

kataŋ mayhaŋ ācariyūpajjhāyaṭṭhāne ṭhatvā ovadantehi puna pi maŋ vadeyyāthā '[1] ti pavāretabbam eva. **Niggayhavādin**[2] ti ekacco hi[3] saddhivihārikâdīnaŋ asāruppaŋ vā khalitaŋ vā disvā 'ayaŋ me mukhodakadānâdīhi sakkaccaŋ upaṭṭhahati,[4] sace naŋ vakkhāmi na maŋ upaṭṭhahissati, evaŋ me parihāni bhavissatī' ti vattuŋ avisahanto na niggayhavādī nāma hoti, so imasmiŋ sāsane kacavaraŋ ākirati; yo pana tathārūpaŋ vajjaŋ disvā vajjânurūpaŋ tajjento[5] paṇāmento daṇḍakammaŋ karonto[6] vihārā nīharanto sikkhāpeti ayaŋ niggayhavādī nāma seyyathâpi Sammāsambuddho. Vuttaŋ h' etaŋ:[7] 'niggayha niggayhâhaŋ[8] Ānanda vakkhāmi pavayha pavayha[9] yo sāro[10] so[11] ṭhassatī' ti. **Medhāvin** ti dhammojapaññāya samannāgataŋ. **Tādisan** ti evarūpaŋ paṇḍitaŋ bhajeyya payirupāseyya, tādisaŋ hi ācariyaŋ bhajamānassa antevāsikassa **seyyo hoti na pāpiyo** vaḍḍhi yeva hoti no parihānī[12] ti.

Desanâvasāne[13] bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Rādhattherassa vatthu.[14]

---

2. ASSAJIPUNABBASUKAVATTHU.[15]

Ovadeyyânusāseyyā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Assajipunabbasuke bhikkhū ārabbha kathesi.

---

[1] K. ovādeyyāthā. B. vād°. [2] F. K. °inan.
[3] F. ekaccehi. [4] K. °issati.
[5] B. °anto. [6] Cᵃ. kārento.
[7] Majjhima, III., *p.* 118.
[8] C. Cᵃ. °yha a°. S. °yhe ni°.
[9] C. Cᵃ. *om.* pa° pa°. K. B. paggayha paggayha (B°ā) S. pavayhe °yha.
[10] F. pavayha sā sāro. B. yo naro vāde. K. sāre.
[11] K. *om.* [12] C. Cᵃ. *om.* no pa°. K. *a.* hotī.
[13] B. °pariyosāne. B[1]. pe.
[14] B. °rav°. B. B[1]. *a.* paṭhamaŋ.
[15] *Cf.* Cullavagga, I. 13. S. 13, 1.

Desanā pana Kīṭāgirismiŋ samuṭṭhitā.

Te kira dve pi[1] aggasāvakānaŋ saddhivihārikā alajjino pana ahesuŋ pāpabhikkhū. Te[2] attano parivārehi pañcahi bhikkhusatehi saddhiŋ Kīṭāgirismiŋ viharantā mālāvacchaŋ[3] ropenti pi ropāpenti pī ti ādikaŋ nānappakāraŋ[4] anācāraŋ karontā kuladūsakakammaŋ katvā tato uppannehi paccayehi jīvikaŋ kappentā taŋ āvāsaŋ pesalānaŋ bhikkhūnaŋ anāvāsaŋ akaŋsu. Satthā taŋ pavattiŋ sutvā tesaŋ pabbājaniyakammakaraṇatthāya saparivāre[5] dve aggasāvake āmantetvā[6] 'gacchatha[7] Sāriputtā[8] tesu ye tumhākaŋ vacanaŋ na karonti tesaŋ pabbājaniyakammaŋ karotha, ye pana[9] karonti te ovadatha[10] anusāsatha, ovadanto hi anusāsanto apaṇḍitānaŋ yeva appiyo hoti,[11] paṇḍitānaŋ pana piyo hoti manāpo' ti anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:[12]

77. 'Ovadeyy' anusāseyya[13] asabbhā ca nivāraye[14]
satan hi so piyo hoti asataŋ hoti appiyo' ti.

Tattha ovadeyyā ti uppanne vatthusmiŋ vadanto ovadati nāma, anuppanne[15] 'ayaso pi no siyā[16] ti ādivasena[17] anāgataŋ dassento anusāsati nāma, sammukhā vadanto pi ovadati nāma parammukhā dūtaŋ vā sāsanaŋ vā pesento anusāsati nāma, sakiŋ vadanto[18] pi ovadati nāma, punap-

---

1 K. B. B[1]. kiñcâpi *for* dve pi. S. bhikkhū *for* pi.
2 B[1]. *om.* K. *a.* hi.
3 S. °gacchaŋ. (*But from* °vṛkṣa; *Buddh.'s C*y. taruṇapuppharukkhaŋ).
4 B[1]. nānāpakāraṇaŋ.
5 S. *a.* Sāriputtamoggallāne.
6 K. ālāpetvā.
7 K. B[1]. gaccha, *after* Sā°.
8 K. °tta.
9 B[1]. va. B. ca.
10 K. B[1]. ovād°.
11 B. B[1]. *a.* amanāpo.
12 B[1]. *a.* bhikkhave.
13 B[1]. °reyya.
14 C[a]. °yyânu°.
15 B. *a.* vatthusmiŋ.
16 B. te bhavissatī.
17 S. ādīnaŋ va°. K. mā siyā. F. nesiyā.
18 B. ovadanto.

puna[1] vadanto anusāsati nāma, avadanto eva[2] anusāsati[3] nāmā ti evaŋ[4] ovadeyya anusāseyya asabbhā ca[5] akusaladhammā[6] nivāreyya kusaladhamme patiṭṭhāpeyyā ti attho. Sataŋ hi[7] so piyo hotī ti[8] evarūpo puggalo buddhādīnaŋ sappurisānaŋ piyo hoti, ye pana adiṭṭhadhammā vitiṇṇaparalokā[9] āmisacakkhukā jīvikatthāya[10] pabbajitā tesaŋ asataŋ so ovādako[11] anusāsako[12] 'na tvaŋ amhākaŋ upajjhāyo na ācariyo kasmā amhe ovadasī' ti evaŋ mukhasattīhi vijjhantānaŋ appiyo hoti ti.[13] Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiŋsū ti.[14] Sāriputtamoggallānāpi tattha gantvā te bhikkhū ovadiŋsu anusāsiŋsu,[15] ekacce ovādaŋ[16] paṭicchitvā[17] sammā vattiŋsu,[18] ekacce vibbhamiŋsu,[19] ekacce pabbājaniyakammaŋ[20] pāpuṇiŋsū ti.

Assajipunabbasukānaŋ vatthu.[21]

---

3. Channattheravatthu.[22]

Na bhaje pāpake mitte ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Channattheraŋ ārabbha kathesi. So kirāyasmā[23] 'ahaŋ[24] amhākaŋ ayyaputtena saddhiŋ

---

1 K. B. S. °naŋ. 2 K. B. *a.* vā. S. yeva.
3 K. °anto. 4 K. *om.* nāmā ti evaŋ.
5 F. K. B. ti. S. *a.* ti.
6 S. *a.* ca. K. °kammā; kamme *infra.*
7 K. satan ti. 8 C. Cª. *om.*
9 B. avi°. 10 K. jīvit°.
11 B. ovādadāyako. Cª. vādako.
12 K. *a.* natthi. 13 K. *om.*
14 B¹. pe pāpuṇanti. 15 K. B. *a.* tesu.
16 C. °iŋ. 17 K. B¹. sampa°.
18 B¹. samāpava°. 19 K. *om.* e° vi°.
20 C. Cª. S. °īya°. *al.* K. °iyaŋ ka°.
21 K. *om.* A° va. B. °kava° *and a.* dutīyaŋ.
22 *Cf.* Cullavagga, XI. 1.
23 K. hi *ā*°. 24 B. *om.*

mahâbhinikkhamaṇaŋ nikkhanto tadā aññaŋ ekaŋ[1] pi[2] na passāmi, idāni pana "ahaŋ Sāriputto nāma ahaŋ Moggallāno nāma mayaŋ aggasāvak' amhā" ti vatvā ime carantī'[3] ti dve aggasāvake akkosati. Satthā bhikkhūnaŋ santikā taŋ pavattiŋ sutvā[4] Channattheraŋ pakkosāpetvā ovadati.[5] So taŋ khaṇaŋ[6] tuṇhī hutvā puna gantvā there akkosati yeva.[7] Evaŋ yāva tatiyaŋ akkosantaŋ[8] pakkosāpetvā Satthā ovaditvā[9] 'Channa dve aggasāvakā nāma tuyhaŋ kalyāṇamittā uttamapurisā, evarūpe kalyāṇamitte sevassu bhajassū' ti vatvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:[10]

78. 'Na bhaje pāpake mitte na bhaje purisādhame[11]
bhajetha mitte kalyāṇe bhajetha purisuttame' ti.

Tass' attho: kāyaduccaritâdiakusalakammâbhiratā[12] pāpamittā nāma sandhicchedâdike[13] vā ekavīsatianesanāpabhede[14] vā aṭṭhāne niyojanikā[15] purisādhamā nāma ubho pi vā ete pāpamittā c'eva purisādhamā ca te na bhajeyya na payirupāseyya, viparītā pana kalyāṇamittā c'eva sappurisā ca te bhajetha payirupāsethā ti.[16]

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Channatthero pana[17] ovādaŋ sutvāpi purimanayen' eva puna[18] bhikkhū akkosati paribhāsati, puna pi Satthu

---

[1] K. e° *a*°. [2] K. *om.*
[3] B. B[1]. vicar°. K. vihar°. [4] B[1]. ñatvā.
[5] B. ovadi. B[1]. ovādi.
[6] B[1]. °ṇen' eva. B. °ṇe yeva. K. °ñ ñeva.
[7] B. *a.* ti.
[8] B[1]. *a.* so taŋ. K. *a.* taŋ. [9] B[1]. ovādetvā.
[10] B[1]. *a.* Channa.
[11] B[1]. pā° mi° bha° pu° na bha°, ka° mi° °eyya pu° bha.
[12] C. C[a]. °dhammâ°.
[13] F. B. °nâdike. K. °dâdikārite.
[14] F. B. °nâdibhede. [15] C. °jakā. K. B. °jikā.
[16] C. *om.* [17] B. *a.* taŋ.
[18] B. *om.* B[1]. *a.* pi.

ārocesuŋ.[1] Satthā[2] 'bhikkhave mayi dharante Channaŋ sikkhāpetuŋ na sakkhissatha mayi pana parinibbute sakkhissathā' ti vatvā[3] parinibbānakāle āyasmatā Ānandena 'bhante kathaŋ Channatthere amhehi paṭipajjitabban' ti vutte, 'Ānanda Channassa[4] brahmadaṇḍo dātabbo' ti āṇāpesi.[5] So[6] Satthari parinibbute Ānandattherena ārocitaŋ[7] brahmadaṇḍaŋ sutvā dukkhī dummano tikkhattuŋ mucchito[8] papatitvā[9] 'mā maŋ bhante nāsayitthā' ti yācitvā sammā vattaŋ[10] pūrento na cirass' eva saha paṭisambhidāhi arahattaŋ pāpuṇī[11] ti.

Channattheravatthu.[12]

---

4. Mahākappinattheravatthu.*

Dhammapīti sukhaŋ setī ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Mahākappinattheraŋ ārabbha kathesi.

Tatrâyaŋ ānupubbikathā.[13] Atīte kira āyasmā Mahākappino Padumuttarapādamūle[14] katâbhinīhāro saŋsāre saŋsaranto Bārāṇasito avidūre ekasmiŋ pesakāragāme jeṭṭhapesakāro[15] hutvā nibbatti. Tadā sahassamattā paccekabuddhā aṭṭha māse Himavante vasitvā vassike[16] cattāro māse[17] janapade vasanti. Te ekavāraŋ Bārāṇasiyā[18] avidūre otaritvā 'senāsanakaraṇatthāya hatthakammaŋ yāca-

---

[1] K. °ceyiŋsu. [2] B. *a.* āha.
[3] B¹. *a.* Satthu.
[4] B. °attherassa. B. *a.* bhikkhuno.
[5] B¹. *a.* āha. [6] Cᵃ. *om.*
[7] Cᵃ. °ita°. [8] C. Cᵃ. S. pucchitvā.
[9] B. B¹. patitvā. S. *om.* [10] B¹. samāpaṭipattiŋ.
[11] B. °ṇā. [12] K. *om.* B. *a.* tatīyaŋ.
* *This tale in the* Manorathapūraṇī.
[13] Cᵃ. anu°. K. anupubba°. [14] B¹. °buddhassa·pā°.
[15] S. B. jeṭṭhaka°. K. °kārako.
[16] B¹. vassakāle. [17] B. *a.* ca.
[18] K. °ito.

thā'[1] ti rañño santikaŋ aṭṭha paccekabuddhe pahiṇiŋsu. Tadā pana rañño[2] vappamaṅgalakālo hoti. So 'paccekabuddhā kira āgatā' ti sutvā[3] nikkhamitvā āgatakāraṇaŋ pucchitvā[4] 'ajja bhante okāso natthi, sve amhākaŋ vappamaṅgalaŋ,[5] tatiyadivase karissāmī' ti vatvā[6] paccekabuddhe animantetvā va[7] pāvisi. Paccekabuddhā 'aññaŋ[8] gāmaŋ[9] gamissāmā'[10] ti pakkamiŋsu. Tasmiŋ khaṇe jeṭṭhakapesakārassa[11] bhariyā kenacid eva karaṇīyena Bārāṇasiŋ gacchantī te paccekabuddhe disvā vanditvā 'kiŋ bhante avelāya ayyā[12] āgatā' ti pucchitvā[13] ādito paṭṭhāya[14] taŋ[15] pavattiŋ sutvā[16] saddhāsampannā[17] ñāṇasampannā itthī 'sve bhante amhākaŋ bhikkhaŋ gaṇhathā' ti nimantesi. 'Bahukā mayaŋ bhaginī' ti.[18] 'Kittakā vo[19] bhante' ti.[20] 'Sahassamattā' ti.[21] 'Bhante imasmiŋ gāme[22] sahassamattā va sippikā,[23] ekeko[24] ekekassa[25] bhikkhaŋ dassati,[26] bhikkhaŋ adhivāsetha, aham eva vo vasanaṭṭhānam pi kāressāmī'[27] ti āha. Paccekabuddhā adhivāsayiŋsu. Sā[28] gāmaŋ pavisitvā ugghosesi: 'ahaŋ sahassamatte paccekabuddhe disvā nimantesiŋ,[29] ayyānaŋ nisīdanaṭṭhānaŋ

---

[1] B. °itthā. [2] K. ra° pana.
[3] B. *a.* tasmiŋ khaṇe. [4] B. āpu°.
[5] B[1]. *a.* hoti. [6] B. *a.* so.
[7] K. *om.* [8] S. aññattha.
[9] S. B. *om.* [10] B[1]. pavisissāmā.
[11] K. B. S. jeṭṭhap°. [12] B. *om.*
[13] K. *a.* tehi.
[14] B. *a.* kathesuŋ. B[1]. *a.* kathetvā.
[15] K. kathitaŋ. [16] B[1]. ñatvā.
[17] K. °ya sa°. C. C[a]. sa° pasannā.
[18] B[1]. *a.* vutte. [19] K. B. *om.*
[20] B[1]. *a.* pucchi. [21] B[1]. *a.* āhaŋsu.
[22] B[1]. ṭhāne.
[23] B[1]. sahassapesakārā vasimha. K. B. *have* vasimhā.
[24] B[1]. *a.* paccekabuddho. [25] B[1]. *a.* dāyako.
[26] C. *a.* ti. [27] K. kārāp°. B. kariss°.
[28] K. *a.* pana. [29] B. nimantayi.

saŋvidahatha, yāgubhattâdīni sampādethā' ti gāmamajjhe maṇḍapaŋ kārāpetvā[1] āsanāni paññāpetvā punadivase paccekabuddhe nisīdāpetvā paṇītena bhojanena[2] parivisitvā bhattakiccâvasāne tasmiŋ gāme sabbā itthiyo ādāya tāhi saddhiŋ paccekabuddhe vanditvā 'bhante[3] temāsaŋ vasanatthāya paṭiññaŋ dethā' ti tesaŋ[4] paṭiññaŋ gahetvā puna gāme ugghosesi: 'ammā[5] tātā ekekakulato ekeko puriso vāsiādīni[6] gahetvā araññaŋ parisitvā dabbasambhāre āharitvā ayyānaŋ vasanaṭṭhānaŋ karotū'[7] ti. Gāmavāsino tassa[8] ovāde[9] ṭhatvā[10] ekeko ekekaŋ katvā saddhiŋ rattiṭṭhānadivāṭṭhānehi paṇṇasālāsahassaŋ[11] kārāpetvā[12] attano attano paṇṇasālāyaŋ[13] vassūpagate paccekabuddhe 'ahaŋ sakkaccaŋ upaṭṭhahissāmi, ahaŋ sakkaccaŋ upaṭṭhahissāmī' ti[14] upaṭṭhahiŋsu. Vassaŋ vutthakāle 'attano attano paṇṇasālāyaŋ[15] vassaŋ vutthānaŋ paccekabuddhānaŋ ticīvarasāṭake[16] sajjethā' ti samādāpetvā[17] ekekassa[18] sahassasahassamūlikaŋ[19] ticīvaraŋ dāpesi. Paccekabuddhā vutthavassā[20] anumodanaŋ katvā pakkamiŋsu.

Gāmavāsino pi idaŋ[21] puññakammaŋ[22] katvā tato[23] cutā Tāvatiŋsabhavane nibbattitvā gaṇadevaputtā nāma ahesuŋ. Te tattha dibbasampattiŋ anubhavitvā[24] Kassapabuddha-

---

1 B. °retvā.
2 B[1]. *a.* khādaniya°. K. B[1]. S. bhojanīyena. (B[1]. °iy°.)
3 K. B. *om. and om.* pa° de° ti tesaŋ.
4 C. C[a]. te *for* pa° de° ti tesaŋ.
5 K. samma.
6 B. pharasuvāsi°.
7 K. B[1]. °ntū.
8 B. *a.* yeva.
9 K. B[1]. vacane. B. vacanaŋ.
10 B. sutvā.
11 K. B. °la°.
12 K. B. B[1]. °retvā.
13 K. °āya.
14 B[1]. *a.* vatvā.
15 C[a]. B. S. °āya.
16 K. B. ci°; *so infra.*
17 K. B. °dap°.
18 B[1]. *a.* paccekabuddhassa.
19 K. B[1]. °mūlaŋ.
20 C[a]. vutta° *al.*
21 B[1]. imaŋ.
22 K. puññaŋ.
23 B. ito.
24 B[1]. °bhāvetvā.

kāle[1] Bārāṇasiyaŋ kuṭimbiyagehe[2] nibbattiŋsu, jeṭṭhakapesakāro jeṭṭhakuṭimbiyassa[3] putto ahosi, bhariyâpi 'ssa jeṭṭhakuṭimbiyass' eva[4] dhītā ahosī. Tā sabbâpi[5] vayappattā parakulaŋ gacchantiyo tesaŋ[6] yeva gehāni agamaŋsu.[7] Ath' ekadivasaŋ vihāre dhammasavanaŋ ghuṭṭhaŋ[8] 'Satthā dhammaŋ deseti'[9] ti sutvā sabbe pi te kuṭimbikā 'dhammaŋ sossāmā' ti bhariyāhi[10] saddhiŋ vihāraŋ agamaŋsu.[11] Tesaŋ vihāramajjhaŋ[12] paviṭṭhakkhaṇe vassaŋ uṭṭhahi,[13] yesaŋ[14] kulūpakā vā ñātī vā[15] sāmaṇerâdayo atthi te tesaŋ[16] pariveṇâdīni[17] pavisiŋsu, te[18] pana tathārūpānaŋ natthitāya[19] katthaci pavisituŋ avisahantā vihāramajjhe yeva aṭṭhaŋsu. Atha ne jeṭṭhakuṭimbiko[20] āha: 'passatha amhākaŋ vippakāraŋ,[21] kulaputtehi nāma ettakena lajjituŋ yuttan' ti. 'Ayya[22] kiŋ pana[23] karomā' ti.[24] 'Mayaŋ vissāsikaṭṭhānassa abhāvena imaŋ vippakāraŋ pattā[25] sabbe dhanaŋ saŋharitvā pariveṇaŋ karomā' ti. 'Sādhu ayyā' ti. Jeṭṭhako sahassaŋ adāsi, sesā[26] pañca pañca satāni, itthiyo aḍḍhatiyāni aḍḍhatiyāni satāni.[27] Te taŋ[28] dhanaŋ saŋharitvā sahassakūṭâgāra-

---

[1] K. B. B¹. °sammāsam°.
[2] K. kaṭumbika°. B¹. kuṭumbigehesu. S. B. °gehesu. S. °ika°.
[3] B¹. jeṭṭhaka°. B. °kassa.
[4] K. *om.*
[5] K. *om.* pi.
[6] S. B. *rep.*
[7] S. B. °iŋsu. B¹. āg°.
[8] B. B¹. saŋgh°.
[9] B¹. °issatī. B. °essatī.
[10] B¹. °ya.
[11] B. āgamiŋsu.
[12] K. B¹. °majjhe.
[13] K. B¹. vuṭṭhahi.
[14] K. *rep.* Cᵃ. tesaŋ.
[15] K. B. Cᵃ. *after* sā°.
[16] K. *rep.*
[17] B¹. °ṇaŋ. K. B. °ṇāni.
[18] B. tesaŋ.
[19] B. natthi te yattha.
[20] B. B¹. °aka°.
[21] K. vikāraŋ.
[22] Cᵃ. K. B. S. ayyā.
[23] K. *om.*
[24] K. *om.*
[25] B. *a.* ti mayaŋ.
[26] Cᵃ. te.
[27] K. B. °teyya°. B¹. °tiyyasatāni.
[28] K. sabbe. B. tesaŋ.

parivāraŋ Satthu vasanatthāya mahāpariveṇaŋ nāma ārabhiŋsu, navakammassa mahantatāya dhane appahonte pubbe dinnadhanato[1] upaḍḍhūpaḍḍhaŋ adaŋsu, niṭṭhite pariveṇe vihāramahaŋ karontā buddhapamukhassa saŋghassa[2] sattâhaŋ mahādānaŋ[3] datvā vīsatiyā bhikkhusahassānaŋ ticīvaraŋ[4] sajjayiŋsu.[5] Jeṭṭhakakuṭimbikassa pana[6] bhariyā sabbehi samaŋ[7] katvā[8] attano paññāya[9] ṭhitā atirekataraŋ kātuŋ[10] 'Satthāraŋ pūjessāmī'[11] ti anojapupphavaṇṇena sahassagghanakena[12] sāṭakena saddhiŋ anojapupphacaṅgoṭakaŋ[13] gahetvā anumodanakāle Satthāraŋ anojapupphehi pūjetvā taŋ[14] sāṭakaŋ Satthu pādamūle ṭhapetvā 'bhante nibbattanibbattaṭṭhāne anojapupphavaṇṇaŋ yeva me[15] sarīraŋ hotu, Anojā eva[16] ca me nāmaŋ hotū' ti patthanaŋ ṭhapesi.[17] Satthā 'evaŋ hotū' ti anumodanaŋ akāsi.

Te sabbe pi yāvatâyukaŋ ṭhatvā tato cutā devaloke nibbattitvā imasmiŋ buddhuppāde devalokā[18] cavitvā jeṭṭhakakuṭimbiko Kukkuṭavatīnagare[19] rājakule nibbattitvā[20] Mahākappinarājā nāma ahosi, sesā[21] amaccakule nibbattiŋsu, jeṭṭhakakuṭimbikassa bhariyā Maddaraṭṭhe[22] Sāgalanagare[23] rājakule nibbatti, anojapupphavaṇṇam ev' assā sarīraŋ ahosi, Anojā tv ev' assā[24] nāmaŋ kariŋsu.

---

1 B[1]. dinnato. K. B. *a.* puna.
2 B[1]. bhikkhus°.
3 B[1]. vihāradānaŋ.
4 K. B. B[1]. cīvarāni.
5 B. sajjiŋsu.
6 K. *om.*
7 K. B[1]. samakaŋ. B[1]. samānaŋ.
8 K. B. B[1]. ak°.
9 K. paññā.
10 K. B[1]. katvā.
11 B. pūji°.
12 K. B. B[1]. °mūlena.
13 B. B[1]. °caṅko°. K. °cako°.
14 K. *om.*
15 K. *om.*
16 K. yeva. S. tv eva. B. *om.*
17 K. B. paṭṭh°.
18 K. °ato.
19 B. °vatīnāmanagare.
20 B. *a.* vayappatto.
21 K. sesajanā.
22 B[1]. Matta°. K. Maddha°.
23 B[1]. Ālaka°. K. B. Sākala°.
24 C. C[a]. S. *om.*

Sā vayappattā Kappinarañño[1] gehaŋ gantvā Anojā devī nāma ahosi, sesitthiyo pi amaccakule nibbattitvā vayappattā tesaŋ yeva amaccaputtānaŋ[2] gehāni agamaŋsu.[3] Te sabbe[4] rañño sampattisadisaŋ sampattiŋ anubhaviŋsu, yadā rājā sabbâlaŋkārapaṭimaṇḍito hatthiŋ abhiruhitvā[6] vicarati tadā te pi tath' eva vicaranti, tasmiŋ assena vā rathena vā[7] vicarante te pi[8] tath' eva vicaranti, evaŋ te ekato hutvā katānaŋ[9] puññānaŋ[10] ekato va sampattiŋ anubhaviŋsu. Rañño pana Vālo[11] Puppho[12] Vāḷavāhano Pupphavāhano Supatto[13] ti pañca assā honti. Rājā tesu Supattaŋ[14] sayaŋ ārohati, itare cattāro assârohānaŋ sāsanâharaṇatthāya[15] adāsi. Rājā[16] te pāto va bhojetvā[17] 'gacchatha dve vā tīṇi vā yojanāni āhiṇḍitvā Buddhassa vā dhammassa vā saŋghassa vā uppannabhāvaŋ ñatvā mayhaŋ sukhasāsanaŋ āharathā' ti peseti.[18] Te catūhi dvārehi nikkhamitvā dve tīṇi yojanāni āhiṇḍitvā sāsanaŋ alabhitvā pacchâgacchanti.

Ath' ekadivasaŋ rājā[19] assaŋ abhiruhitvā[20] amaccasahassaparivuto uyyānaŋ gacchanto kilantarūpe pañcasatavāṇijake[21] nagaraŋ pavisante disvā 'ime addhānakilantā,[22] addhā imesaŋ santikā[23] ekaŋ bhaddakaŋ[24] sāsanaŋ sos-

---

[1] B. Mahāk°. [2] K. amaccānaŋ.
[3] B[1]. āgamiŋsu. [4] K. *a.* pi.
[5] C. °sa°. [6] K. °ruyh.
[7] K. assaŋ vā rathaŋ vā abhiruyha.
[8] K. *om.* te pi. [9] K. kata°.
[10] B[1]. balena. K. puññattā. B. *a.* ānubhāvena.
[11] K. B. Balo, Bala°. [12] B[1]. Pubbo, Pubba°.
[13] K. Supaṇṇo.
[14] C. °ttassa. B. Supatta-assaŋ. K. °ṇṇaŋ.
[15] C. S. °nah°. [16] K. tesaŋ.
[17] B[1]. bhuñjitvā. K. °āpetvā. [18] K. °si.
[19] B. *a.* Supattaŋ.
[20] B[1]. K. °ruyha. B. āruyha.
[21] K. B[1]. °satamatte vā°. B. °sakaṭamatte vā°.
[22] K. B. °naŋ ki°. (K. °nti.) [23] B[1]. °ke.
[24] K. °ka°. B[1]. bhattakaŋ.

sāmī '[1] ti te pakkosāpetvā[2] 'kuto āgacchathā '[3] ti pucchi. 'Atthi[4] deva ito vīsaŋyojanasatamatthake[5] Sāvatthī nāma nagaraŋ tato[6] āgacchāmā ' ti. 'Atthi pana[7] vo dese[8] kiñci sāsanaŋ uppannan ' ti. 'Deva aññaŋ kiñci natthi, Sammāsambuddho pana uppanno ' ti. Rājā[9] tāvad eva pañcavaṇṇāya pītiyā phuṭasariro[10] kiñci sallakkhetuŋ asakkonto muhuttaŋ vītināmetvā 'tātā kiŋ vadethā ' ti pucchi. 'Buddho deva uppanno ' ti.[11] Rājā dutiyam pi tatiyam pi tath' eva vītināmetvā[12] catutthe vāre 'kiŋ vadetha tātā '[13] ti pucchitvā, 'Buddho deva uppanno ' ti vutte, 'tātā[14] vo[15] satasahassaŋ dadāmī '[16] ti vatvā, 'aparam[17] pi kiñci sāsanaŋ atthī ' ti pucchi. 'Atthi[18] deva dhammo uppanno ' ti.[19] Tam pi sutvā purimanayen' eva tayo vāre vītināmetvā catutthe vāre 'dhammo ' ti pade[20] vutte,[21] 'idha vo satasahassaŋ dammī ' ti vatvā 'aparam pi sāsanaŋ atthi tātā '[22] ti pucchi. 'Atthi[23] deva, saŋgharatanaŋ uppannan ' ti. Rājā tam pi sutvā tath' eva tayo vāre vītināmetvā catutthe[24] vāre 'saŋgho ' ti pade vutte 'idhâpi vo satasahassaŋ dammī ' ti vatvā amaccasahassaŋ oloketvā 'tātā kiŋ karissathā ' ti pucchi. 'Deva tumhe kiŋ karissathā ' ti. 'Ahaŋ tātā "Buddho uppanno dhammo uppanno saŋgho uppanno " ti sutvā na[25] puna nivattissāmi, Satthāraŋ uddissa gantvā tassa santike pabbajissāmī ' ti. 'Mayam pi deva tumhehi saddhiŋ pabbajissāmā ' ti. Rājā suvaṇṇapaṭṭe akkharāni[26] likhāpetvā vāṇijake

---

[1] K. B[1]. suṇissāmī. [2] C. °sitvā.
[3] C. kattha vasathā. C[a]. *om.* [4] K. *om.*
[5] C. C[a]. *om.* °sata°. [6] K. nagarato.
[7] C. C[a]. pi. [8] K. B. padese.
[9] K. *a.* pana. [10] B. phuṭṭha°.
[11] B. *a.* vutte. [12] K. vinā°.
[13] C. nāmā. K. *om.* [14] C[a]. tāva. B. *om.*
[15] K. *after* sa°. [16] K. dassāmī. [17] B. aññaŋ.
[18] K. *om.* [19] B. *a.* rājā. [20] B. uppanno ti.
[21] B. *a.* rājā. [22] C. nā. [23] K. *om.*
[24] K. °ttha°. [25] B. nâhaŋ. [26] C[a]. °raŋ.

āha[1]: 'Anojā nāma devī tumhākaŋ tīṇi satasahassāni dassati, evañ ca pana naŋ[2] vadeyyātha: "rañño[3] kira te issariyaŋ vissaṭṭhaŋ, yathāsukhaŋ sampattiŋ paribhuñjāhī" ti; sace pana vo "rājā kahan" ti pucchati,[4] "'Satthāraŋ uddissa pabbajissamā' ti vatvā[5] gato" ti āroceyyāthā' ti. Amaccâpi attano attano bhariyānaŋ tath' eva sāsanāni[6] pahiṇiŋsu. Rājā vāṇijake uyyojetvā[7] amaccasahassaparivuto taŋ khaṇaŋ yeva nikkhami. Satthâpi taŋ divasaŋ paccūsakāle lokaŋ olokento[8] Mahākappinarājānaŋ saparivāraŋ disvā 'ayaŋ Mahākappino vāṇijakānaŋ santikā[9] tiṇṇaŋ ratanānaŋ uppannabhāvaŋ sutvā tesaŋ vacanaŋ tīhi satasahassehi pūjetvā[10] rajjaŋ pahāya amaccasahassaparivuto[11] maŋ uddissa pabbajitukāmo sve nikkhamissati, so saparivāro saha paṭisambhidāhi arahattaŋ pāpuṇissati,[12] paccuggamanam assa[13] karissāmī' ti punadivase cakkavattī viya khuddakagāmabhojakaŋ[14] paccuggamanaŋ gacchanto[15] sayam eva pattacīvaraŋ gahetvā vīsaŋyojanasataŋ[16] paccuggantvā[17] Candabhāgāya[18] nadiyā tīre nigrodharukkhamūle chabbaṇṇarasmiyo[19] vissajjento nisīdi. Rājâpi āgacchanto ekaŋ nadiŋ patvā 'kā nām' esā ti pucchi. 'Aravacchā[20] nāma devā' ti. 'Kim assā parimāṇaŋ tātā' ti. 'Gam-

---

1 K. *a.* tumhe Anojāya nāma deviyā imaŋ suvaṇṇapattaŋ detha.

2 B. *om.* K. evaŋ vacanaŋ.

3 K. °ññā.

4 K. pucchi.

5 K. *om.*

6 K. °naŋ.

7 B. *a.* assaŋ abhiruyha.

8 K. B. vo°.

9 B. °aŋ.

10 K. pujj°.

11 B. °ssehi pa°.

12 K. sampā°.

13 B. °n' assa.

14 K. °naŋ.

15 K. paccugantvā. S. paccuggacchanto.

16 K. vīsati°. B. vīsa°. B[1]. °satamattaŋ. K. *a.* maggaŋ.

17 C. °naŋ gantvā.

18 K. B[1]. Caṇḍa°. C[a]. °bhāgān°.

19 K. °raŋsiyo.

20 B[1]. Aparājjā. K. B. Aparacchā.

bhīrato gāvutaŋ[1] puthulato dve gāvutā[2] devā' ti. 'Atthi pan' ettha nāvā vā uḷumpo[3] vā' ti. 'Natthi devā' ti. 'Nāvâdīni olokente[4] amhe[5] jāti jaraŋ upaneti[6] jarā maraṇaŋ, ahaŋ nibbematiko hutvā tīṇi ratanāni uddissa nikkhanto, tesaŋ me ānubhāvena imaŋ udakaŋ udakaŋ viya mā ahosī'[7] ti tiṇṇaŋ[8] ratanānaŋ guṇaŋ[9] āvajjitvā[10] 'iti pi so bhagavā arahaŋ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno'[11] ti buddhânussatiŋ anussaranto saparivāro assasahassena[12] udakapiṭṭhiŋ pakkhandi, sindhavā piṭṭhipāsāṇe viya[13] pakkhandiŋsu, khurānaŋ aggaggān'[14] eva temiŋsu.[15] So taŋ uttaritvā[16] parato[17] gacchanto[18] aparam pi nadiŋ disvā 'ayaŋ kinnāmā' ti pucchi. 'Nīlavāhanā[19] nāma devā' ti. 'Kim assā parimāṇan' ti. 'Gambhīrato pi puthulato pi aḍḍhayojanaŋ devā' ti. Sesaŋ purimasadisam eva.[20] Taŋ pana nadiŋ disvā 'svākkhāto bhagavatā dhammo' ti dhammânussatiŋ anussaranto pakkhandi. Taŋ pi atikkamitvā aparaŋ[21] nadiŋ disvā 'ayaŋ kā[22] nāmā' ti pucchi. 'Candabhāgā[23] nāma devā' ti. 'Kim assā parimāṇan' ti. 'Gambhīrato pi puthulato pi yojanaŋ devā' ti. Sesaŋ purimasadisam eva. Imaŋ pana nadiŋ disvā[24] 'supaṭi-

---

[1] K. tig°.
[2] C. °to. K. °ttāni. B[1]. dvigāvuttaŋ.
[3] B[1]. ulumbho. B. ul°.
[4] K. °ntānaŋ.
[5] K. amhākaŋ. B. *a*. hi.
[6] B[1]. *a*. iti āhaŋsu. K. *a*. abhavissa, *om*. °jaraŋ u°.
[7] K. paṭhavī viya mā udakaŋ hotū.
[8] B. *om*.
[9] K. °ṇe.
[10] K. B. B[1]. °etvā.
[11] C[a]. *a*. sugato lokavidū anuttaro.
[12] K. °ehi.
[13] K. *a*. udake.
[14] B[1]. aggān' (*Rogers*, *p*. 82, *points to* n'eva). Manor. khurapiṭṭhamattaŋ na temi.
[15] K. temesu.
[16] C. C[a]. ot°. K. ott°.
[17] K. B. B[1]. purato.
[18] K. *om*.
[19] B[1]. °ho (*Rogers* °ha). S. °hinī. K. *om*. nāma.
[20] C[a]. ev' etaŋ.
[21] K. *a*. pana. B. *a*. pi.
[22] K. B. S. kiŋ.
[22] B[1]. Caṇḍa°.
[24] C. C[a]. *om*.

panno[1] Bhagavato sāvakasaŋgho' ti saŋghânussatiŋ anussaranto pakkhandi. Tam pi nadiŋ atikkamitvā[2] gacchanto[3] Satthu sarīrato nikkhantā[4] chabbaṇṇarasmiyo addasa,[5] nigrodharukkhassa[6] sākhāviṭapapalāsāni[7] sovaṇṇamayāni viya ahesuŋ. Rājā cintesi: 'ayaŋ[8] obhāso n'eva candassa na suriyassa n'eva[9] brahmanāgasupaṇṇānaŋ[10] aññatarassa, addhā ahaŋ[11] Satthāraŋ uddissa āgacchanto[12] Mahāgotamabuddhena[13] diṭṭho bhavissāmī'[14] ti. So tāvad eva assapiṭṭhito otaritvā onatasarīro rasmianusārena Satthāraŋ upasaŋkamitvā manosilārase[15] nimujjanto viya Buddharasmīnaŋ anto pavisitvā Satthāraŋ vanditvā ekamantaŋ nisīdi saddhiŋ amaccasahassena.[16] Satthā[17] ānupubbikathaŋ kathesi, desanâvasāne rājā saparivāro sotâpattiphale patiṭṭhahi. Atha naŋ[18] sabbe va uṭṭhahitvā[19] pabbajjaŋ yāciŋsu.[20] Satthā 'āgamissati nu kho imesaŋ kulaputtānaŋ iddhimayapattacīvaran' ti upadhārento 'ime[21] kulaputtā paccekabuddhasahassassa[22] cīvarasahassaŋ adaŋsu, Kassapabuddhakāle[23] vīsatiyā bhikkhusahassānam pi[24] vīsati cīvarasahassāni adaŋsu, anacchariyaŋ[25] imesaŋ iddhimayapattacīvarâgamanan' ti ñatvā[26] dakkhiṇahatthaŋ

---

1 B. suppa°. 2 C^a. atemitvā.
3 K. *rcp.* 4 S. °nte.
5 B[1]. adassa. 6 K. °dhassa.
7 B. °paṇṇapal°. 8 B. *a.* pana.
9 K. B. na.
10 B. devamārabr°. K. B[1]. devabr°. K. B. °ṇṇâdīnaŋ.
11 K. 'haŋ. 12 B[1]. āgato.
13 K. °mena bu°. 14 K. °ssan.
15 C. °lāya ra°.
16 K. B. °ssehi.
17 B. *a.* tassa. 18 K. B. S. *om.*
19 C. upaṭṭh°. 20 K. yācisuŋ.
21 K. *om.* 22 B. °ssānaŋ.
23 K. B. °sammāsam°. K. *a.* pi.
24 K. B. *om.* 25 B. acch°.
26 B. *a.* Satthā.

pasāretvā 'etha bhikkhavo[1] caratha brahmacariyaŋ sammā dukkhassa antakiriyāyā'[2] ti āha.[3] Te tāvad eva aṭṭhaparikkhāradharā vassasatikattherā[4] viya hutvā vehāsaŋ abbhuggantvā paccorohitvā Satthāraŋ vanditvā nisīdiŋsu.

Te vāṇijakā rājakulaŋ gantvā raññā pahitabhāvaŋ[5] ārocāpetvā deviyā 'āgacchantū' ti vutte pavisitvā vanditvā ekamantaŋ aṭṭhaŋsu. Atha ne[6] devī pucchi: 'tātā kiŋkāraṇā āgat' atthā' ti. 'Mayaŋ raññā tumhākaŋ santikaŋ pahitā, tīṇi kira no[6] satasahassāni adāsi[7] devī'[8] ti. 'Tātā atibahuŋ[9] bhaṇatha, kiŋ tumhehi rañño kataŋ, kismiŋci[10] vo rājā pasanno ettakaŋ dhanaŋ dāpetī'[11] ti. 'Devi[12] na aññaŋ kiñci kataŋ, rañño pana ekaŋ[13] sāsanaŋ ārocayimhā' ti.[14] 'Sakkā pana taŋ[15] tātā mayhaŋ pi ārocetun' ti. 'Sakkā devī' ti. 'Tena hi tātā vadethā' ti. 'Devi[16] Buddho loke uppanno' ti. Sâpi taŋ sutvā purimanayen' eva pītiyā phuṭasarīrā[17] tikkhattuŋ kiñci asallakkhetvā catutthe vāre 'Buddho' ti padaŋ sutvā 'tātā imasmiŋ pade raññā kiŋ[18] dinnan' ti.[19] 'Satasahassaŋ devī' ti.[20] 'Tātā ananucchavikaŋ raññā kataŋ evarūpaŋ sāsanaŋ sutvā tumhākaŋ satasahassaŋ dadamānena, ahaŋ hi[21] vo mama duggatapaṇṇākāraŋ[22] tīṇi satasahassāni dammī[23] ti,[24] 'aññaŋ[25] tumhehi rañño kiŋ ārocitan' ti. Te[26] 'idañ c'idañ

---

[1] C. °ve.
[2] B[1]. °kīriyaŋ.
[3] C. *om.*
[4] B. B[1]. °saṭṭhika°.
[5] B. B[1]. °bhāsanaŋ.
[6] K. *om.*
[7] K. B. dethā.
[8] K. B. *om.*
[9] B. *a.* hutvā.
[10] S. kismici. K. kismiŋ.
[11] B[1]. °si.
[12] MSS. *and edd.* devī.
[13] B. ettakaŋ.
[14] C. *a.* na.
[15] B. *om.*
[16] C[a]. *here.*
[17] B. phuṭṭha°. K. pītiph°.
[18] K. kittakaŋ.
[19] K. *a.* pucchitvā.
[20] K. *a.* vutte.
[21] K. *om.*
[22] B. °āni.
[23] B[1]. dambhī.
[24] K. *a.* vatvā.
[25] B[1]. aparaŋ. B. ap° pi. K. puna ap° pi.
[26] K. tehi . . . °resu pi dvīsu °nesu ārocitesu.

cā' ti itarāni pi dve sāsanāni ārocesuŋ.[1] Devī purimanayen' eva pītiyā phuṭasarīrā tikkhattuŋ kiñci asallakkhetvā catutthe vāre tath' eva sutvā tīṇi tīṇi satasahassāni dāpesi, evaŋ te sabbâpi[2] dvādasa satasahassāni labhiŋsu. Atha ne devī pucchi: 'rājā kahaŋ[3] tātā' ti. 'Devi "Satthāraŋ uddissa pabbajissāmī" ti gato' ti. 'Mayhaŋ tena kiŋ sāsanaŋ dinnan'[4] ti. 'Sabbaŋ kira tena tumhākaŋ issariyaŋ vissaṭṭhaŋ, tumhe kira yathāruciyā sampattiŋ anubhavathā' ti. 'Amaccā pana kahaŋ tātā' ti. 'Te pi "raññā saddhiŋ[5] pabbajissāmā" ti gatā devī' ti. Sā tesaŋ bhariyāyo pakkosāpetvā 'ammā tumhākaŋ sāmikā "raññā saddhiŋ pabbajissāmā" ti gatā, tumhe kiŋ karissathā' ti.[6] 'Kiŋ pana tehi amhākaŋ sāsanaŋ pahitaŋ[7] devī' ti. 'Tehi kira attano[8] sampatti tumhākaŋ vissaṭṭhā, tumhe kira taŋ[9] yathāruciŋ[10] paribhuñjathā' ti. 'Tumhe pana devi kiŋ karissathā' ti. 'Ammā so tāva rājā hutvā[11] magge ṭhitako va[12] tīhi satasahassehi tīṇi ratanāni pūjetvā khelapiṇḍaŋ viya sampattiŋ pahāya "pabbajissāmī" ti nikkhanto, mayā pana tiṇṇaŋ ratanānaŋ sāsanaŋ sutvā tīṇi ratanāni navahi satasahassehi pūjitāni, na kho pan' esā sampatti nāma[13] rañño eva[14] dukkhā mayham pi dukkhā eva,[15] ko rañño[16] chaḍḍitakhelapiṇḍaŋ jannukehi[17] patiṭṭhahitvā mukhena gaṇhissati, na mayhaŋ sampattiyā attho, aham pi Satthāraŋ uddissa gantvā pabbajissāmī' ti. 'Devi mayam pi[18] tumheh' eva[19] saddhiŋ pabbajissāmā' ti. 'Sace sakkotha sādhu ammā' ti. 'Sakkoma devī' ti.[20]

---

[1] B. °ayiŋsu.
[2] S. B. B[1]. sabbāni pi.
[3] K. kuhaŋ.
[4] K. pahitan.
[5] K. *a.* yeva.
[6] K. *a.* āha.
[7] C[a]. rahitaŋ.
[8] K. *rep.*
[9] B. *a.* sampattiŋ.
[10] B. °ci. K. °ciyā.
[11] K. B. sāsanaŋ sutvā.
[12] K. ca.
[13] B. *om.*
[14] B. yeva.
[15] K. B. yeva.
[16] K. S. °ññā.
[17] S. B[1]. °kena. B. jāṇukehi.
[18] B. *om.*
[19] K. °hi yeva.
[20] B. *a.* sādhu ammā.

'Tena hi ethā' ti rathasahassaŋ yojāpetvā[1] rathaŋ āruyha tāhi saddhiŋ nikkhamitvā antarāmagge paṭhamaŋ[2] nadiŋ disvā yathā raññā puṭṭhaŋ[3] tath' eva[4] pucchitvā sabbaŋ[5] pavattiŋ sutvā 'rañño gatamaggaŋ olokethā' ti[6] vatvā, 'sindhavānaŋ padavalañjaŋ na[7] passāma devī.' ti vutte, 'rājā "tīṇī ratanāni uddissa nikkhanto 'smī"[8] ti[9] saccakiriyaŋ[10] katvā gato bhavissati,[11] aham pi tīṇi ratanāni uddissa nikkhantā, tesaŋ me ānubhāvena imaŋ[12] udakaŋ udakaŋ viya māhosī'[13] ti tiṇṇaŋ ratanānaŋ guṇaŋ[14] anussaritvā rathasahassaŋ pesesi, udakaŋ piṭṭhipāsāṇasadisaŋ ahosi cakkānaŋ aggagganemivaṭṭiyo[15] va[16] temiŋsu, eten' eva upāyena itarāpi dve nadiyo uttari.[17] Satthā tassā āgamanaŋ[18] ñatvā yathā attano santike nisinnā bhikkhū na paññāyanti evam akāsi. Sāpi gacchantī gacchantī[19] Satthu sarīrato nikkhantarasmiyo[20] disvā tath' eva cintetvā[21] Satthāraŋ upasaṅkamitvā[22] vanditvā ekamantaŋ[23] ṭhitā pucchi: 'bhante "Mahākappino tumhākaŋ[24] uddissa nikkhanto" ti[25] āgat' attha maññe, kahaŋ so,[26] amhākam pi[27] dassethā'[28] ti. 'Nisīdatha[29] tāva idh' eva pana[30] naŋ

---

[1] B[1]. °jetvā. [2] B. *om.* C[a]. °mana°.
[3] K. pucchitaŋ. B. pucchito.
[4] B. va *for* tath' eva. [5] B. sabba°.
[6] K. °tvā. [7] C. C[a]. *om.*
[8] K. iti pi so bhagavā. [9] S. nikkhamanto.
[10] B[1]. °kiriŋ. [11] B. *a.* ti.
[12] B. B[1]. idaŋ. [13] K. S. mā a°.
[14] K. guṇe.
[15] Manor. nemivaṭṭimattam pi na temi. B. aggaggā ne°. K. agge nemiyo na temisuŋ. B[1]. °ggān eva.
[16] B. yeva. [17] K. B. *a.* atha.
[18] K. B. B[1]. °nabhāvaŋ. [19] K. B. C[a]. *om. one.*
[20] B. °chabbaṇṇara°. [21] B[1]. °esi.
[22] K. *om.* [23] K. C[a]. S. °nte.
[24] K. tuyhaŋ. [25] K. B. *om.*
[26] B. *a.* ti. [27] K. Kappinaŋ. B. *a.* naŋ.
[28] B[1]. °yyāthā. [29] B[1]. nissinn' attha.
[30] K. B. *om.*

passissathā '[1] ti. Tā sabbâpi[2] haṭṭhacittā[3] 'idh' eva kira nisinnā sāmike passāmā '[4] ti nisīdiŋsu. Satthā[5] ānupubbikathaŋ[6] kathesi. Anojā devī[7] desanâvasāne saparivārā sotāpattiphalaŋ pāpuṇi,[8] Mahākappinatthero tāsaŋ vaḍḍhitadhammadesanaŋ suṇanto saparivāro saha paṭisambhidāhi arahattaŋ pāpuṇi. Tasmiŋ khaṇe Satthā tāsaŋ te bhikkhū[9] dassesi. Tāsaŋ kira āgatakkhaṇe yeva attano[10] sāmike kāsāvadhare yeva[11] muṇḍasire[12] disvā cittaŋ ekaggaŋ[13] na bhaveyya,[14] tena maggaphalāni pattuŋ na sakkuṇeyyuŋ,[15] tasmā acalasaddhāya patiṭṭhitakāle tāsaŋ te bhikkhū arahattaŋ[16] patte dassesi. Tâpi te disvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā 'bhante tumhākaŋ tāva pabbajitakiccaŋ matthakaŋ pattan' ti vatvā Satthāraŋ vanditvā ekamantaŋ ṭhitā pabbajjaŋ yāciŋsu. Evaŋ kira vutte 'Satthā Uppalavaṇṇāya āgamanaŋ cintesī' ti ekacce vadanti.[17] Satthā pana tā[18] upāsikāyo āha: 'Sāvatthiŋ[19] gantvā bhikkhuṇiupassaye pabbajathā'[20] ti. Tā anupubbena cārikaŋ[21] caramānā antarāmagge mahājanena abhihaṭasakkārasammānā padasā va vīsaŋyojanasatikaŋ[22] maggaŋ[23] gantvā bhikkhuṇiuppassaye pabbajitvā arahattaŋ pāpuṇiŋsu. Satthâpi[24] bhikkhusahassaŋ ādāya ākāsen' eva Jetavanaŋ agamāsi. Tatra sudaŋ āyasmā Mahākappino rattiṭṭhānadivāṭṭhānâdisu 'aho

---

[1] K. passethā. [2] K. tâpi sa°.
[3] K. B. B[1]. tuṭṭha°. [4] K. B. °issāmā.
[5] K. B. *a.* tāsaŋ. [6] K. anupubba° (*al.*).
[7] K. *om.* [8] K. samp°.
[9] B. *a.* arahattaŋ patte. [10] K. *rep.*
[11] K. °ataŋ. [12] K. B. S. *om.*
[13] K. B. muṇḍaka°. B[1]. °sīse. [14] K. B[1]. labheyya.
[15] K. *a.* ti. [16] K. °tta°.
[17] Manor. Satthā 'Uppalavaṇṇā āgacchatū' ti cintesi. *Cf.* Rogers.
[18] K. ca *for* pana tā. B. *a.* pi. [19] K. B[1]. °iyaŋ.
[20] B[1]. pabbājethā. K. pabbajjitthā. B. pabbajitā.
[21] B. janapadacār°. [22] K. vīsati°. B. vīsa°.
[23] B. *om.* [24] K. *om.* pi.

sukhaŋ aho sukhan' ti udānaŋ udānento[1] vicarati.[2] Bhikkhū Bhagavato ārocesuŋ: 'bhante Mahākappino "aho sukhaŋ aho sukhan" ti udānaŋ udānento vicarati,[3] attano rajjasukhaŋ ārabbha katheti[4] maññe' ti. Satthā taŋ[5] pakkosāpetvā 'saccaŋ kira tvaŋ Kappina kāmasukhaŋ rajjasukhaŋ[6] ārabbha udānaŋ udānesī' ti.[7] 'Bhagavā me[8] bhante taŋ ārabbha[9] udānabhāvaŋ vā anudānabhāvaŋ vā[10] jānātī'[11] ti. Satthā 'na bhikkhave mama putto[12] rajjasukhaŋ ārabbha udānaŋ udāneti,[13] puttassa pana me dhammapīti nāma dhammarati nāma[14] uppajjati, so amatamahānibbāṇaŋ ārabbha evaŋ[15] udānaŋ udānetī'[16] ti anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha[17]:

79. 'Dhammapīti sukhaŋ seti vippasannena cetasā
ariyappavedite[18] dhamme sadā ramati paṇḍito' ti.

Tattha **dhammapītī** ti dhammapāyako[19] dhammaŋ pivanto ti attho, dhammo ca[20] nām' esa[21] na sakkā bhājanena yāguādīni viya pātuŋ, navavidhaŋ pana lokuttaradhammaŋ[22] kāyena phusanto[23] ārammaṇato sacchikaronto pariññābhisamayādīhi[24] dukkhādīni ariyasaccāni paṭivijj-

---

[1] C^a. °anto.
[2] K. °har°, *a.* te.
[3] K. °har°.
[4] K. B^1. °si.
[5] K. *a.* puna.
[6] B. *om.*
[7] Ḳ. *a.* pucchi.
[8] B^1. mama. C. C^a. S. maŋ.
[9] K. *a.* sukhassa.
[10] S. °ānana° (*bis*). C. *om.* vā onu° vā.
[11] B^1. jānāmā.
[12] K. B. *a.* kāmasukhaŋ.
[13] K. B^1. °esi.
[14] B. *om.* n° dh° n°.
[15] B. *om.*
[16] B. °esī.
[17] B^1. *a.* bhikkhave.
[18] S. arippa°.
[19] C. C^a. pā°. K. °dāyako. B. °pāyiko.
[20] F. *om.*
[21] K. eso.
[22] F. S. *a.* nāma.
[23] S. phuss°.
[24] F. °ññāhi samādīhi.

hanto[1] dhammaŋ pivati[2] nāma. **Sukhaŋ** setī ti desanāmattam[3] etaŋ,[4] catūhi[5] iriyāpathehi sukhaŋ viharatī ti attho. **Vippasannenā** ti anāvilena[6] nirupakkilesena. **Ariyappavedite**[7] ti buddhâdīhi ariyehi pavedite satipaṭṭhānâdibhede bodhapakkhiyadhamme.[8] **Sadā ramatī** ti evarūpo dhammapīti[9] vippasannena **cetasā** ti[10] viharanto paṇḍiccena[11] samannāgato sadā ramati abhiramatī ti.

Desanâvasāne bahū sotâpannâdayo ahesuŋ ti.

Mahākappinattheravatthu.[12]

---

5. PAṆḌITASĀMAṆERAVATTHU.

Udakaŋ hi nayantī ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto paṇḍitasāmaṇeraŋ ārabbha kathesi.

Atīte kira Kassapasammāsambuddho vīsatikhīṇâsavasahassaparivāro Bārāṇasiŋ[13] agamāsi, manussā attano yasaŋ[14] sallakkhetvā aṭṭha pi dasa pi ekato hutvā āgantukadānāni[15] adaŋsu. Ath' ekadivasaŋ Satthā bhattakiccâvasāne[16] evaŋ anumodanaŋ[17] akāsi:[18] 'upāsakā idh' ekacco "attano santakam eva dātuŋ vaṭṭati kiŋ parena[19] samādapitenā"[20] ti attanā va dānaŋ deti paraŋ[21] na samādapeti,

---

[1] B[1]. pivanto.
[2] K. dhammapīti.
[3] K. desanāsīsa°.
[4] F. eva taŋ. S. ev' etaŋ.
[5] B. *a.* pi.
[6] K. *a.* cittena.
[7] S. aliya°. K. °nivede.
[8] B. bodhi°.
[9] B. evarūpe dhamme pīti°.
[10] K. B. S. *om.*
[11] C. paṇḍito tena (*lege* paṇḍito ti paṇḍiccena ?).
[12] K. *om.* C[a]. S. °ttherassa va° (C[a]. °ŋ). B. *a.* catutthaŋ.
[13] K. °iyaŋ.
[14] B. B[1]. S. balaŋ. K. ballaŋ.
[15] B. S. °nâdīni. K. °dānaŋ.
[16] B. °apariyosāne.
[17] *Cf.* I. 78.
[18] K. karonto āha.
[19] K. B[1]. °saŋ. C. C[a]. pana.
[20] K. samādapenā.
[21] K. *a.* pi.

so nibbattanibbattaṭṭhāne[1] bhogasampadaŋ[2] labhati no parivārasampadaŋ.[3] Ekacco paraŋ samādapeti attanā na deti so nibbattanibbattaṭṭhāne parivārasampadaŋ labhati no bhogasampadaŋ.[3] Ekacco attanâpi na deti param pi na samādapeti, so nibbattanibbattaṭṭhāne[4] bhogasampadaŋ na labhati na[5] parivārasampadaŋ[3] vighāsâdo pi[6] hutvā jīvati. Ekacco attanā ca[7] deti parañ ca samādapeti, so nibbattanibbattaṭṭhāne bhogasampadaŋ[8] labhati parivārasampadaŋ pī'[9] ti. Taŋ sutvā samīpe ṭhito eko paṇḍitapuriso cintesi: 'ahaŋ dāni tathā karissāmi yathā me dve pi sampattiyo bhavissantī' ti. So Satthāraŋ vanditvā āha: 'bhante sve mayhaŋ bhikkhaŋ gaṇhathā' ti. 'Kittakehi te bhikkhūhi attho' ti. 'Kittako[10] pana vo[11] bhante parivāro' ti. 'Vīsati bhikkhusahassānī' ti. 'Bhante sabbehi saddhiŋ sve mayhaŋ bhikkhaŋ gaṇhathā' ti. Satthā adhivāsesi. So gāmaŋ pavisitvā 'ammā tātā[12] mayā svātanāya[13] Buddhapamukho bhikkhusaŋgho nimantito, tumhe yattakānaŋ bhikkhūnaŋ[14] sakkotha[15] tattakānaŋ dānaŋ[16] dethā' ti[17] ārocetvā[18] vicaranto[19] attano[20] balaŋ sallakkhetvā 'mayaŋ dasannaŋ dassāma mayaŋ vīsatiyā, mayaŋ satassa,[21] mayaŋ pañcannaŋ satānan'[22] ti vutte sabbesaŋ vacanaŋ ādito paṭṭhāya paṇṇe āropesi. Tena ca[23] samayena tasmiŋ nagare atiduggatabhāven' eva 'Mahā-

---

[1] K. *om. one* nibbatta *al.* [2] B[1]. °sampatti.
[3] K. *a.* labhati.
[4] K. *a.* va. B. S. *a.* n'eva, *om. first* na.
[5] B. no. [6] K. B. *om.* S. va.
[7] K. attano ca dhanaŋ. [8] S. *a.* pi.
[9] K. labhatī. B[1]. labhati iti anumodanaŋ akāsi.
[10] B[1]. °kā. [11] S. te.
[12] B. *a.* sve. [13] K. B. *om.*
[14] K. B. *a.* dātuŋ. [15] B. sakkhissatha.
[16] B. *om.* [17] B[1]. *a.* ādīni.
[18] B[1]. vatvā. [19] K. *a.* tehi. B. *a.* te
[20] S. *rep.* [21] B. satānaŋ. K. sahassassa.
[22] B. pañcasatānaŋ. [23] K. ten' eva. B. *om.*

duggato' ti paññāto eko puriso atthi. So tam pi sammukhâgataŋ[1] disvā 'samma Mahāduggata mayā[2] svātanāya Buddhapamukho bhikkhusaŋgho nimantito, sve nagaravāsino dānaŋ[3] dassanti,[4] tvaŋ kati bhikkhū bhojessasī'[5] ti.[6] 'Samma[7] mayhaŋ kiŋ[8] bhikkhūhi[9] bhikkhūhi nāma sadhanānaŋ[10] attho, mayhaŋ pana sve yāguatthāya taṇḍulanāḷimattam pi natthi, ahaŋ bhatiŋ katvā jīvāmi, kiŋ me bhikkhūhī' ti. Samādapakena nāma vyattena[11] bhavitabbaŋ[12] tasmā so tena 'natthī' ti vutte pi[13] tuṇhībhūto[14] agantvā[15] evam āha: 'samma Mahāduggata imasmiŋ nagare subhojanaŋ bhuñjitvā sukhumavatthanivatthā[16] nānâbharaṇapatimaṇḍitā sirisayane sayamānā bahujanā sampattiŋ anubhavanti, tvaŋ pana[17] bhatiŋ katvā kucchipūramattam[18] pi na labhasi,[19] evaŋ sante pi "ahaŋ pubbe kiñci[20] akatattā kiñci na labhāmī" ti na[21] jānāsī' ti. 'Jānāmi sāmī' ti. 'Atha kasmā idāni puññaŋ na karosi, tvaŋ[22] yuvā balasampanno kiŋ tayā bhatiŋ katvāpi[23] yathābalaŋ dānaŋ dātuŋ[24] vaṭṭatī' ti. So tasmiŋ kathente yeva saŋvegappatto hutvā 'mayhaŋ pi ekaŋ bhikkhuŋ paṇṇe āropehi, kiñcid eva bhatiŋ katvā ekassa bhikkhaŋ dassāmī' ti āha. Itaro 'kiŋ ekena bhikkhunā[25] paṇṇe āropitenā' ti na āropesi.[26]

---

[1] B[1]. °kkhe ṭhitaŋ. B. °kkhā ṭhitaŋ.
[2] K. *om.*
[3] K. bhikkhaŋ.
[4] B. dassissanti.
[5] B. °issasī. B[1]. °issatī. K. dehī.
[6] K. *a.* pucchi.
[7] K. B[1]. sāmi.
[8] B. *a.* attho.
[9] B[1]. bhikkhu.
[10] B[1]. sampannānaŋ.
[11] K. B. by°.
[12] K. *a.* ti.
[13] K. *om.*
[14] B. *a.* pi.
[15] S. anāg°. K. B[1]. ahutvā. B. ahutvā āgantvā.
[16] K. B. B[1]. °vatthaŋ nivāsetvā.
[17] K. B. S. *a.* divassaŋ.
[18] K. B. C[a]. pūraṇa°.
[19] B. °ti.
[20] B. B[1]. puññaŋ. K. puññassa.
[21] B. *om.*
[22] B. *a.* pi.
[23] C[a]. karittha.
[24] B. B[1]. S. *a.* na.
[25] B. ekabhikkhuno.
[26] K. nâr°. B. °ti.

Mahāduggato pi gehaŋ gantvā bhariyaŋ āha: 'bhadde nagaravāsino sve saŋghabhattaŋ[1] karonti,[2] aham pi samādapakena "ekassa bhikkhaŋ dehī" ti vutto, mayam pi sve ekassa bhikkhaŋ dassāmā' ti. Ath' assa bhariyā 'mayaŋ daḷiddā kasmā[3] tayā paṭissutan'[4] ti avatvā[5] 'sāmi bhaddakan te kataŋ, mayaŋ pubbe pi kiñci adatvā idāni duggatā jātā, mayaŋ ubho pi bhatiŋ katvā ekassa bhikkhaŋ dassāmā'[6] ti vatvā[7] ubho pi[8] nikkhamitvā bhatiṭṭhānaŋ[9] agamaŋsu.[10] Mahāseṭṭhī Mahāduggataŋ[11] disvā 'kiŋ samma Mahāduggata bhatiŋ karissasī'[12] ti.[13] 'Āma ayyā' ti. 'Kiŋ kammaŋ[14] karissasī' ti. 'Yaŋ tumhe kāressathā'[15] ti. 'Tena hi mayaŋ[16] dve tīṇi bhikkhusatāni bhojessāma, ehi dārūni phālehī' ti vāsipharasuŋ nīharitvā dāpesi. Mahāduggato gāḷhaŋ[17] kacchaŋ[18] bandhitvā mahāussāhappatto vāsiŋ pahāya pharasuŋ gaṇhanto pharasuŋ pahāya[19] vāsiŋ gaṇhanto dārūni[20] phāleti. Atha naŋ seṭṭhī aha: 'samma tvaŋ ajja ativiya ussāhappatto kammaŋ karosi, kin nu kho kāraṇan' ti. 'Sāmi[21] ekaŋ bhikkhuŋ bhojessāmī' ti. Taŋ sutvā seṭṭhī pasannamānaso cintesi: 'aho iminā dukkaraŋ kataŋ[22] "ahaŋ duggato" ti[23] tuṇhībhāvaŋ anāpajjitvā "bhatiŋ katvā ekaŋ bhikkhuŋ bhojessāmī" ti vadatī' ti. Seṭṭhibhariyâpi tassa bhariyaŋ disvā 'amma kiŋ kammaŋ karissasī'[24] ti pucchitvā 'yaŋ

[1] K. saŋghassa bh°. [2] B. °issanti. [3] K. *a.* taŋ.
[4] B. sampaṭicchitan. [5] B. *a.* va.
[6] B. *a.* sāmī. [7] K. āha.
[8] K. B. *a.* gehā. [9] B[1]. bhatika°.
[10] B[1]. āg°. [11] B. taŋ.
[12] C. °tī. B[1]. katvā carissasī.
[13] K. B. *a.* pucchi. [14] B. *om.*
[15] B[1]. kāretha. B. karissatha. K. kārāpeyyāthā. K. B. B[1]. *a.* taŋ karissāmī.
[16] K. B. *a.* sve. [17] K. B. B[1]. daḷhaŋ.
[18] B[1]. gacchaŋ. [19] K. B[1]. jahitvā. B. hitvā.
[20] B. dāruŋ. [21] K. B. *a.* ahaŋ sve.
[22] K. *a.* ayaŋ. [23] B. amhi iti.
[24] C. °tī. K. karosī.

tumhe kārethā'[1] ti vutte udukkhalasālaŋ[2] pavesetvā suppamusalāni[3] dāpesi, sā naccantī viya tuṭṭhapahaṭṭhā vīhī[4] koṭṭeti[5] c'eva opuṇāti[6] ca. Atha naŋ seṭṭhibhariyā pucchi: 'amma tvaŋ ativiya tuṭṭhapahaṭṭhā kammaŋ karosi, kin nu kho[7] kāraṇan' ti. 'Ayye imaŋ[8] bhatiŋ katvā mayam pi ekaŋ bhikkhuŋ bhojessāmā' ti. Taŋ sutvā seṭṭhibhariyâpi tassā 'aho ayaŋ dukkarakārikā' ti pasīdi.[9] Seṭṭhī Mahāduggatassa dārūnaŋ phālitakāle 'ayan te bhatī' ti sālīnaŋ catasso nāḷiyo dāpetvā 'ayan te tuṭṭhidāyo'[10] ti aparâpi catasso nāḷiyo dāpesi. So gehaŋ gantvā bhariyaŋ āha: 'mayā[11] bhatiŋ katvā sālī laddhā ayaŋ nivāpo bhavissati, tayā laddhāya bhatiyā dadhiteladārukaṭukabhaṇḍāni[12] ganhāhī' ti. Seṭṭhibhariyâpi pana[13] tassā ekaŋ sappikaroṭikañ[14] c'eva dadhibhājanañ[15] ca kaṭukabhaṇḍañ ca suddhataṇḍulanāḷiñ[16] ca dāpesi, iti[17] ubhinnam pi pañca taṇḍulanāḷiyo ahesuŋ. Te 'deyyadhammo no laddho' ti tuṭṭhapahaṭṭhā[18] pāto va uṭṭhahiŋsu. Bhariyā Mahāduggataŋ āha: 'gaccha sāmi paṇṇaŋ pariyesitvā āharā'[19] ti. So antarāpaṇe paṇṇaŋ[20] adisvā[21] nadītīraŋ gantvā 'ajja ayyānaŋ bhojanaŋ dātuŋ labhissāmī' ti pahaṭṭhamānaso gāyanto paṇṇaŋ uccināti. Mahājālaŋ khipitvā ṭhita-

---

[1] B[1]. °tha. K. kārāpeyyāthā. B. B[1]. *a.* taŋ karomi.
[2] K. odu°.
[3] K. B. °lâdīni.
[4] C. C[a]. S. vīhi. B. °iŋ.
[5] B[1]. °si.
[6] K. oṭuḷināti. B. ophunāti.
[7] B. te.
[8] K. *om.*
[9] K. °dati.
[10] K. C[a]. tuṭṭha°. K. °dāyaṭṭhā.
[11] C. C[a]. *om.*
[12] B[1]. dadhitelakaṭukaŋ. K. B. *om.* dāru.
[13] B. puna.
[14] *Skt.* karoṭi, '*cup,*' karoṭika, '*skull.*' K. katucchakaŋ (=°acchu°). Rogers: '*ladle-full.*'
[15] B[1]. °bho°.
[16] B[1]. suddhasāli°.
[17] B. *a.* ca.
[18] B. tuṭṭhaha°.
[19] K. ehī.
[20] K. B. °e.
[21] B. alabhitvā.

kevaṭṭo 'Mahāduggatassa[1] saddena bhavitabban' ti taŋ pakkositvā[2] pucchi: 'ativiya tuṭṭhacitto gāyasi, kin nu kho kāraṇan' ti. 'Paṇṇaŋ uccināmi[3] sammā' ti. 'Kiŋ karissasī' ti. 'Ekaŋ bhikkhuŋ bhojessāmī'[4] ti. 'Aho sukhito[5] bhikkhu yo tava[6] paṇṇaŋ khādissatī' ti. 'Kiŋ karomi samma attanā[7] laddhapaṇṇena bhojessāmī' ti. 'Tena hi ehī' ti. 'Kiŋ karomi sammā' ti. 'Ime macche gahetvā pādagghanakāni[8] addhagghanakāni[9] kahāpaṇagghanakāni ca uddānāni[10] karohī' ti. So tathā akāsi, baddhabaddhe[11] macche nagaravāsino nimantitabhikkhūnaŋ[12] atthāya hariŋsu, tassa macchuddānāni karontass' eva bhikkhâcāravelā pāpuṇi. So velaŋ sallakkhetvā[13] 'gamissām'[14] ahaŋ samma,[15] bhikkhūnaŋ āgamanavelā' ti.[16] 'Atthi pana kiñci macchuddānan' ti. 'Natthi samma sabbāni[17] khīṇānī' ti. 'Tena hi mayā attano atthāya vālikāya[18] nikhaṇitvā[19] cattāro rohitamacchā ṭhapitā sace pi bhikkhū[20] bhojetukāmo[21] ime[22] gahetvā gacchā' ti[23] tassa adāsi.

Taŋ divasaŋ pana[24] Satthā paccūsakāle lokaŋ volokento Mahāduggataŋ attano ñāṇajālassa anto paviṭṭhaŋ disvā 'kin nu kho bhavissatī' ti āvajjento,[25] 'Mahāduggato "ekaŋ bhikkhuŋ bhojessāmī" ti bhariyāya saddhiŋ hiyyo bhatiŋ akāsi, kataran nu kho bhikkhuŋ labhissatī' ti cintetvā,

---

[1] K. °ss' eva. B. °tasaddena. [2] K. °āpetvā.
[3] S. uccin°. *al.* [4] K. °emi.
[5] K. suhito. B. *a. here* yo tava. [6] B. *a.* kiŋ.
[7] K. attano. [8] B. °ikāni.
[9] K. aḍḍhapāda°. S. *a.* ca. [10] B[1]. uttānāni.
[11] B. B[1]. bandhe bandhe. K. vadhe vadhe.
[12] B. B[1]. °itānaŋ bhi°. [13] B. °itvā.
[14] K. °mi. [15] K. B. B[1]. *a.* ayaŋ.
[16] K. B. *a.* āha. [17] K. sabbā.
[18] C[a]. B. vālu°. [19] K. nikkhipitvā.
[20] B. °uŋ. [21] B[1]. *a.* asi. B. *a.* 'si.
[22] K. *a.* macche.
[23] B. B[1]. *a.* te macche. K. *a.* te. [24] K. *om.*
[25] B. B[1]. °anto.

'manussā paṇṇe āropitasaññāya[1] bhikkhū gahetvā attano[2] gehesu[3] nisīdāpessanti, Mahāduggato maŋ ṭhapetvā aññaŋ bhikkhuŋ na labhissatī' ti upadhāresi. Buddhā kira duggatesu anukampaŋ karonti, tasmā Satthā pāto va sarīrakiccaŋ[4] katvā 'Mahāduggataŋ saŋgaṇhissāmī'[5] ti gandhakuṭiŋ pavisitvā nisīdi. Mahāduggate[6] pi macche gahetvā gehaŋ pavisante Sakkassa paṇḍukambalaŋ silâsanaŋ uṇhâkāraŋ dassesi. So 'kin nu kho kāraṇan' ti olokento 'hiyyo Mahāduggato "ekassa bhikkhuno bhikkhaŋ dassāmī" ti attano bhariyāya saddhiŋ[7] bhatiŋ akāsi,[8] kataran[9] nu kho bhikkhuŋ labhissatī'[10] ti cintetvā, 'natth' etassa añño bhikkhu, Satthā pana "Mahāduggatassa saŋgahaŋ karissāmī" ti gandhakuṭiyaŋ[11] nisinno, Mahāduggato[12] attano upakappanakaŋ[13] yāgubhattaŋ paṇṇasūpeyyam pi Tathāgatassa[14] dadeyya, yan nūnâhaŋ Mahāduggatassa gehaŋ gantvā bhattakārakakammaŋ[15] kareyyan' ti[16] aññātakavesena tassa gehasamīpaŋ gantvā, 'atthi nu kho kassaci[17] bhatiyā kattabban' ti pucchi. Mahāduggato taŋ disvā āha: 'samma[18] kiŋ kammaŋ karissasī' ti. 'Ahaŋ sāmi sabbasippiko,[19] mayhaŋ[20] ajānanasippaŋ[21] nāma natthi, yāgubhattâdīni pi sampādetuŋ jānāmī' ti. 'Samma mayaŋ tava kammen' atthikā,[22] tuyhaŋ pana dātabbabhatiŋ[23] na passāmā' ti. 'Kiŋ pana te kattabban' ti.

---

[1] C. āropitabhi°.
[2] K. B[1]. *rep.*
[3] C. K. gehe.
[4] B. B[1]. °paṭijagganaŋ.
[5] C[a]. saŋgahaŋ karissāmī.
[6] C. C[a]. B. B[1]. °to.
[7] B[1]. *a.* hiyyo va.
[8] K. katvā.
[9] B. katamaŋ, *om.* nu kho.
[10] B. C[a]. °sī.
[11] K. °ṭi pavisitvā.
[12] B. B[1]. *a.* Tathāgatassa.
[13] K. kapaṇa°.
[14] B[1]. *om.*
[15] B[1]. attano kārakammaŋ.
[16] K. *a.* ñatvā. B. *a.* so.
[17] B[1]. kiñci. B. *a.* kiñci.
[18] B[1]. *om.*
[19] K. B. °ako.
[20] B. *om.*
[21] K. ajānitaŋ si°. B[1]. sippakā.
[22] K. *a.* kiñci; *so* B. *after* pana.
[23] B[1]. °bbaŋ kiñci.

'Ekassa bhikkhussa[1] bhattaŋ[2] dātukāmo 'mhi, tassa yāgubhattasaŋvidhānaŋ icchāmī' ti. 'Sace bhikkhussa bhikkhaŋ dassasi na me bhatiyā attho, kiŋ[3] mama puññaŋ na vaṭṭatī' ti. 'Evaŋ sante[4] sādhu samma pavisā'[5] ti. So tassa gehaŋ pavisitvā taṇḍulâdīni[6] āharāpetvā 'tvaŋ[7] gaccha attano pattabhikkhuŋ ānehī' ti taŋ uyyojesi. Dānaveyyāvaṭiko[8] pi[9] paṇṇe āropitaniyāmen'[10] eva tesaŋ tesaŋ gehāni bhikkhū pahiṇi. Mahāduggato tassa[11] santikaŋ gantvā 'mayhaŋ pattabhikkhuŋ dehī' ti āha. So tasmiŋ khaṇe satiŋ labhitvā 'ahaŋ tava bhikkhuŋ[12] pammuṭṭho'[13] ti āha. Mahāduggato tikhiṇasattiyā[14] kucchiyaŋ pahaṭo[15] viya 'samma kasmā maŋ nāsesi, ahaŋ tayā[16] hiyyo samādapito bhariyāya saddhiŋ divasaŋ[17] bhatiŋ katvā ajja pāto va paṇṇatthāya nadītīre āhiṇḍitvā āgato, dehi me[18] ekaŋ[19] bhikkhun' ti bāhā paggayha paridevi.[20] Manussā[21] sannipatitvā 'kiŋ etaŋ Mahāduggatā' ti pucchiŋsu.[22] So tam atthaŋ ārocesi. Te veyyāvaṭikaŋ pucchiŋsu: 'saccaŋ kira samma tayā esa "bhatiŋ katvā[23] bhikkhussa bhikkhaŋ dehī" ti samādapito' ti. 'Āma ayyā' ti. 'Bhāriyaŋ te kammaŋ kataŋ, yo[24] ettake[25] bhikkhū saŋvidahanto etassa ekaŋ bhikkhuŋ na adāsī'[26] ti. So tesaŋ vacanena maṅkubhūto taŋ āha: 'samma Mahāduggata mā maŋ nāsayi,[27]

---

[1] K. °uno.
[2] K. *om.* B. bhikkhaŋ.
[3] Cᵃ. *om.*
[4] B. bhante.
[5] B. pacissā.
[6] B. telata°.
[7] B. *om.*
[8] K. °vattiko (*so infra*).
[9] Cᵃ. *om.*
[10] B¹. °nayen'.
[11] B. *om.*
[12] C. ekabhi°.
[13] B. pamu°.
[14] K. B. B¹. °ṇāya sa°.
[15] B¹. paharanto.
[16] Cᵃ. tāva.
[17] K. *om.*
[18] K. *om.*
[19] Cᵃ. *rep.*
[20] K. Cᵃ. °vī.
[21] K. *a.* paridevasaddaŋ sutvā.
[22] K. °isuŋ.
[23] K. B. *a.* ekassa.
[24] B. *a.* tvaŋ.
[25] Cᵃ. attano pattake.
[26] B. nâd°.
[27] C. Cᵃ. nassi. B. nāsesi.

ahaŋ tava kāraṇā mahāvihesaŋ[1] patto, manussā paṇṇe āropitaniyāmena[2] attano attano[3] pattabhikkhū[4] nayiŋsu,[5] attano gehe nisinnaŋ[6] bhikkhuŋ nīharitvā dento[7] nāma natthi. Satthā pana mukhaŋ dhovitvā gandhakuṭiyam eva[8] nisinno, rājayuvarājasenāpatiādayo[9] Satthu gandhakuṭito nikkhamanaŋ[10] olokento[11] nisinnā, "Satthu pattaŋ gahetvā gamissāmā"[12] ti. Buddhā[13] nāma duggate anukampaŋ karonti,[14] tvaŋ vihāraŋ gantvā "duggato 'mhi[15] bhante mama saŋgahaŋ karothā" ti Satthāraŋ vanda,[16] sace te puññaŋ atthi addhā[17] lacchasī' ti. So vihāraŋ agamāsi. Atha naŋ aññesu divasesu vihāre vighāsâdabhāvena diṭṭhattā rājayuvarājâdayo 'Mahāduggata na tāva bhattakālo, kasmâgacchasī'[18] ti āhaŋsu. So 'jānāmi sāmi "na tāva bhattakālo" ti, Satthāraŋ[19] vandituŋ gacchāmī'[20] ti vadanto gantvā gandhakuṭiyā ummāre sīsaŋ[21] ṭhapetvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā 'bhante imasmiŋ nagare mayā duggatataro natthi, avassayo me hotha, karotha me saŋgahan' ti āha.[22] Satthā gandhakuṭiŋ[23] vivaritvā pattaŋ nīharitvā tassa hatthe[24] ṭhapesi. So cakkavattisiriŋ patto viya ahosi. Rājayuvarājâdayo aññam aññassa mukhāni olokayiŋsu. Mahāduggatassa[25] Satthārā

---

[1] K. °vināsaŋ. [2] B[1]. °n' eva.
[3] C[a]. *om.* [4] K. sampatta°.
[5] K. *a.* yo.
[6] K. °nnaka° B. B[1]. °nne bhikkhū.
[7] B[1]. dadanto. [8] K. yevas.
[9] B[1]. °uparāja°. [10] K. °itvā.
[11] K. *corr.* °etva.
[12] B[1]. *a.* iti nisinnā. K. ° mī ti. C[a]. gacchāmī.
[13] K. *a.* ca. [14] K. B. B[1]. anukampanti.
[15] K. 'haŋ. [16] B[1] vadehi. K. vanditvā.
[17] C. C[a]. *om.*
[18] K. kasmā āg°. B. kasmā tvaŋ āg°.
[19] B. *a.* pana. [20] B. B[1]. āg°.
[21] K. *om.* [22] K. *a.* atha.
[23] K. B. B[1]. °ṭidvāraŋ.
[24] K. ta° ha° pa° nī°. [25] K. B. B[1]. *om.*

dinnapattaŋ hi koci issariyavasena gahetuŋ samattho nāma natthi. Evaŋ pana vadiŋsu:[1] 'samma Mahāduggata Satthu[2] pattaŋ amhākaŋ dehi, ettakaŋ nāma[3] dhanaŋ dassāma,[4] tvaŋ duggato, dhanaŋ gaṇha,[5] kin te pattenā' ti. Mahāduggato[6] 'na kassaci dassāmi, na me dhanen'[7] attho, Satthāraŋ yeva bhojessāmī' ti āha.[8] Avasesā taŋ yācitvā pattaŋ alabhitvā nivattiŋsu. Rājā[9] cintesi:[10] 'Mahāduggato[11] dhanena palobhiyamāno pi Satthu pattam na deti,[12] Satthārā ca sayaŋ dinnaŋ[13] koci gahetuŋ na sakko,[14] imassa deyyadhammo nāma kittako bhavissati, iminā deyyadhammassa[15] dinnakāle Satthāraŋ ādāya gehaŋ netvā mayhaŋ sampāditaŋ āhāraŋ dassāmī' ti cintetvā Satthārā saddhiŋ yeva agamāsi. Sakko pi devarājā yāgubhattapaṇṇâdīni[16] sampādetvā Satthu nisīdanârahaŋ[17] āsanaŋ[18] paññāpetvā nisīdi, Mahāduggato Satthāraŋ netvā 'pavisatha bhante' ti āha. Vasanagehaŋ c' assa nīcaŋ[19] hoti, anonamakena[20] pavisituŋ na sakkā, buddhā ca nāma gehaŋ[21] pavisantā na onamitvā pavisanti, gehapavisanakāle[22] mahāpaṭhavī vā heṭṭhā ogacchati, gehaŋ vā uddhaŋ gacchati,[23] idaŋ tesaŋ sudinnassa[24] dānassa phalaŋ, puna nikkhamitvā gatakāle sabbaŋ pākatikam eva hoti. Tasmā Satthā ṭhitako

---

[1] K. punadivasaŋ. [2] B. *om.*
[3] B. *a.* te. K. *a.* sahassaŋ vā satasahassaŋ vā te.
[4] K. °mi. [5] B. gaṇhāhi.
[6] K. duggatena. [7] K. B. °na.
[8] K. vutte. [9] B. *a.* pana.
[10] K. pana. [11] K. duggato.
[12] C[a]. desi. [13] B. dinnapattaŋ.
[14] C. sakkā. K. B. B[1]. sakkoti.
[15] K. mayā imassa dhammassa.
[16] B. yāgukhajjakasūpeyyapa°. B[1]. yā khajjakabhattasupeyya°. K. °dīhi.
[17] B. B[1]. nisinnâr°. [18] C[a]. B. *om.*
[19] B. nīcako.
[20] K. B. C[a]. anonatena (K. aṇo°).
[21] B. *om.* [22] K. B. gehaŋ hi pa°.
[23] B[1]. uga°. [24] B. °nna°.

va gehaŋ pavisitvā Sakkena paññattâsane nisīdi. Satthari nisinne[1] rājā āha: 'samma Mahāduggata tayā amhākaŋ yācantānaŋ pi Satthu patto na dinno, passāma tāva kīdiso te Satthu sakkāro kato' ti. Atha[2] Sakko yāgubhattâdīni[3] vivaritvā dassesi, tesaŋ vāsagandho sakalanagaraŋ chādetvā aṭṭhāsi. Rājā yāguādīni oloketvā Bhagavantaŋ āha: 'bhante ahaŋ "Mahāduggatassa deyyadhammo kittako bhavissatī" ti[4] "iminā[5] deyyadhamme[6] dinne Satthāraŋ gehaŋ netvā attano sampāditaŋ āhāraŋ dassāmī" ti cintetvā āgato, mayā evarūpo āhāro na diṭṭhapubbo, mayi idha ṭhite Mahāduggato kilameyya, gacchām' ahan' ti Satthāraŋ vanditvā pakkāmi. Sakko pi[7] Satthāraŋ[8] yāguādīni datvā sakkaccaŋ parivisi.[9] Satthâpi katabhattakicco anumodanaŋ katvā uṭṭhāyâsanā pakkāmi. Sakko Mahāduggatassa[10] saññam adāsi, so[11] pattaŋ gahetvā Satthāraŋ anugañchi.[12] Sakko nivattitvā Mahāduggatassa gehadvāre ṭhito ākāsaŋ olokesi,[13] ākāsato sattaratanavassaŋ vassitvā tassa gehe sabbabhājanāni[14] pūretvā sakalagehaŋ[15] pūresi, tassa[16] gehe okāso nâhosi,[17] dārake hatthesu gahetvā niharitvā bahi aṭṭhaŋsu.[18] Satthāraŋ anugantvā nivatto dārake bahi disvā 'kiŋ idan' ti pucchi.[19] 'Sakalaŋ no gehaŋ sattahi[20] ratanehi puṇṇaŋ, pavisituŋ okāso natthī' ti. So 'ajj' eva me dānena[21] vipāko dinno' ti cintetvā[22] rañño santikaŋ

---

1 K. °nnamatte. 2 B. ath' assa.
3 K. B¹. °bhattabhājanâd°. B. yāgukhajjakâdīni.
4 B. *om.* K. mayā. 5 K. imassa.
6 K. dhane. 7 K. *om.*
8 K. Satthu. 9 K. °visuŋ.
10 B. duggatassa. 11 K. *a.* Satthu.
12 B. B¹. °gacchi. 13 B. B¹. *a.* tāvad eva.
14 K. °nâdīni. 15 B. °laŋ ge°.
16 K. tasmi.
17 B. B¹. *a.* tassa bhariyā. K. *a.* bhariyā.
18 K. B. B¹. aṭṭhāsi. K. *a.* so.
19 K. B. *a.* sāmi. 20 C. B. satta°.
21 S. dāne. 22 B. *om.*

gantvā rājānaŋ[1] vanditvā[2] 'kasmā āgato 'sī' ti vutto[3] āha: 'deva gehaŋ me sattahi[3] ratanehi puṇṇaŋ, taŋ dhanaŋ gaṇhathā' ti.[4] Rājā 'aho[5] buddhānaŋ dinnadānaŋ ajj' eva matthakaŋ pattan' ti cintetvā taŋ āha: 'kiŋ[6] laddhuŋ vaṭṭatī' ti. 'Dhanâharaṇatthāya[7] sakaṭasahassaŋ devā' ti. Rājā sakaṭasahassaŋ pesetvā[8] dhanaŋ āharāpetvā dhanaŋ[9] rājaṅgaṇe okirāpesi, tālappamāṇarāsi[10] ahosi. Rājā nāgare[11] sannipātetvā 'imasmiŋ nagare atthi kassaci ettakaŋ dhanan' ti pucchi. 'Natthi devā' ti. 'Evaŋ-mahādhanassa kiŋ kātuŋ vaṭṭatī' ti. 'Seṭṭhiṭṭhānaŋ[12] dātuŋ vaṭṭati devā'[13] ti. Rājā[14] tassa mahāsakkāraŋ katvā seṭṭhiṭṭhānaŋ dāpesi. Ath' assa pubbe ekassa seṭṭhino gehaṭṭhānaŋ ācikkhitvā 'ettha jāte gacche[15] harāpetvā[16] gehaŋ uṭṭhāpetvā vasāhī' ti āha. Tassa taŋ ṭhānaŋ sodhetuŋ[17] samaŋ katvā bhūmiyaŋ[18] khaṇamānāya[19] aññam aññaŋ āhacca nidhikumbhiyo uṭṭhahiŋsu,[20] rañño ārocite[21] 'tava puññena[22] tā[23] nibbattā, tvam eva gaṇhāhī' ti āha. So gehaŋ kāretvā sattâhaŋ Buddhapamukhassa saŋghassa[24] dānaŋ[25] adāsi.

Tato param pi yāvatâyukaŋ tiṭṭhanto puññāni karitvā[26] āyupariyosāne[27] devaloke nibbatto ekam buddhantaram dibbasampattiŋ anubhavitvā imasmiŋ buddhuppāde tato

---

[1] B. *om.*
[2] B. *a.* aṭṭhāsi.
[3] K. vutte. B. so.
[4] K. *a.* atha.
[5] S. C. C[a]. āha.
[6] K. tin te.
[7] K. B. dhanah°.
[8] K. dāpetvā.
[9] B. S. *om.* K. *om.* dh° āh° dh°.
[10] B. C[a]. S. °māṇo r°.
[11] C. B. B[1]. nagare.
[12] B[1]. seṭṭhissa ṭh°.
[13] C. mahād°.
[14] B. *om.*
[15] B[1]. vacche.
[16] K. hāretvā.
[17] K. B. B[1]. C[a]. °tvā.
[18] C. °iŋ. K. B[1]. °iyā.
[19] K. B. khañña°.
[20] K. °isuŋ. B. *a.* tena.
[21] K. *a.* tāta.
[22] K. °en 'eva.
[23] S. B. *om.*
[24] B. bhikkhus°.
[25] B. mahād°.
[26] B[1]. kārāpetvā.
[27] K. B. āyuhapari°.

cuto Sāvatthiyaŋ Sāriputtattherassa upaṭṭhākakule[1] seṭṭhidhītu[2] kucchiyaŋ paṭisandhiŋ gaṇhi. Ath' assā mātāpitaro gabbhassa patiṭṭhitabhāvaŋ sutvā[3] gabbhaparihāraŋ adaŋsu. Tassā aparena samayena evarūpo dohaḷo uppajji: 'aho vatāhaŋ dhammasenāpatiŋ ādiŋ katvā pañcannaŋ bhikkhusatānaŋ rohitamaccharasena dānaŋ datvā kāsāyāni[4] nivāsetvā āsanapariyante nisinnā tesaŋ bhikkhūnaŋ ucciṭṭhabhattaŋ[5] bhuñjeyyan'[6] ti. Sā mātāpitunnaŋ[7] ācikkhitvā[8] tathā[9] akāsi, dohaḷo paṭippassambhi. Ath' assā tato paresu[10] pi sattasu[11] maṅgalesu[12] rohitamaccharasen' eva dhammasenāpatittherappamukhāni pañca bhikkhusatāni bhojesuŋ. Sabbaŋ Tissakumāravatthumhi[13] vuttanayen'[14] eva veditabbaŋ. Imassa pana Mahāduggatakāle dinnassa rohitamaccharasadānass' esa[15] nissando.[16] Nāmagahaṇadivase pan' assa[17] 'bhante dāsassa vo sikkhāpadāni[18] dethā' ti mātarā vutte thero āha: 'konāmo[19] ayaŋ dārako' ti. 'Bhante[20] imassa dārakassa kucchiyaŋ paṭisandhiŋ[21] gahaṇato paṭṭhāya imasmiŋ gehe jaḷā[22] eḷamūgāpi paṇḍitā jātā, tasmā me puttassa Paṇḍitadārako[23] tv[24] eva nāmaŋ bhavissatī' ti. Thero[25] sikkhāpadāni adāsi. Jātadivasato paṭṭhāya pan' assa 'nāhaŋ mama puttassa ajjhāsayaŋ bhindissāmī' ti mātu cittaŋ[26] uppajji. So sattavassikakāle

---

[1] B. °ss' ūp°.
[2] B[1]. jeṭṭhatu. K. jeṭṭhadhitu.
[3] B. ñatvā.
[4] B. B[1]. *a.* vatthāni.
[5] B. °payāsabh°.
[6] B. paribh°.
[7] K. B. °ūnaŋ.
[8] B. ārocetvā.
[9] K. *a.* taŋ.
[10] K. ap°.
[11] B[1]. sattamesu. B. satta°.
[12] C. *a.* pi.
[13] B. °ssa va°.
[14] B. °niyāmen'.
[15] K. B. B. B[1]. eva. S. *om.*
[16] K. *a.* tassa.
[17] K. *om.*
[18] B[1]. bhikkhupa°.
[19] K. ko nāma.
[20] B. *om.*
[21] B. °dhi°.
[22] K. *om.*
[23] B. °ito dār°.
[24] K. t'.
[25] K. *a.* pi.
[26] K. *a.* pi.

mātaraŋ āha:[1] 'ahaŋ[2] therassa santike[3] pabbajissāmī' ti. Sā[4] 'sādhu tāta ahaŋ "tava ajjhāsayaŋ na bhindissāmi" cc eva[5] manaŋ uppādesin' ti vatvā, theraŋ nimantetvā bhojetvā 'bhante dāso vo pabbajitukāmo, ahaŋ imaŋ sāyaṇhasamaye vihāraŋ ānessāmī'[6] ti theraŋ uyyojetvā ñātake sannipātetvā[7] 'mama puttassa gihikāle kattabbasakkāraŋ ajj' eva karissāmā'[8] ti mahantaŋ sakkāraŋ kāretvā taŋ ādāya vihāraŋ gantvā 'imaŋ bhante[9] pabbājethā' ti therassa adāsi. Thero pabbajjāya dukkarabhāvaŋ ācikkhitvā, 'karissām' ahaŋ bhante tumhākaŋ ovādan' ti vutte, 'tena hi ehī' ti kese temetvā tacapañcakakammaṭṭhānaŋ ācikkhitvā pabbājesi. Mātāpitaro pi 'ssa sattāhaŋ vihāre yeva vasantā buddhapamukhassa bhikkhusaŋghassa rohitamacchārasen'[10] eva dānaŋ datvā sattame divase gehaŋ[11] agamaŋsu. Thero aṭṭhame divase antogāmaŋ gacchanto taŋ[12] ādāya[13] bhikkhusaŋghena saddhim na agamāsi.[14] Kiŋkāraṇā? Na tāv' assa cīvarapattagahaṇāni[15] vā iriyāpathe[16] vā pāsādiko hoti, api ca[17] vihāre therassa kattabbakaŋ vattaŋ[18] atthi. Thero pi ca bhikkhusaŋghe gāmaŋ[19] paviṭṭhe sakalavihāraŋ vicaranto[20] asammaṭṭhaṭṭhānaŋ[21] sammajjitvā tucchabhājanesu pānīyaparibhojanīyāni[22] upaṭṭhapetvā[23] dunnikkhittāni mañcapīṭhādīni paṭisāmetvā pacchā gāmaŋ pavisati. Api ca

---

[1] K. B. *a.* amma. [2] B. *om.*
[3] B. °kaŋ. [4] K. B. *om.*
[5] B. evaŋ. K. °mîti evaŋ. [6] B. ne°.
[7] K. B. °pātāp°. [8] K. °mī.
[9] B. *om.*
[10] B[1]. °rasadānam eva, *om.* datvā. B. °rasadānam.
[11] K. B. *a.* sāyaŋ. [12] C. *om.*
[13] K. B. *a.* gacchati. [14] B. nâg°.
[15] S. pattacī°. [16] B[1]. ari°. K. °tho.
[17] K. *a.* divase divase. [18] B. °bbava°.
[19] K. B. antog°. [20] K. caro.
[21] S. C[a]. asammajja°. B. B[1]. asammajana°. K. asaṭṭhita°.
[22] C C[a]. °yaŋ pa°. B[1]. °janāni.
[23] K. °ṭṭhāp°.

'titthiyā[1] tucchavihāraŋ pavisitvā "passatha samaṇassa Gotamassa sāvakānaŋ nisinnaṭṭhānānī" ti vattuŋ mā labhiŋsū'[2] ti sakalavihāraŋ paṭijaggitvā pacchā gāmaŋ pavisati. Tasmā taŋ divasaŋ pi[3] sāmaṇerena pattacīvaraŋ[4] gāhāpetvā divātaraŋ[5] pāvisi. Sāmaṇero upajjhāyena saddhiŋ gacchanto[6] antarāmagge mātikaŋ disvā 'bhante idaŋ kiŋ nāmā' ti pucchi. 'Mātikā nāma[7] sāmaṇerā' ti. 'Imāya[8] kiŋ karontī' ti. 'Ito cito ca udakaŋ haritvā attano sassakammaŋ sampādentī'[9] ti. 'Kiŋ pana[10] bhante udakassa cittaŋ vā pittaŋ vā[11] atthī' ti. 'Natth' āvuso' ti. 'Evarūpaŋ acittakaŋ attano icchitaṭṭhānaŋ[12] haranti[13] bhante' ti. 'Āma āvuso'[14] ti. So[15] cintesi:[16] 'evarūpam pi acittakaŋ attano icchitaṭṭhānaŋ pāpetvā[17] kammaŋ karonti, sacittakâpi kasmā[18] cittam attano vase vattetvā samaṇadhammaŋ kātuŋ na sakkhisantī'[19] ti.[20] So purato gacchanto usukārake[21] saradaṇḍakaŋ aggimhi tāpetvā akkhikoṭiyā[22] oloketvā ujuŋ[23] karonte disvā 'ime[24] ke[25] nāma bhante' ti pucchi. 'Usukārā nāma āvuso' ti. 'Kiŋ pana te karontī' ti. 'Aggimhi tāpetvā saradaṇḍakaŋ ujuŋ karontī' ti. 'Sacittako[26] bhante'[27] ti. 'Acittako[28]

---

1 B. aññati°. 2 K. °isun.
3 K. *om.*
4 B. bhaṇḍaŋ. K. B. bhaṇḍakaŋ.
5 K. *a.* gāmaŋ. B. *a.* piṇḍāya.
6 C. *a.* va. 7 K. nām' esā. C. *om.*
8 B. *a.* mātikāya. 9 K. B. B¹. karonti.
10 Cª. *om.* 11 K. B. *om.* vā pi° vā.
12 K. B. icchiticchita°, *so infra.*
13 B¹. haritvā kammaŋ karonti. 14 K. B. āmâv°.
15 Cª. sāmaṇero. 16 K. B. *a.* sace.
17 K. B. B¹. haritvā. 18 K. B. ka° sa°.
19 S. nâs°. 20 B. *a.* atha.
21 K. B. °kāre. 22 K. °inā koṭiyaŋ.
23 K. B. °ukaŋ. 24 B. bhante, *here.*
25 Cª. ko.
26 S. C. Cª. °kā. K. *a.* eso. B¹. eso *before* sa°.
27 B. *a.* eso. 28 S. C. Cª. °kā.

āvuso' ti. So cintesi: 'sace acittakaŋ gahetvā aggimhi tāpetvā ujuŋ[1] karonti, kasmā sacittakāpi[2] attano cittaŋ[3] vase vattetvā samaṇadhammaŋ kātuŋ na sakkhissantī' ti. Atha[4] purato gantvā[5] araneminābhiādīni tacchante disvā 'bhante ime[6] ke[7] nāmā' ti pucchi. 'Tacchakā nāma āvuso' ti. 'Kiŋ pana te[8] karontī' ti. 'Dārūni gahetvā yānakādīnaŋ[9] cakkādīni[10] karonti āvuso' ti. 'Etāni pana[11] sacittakāni bhante' ti. 'Acittakāni āvuso' ti. Ath' assa etad ahosi: 'sace acittakāni katṭhakaliṅgarāni gahetvā cakkādīni karonti sacittakāpi[12] kasmā attano cittaŋ vase vattetvā samaṇadhammaŋ kātuŋ na sakkhissantī' ti. So imāni kāraṇāni disvā 'bhante sace tumhākaŋ pattacīvaraŋ[13] gaṇheyyātha ahaŋ nivatteyyan' ti.[14] Thero 'ayaŋ adhunā pabbajito daharasāmaṇero maŋ anubuddhasamānaŋ[15] evaŋ vadatī'[16] ti cittam anuppādetvā[17] 'āhara sāmaṇerā' ti vatvā attano pattacīvaraŋ aggahesi. Sāmaṇero pi upajjhāyaŋ vanditvā nivattanto[18] 'bhante maŋ[19] āhāraŋ āharanto[20] rohitamaccharasen' eva āhareyyāthā' ti āha. 'Kahaŋ[21] labhissāma[22] āvuso' ti. 'Bhante[23] attano puññena alabhantā[24] mama puññena labhissathā' ti āha. Thero 'daharasāmanerassa bahi nipannakassa[25] pari-

---

[1] K. °ukaŋ. [2] S. °kaŋ. B. °ko pi.
[3] S. Ca. eva. C. va. C. Ca. pavatt°.
[4] K. ath' esa. B. ath' eso.
[5] B. B1. gacchanto. B. *a.* dārūni. [6] K. te.
[7] C. Ca. ko. [8] K. B. pan' ete.
[9] B. ikānaŋ. K. °dīni. [10] K. cakkāni. [11] K. *om.*
[12] B. *om.* pi. S. C. Ca. °kaŋ. B. ka° sa°. B. °kāṇi.
[13] B. °re. K. B. B1. *a.* tumhe. [14] K. *a.* āha.
[15] B1. anubandho samāno. K. anubandhamāno. B. anubandhasamāno.
[16] Ca. B. °etī. [17] K. *a.* va.
[18] K. *a.* āha, *om. infra.* [19] K. B. B1. S. mayhaŋ.
[20] Ca. °ntā. [21] B. kathaŋ.
[22] K. °mi. B. °m'. [23] B. *om.* K. *a.* sace.
[24] K. alabhittha. B. °nto.
[25] B. B1. S. nisinnakassa. K. nisinnassa.

pantho[1] pi bhaveyyā'[2] ti kuñcikaŋ datvā 'mayhaŋ vasanagabbhassa dvāraŋ vivaritvā anto pavisitvā nisīdeyyāsī' ti āha.[3] So tathā katvā attano karajakāye[4] ñāṇaŋ otāretvā attabhāvaŋ sammasanto nisīdi. Ath' assa guṇatejena Sakkassa āsanaŋ uṇhâkāraŋ dassesi. 'Kin nu kho kāraṇan' ti upadhārento, 'Paṇḍitasāmaṇero upajjhāyassa pattacīvaraŋ datvā "samaṇadhammaŋ karissāmī" ti nivatto,[5] mayâpi tattha gantuŋ vaṭṭatī' ti cintetvā cattāro mahārāje[6] āmantetvā 'vihārassa upavane viharante[7] sakuṇe palāpetvā samantârakkhaŋ[8] gaṇhathā' ti vatvā[9] Candadevaputtaŋ 'candamaṇḍalaŋ ākaḍḍhitvā gaṇhāhī' ti[10] Suriyadevaputtaŋ 'suriyamaṇḍalaŋ ākaḍḍhitvā gaṇhāhī' ti[11] vatvā sayaŋ gantvā āviñchanarajjuṭṭhāne[12] ārakkhaŋ gahetvā aṭṭhāsi. Vihāre purāṇapattassâpi[13] saddo nâhosi.[14] Sāmaṇerassa cittaŋ ekaggaŋ ahosi, so antarābhatte[15] yeva attabhāvaŋ sammasitvā tīṇi phalāni pāpuṇi. Thero pi 'sāmaṇero vihāre nisinno, tassa upakappanabhojanaŋ[16] asukakule[17] nāma sakkā laddhun' ti ekaŋ[18] pemagāravayuttaŋ upāsakakulaŋ[19] agamāsi. Tattha ca[20] manussā taŋ[21] divasaŋ rohitamacchaŋ[22] labhitvā therass' eva[23] āgamanaŋ olokentā[24] nisīdiŋsu. Te[25] theraŋ āgacchantaŋ

---

1 B[1]. °bandho. 2 C. *om.*
3 B. *om.* 4 B[1]. kajayakāye.
5 B[1]. °ttanto. 6 K. °jāno.
7 K. vicar°. B. vihārūpacāre vasante.
8 K. B. B[1]. °tā ā°. 9 K. *om.*
10 *So* K. *only, and a.* ca. 11 K. *a.* ca.
12 B[1]. avijjana°.
13 B. °paṇṇassa, *om.* pi. B[1]. patantassa °ṇṇassa pi. K. °ṇānaŋ. S. °ṇṇassâpi.
14 S. na hoti. 15 B. antabh°.
16 K. °ppabh°. B. °nakaŋ bh°. C. °naka°.
17 K. °kasmiŋ ku°. 18 C. S. eka°.
19 K. B. B[1]. upaṭṭhāka°. 20 K. tatth' eva.
21 K. naŋ. 22 K. B. B[1]. macche.
23 B. *om.* 24 B. S. °nto.
25 C. C[a]. *om.*

disvā 'bhante bhaddaŋ[1] vo[2] kataŋ idhâgacchantehī' ti anto[3] pavesetvā yāgukhajjakâdīni[4] datvā rohitamaccharasena[5] piṇḍapātaŋ adaŋsu. Thero gamanâkāraŋ[6] dassesi. Manussā[7] 'paribhuñjatha bhante haraṇabhattam[8] pi labhissathā' ti vatvā therassa bhattakiccâvasāne pattaŋ rohitamaccharasabhojanassa[9] pūretvā adaŋsu. Thero 'sāmaṇero chāto' ti sīghasīghaŋ[10] agamāsi.

Satthâpi taŋ divasaŋ kālass'[11] eva bhuñjitvā vihāraŋ gantvā[12] 'Paṇḍitasāmaṇero upajjhāyassa pattacīvaraŋ datvā "samaṇadhammaŋ karissāmī" ti nivatto, nipphajjissati[13] nu kho assa pabbajjākiccan'[14] ti upadhārento tiṇṇaŋ phalānaŋ pattabhāvaŋ ñatvā, 'arahattassa upanissayo atthi natthī' ti āvajjento,[15] 'atthī' ti disvā, 'purebhattam eva arahattaŋ pattuŋ sakkhissati na sakkhissatī'[16] ti upadhārento 'sakkhissatī' ti aññāsi.[17] Ath' assa etad ahosi: 'Sāriputto[18] sāmaṇerassa bhattaŋ ādāya sīghaŋ āgacchati[19] antarāyam pi 'ssa kareyya, dvārakoṭṭhake ārakkhaŋ gahetvā nisīdissāmi, atha naŋ pañhaŋ[20] pucchissāmi, tasmiŋ pañhe vissajjiyamāne[21] sāmaṇero saha paṭisambhidāhi arahattaŋ pāpuṇissatī' ti. Tato gantvā dvārakoṭṭhake ṭhatvā sampattaŋ theraŋ cattāro pañhe pucchi, puṭṭhapuṭṭhapañhe[22] thero[23] vissajjesi. Tatr' idaŋ pucchavissajjanaŋ: Satthā[24]

---

[1] K. B. B¹. °akaŋ. [2] B¹. te. [3] B. *a.* gehe.
[4] C. Cᵃ. °kāni. [5] B. °rasen' assa.
[6] B. haraṇakāraṇaŋ. K. B. haraṇak°.
[7] K. *a.* pi. B. *a.* disvā. [8] B. haraṇaka°.
[9] K. °rasena saha bh°. [10] B. sīghaŋ.
[11] C. sak°.
[12] B¹. *a.* āvajjesi. B. *a.* evaŋ āv°.
[13] B. nippajjati. C. Cᵃ. nipphajjati. Cᵃ. *a.* kiŋ.
[14] B. B¹. °jita°. [15] B. Cᵃ. °anto.
[16] K. *om.* na sa°. [17] K. ñatvā.
[18] C. Cᵃ. S. *om.* [19] B¹. ga°.
[20] K. B. B¹. cattāro pañhe. [21] B¹. visajja°.
[22] B. °ñhaŋ. B¹. puṭṭhaŋ puṭṭhaŋ. K. puṭṭhe. C. Cᵃ. puṭṭhaŋ pa°.
[23] B. *om.* [24] K. B. S. *a.* kira.

taŋ[1] āha: 'Sāriputta kiŋ te laddhan' ti. 'Āhāro bhante' ti. 'Āhāro nāma kiŋ āharati Sāriputtā' ti. 'Vedanaŋ bhante' ti. 'Vedanā kiŋ āharati Sāriputtā' ti. 'Rūpaŋ āharati[2] bhante' ti. 'Rūpaŋ[3] kiŋ āharati Sāriputtā' ti. 'Phassaŋ bhante' ti. Tatrâyaŋ adhippāyo: jighacchitena[4] paribhutto āhāro tassa khudaŋ[5] paṭihanitvā[6] sukhaŋ vedanaŋ āharati, āhāraparibhogena sukhitassa[7] sukhāya[8] vedanāya uppajjamānāya[9] sarīre[10] vaṇṇasampatti hoti evaŋ vedanā rūpaŋ āharati, sukhito pana āhārajarūpavasena uppannasukhasomanasso 'idāni me assādo jāto' ti nipajjanto vā nisīdanto vā sukhasamphassaŋ paṭilabhati,[11] evaŋ imesu catūsu pañhesu vissajjiyantesu[12] sāmaṇero saha paṭisambhidāhi arahattaŋ[13] patto. Satthâpi theraŋ āha: 'gaccha Sāriputta tava sāmaṇerassa bhattaŋ dehī' ti. Thero gantvā dvāraŋ ākoṭesi,[14] sāmaṇero nikkhamitvā therassa hatthato pattaŋ gahetvā ekamantaŋ[15] ṭhapetvā tālavaṇṭena[16] theraŋ vīji. Atha naŋ thero āha: 'sāmaṇera bhattakiccaŋ karohī' ti. 'Tumhe pana bhante'[17] ti. 'Kataŋ mayā bhattakiccaŋ, tvaŋ karohī' ti.[18] Sattavassikadārako pabbajitvā aṭṭhame divase taŋ khaṇaŋ vikasitapadumuppalasadiso[19] paccavekkhaṇaṭṭhānaŋ[20] pana paccavekkhanto

---

[1] B. B¹. naŋ. [2] K. B. *om.*
[3] B. *a.* pana. [4] K. B. *a.* hi.
[5] B. B¹. khuddaŋ. K. khudhaŋ. S. sukhaŋ.
[6] S. °ntvā. B. B¹. pariharitvā. K. paṭihinitvā.
[7] B¹. suhi°. [8] B. B¹. sukha°.
[9] B. *om.* [10] C. °ra°.
[11] B¹. *a.* ayaŋ adhippāyo.
[12] S. °entesu. B. °jjantesu. K. B¹. °itesu.
[13] K. °tta°. [14] B¹. ākkoṭṭesi. K. *a.* atha.
[15] K. °nte. [16] K. B. B¹. °paṇṇena.
[17] B¹. *a.* bhattakiccaŋ karittha iti pucchi.
[18] K. *a.* tassa.
[19] C. °upphala°. B. °padumma°. K. padumasa°. B. B¹. *a.* arahattaŋ patto.
[20] B¹. paṭicchana°. K. bhattapakkhipana°. B. paccavekkhita°.

nisīditvā bhattakiccaŋ akāsi. Tena[1] pattaŋ dhovitvā paṭisāmitakāle Candadevaputto candaŋ[2] vissajjesi, Suriyadevaputto suriyaŋ,[3] cattāro[4] mahārājāno[5] catuddisaŋ[6] ārakkhaŋ vissajjesuŋ, Sakko devarājā[7] āviñchanake[8] ārakkhaŋ vissajjesi, suriyo majjhaṭṭhānato galitvā[9] gato. Bhikkhū ujjhāyiŋsu; 'chāyā adhikappamāṇā jātā, suriyo majjhaṭṭhānato galito[10] sāmaṇerena ca[11] idān' eva bhuttaŋ,[12] kiŋ nu kho etan' ti. Satthā tam pavattiŋ ñatvā āgantvā[13] pucchi: 'bhikkhave kiŋ kathethā' ti. 'Idaŋ nāma bhante' ti. 'Āma bhikkhave puññavato[14] samaṇadhammaŋ karaṇakāle[15] Candadevaputto candamaṇḍalaŋ[16] Suriyadevaputto[17] suriyamaṇḍalaŋ ākaḍḍhitvā gaṇhi, cattāro mahārājāno[18] vihāre upavane[19] catuddisaŋ[20] ārakkhaŋ gaṇhiŋsu,[21] Sakko devarājā āviñchanake ārakkhaŋ gaṇhi, ahaŋ pi "buddho 'mhī" ti appossukko nisīdituŋ nâlatthaŋ,[22] gantvā dvārakoṭṭhake mama puttassa ārakkhaŋ aggahesiŋ,[23] nettike ca[24] mātikāya[25] udakaŋ harante usukāre usuŋ[26] ujuŋ karonte ca[27] tacchake ca[28] dārūni tacchante[29] disvā ettakaŋ ārammaṇaŋ gahetvā paṇḍitā attānaŋ dametvā arahattaŋ gaṇ-

---

[1] B. te pana.
[2] C. °amaṇḍalaŋ, *so infra.*
[3] K. B. *a.* visajjesi.
[4] C. *a.* ca.
[5] C[a]. S. °rājā.
[6] K. °sā. B. catudisā.
[7] K. *a.* āgantvā.
[8] K. āvija°.
[9] K. gal°.
[10] B. B[1]. °tvā.
[11] K. *om.*
[12] K. bhattaŋ.
[13] K. āgamma.
[14] K. *a.* nāma.
[15] K. kār°.
[16] B. *a.* āk° gaṇhi.
[17] S. C[a]. Suriyo.
[18] C. C[a]. S. °rājā.
[19] S. vihārop°. K. °rupa°.
[20] K. °sā.
[21] K. °isuŋ.
[22] B[1]. na laddhaŋ.
[23] B. *a.* so. K. *a.* te.
[24] K. *om.*
[25] B. *a.* hi.
[26] K. *om.*
[27] B. *om.*
[28] K. *om.*
[29] K. °ente.

hanti[1] yevā' ti[2] anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

80. 'Udakaŋ hi nayanti nettikā
usukārā namayanti[3] tejanaŋ
dāruŋ namayanti[3] tacchakā
attānaŋ damayanti paṇḍitā' ti

Tattha[4] paṭhaviyā[5] thalaṭṭhānaŋ khaṇitvā āvāṭaṭṭhānaŋ pūretvā[6] mātikaŋ vā katvā rukkhadoṇiŋ[7] vā ṭhapetvā attano[8] icchiticchitaṭṭhānaŋ[9] udakaŋ nentī ti[10] nettikā.[11] Tejanan ti kaṇḍaŋ,[12] idaŋ vuttaŋ hoti: nettikā attano ruciyā udakaŋ nayanti, usukārâpi tāpetva tejanaŋ[13] namayanti[14] ujuŋ karonti, tacchakā[15] nemiādīnaŋ atthāya tacchantā dāruŋ namayanti attano ruciyā ujum vā vaṅkaŋ vā karonti, evaŋ ettakaŋ ārammaṇaŋ katvā paṇḍitā sotâpattimaggâdīni uppādentā[16] attānaŋ damenti, arahatte[17] pana patte[18] ekantena[19] dantā nāma hontī ti.

Desanâvasāne bahū[20] sotâpattiphalādīni pāpuṇiŋsū ti.

Paṇḍitasāmaṇeravatthu.[21]

---

[1] B[1]. ganhi.
[2] K. *a.* vatvā.
[3] B. damayanti.
[4] K. *a.* nettikā ti.
[5] F. °yaŋ.
[6] K. puritvā.
[7] F. rakkhajjhādoṇiyaŋ.
[8] F. K. °nā.
[9] K. icchitaṭṭh°.
[10] K. *om.*
[11] K. nentikā (!).
[12] C[a]. khaṇḍaŋ. S. kaṭṭhaŋ.
[13] C. tejaŋ.
[14] B. dama° *al.*, *a.* usuŋ.
[15] B. *a.* pi.
[16] K. °etvā. C. °nto. B. °nti.
[17] B. °ttaŋ.
[18] B°. pattena.
[19] F. ete. B. S. K. °nta° (K. *corr.* °ntaŋ).
[20] B. *om.*
[21] K. *om.* ti *and* Pa°. C[a]. °ssa °m. S. °ssa. B. B[1]. *a.* pañcamaŋ.

6. Lakuṇṭakabhaddiyattheravatthu.

Selo yathā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Lakuṇṭakabhaddiyattheraŋ[1] ārabbha kathesi.

Puthujjanā[2] kira sāmaṇerâdayo[3] theraŋ disvā sīse pi kaṇṇe[4] pi nāsāya pi gahetvā 'kiŋ cullapita[5] sāsanasmiŋ na ukkaṇṭhasi[6] abhiramasī' ti vadanti, thero tesu n'eva kujjhati[7] n'eva[8] dussati.[9] Dhammasabhāyaŋ kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ[10] 'passathâvuso, Lakuṇṭakattheraŋ[11] disvā sāmaṇerâdayo evañ ca[12] evañ ca viheṭhenti, so tesu n'eva kuppati na dussatī' ti. Satthā āgantvā 'kiŋ kathetha bhikkhave' ti pucchitvā 'idaŋ[13] nāma bhante' ti vutte 'āma bhikkhave khīṇâsavā nāma n'eva kuppanti[14] na dussanti[15] ghanaselasadisā h'ete[16] acalā akampiyā'[17] ti vatvā anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

81. 'Selo yathā ekaghaṇo[18] vātena na samīrati
evaŋ nindāpasaŋsāsu na samiñjanti[19] paṇḍitā' ti.

Tattha nindāpasaŋsāsū ti kiñci 'pi[20] idha dve lokadhammā nāma[21] vuttā attho pana aṭṭhannaŋ pi[22] vasena veditabbo, yathâpi[23] ekaghaṇo asusiro selo puratthimâdi-

---

[1] B[1]. °bhattiya°.
[2] K. pa°.
[3] K. B. B[1]. °radaharâdayo. K. *a.* taŋ.
[4] K. B. B[1]. S. kaṇṇesu.
[5] K. B. cūḷapitu.
[6] K. °ṇṭho 'si.
[7] K. kujjhi.
[8] K. B. na.
[9] B[1]. tu°. K. padu°.
[10] K. °ap°.
[11] B[1]. *a.* °bhattiya°. K. B. *a.* °bhaddiya°.
[12] K. B. c'.
[13] B. imaŋ.
[14] B. kubb°.
[15] B[1]. tu°. K. padu°.
[16] K. hutvā.
[17] K. B[1]. duppaka°. K. °itā.
[18] B. ekaggh°.
[19] C. mi°.
[20] K. B. kiñcâpi.
[21] B. *om.*
[22] K. *a.* lokadhammānaŋ.
[23] K. yathā hi.

bhedena vātena na samīrati na iñjati na calati evaŋ aṭṭhasu pi[1] lokadhammesu ajjhottarantesu paṇḍitā na samiñjanti paṭighavasena vā anunayavasena[2] vā na calanti[3] na kampantī[4] ti.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū[5] ti.

Lakuṇṭakabhaddiyattheravatthu.[6]

---

7. Kāṇamātuvatthu.

Yathâpi rahado[7] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane[8] viharanto Kāṇamātaraŋ ārabbha kathesi.

Vatthuŋ Vinaye[9] āgatam eva. Tadā hi[10] Kāṇamātarā[11] atucchahattham[12] dhītaraŋ patikulaŋ pesetuŋ[13] pakkesu pūvesu catukkhattum catunnaŋ bhikkhūnaŋ dinnakāle Satthārā[14] tasmim vatthusmiŋ[15] sikkhāpade paññatte Kāṇāya[16] sāmikena aññāya pajāpatiyā ānītāya Kāṇā taŋ pavattiŋ[17] sutvā 'imehi me gharâvāso nāsito'[18] ti diṭṭhadiṭṭhe bhikkhū akkosati paribhāsati. Bhikkhū taŋ vīthiŋ paṭipajjituŋ na visahiŋsu.[19] Satthā taŋ pavattiŋ ñatvā tattha agamāsi. Kāṇamātā Satthāraŋ vanditvā paññattâsane nisīdāpetvā yāgukhajjakaŋ adāsi. Satthā katapātarāso 'kahaŋ Kāṇā' ti pucchi. 'Esā bhante tumhe disvā maṅkubhūtā rodantī ṭhitā' ti. 'Kiŋkāraṇā' ti. 'Esā bhante

---

[1] K. B. *om.*
[2] K. anuyāta°.
[3] K. samiñjanti.
[4] K. kuppanti.
[5] K. saŋpā°.
[6] K. *om.* ti *and* La°. B[1]. *a.* chaṭṭhamaŋ. B. *a.* chaṭṭhaŋ.
[7] B[1]. daharo.
[8] K. Jetta°.
[9] Pāc. 34. 1. *Cf.* F. J. I. 177.
[10] B. pana. K. *a.* pana.
[11] B. raŋ.
[12] B. tu°.
[13] B[1]. *a.* na sakkā iti. B. *a.* na sakkati nesaŋ.
[14] B. Satthā.
[15] K. *om.*
[16] K. Kāṇas°. C[a]. Kāraṇāya.
[17] C[a]. kāraṇaŋ.
[18] C. *rep.*
[19] K. °isuŋ.

bhikkhū akkosati paribhāsati, tasmā tumhe disvā maṅku hutvā[1] rodamānā[2] ṭhitā' ti. Atha naŋ Satthā pakkosāpetvā 'Kāṇe[3] kasmā maŋ disvā maṅkubhūtā nilīyitvā rodasī' ti. Ath' assā mātā tāya katakiriyaŋ ārocesi. Atha naŋ Satthā[4] 'kiŋ pana Kāṇamāte[5] mama sāvakā tayā dinnakaŋ gaṇhiŋsu adinnakan' ti. 'Dinnakaŋ bhante' ti. 'Sace mama sāvakā piṇḍāya carantā tava gehadvāraŋ[6] āgatā[7] atha nesaŋ tava mātarā pūvā dinnā, ko nām' ettha mama sāvakānaŋ doso' ti. 'Natthi bhante ayyānaŋ doso, etissā yeva[8] doso' ti,[9] Satthāraŋ vanditvā khamāpesi. Ath' assā Satthā ānupubbikathaŋ kathesi, sā sotâpattiphalaŋ pāpuṇi. Satthā uṭṭhāyâsanā[10] vihāraŋ gacchanto rājaṅgaṇena pāyāsi. Rājā disvā 'Satthā[11] viya bhaṇe' ti pucchitvā, 'āma devā' ti vutte, 'gacchatha mama āgantvā vandanabhāvaŋ ārocethā' ti pesetvā rājaṅgaṇe ṭhitaŋ Satthāraŋ upasaṅkamitvā[12] vanditvā 'bhante kahaŋ[13] gat' atthā' ti pucchi. 'Kāṇamātāya gehaŋ[14] mahārājā' ti. 'Kiŋkāraṇā bhante' ti. 'Kāṇā kira bhikkhū akkosati[15] taŋkāraṇā gato 'mhī'[16] ti. 'Kiŋ pana vo[17] bhante tassā anakkosanabhāvo kato'[18] ti. 'Āma mahārāja bhikkhūnañ ca me[19] anakkosikā katā[20] lokuttarakuṭumbasāminī[21]

---

[1] S. K. °bhūtā. B. °bhūtā hu°. [2] B[1]. rodantī.
[3] K. Kāṇa. [4] K. B. *a.* āha.
[5] K. Kāṇa te. B. Kāṇā mātā. [6] C[a]. mātaraŋ.
[7] K. B. B[1]. pattā. K. B. *a.* 'tayā dinnakaŋ gaṇhiŋsu, ko tesaŋ doso' ti—'natthi bhante ayyānaŋ doso etissā yeva doso' ti—Satthā naŋ āha: 'Kāṇe mayhaŋ kira sāvahā piṇḍāya caramānā gehadvāraŋ āgatā.
[8] K. B. B[1]. mayham eva. S. eva.
[9] K. *a.* sā. [10] B. vu°.
[11] K. *corr.* °raŋ. [12] K. *a.* pañcapatiṭṭhitena.
[13] B. ka° bha°. [14] K. gehe.
[15] K. B. paribhāsati. [16] K. gat' amhā.
[17] B. kho. [18] B[1]. gato. C. ñāto.
[19] K. C. B. *om.* [20] K. *a.* sā.
[21] K. °kaṭṭhambi°.

cā'[1] ti. 'Hotu bhante tumhehi sā[2] lokuttarakuṭumbasāminī katā, ahaŋ pana naŋ lokiyakuṭumbasāminiŋ karissāmī' ti vatvā[3] Satthāraŋ[4] vanditvā paṭinivatto paṭicchannamahāyoggaŋ pahiṇitvā Kāṇaŋ pakkosāpetvā sabbâbharaṇehi alaŋkaritvā jeṭṭhadhītuṭṭhāne ṭhapetvā 'mama dhītaraŋ posetuŋ samatthā[5] gaṇhantū'[6] ti āha. Ath' eko sabbatthakamahāmatto 'ahaŋ deva[7] devassa dhītaraŋ posessāmī'[8] ti taŋ attano gehaŋ netvā sabbaŋ issariyaŋ paṭicchāpesi[9] 'yathāruciŋ[10] puññāni ca[11] karohī' ti taŋ[12] āha. Tato paṭṭhāya Kāṇā catūsu dvāresu purise ṭhapetvā attanā[13] upaṭṭhātabbe bhikkhū ca bhikkhuṇiyo ca[14] na labhati, Kāṇāya gehadvāre paṭiyādetvā[15] ṭhapitaŋ khādanīyabhojanīyaŋ[16] mahogho[17] viya pavattati.[18] Dhammasabhāyaŋ kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ 'pubbe āvuso cattāro mahallakattherā Kāṇāya vippaṭisāraŋ[19] kariŋsu, sā evaŋ vippaṭisāriṇī hutvâpi[20] Satthāraŋ āgamma saddhāsampadaŋ labhi,[21] Satthārā puna[22] tassā gehadvāraŋ bhikkhūnaŋ upasaŋkamanârahaŋ kataŋ idāni upaṭṭhātabbe bhikhū vā bhikkhuṇiyo vā pariyesamānâpi na labhati, aho buddhā[23] nāma acchariyaguṇā'[24] ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya

---

1 K. vā. B. katā.
2 B. 'ssā.
3 K. B. *a.* rājā.
4 K. *a.* anugantvā.
5 K. *a.* naŋ.
6 C. °atū.
7 K. B. *om.*
8 B. S. °iss°.
9 K. °detvā. B. °desi.
10 B. °ruci.
11 K. B. S. *om.*
12 K. B. *om.*
13 B. *a.* ca.
14 B. *a.* pariyesamānâpi.
15 B[1]. paṭipā°. K. °ditāni.
16 B. B[1]. °tena °yena °yena. K. °tāni °yāni.
17 K. B[1]. mahāmegho.
18 B. B[1]. va°. K. °nti. B. *a.* bhikkhū.
19 K. B. °sāriŋ.
20 K. *om.* pi.
21 B. B[1]. °itvā.
22 C. pana.
23 K. *a.* ca.
24 K. anacchiriya°.

nāmā' ti vutte, 'na bhikkhave idān' eva tehi[1] mahallaka-bhikkhūhi Kāṇāya vippaṭisāro kato, pubbe pi kariŋsu yeva, na ca idān' eva mayā Kāṇā mama vacanakārikā[2] katā, pubbe pi katā yevā' ti vatvā tam atthaŋ sotukāmehi[3] bhikkhūhi yācito:

'Yatth' eko labhate[4] babbu dutiyo tattha jāyati
tatiyo[5] ca catuttho ca idan te babbukā bilan'[6] ti

idaŋ Babbujātakaŋ[7] vitthārena kathetvā 'tadā[8] cattāro mahallaka-bhikkhū cattāro biḷārā[9] ahesuŋ, mūsikā Kāṇā, maṇikāro aham evā' ti[10] jātakaŋ samodhānetvā 'evaŋ bhikkhave atīte pi Kāṇā[11] dummanā āvilacittā[12] hutvā mama vacanena pasannaudakarahado[13] viya vippasanna-cittā ahosī' ti[14] anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

82. 'Yathâpi rahado gambhīro vippasanno anāvilo
evaŋ dhammāni sutvāna[15] vippasīdanti paṇḍitā' ti.

Tattha rahado ti yo caturaṅginiyā senāya ogāhantiyā na-kkhambhati[16] evarūpo udakaṇṇavo sabbākārena pana[17] caturâsītiyojanāsahassagambhīro nīlamahāsamuddo rahado[18] nāma tassa pi heṭṭhā cattāḷisaŋyojanasahassamatte[19]

---

[1] K. etarahi. [2] K. °kārinī.
[3] C. Ca. pakāsetu°. *Read* pakāsetuŋ sotukāmehi?
[4] B. labbh°. K. Ca. °ati. [5] B. Ca. tatīyo.
[6] K. vilan. B. biḷan.
[7] B. Ca. S. Babbuka°. K. jātakaŋ *for* i° B°.
[8] B. *om.* [9] K. viḷārā.
[10] K. *a.* imaŋ. [11] B1. *a.* dukkhī.
[12] K. B. B1. S. *a.* vikkhittacittā.
[13] K. pasannu°. [14] B. *a.* vatvā.
[15] K. °naŋ. [16] K. kuppati.
[17] K. Ca. *om.* [18] K. parahaddho.
[19] K B. S. °īsa°.

ṭhāne udakaŋ macchehi calati upari tāvatake[1] yeva ṭhāne udakaŋ vātena calati majjhe[2] catuyojanasahassamatte ṭhāne udakaŋ niccalaŋ tiṭṭhati, ayaŋ gambhīrarahado nāma, evaŋ[3] dhammānī ti desanādhammāni, idaŋ vuttaŋ hoti: yathā so[4] rahado[5] akalusatāya[6] vippasanno[7] acalatāya anāvilo evaŋ mama desanādhammaŋ[8] sutvā sotâpattimaggâdivasena niruppakilesacittataŋ[9] āpajjantā[10] vippasīdanti paṇḍitā arahattappattā[11] pana ekantavippasannā va hontī ti.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Kāṇamātuvatthu.[12]

---

8. Pañcasatabhikkhuvatthu.

Sabbattha ve sappurisā cajantī[13] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto pañcasate bhikkhū ārabbha kathesi.

Desanā Verañjāyaŋ[14] samuṭṭhitā.

Paṭhamabodhiyaŋ hi Bhagavā Verañjaŋ gantvā Verañjena[15] brāhmaṇena nimantito pañcahi[16] bhikkhusatehi saddhiŋ vassaŋ upagañchi,[17] Verañjo brāhmaṇo Mārâvaṭṭanena āvaṭṭo[18] ekadivasam pi Satthāraŋ[19] ārabbha satiŋ na uppādesi, Verañjâpi dubbhikkhā ahosi.[20] Bhikkhū

---

[1] K. B. tāvattake. [2] B. *a.* ca.
[3] K. *om.* [4] B. nāma.
[5] K. arahado. [6] K. B. anākulatāya.
[7] B. *a.* ca. [8] K. °āni.
[9] S. K. °cittaŋ. C. °cittaŋ taŋ.
[10] K. °itvā. [11] C[a]. arahantā.
[12] K. *om.* B[1]. °mātara°. B. °mātā°. B. B[1]. *a.* sattamaŋ.
[13] B[1]. vijja°. *See p.* 156.
[14] K. Ra°. *Cf.* Pārājika, Verañjakaṇḍa.
[15] F. °jana°. [16] K. pañca°.
[17] B. °gacchi. [18] F. avacco.
[19] C[a]. Satthā. C. *om.* [20] B. ahesuŋ.

santarabāhiraŋ[1] Verañjaŋ piṇḍāya caritvā piṇḍapātaŋ alabhantā[2] kilamiŋsu, tesaŋ assavāṇijakā[3] patthapatthamūlakaŋ[4] bhikkhaŋ[5] paññāpesuŋ. Te kiḷamante disvā Mahāmoggallānatthero paṭhavojaŋ bhojetukāmo Uttarakuruñ ca piṇḍāya pavesetukāmo[6] ahosi. Satthā taŋ paṭikkhipi.[7] Bhikkhūnaŋ ekadivasam pi piṇḍapātaŋ ārabbha parittāso[8] nâhosi, icchâcāraŋ[9] vajjetvā va[10] vihariŋsu. Satthā tattha temāsaŋ vasitvā Verañjaŋ brāhmaṇaŋ apaloketvā[11] tena katasakkārasammāno[12] taŋ saraṇesu[13] patiṭṭhāpetvā tato nikkhanto anupubbena cārikaŋ caramāno ekasmiŋ samaye Sāvatthiŋ[14] patvā Jetavane vihāsi. Sāvatthivāsino[15] Satthu āgantukabhattāni[16] kariŋsu. Tadā pana pañcasatamattā vighāsâdā bhikkhū nissāya antovihāre[17] yeva vasanti, te bhikkhūnaŋ bhuttâvasesāni[18] paṇītabhojanāni bhuñjitvā niddāyitvā uṭṭhāya nadītīraŋ gantvā nadantā vaggantā mallayuddhaŋ[19] yujjhantā kīḷanti,[20] antovihāre pi bahivihāre pi anācāram eva karontā caranti.[21] Dhammasabhāyaŋ kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ: 'pas-

---

[1] B[1]. samantā antab°. B. samantā antarab°. K. samantā bāhira°. C[a]. °bāhirajjaŋ.

[2] K. °itvā.

[3] K. °jā.

[4] F. pattaŋ thūlakaŋ. C. C[a]. patvā phul°. S. °pulakaŋ; Buddh.'s C[y].: mūlakaŋ nāma nitthusaŋ katvā ussedetvā gahitayavataṇḍulā vuccanti.

[5] F. bhikkhā. B[1]. bhikkhu.

[6] B. pesetu°. C. pavisitu°.

[7] K. *om.* Sa° taŋ pa°. B. °itvā.

[8] B[1]. parilāho. B. paritāso, *and a.* nāma.

[9] K. *a.* pi.

[10] K. evaŋ. B. eva.

[11] F. ava°.

[12] K. °samāno. C[a]. °nesu.

[13] K. °ṇe.

[14] K. B. °iyaŋ.

[15] K. *a.* pi.

[16] K. °âdīni.

[17] B. °ren' eva.

[18] K. bhūttāsassesāni.

[19] C[a]. °yujjhaŋ. B. B[1]. °muṭṭhiŋ.

[20] K. B. °ntā.

[21] K. carantā viharanti. F. B. vic°. B. *a.* bhikkhū.

sathâvuso ime vighāsâdā[1] dubbhikkhakāle Verañjāya[2] kañci[3] vikāraŋ[4] na dassesuŋ, idāni pana evarūpāni paṇītabhojanāni bhuñjitvā[5] anekappakāraŋ vikāraŋ[6] dassento vicaranti,[7] bhikkhū pana Verañjāya[8] pi upasantarūpā viharitvā[9] idāni pi upasantūpasantā[10] viharantī' ti. Satthā dhammasabhaŋ[11] gantvā[12] 'bhikkhave kiŋ kathethā' ti pucchitvā, 'idaŋ nāmā' ti vutte, 'pubbe p' ete[13] gadrabhayoniyaŋ nibbattā[14] pañcasatā gadrabhā hutvā pañcasatānaŋ ājānīyasindhavānaŋ[15] allarasamuddikapānakapītâvasesaŋ[16] uccitthakasaṭaŋ udakena madditvā makacipilotikāhi[17] parissāvitattā 'vālodakan'[18] ti saŋkhaŋ gataŋ apparasaŋ nihīnaŋ pivitvā[19] madhumattā[20] viya nadantā vicariŋsū' ti vatvā:

'Vālodakaŋ apparasaŋ nihīnaŋ[21]
pītvā[22] mado jāyati gadrabhānaŋ,
imañ ca pītvāna[23] rasaŋ paṇītaŋ
mado na sañjāyati sindhavānaŋ.

---

[1] B. °saŋ °ānaŋ.
[2] K. B. °yaŋ.
[3] S. kiñci.
[4] F. kāraŋ. B[1]. S. vihāraŋ.
[5] F. *a.* niddāyitvā.
[6] F. K. B. *om.* B[1]. vippakāraŋ.
[7] K. vih°.
[8] K. B. °yaŋ.
[9] K. vic°.
[10] K. B. upasantā.
[11] C. F. °āyaŋ.
[12] K. āg°.
[13] C. C[a]. pesate.
[14] C. °tta°.
[15] F. °iyya°.
[16] K. °maddika°. F. C. C[a]. °pānakaŋ pī°.
[17] C. C[a]. makaca°. J. makkhi°. F. va kañci. *Cf.* Abh. 1006, 'potthakaŋ makacivatthe.'
[18] K. vāḷ°.
[19] F. pītvā.
[20] K. B[1]. madhura°. B[1]. °maddho.
[21] C. *om.*
[22] C. K. B[1]. pivitvā.
[23] K. B[1]. pivitvāna.

Appañ ca[1] pītvāna[2] nihīnajacco
so majjatī tena janinda phuṭṭho[3]
dhorayhasīlī[4] ca kulamhi jāto
na majjati aggarasaŋ pivitvā' ti

idaŋ[5] Vālodakajātakaŋ[6] vitthārena kathetvā 'evaŋ bhikkhave sappurisā lobhadhammaŋ[7] vivajjetvā[8] sukhitakāle pi dukkhitakāle pi nibbikārā va honti' ti anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:[9]

83\. 'Sabbattha ve sappurisā cajanti[10]
na kāmakāmā lapayanti santo
sukhena phuṭṭhā[11] athavā dukhena
na uccāvacaŋ[12] paṇḍitā dassayantī' ti.

Tattha sabbatthā ti pañcakkhandhâdibhedesu sabbadhammesu sappurisā cajantī ti arahattamaggañāṇena[13] apakaḍḍhantā chandarāgaŋ vijahanti,[14] kāmakāmā ti kāme kāmayantā[15] kāmahetu kāmakāraṇā[16] na lapayanti[17] santo ti buddhâdayo santo[18] kāmahetu n' eva

---

[1] F. J. K. B. *om.* B[1]. pi.
[2] F. J. B[1]. pivi°. K. pivitvā.
[3] B. °rasaphuṭṭho. F. J. puṭṭho.
[4] F. C. C[a]. °sīle. K. B. B[1]. S. °sīlo. F. yerayha°. B[1]. dhodeyya°. K. dhoreya°. S. do°.
[5] K. B. B[1]. imaŋ.
[6] F. J. II. 95. C[a]. Vālodajā°.
[7] K. B. loka°.
[8] K. vijahitvā.
[9] *Cf.* Morris, J.P.T.S., 1891-93, p. 39.
[10] F. C. C[a]. va°. K. vajjanti. Buddh. *points to* ca°. *Cf.* Dhātup. 'tyaja hānau.'
[11] C[a]. puṭṭho.
[12] K. °vaccaŋ.
[13] F. *om.* °magga°.
[14] K. B. *a.* na.
[15] C[a]. kāmakā ti.
[16] C. kāmahetu kāraṇā. C[a]. kāmahetukā kār°. B. kāmahetukā kāmak°.
[17] F. C. C[a]. S. nāl°.
[18] F. *om.*

attanā lapayanti na paraŋ lapāpenti, ye hi bhikkhāya paviṭṭhā icchācāre ṭhitā: kiŋ upāsakā[1] sukhan te puttadārassa, rājacorâdīnaŋ vasena dipadacatuppadesu[2] natthi koci upaddavo ti—ādīni vadantā[3] tāva te[4] lapanti[5] nāma, tathā pana vatvā[6] 'āma bhante sabbesaŋ no sukhaŋ, natthi koci[7] upaddavo, idāni no gehaŋ[8] pahūtannapānaŋ[9] idh' eva vasathā' ti attānaŋ nimantāpetvā lapāpenti[10] nāma, santo pana idaŋ ubhayam pi na karonti. Sukhena phuṭṭhā athavā dukhenā ti desanāmattam etaŋ,[11] aṭṭhahi pana lokadhammehi phuṭṭhā tuṭṭhibhāvamaṅkubhāvavasena vā vaṇṇabhaṇanaavaṇṇabhaṇanavasena[12] vā uccāvacaŋ ākāraŋ[13] paṇḍitā na dassayantī ti.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū[14] ti.

Vighāsâdānaŋ dosavuttapañcasatabhikkhūnaŋ vatthu.[15]

---

9. DHAMMIKATTHERAVATTHU.

Na attahetū ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Dhammikattheraŋ ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaŋ kira[16] eko upāsako dhammena samena agāraŋ ajjhāvasati, so pabbajitukāmo hutvā ekadivasaŋ bhariyāya saddhiŋ nisīditvā sukhakathaŋ kathento āha: 'bhadde icchām' ahaŋ pabbajitun' ti. 'Sāmi āgamehi[17]

---

[1] Pluta? K. B. °ka.
[2] K. B. dvipada°. K. °catupa°.
[3] K. °nti.
[4] B. tāvad eva. K. *om.* tāva.
[5] K. B. lapayanti.
[6] K. va° pa°.
[7] K. *a.* pana.
[8] K. °he.
[9] K. B. bahū a°.
[10] F. °ntā.
[11] K. ev' etaŋ. B. eva.
[12] F. vaṇṇahananaavaṇṇavasena. C. *om.* °avaṇṇabhaṇana°.
[13] C[a]. °vacâk°.
[14] K. samp°.
[15] K. *om. title.* F. desa°. B. pañcasatabhikkhuv°. B. B[1]. *a.* aṭṭhamaŋ.
[16] K. B. kir'.
[17] C[a]. ag°.

tāva yāvâhaŋ kucchigataŋ dārakaŋ vijāyāmī' ti. So[1] āgametvā dārakassa padasā[2] gamanakāle puna naŋ[3] āpucchitvā 'āgamehi tāva sāmi yāva[4] ayaŋ vayappatto hotī' ti vutte, 'kim me imāya apalokitāya, vā anapalokitāya vā,[5] attano dukkhanissaraṇaŋ karissāmī' ti nikkhamitvā pabbaji. So kammaṭṭhānaŋ gahetvā ghaṭento vāyamanto attano pabbajitakiccaŋ niṭṭhapetvā tesaŋ dassanatthāya puna Sāvatthiŋ gantvā puttassa dhammakathaŋ[6] kathesi. So pi[7] nikkhamitvā pabbajitvā[8] na cirass' eva arahattaŋ pāpuṇi, purāṇadutiyikâpi[9] 'ssa[10] 'yesam atthāya ahaŋ gharâvāsaŋ[11] vaseyyaŋ te ubho pi[12] pabbajitā, idāni me kiŋ gharâvāsena pabbajissāmī' ti nikkhamitvā[13] pabbajitvā[14] pana na cirass' eva arahattaŋ pāpuṇi.

Ath' ekadivasaŋ[15] dhammasabhāyaŋ kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ 'āvuso Dhammikaupāsako attanā[16] dhamme ṭhitattā[17] nikkhamitvā pabbajitvā[18] arahattaŋ[19] patvā[20] puttadārassâpi patiṭṭhā jāto'[21] ti.[22] Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte,[23] 'bhikkhave paṇḍitena nāma n' eva attahetu na parahetu[24] samiddhi icchitabbā,[25]

---

[1] B. sā.
[2] B[1]. padassa.
[3] B. taŋ.
[4] B. *om.*
[5] C. yāvâhaŋ *for* vā a° vā. C[a]. vā *only.*
[6] K. dhammaŋ.
[7] K. *a.* kumāro.
[8] K. °to. B. pabbaji, pabbajitvā ca pana.
[9] C[a]. °dutik°.
[10] B[1] mayā.
[11] B. °se.
[12] K. *om.*
[13] K. B. S. *a.* pabbaji.
[14] K. *a.* va. B. S. *a.* ca.
[15] K. *a.* bhikkhu.
[16] K. B[1]. attano. C. C[a]. °ni. B. B[1]. *a.* pi.
[17] K. B. B[1]. patiṭṭhitattā.
[18] C[a]. *om.*
[19] K. °tta°.
[20] K. B. °patto.
[21] B. jātā.
[22] K. *a.* atha.
[23] K. *a.* āmma.
[24] K. B. parassa he°.
[25] S. *a.* icchitvā ca pana, *om. infra.*

dhammiken' eva[1] pana dhammapaṭisaraṇena[2] bhavitabban' ti anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

84. 'Na attahetu na parassa hetu
na puttam icche[3] na dhanaŋ na raṭṭhaŋ,
na iccheyya[4] adhammena samiddhim attano
sa sīlavā[5] paññavā dhammiko siyā' ti.

Tattha na attahetū ti paṇḍito nāma attahetu vā[6] parahetu[7] vā pāpaŋ na karoti, na puttaŋ icche ti puttaŋ vā dhanaŋ vā raṭṭhaŋ vā pāpakammena na[8] iccheyya, etāni pi icchanto pāpakammaŋ na[9] karoti yevā ti attho. Samiddhiŋ attano ti yā attano samiddhi tam pi adhammena[10] na iccheyya, samiddhikāraṇâpi[11] pāpaŋ na karotī ti attho. Sa sīlavā ti yo[12] evarūpo puggalo so eva[13] sīlavā ca paññavā ca dhammiko ca[14] siyā nâñño[15] ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Dhammikattheravatthu.[16]

---

10. DHAMMASAVAṆAVATTHU.

Appakā te manussesū ti imaŋ dhammadesanaŋ[17] Satthā Jetavane viharanto dhammasavaṇaŋ ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaŋ kira[18] ekavīthivāsino[19] manussā samaggā

---

[1] K. *om.*
[2] B. °nissar°. K. dhammasar°.
[3] Cᵃ. puttamitte.
[4] K. icche.
[5] K. B. *a.* sa.
[6] B. *om. bis.*
[7] K. B. parassa he°.
[8] Cᵃ. *om.*
[9] K. C. Cᵃ. *om.*
[10] K. °mme.
[11] B. °ṇaŋ pi.
[12] F. *a.* ca. K. C. Cᵃ. *om.*
[13] K. yeva.
[14] K. Cᵃ. *om.*
[15] F. C. naŋ a°.
[16] K. *om.* B. B¹. *a.* navamaŋ
[17] K. °ssavanaŋ.
[18] B. kir'.
[19] F. ekaŋ vī°. B. °vīthiyā vā°.

hutvā gaṇabandhanena[1] dānaŋ datvā sabbarattikaŋ[2] dhammasavaṇaŋ kāresuŋ, sabbarattiŋ pana dhammaŋ[3] sotuŋ nâsakkhiŋsu, ekacce kāmaratinissitā hutvā puna geham eva gatā, ekacce dosanissitā hutvā[4] ekacce pana[5] thīnamiddhasamaṅgino[6] hutvā tatth' eva[7] nisīditvā pacalāyantā[8] sotuŋ nâsakkhiŋsu.[9] Punadivase bhikkhū taŋ pavattiŋ sutvā[10] dhammasabhāyaŋ kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte,[11] 'bhikkhave ime sattā nāma yebhuyyena bhavasannissitā[12] bhavesu eva[13] laggā viharanti, pāragāmino nāma[14] appakā' ti anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imā gāthā[15] abhāsi.

85. 'Appakā te manussesu ye janā pāragāmino
athâyaŋ itarā pajā tīram evânudhāvati.

86. 'Ye ca kho sammadakkhāte dhamme dhammânuvattino
te janā pāram essanti maccudheyyaŋ suduttaran' ti.

Tattha appakā ti thokā na bahū[16] pāragāmino ti nibbāṇapāragāmino[17] athâyaŋ itarā pajā ti yā panâyaŋ avasesā pajā[18] sakkāyatīram[19] eva anudhāvati[20] ayam eva

---

[1] K. B. °bandhena. C[a]. °dhanayena.
[2] B. °yaŋ. K. sabbadiva°. [3] B. °adesanaŋ.
[4] K. B. *a.* ekacce mānanissitā hutvā.
[5] K. *om.*
[6] B[1]. dhinna°. C[a]. °samaṅgi. [7] K. *om.*
[8] F. C[a]. palāyantā. K. capalāyantā.
[9] K. na sa°.
[10] *So* K. B. ñatvā. F. C. C[a]. S. *om.*
[11] B. *a.* na. [12] K. C. B. bhavani°.
[13] K. yesava. [14] K. *om.*
[15] B. °ŋ °ŋ. [16] B. *a.* ca.
[17] K. B. *om.* °pāra°. C. *a.* ti. [18] C. janā.
[19] K. B. sakkāyadiṭṭhi°. [20] K. ti.

bahutarā ti attho. Sammadakkhāte ti sammā akkhāte[1] sukathite dhamme ti desanādhamme dhammânuvattino ti taŋ dhammaŋ sutvā tadanucchavikaŋ paṭipadaŋ pūretvā maggaphalasacchikaraṇena dhammânuvattino pāram essantī ti te evarūpā janā nibbāṇapāraŋ gamissanti maccudheyyan ti Kilesamārasaŋkhātassa maccussa[2] nivāsanaṭṭhānabhūtaŋ tebhūmakavaṭṭaŋ[3] suduttaran ti ye janā dhammânuvattino te[4] etaŋ[5] suduttaraŋ[6] duratikkamaŋ maccudheyyaŋ[7] taritvā[8] atikkamitvā[9] nibbāṇapāraŋ gamissantī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Dhammasavaṇavatthu.[10]

---

11. PAÑCASATAĀGANTUKABHIKKHUVATTHU.

Kaṇhaŋ dhammaŋ vippahāyā ti imam dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto pañcasate āgantuke[11] bhikkhū[12] ārabbha kathesi.

Kosalaraṭṭhe kira pañcasatā bhikkhū vassaŋ vasitvā vutthavassā 'Satthāraŋ passissāmā' ti[13] Jetavanaŋ gantvā Satthāraŋ vanditvā ekamantaŋ nisīdiŋsu. Satthā tesaŋ cariyapaṭipakkhaŋ[14] nisāmetvā[15] dhammaŋ desento imā gāthā abhāsi:

87. 'Kaṇhaŋ dhammaŋ vippahāya sukkaŋ bhāvetha paṇḍito
okā anokaŋ[16] āgamma viveke yattha dūramaŋ,[17]

---

[1] K. *om.* sa° a°. [2] K. maccuno.
[3] B. °ika. [4] K. ete. [5] B. eva.
[6] B. suṭṭhu duttaraŋ. K. *a.* suṭṭhu.
[7] K. B. Māra°.
[8] F. C. Cª. kar° (*but* Cª. *corr.* tar°).
[9] C. Cª. *om.* [10] K. *om.* B. *a.* dasamaŋ.
[11] F. K. °ka°. [12] B. *om.*
[13] K. Cª. °mîti. [14] K. cariyā°. B¹. °padaŋ.
[15] B. niyām°. [16] K. okkā anokkaŋ.
[17] K. duramm°.

88. tatrâbhiratiŋ iccheyya hitvā kāme akiñcano
pariyodapeyya attānaŋ cittaklesehi[1] paṇḍito.

89. Yesaŋ sambodhiaṅgesu[2] sammā[3] cittaŋ subhāvitaŋ
ādānapaṭinissagge[4] anupādāya ye ratā
khīṇâsavā jutīmanto[5] te loke parinibbutā' ti.

Tattha kaṇhaŋ dhamman ti kāya-duccaritâdibhedaŋ akusaladhammaŋ jahitvā[6] sukkaŋ bhāvethā ti[7] paṇḍito bhikkhu abhinikkhamaṇato paṭṭhāya yāva arahattamaggā kāyasucaritâdibhedaŋ sukkaŋ[8] dhammaŋ bhāveyya,[9] kathaŋ? okā anokaŋ āgammā ti[10] okaŋ vuccati ālayo, anokaŋ vuccati[11] anālayo, ālayato nikkhamitvā anālayasaŋkhātaŋ nibbāṇaŋ paṭicca ārabbha taŋ patthayamāno bhāveyyā ti attho. Tatrâbhiratiŋ iccheyyā[12] ti yasmiŋ anālayasaŋkhāte viveke nibbāṇe imehi sattehi durabhiramaŋ tatra abhiratiŋ[13] iccheyya[14] kāme ti[15] vatthukāmakilesakāme[16] hitvā akiñcano hutvā viveke abhiratiŋ iccheyyā ti attho, cittaklesehī ti pañcahi[17] nīvaraṇehi attānaŋ[18] vodapeyya parisodheyyā[19] ti attho. Sambodhiaṅgesū ti sambojjhaṅgesu[20] sammā cittaŋ subhāvitan ti hetunā nayena[21] cittaŋ suṭṭhu bhāvitaŋ vaḍḍhitaŋ

---

[1] C. °kil°, *so infra*.
[2] K. B. B[1]. °iya°.
[3] K. samā.
[4] K. ādāyana°.
[5] K. jū°.
[6] K. vippahāya.
[7] K. *after* paṇḍito.
[8] K. B. sukka°.
[9] B. vibh°.
[10] F. C. C[a]. *om.*
[11] K. *om.* B. ti.
[12] K. viveke yattha duraman *for* ta° i°.
[13] F. C. C[a]. °ti. K. tatrâbh°.
[14] K. S. *a.* hitvā.
[15] C[a]. *a.* ca.
[16] C. C[a]. vatthukāme ki°.
[17] C. C[a]. pañca°.
[18] B. *a.* pariyodapeyya.
[19] F. pariyodapeyyā.
[20] F. bo°. C. C[a]. sambuddh°.
[21] K. hetupaccayena.

ādānapaṭinissagge ti ādānaŋ vuccati gahaṇaŋ[1] tassa paṭinissaggasaŋkhāte agahaṇe catūhi upâdānehi kiñci anupādiyitvā ye ratā ti attho, jutīmanto te ānubhāvavanto arahattamaggañāṇajutiyā[2] khandhâdibhede[3] dhamme jotetvā ṭhitā ti attho, te loke ti[4] imasmiŋ khandhâdiloke parinibbutā nāma arahattapattito[5] paṭṭhāya kilesavaṭṭassa[6] khepitattā sa-upādisesena,[7] carimacittanirodhena[8] khandhavaṭṭassa khepitattā anupādisesena[9] cā ti dvīhi pi[10] parinibbāṇehi[11] parinibbutā[12] nāma,[13] anupâdāno viya padīpo[14] apaṇṇattikabhāvaŋ gatā[15] ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Āgantukapañcasatabhikkhūnaŋ vatthu.[16]

Paṇḍitavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Chaṭṭho vaggo.[17]

---

[1] C. vūpagahanaŋ. C[a]. vuggaṇhaŋ (*both om.* vuccati). F. gaṇhaŋ. K. vaccati.
[2] F. °dutiyā.
[3] K. *om.* bhede.
[4] K. *a.* te.
[5] B. arahapp°.
[6] K. °vajjhassa.
[7] C[a]. °upadhi°.[a] F. savu°. S. sop°.
[8] C. carika°. K. C[a]. carimaka°.
[9] C. anupadhi°.
[10] B. *om.*
[11] F. C[a]. ni°.
[12] K. °tattā pi ti (*om. all to* paṇḍitav°).
[13] F. B. S. *om.*
[14] F. dīpo. B. *a.* upari.
[15] B. katā.
[16] B. Pañcasataāgantukabhikkhuvatthu, *and a.* ekādasamaŋ.
[17] B[1]. vaggo chaṭṭhamo.

VII. ARAHANTAVAGGA.

1. Jīvakapañhavatthu.

Gataddhino ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jīvakambavane viharanto Jīvakena puṭṭhapañhaŋ ārabbha kathesi.

Jīvakavatthu[1] Khandhake[2] vitthāritam[3] eva.

Ekasmiŋ pana samaye Devadatto Ajātasattunā saddhiŋ ekato hutvā[4] Gijjhakūṭaŋ abhiruhitvā paduṭṭhacitto 'Satthāraŋ vadhissāmī' ti silaŋ[5] pavijjhi.[6] Taŋ dve[7] pabbatakūṭāni[8] paṭicchiŋsu[9] tato bhijjitvā gatā papatikā Bhagavato pādaŋ abhihanitvā[10] lohitaŋ uppādesi, bhusā[11] vedanā pavattiŋsu, bhikkhū Satthāraŋ Maddakucchiŋ[12] nayiŋsu. Satthā tato pi Jīvakambavanaŋ gantukāmo 'tattha maŋ nethā' ti āha.[13] Bhikkhū Bhagavantaŋ ādāya Jīvakambavanaŋ agamaŋsu. Jīvako taŋ pavattiŋ sutvā[14] Satthu santikaŋ gantvā vaṇapaṭikammatthāya[15] tikhiṇaŋ[16]

---

[1] Cª. °ŋ.
[2] M. VIII. 1.
[3] B¹. °tabbam.
[4] Cullavagga, VII. 3. 9.
[5] K. se°.
[6] F. K. paṭiv°, B. upav°.
[7] F. tañce.
[8] Cu. °ṭā.
[9] Cu. B. sampa°. F. pari°. S. paṭiggahiŋsu. B¹. paṭivijjitvā.
[10] B¹. abhirahitvā. B. paharitvā.
[11] K. B. bhūsā.
[12] B. °ipabbataŋ (migadāya *in* Cu. IV. 4). *Cf.* F. J. IV. 430.
[13] K. *a.* atha.
[14] K. B. B¹. ñatvā.
[15] B¹. °kappa°.
[16] K. B. °ṇa° (K. °aṇa°).

bhesajjaŋ datvā vaṇaŋ bandhitvā Satthāraŋ etad avoca: 'bhante mayā antonagare ekassa manussassa bhesajjaŋ kataŋ,[1] tassa santikaŋ gantvā[2] āgamissāmi,[3] idaŋ bhesajjaŋ yāva mamâgamanā baddhaniyāmen'[4] eva tiṭṭhatū' ti.[5] So gantvā tassa purisassa kattabbakiccaŋ katvā dvārapidahanavelāya[6] āgacchanto[7] dvāraŋ na sampāpuṇi. Ath' assa etad ahosi: 'aho mayā bhāriyaŋ kammaŋ kataŋ, svâhaŋ aññatarassa purisassa viya Tathāgatassa pāde tikhiṇabhesajjaŋ datvā vaṇaŋ bandhiŋ,[8] ayaŋ tassa mocanavelā, tasmiŋ amuccamāne[9] sabbarattiŋ Bhagavato sarīre[10] pariḷāho uppajjissatī' ti. Tasmiŋ khaṇe Satthā Ānandattheraŋ āmantesi: 'Ānanda Jīvako sāyaŋ āgacchanto dvāraŋ na[11] sampāpuṇi "ayaŋ vaṇassa[12] mocanavelā" ti pana[13] cintesi,[14] mocehi nan' ti. Thero[15] mocesi, vaṇo rukkhato challi[16] viya apagato.[17] Jīvako antoaruṇe yeva Satthu santikaŋ vegena āgantvā[18] 'kin nu kho[19] bhante sarīre vo pariḷāho uppanno' ti pucchi. Satthā[20] 'Tathāgatassa kho Jīvaka bodhimaṇḍe[21] yeva sabbapariḷāho vūpasanto' ti anusandhiŋ ghaṭetva dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

90. 'Gataddhino visokassa vippamuttassa sabbadhi[22]
sabbaganthappahīnassa[23] pariḷāho na vijjatī' ti.

---

[1] F. °jjakaraṇaŋ. [2] B. *a.* puna.
[3] B. S. *a.* ti.
[4] F. K. B. bandha°. B. bandhana°.
[5] K. *a.* vatvā. [6] C[a]. °ŋ pi°.
[7] K. ga°.
[8] B. °itvā. B[1]. bandhaniyāmen' eva tiṭṭhata iti.
[9] K. B. S. C. C[a]. °ñc°. [10] F. °ra°.
[11] C. C[a]. a°. [12] C[a]. vanaŋ.
[13] K. puna. [14] C. C[a]. *a.* mā.
[15] S. F. *a.* pi. [16] F. chaddhī. K. chali.
[17] F. agato. [18] K. ga°.
[19] F. *om.* [20] C[a]. *a.* taŋ.
[21] B[1]. mandhale. [22] C[a]. °dhī.
[23] C. °ndha°.

Tattha gataddhino ti gatamaggassa, kantāraddhānavaṭṭaddhānā[1] ti dve[2] addhā nāma, tesu kantārapaṭipanno yāva icchitaṭṭhānaŋ na[3] pāpuṇāti[4] tāva addhiko eva, tasmiŋ[5] pana patte[6] gataddhī[7] nāma hoti; vaṭṭasannissitâpi[8] sattā yāva vaṭṭe vasanti tāva addhikā eva,[9] kasmā? vaṭṭassa akhepitattā, sotâpannâdayo pi addhikā eva,[10] vaṭṭaŋ pana khepetvā ṭhito khīṇâsavo gataddhī[11] nāma hoti, tassa gataddhino visokassā ti vaṭṭamūlakassa sokassa vigatattā visokassa[12] sabbadhī ti sabbesu khandhâdidhammesu[13] vippamuttassa, catunnaŋ pi ganthānaŋ pahīnattā sabbaganthappahīnassa pariḷāho na vijjatī ti[14] duvidho pariḷāho kāyiko[15] cetasiko ca,[16] tesu[17] khīṇâsavassa sītuṇhâdivasena uppajjanako[18] kāyikapariḷāho anibbuto va,[19] taŋ sandhāya Jīvako pucchati,[20] Satthā pana dhammarājatāya[21] desanāvidhikusalatāya[22] cetasikapariḷāhavasena desanaŋ vinivattento[23] 'āvuso Jīvaka paramatthena[24] hi[25] evarūpassa khīṇâsavassa pariḷāho na vijjatī' ti āha.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Jīvakavatthu.[26]

---

[1] K. °naŋ va°. F. °addhā vaddhaddhā. K. °vajjh° C. C[a]. °ddhā.
[2] K. *a.* pi. [3] F. *om.* [4] K. samp°.
[5] K. yeva ta°. B. yeva e°. C. C[a]. etasmiŋ *for* eva ta°.
[6] C[a]. °tto. [7] F. K. °ddhā. C. C[a]. °ddho.
[8] K. vajjhanissitā ti. B. *om.* pi.
[9] K. yeva. [10] K. C. yeva.
[11] C. C[a]. °ddho. [12] K. *a.* vippamuttassa.
[13] C. °isu dh°. C[a]. °īsu dh°. [14] B. *om.*
[15] K. *a.* ca. [16] K. B. *a.* ti. [17] C[a]. tesaŋ.
[18] C. uppanno ko. C[a]. uppanno te. B. uppannattā.
[19] F. K. *om.* K. aparinibbuto.
[20] F. K. S. pucchi. K. *a.* ti. [21] B. °rājā tāya.
[22] K. °vividhaŋ ku°. F. °kusalakāyika°.
[23] C. C[a]. vaddhento.
[24] F. paraman tena. [25] K. *om.*
[26] K. *om.* B. Jīvakapañhavatthu, *and a.* paṭhamaŋ.

2. Mahākassapattheravatthu.

Uyyuñjantī[1] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto Mahākassapattheraŋ ārabbha kathesi. Ekasmiŋ hi samaye Satthā Rājagahe vutthavasso 'addhamāsaccayena[2] cārikaŋ pakkamissatī'[3] ti bhikkhūnaŋ ārocāpesi. Vattaŋ kir' etaŋ buddhānaŋ bhikkhūhi saddhiŋ cārikaŋ caritukāmānaŋ[4] 'evaŋ bhikkhū attano pattapacanacīvararajanâdīni[5] katvā sukhaŋ āgamissantī'[6] ti,[7] idāni 'addhamāsaccayena cārikaŋ pakkamissāmī' ti bhikkhūnaŋ[8] ārocāpanaŋ.[9] Bhikkhusu pana attano pattapacanâdīni[10] karontesu Mahākassapatthero pi cīvarāni dhovi. Bhikkhū ujjhāyiŋsu: 'thero kasmā cīvarāni dhovati, imasmiŋ nagare anto ca bahi ca aṭṭhārasa manussakoṭiyo vasanti, tattha ye therassa[11] aññātakā[12] te upaṭṭhākā, ye na upaṭṭhākā te ñātakā, te[13] therassa catūhi[14] paccayehi sammānasakkāraŋ karonti, ettakaŋ[15] upakāraŋ pahāya esa kahaŋ gamissati, sace pi gaccheyya[16] Māpamādakandarato paraŋ na gacchissati. Satthā kira[17] yaŋ kandaraŋ patvā nivattetabbayuttake bhikkhū 'tumhe ito ca[18] nivattatha[19] mā pamajjitthā'[20] ti vadeti,[21] sā[22] 'Māpamādakandarā'[23] ti vuccati, taŋ sandhāy' etaŋ[24] vuttaŋ. Satthâpi cārikaŋ pak-

---

[1] B[1]. upayuñc°.
[2] B[1]. janapada°.
[3] K. B. °ssāmī.
[4] B. gantu°.
[5] C. K. *om.* °pacana°.
[6] K. B. ga°.
[7] B. *om.* K. *a.* Satthārā.
[8] B. *a.* etaŋ.
[9] C. C[a]. °pesi naŋ. B[1]. *a.* Buddhānaŋ vattaŋ kira.
[10] K. °cīvararajanâdīni.
[11] K. °ss'.
[12] B. B[1]. S. na ñā°.
[13] K. C. B. *om.*
[14] K. *rep.*
[15] K. *a.* upaṭṭhākaŋ.
[16] K. *a.* so.
[17] C. C[a]. pana.
[18] B. S. *om.*
[19] S. K. °etha.
[20] K. C[a]. °athā.
[21] P. °ati. B[1]. °ati kira.
[22] S. tasmā. C[a]. tasmā *for* sā mā.
[23] S. °an. K. °ro.
[24] K. °ya evaŋ.

kamanto[1] cintesi: 'imasmiŋ nagare anto ca bahi ca aṭṭhārasa koṭiyo[2] vasanti, manussānaŋ maṅgalâmaṅgalaṭṭhānesu bhikkhūhi gantabbaŋ hoti, na sakkā vihāraŋ tucchaŋ kātuŋ, kiŋ nu kho nivattessāmī'[3] ti. Ath' assa etad ahosi: 'Kassapassa h'ete[4] manussā ñātakā ca[5] upaṭṭhākā ca,[5] Kassapaŋ nivattetuŋ vaṭṭatī' ti. So[6] theraŋ āha: 'Kassapa na sakkā vihāraŋ tucchaŋ kātuŋ, manussānaŋ maṅgalâmaṅgalaṭṭhānesu bhikkhūhi attho hoti, tuvaŋ[7] attano parisāya saddhiŋ nivattassū'[8] ti. 'Sādhu bhante' ti thero[9] parisaŋ ādāya nivatti.[10] Bhikkhū ujjhāyiŋsu: 'diṭṭhaŋ vo āvuso nanu idān' eva amhehi vuttaŋ "Mahākassapo kasmā[11] cīvarāni dhovati, na eso[12] Satthārā saddhiŋ gamissatī" ti yaŋ amhehi vuttaŋ tad eva jātan' ti. Satthā bhikkhūnaŋ kathaŋ sutvā nivattitvā[13] ṭhito āha: 'bhikkhave kin nām' etaŋ[14] kathethā' ti. 'Mahākassapattheraŋ ārabbha kathema bhante' ti attanā kathitaniyāmena[15] sabbaŋ ārocesuŋ. Taŋ sutvā Satthā 'na hi[16] bhikkhave tumhe Kassapaŋ[17] "kulesu c'eva[18] paccayesu ca laggo" ti vadetha, so "mama vacanaŋ karissāmī"[19] ti nivatto, eso hi pubbe pi[20] patthanaŋ karonto yeva catūsu paccayesu alaggo candopamo[21] hutvā "kulāni upasaŋkamituŋ samattho bhaveyyan" ti patthanam akāsi, natth'

---

[1] K. pakkanto.
[2] K. manussako°. B. B[1]. *a*. manussā.
[3] K. nivattāp°.
[4] C. C[a]. dve te. B. c'ete. B[1]. ete ma° ka° ss' eva. K. eva.
[5] K. vā.
[6] K. Satthā.
[7] C[a]. B. B[1]. S. tvaŋ. K. *om*.
[8] K. °esī.
[9] C. C[a]. *a*. pi.
[10] K. °ttati.
[11] K. *om*.
[12] C. C[a]. so. K. n'eso.
[13] B. °etvā.
[14] K. nāma taŋ.
[15] K. B. °n' eva.
[16] K. B. *om*. na hi. S. *om*. hi.
[17] S. tassa.
[18] B. ca.
[19] K. °atī.
[20] B. *om*.
[21] B. S. candûp°. MSS. *and edd. vary between* ū *and* o.

etassa[1] kule[2] vā paccaye[3] vā saŋgo,[4] ahaŋ candopamapaṭipadañ c'eva ariyavaŋsapaṭipadañ ca kathento[5] Kassapaŋ[6] ādiŋ katvā kathesin'[7] ti.[8] Bhikkhū Satthāraŋ pucchiŋsu: 'bhante kadā pana therena patthanā ṭhapitā'[9] ti.[10] 'Sotukām' attha bhikkhave' ti. 'Āma bhante' ti. Satthā tesaŋ 'bhikkhave ito satasahassakappamatthake[11] Padumuttaro nāma buddho loke udapādī' ti vatvā Padumuttarabuddhakāle[12] tena[13] ṭhapitaŋ[14] patthanaŋ ādiŋ katvā sabbaŋ therassa pubbacaritaŋ[15] kathesi, taŋ Therapāliyaŋ[16] vitthāritam eva. Satthâpi[17] pana imaŋ therassa pubbacariyaŋ vitthāretvā 'iti kho bhikkhave ahaŋ candopamapaṭipadañ c'eva ariyavaŋsapaṭipadañ ca mama puttaŋ Kassapaŋ ādiŋ katvā kathesiŋ,[18] mama puttassa[19] paccayesu vā kulesu vā vihāresu vā pariveṇesu[20] vā laggaŋ[21] nāma natthi,[22] pallale otaritvā tatth' eva caritvā[23] gacchanto[24] rājahaŋso viya katthaci alaggo yeva mama putto' ti anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

91. 'Uyyuñjanti satīmanto na nikete ramanti te,
hansā va pallalaŋ hitvā okam okaŋ jahanti te' ti.

---

[1] K. eva tassa. [2] K. B[1]. kulesu.
[3] K. °esu.
[4] B[1]. saŋsaggo. B. laggo. K. laggatā.
[5] B. B[1]. *a.* mama puttaŋ. [6] B[1]. Mahā°.
[7] B[1]. kathemī. [8] K. *a.* āha.
[9] B[1]. patthamaŋ paṭṭhito.
[10] B[1]. *a.* sabbaŋ paṭṭhanaŋ kathetha.
[11] B. kappasa°. [12] K. B. °ttarapādamūle.
[13] K. ten' eva. [14] B. S. °ta°.
[15] B[1]. °yaŋ. [16] B. C[a]. S. theraŋ pā°.
[17] B. S. *om.* pi. [18] B[1]. kathemi. B. °esi.
[19] B. *a.* Kassapassa. [20] K. pariloṇesu.
[21] B. laggo. [22] C[a]. *a.* ti.
[23] C[a]. tattha taritvā. B. S. *om.* eva. K. gocaraŋ *for* eva.
[24] K. ganto.

Tattha uyyuñjanti satīmanto ti sativepullappattā[1] khīṇâsavā attanā[2] paṭividdhaguṇesu jhānavipassanâdisu āvajjanasamāpajjanavuṭṭhānâdhiṭṭhānapaccavekkhaṇehi[3] yuñjanti[4] ghaṭayanti[5] na nikete ramanti,[6] tesaŋ ālaye rati nāma natthi, haŋsā vā ti desanāsīsam etaŋ, ayaŋ pan' ettha attho: yathā gocarasampannapallale[7] sakuṇā attano gocaraŋ gahetvā gamanakāle 'mama udakaŋ mama padumaŋ mama uppalaŋ[8] mama kaṇṇikā'[9] ti tasmiŋ ṭhāne kismici[10] ālayaŋ akatvā[11] anapekkhā va taŋ padesaŋ[12] pahāya uppatitvā ākāse kīḷamānā gacchanti, evam eva khīṇâsavā yattha katthaci viharantâpi kulâdisu alaggā va[13] viharitvā gamanasamaye pi taŋ ṭhānaŋ pahāya gacchantā 'mama vihāro mama pariveṇaŋ mama upaṭṭhākā'[14] ti anālayā anapekkhā va gacchanti, okam okan ti ālayaŋ[15] sabbâlaye pariccajantī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Mahākassapattherassa vatthu.[16]

---

3. BELAṬṬHISĪSATTHERAVATTHU.

Yesaŋ sannicayo natthī ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto āyasmantaŋ Belaṭṭhisīsaŋ[17] ārabbha kathesi.

---

[1] Cᵃ. °veph°. F. °ppavesattā, *corr.* °ppasattā.
[2] C. Cᵃ. K. °no. F. *rep.*
[3] F. °samāvajjana°. B. °âdīhi. F. C. Cᵃ. S. °āhi. *Cf.* Cy. *on vs.* 181 (F., p. 343). K. *a.* pañcavīsahi.
[4] K. B. uyy°. [5] K. B. °enti. [6] B. *a.* te ti.
[7] C. Cᵃ. °nno pa. K. B. S. °nne pa°.
[8] Cᵃ. upph°. [9] F. K. tiṇan.
[10] Cᵃ. kismīci. K. B. kiñci. [11] Cᵃ. ka°.
[12] B. ṭhānaŋ. [13] K. B. eva.
[14] B. mamûp°. [15] B. ālayâlayaŋ.
[16] K. Kassapava°. B. Mahākassapattherava°, *and a.* dutīyaŋ.
[17] K. lenasīsaŋ. *Cf.* Pācittiya 38, *has* Belaṭṭha°.

So kirâyasmā antogāme ekaŋ vīthiŋ piṇḍāya caritvā bhattakiccaŋ katvā puna aparaŋ vīthiŋ caritvā sukkhakūraŋ[1] ādāya vihāraŋ haritvā[2] paṭisāmetvā 'nibaddhaŋ piṇḍapātapariyesanaŋ nāma dukkhan' ti katipâhaŋ jhānasukhena vītināmetvā āhāren'[3] atthe sati taŋ paribhuñjati. Bhikkhū ñatvā[4] ujjhāyitvā[5] tam atthaŋ[6] Bhagavato ārocesuŋ. Satthā etasmiŋ nidāne āyatiŋ sannidhikāraŋ[7] parivajjanatthāya[8] bhikkhūnaŋ sikkhāpadaŋ paññāpetvâpi[9] therena[10] pana appaññatte sikkhāpade[11] appicchataŋ nissāya katattā tassa dosâbhāvaŋ[12] pakāsento[13] anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

92. 'Yesaŋ sanniccayo natthi ye pariññātabhojanā[14]
suññato animitto ca vimokkho yassa gocaro
ākāse va sakuntānaŋ[15] gati tesaŋ durannayā' ti.

Tattha sanniccayo ti dve sanniccayā kammasanniccayo ca[16] paccayasanniccayo ca tesu kusalâkusalakammaŋ[17] kammasanniccayo nāma, cattāro paccayā paccayasanniccayo nāma, tattha vihāre vasantassa bhikkhuno ekaŋ guḷapiṇḍaŋ catubhāgamattaŋ[18] sappiŋ ekañ[19] ca taṇḍulanāliŋ ṭhapentassa paccayasanniccayo natthi, tato uttariŋ[20] hoti, yesaŋ ayaŋ duvidho pi sanniccayo natthi,[21] pariñ-

---

[1] C. C^a. S. °aŋ kū°. B. sukkhâhāraŋ. Buddh.: asūpabyañjanaŋ odanaŋ.
[2] K. netvā.
[3] K. °na.
[4] B[1]. sutvā.
[5] C. upa°.
[6] K. tattha *for* tam a°.
[7] B. °kāra°. K. °kārakaŋ.
[8] K. °ss' atthāya.
[9] B. B[1]. °pesi,
[10] B. B[1]. thero.
[11] B[1]. °dāni.
[12] K. nidosa°. C. C^a. dosabh° (*cf.* Pāc. vigarahi Buddho Bhagavā).
[13] B[1]. °etvā.
[14] C^a. pariññā ca bh°.
[15] B. °ṇānaŋ.
[16] F. *om.*
[17] C. C^a. kusalâkusalaŋ.
[18] K. *a.* pi. B. *a.* vā.
[19] F. sappitañ.
[20] B. uttari.
[21] B. *a.* ye.

ñātabhojanā ti tīhi pariññāhi[1] pariññātabhojanā: yāguādīnaŋ[2] hi yāgubhāvâdijānanaŋ ñātapariññā,[3] āhāre[4] paṭikkūlasaññāvasena[5] pana bhojanassa parijānanaŋ tīraṇapariññā,[6] kabaliṅkārâhare[7] chandarāgaapakaḍḍhanañāṇaŋ[8] pahānapariññā,[9] imāhi[10] tīhi pariññāhi ye pariññātabhojanā, **suññato animitto cā** ti ettha appaṇihitavimokkho[11] pi gahito yeva tīṇi pi c'etāni[12] nibbāṇass' eva nāmāni[13] nibbāṇaŋ hi rāgadosamohānaŋ abhāvena suññato[14] tehi ca[15] vimuttan ti suññato[16] vimokkho, tathā[17] rāgâdinimittâbhāvena[18] animittaŋ tehi ca vimuttan ti animitto vimokkho, rāgâdipaṇidhīnaŋ pana abhāvena appaṇihitaŋ tehi ca vimuttan ti appaṇihito vimokkho[19] ti vuccati, phalasamāpattivasena taŋ ārammaṇaŋ katvā viharantānaŋ ayaŋ tividho pi hi[20] vimokkho yesaŋ gocaro, **gati tesaŋ durannayā** ti yathā nāma ākāsena gatānaŋ sakuṇānaŋ[21] padanikkhepassa adassanena gati durannayā na sakkā jānituŋ evam evaŋ[22] yesaŋ duvidho sannicayo natthi imāhi ca tīhi pariññāhi pariññātabhojanā[23] yesaŋ

---

[1] K. *a*. ñātapariññātīrana°. [2] K. B. *a* yaŋ kiñci.
[3] F. *corr*. ñāna. K. °bhāvaŋ jā°. K. *a*. nāma.
[4] B. °ra°. [5] B. paṭikula°. K. °saññu°.
[6] Cᵃ. tīreṇa pa°. K. *a*. nāma.
[7] B. kattabbaka°. K. kavaliṅg°. B. °ḷi.
[8] K. °rāgassa a°. [9] K. *a*. nāma.
[10] K. imehi.
[11] *Variations between* °kh° *and* °kkh°.
[12] F. C. Cᵃ. cetanā°. K. cetanāni.
[13] Cᵃ. nāmā. [14] F. *corr*. °taŋ. K. suññaŋ.
[15] K. C. Cᵃ. *om*. [16] F. suŋñāta°.
[17] F. K. tattha. [18] K. B. °ānaŋ a°.
[19] C. °itavi°. [20] C. Cᵃ. K. B. *om*.
[21] K. *a*. imasmi pāde pāde hi akkamitvā gatā idaŋ ṭhānaŋ sīsena idaŋ pakkhehi paharitvā gatā ti sesa°.
[22] B. eva.
[23] K. *a*. khīṇâsavā peñcāsu (*sic*) koṭṭhāsesu iminā nāma gatā ti.

ca ayaŋ[1] vuttappakāro vimokkho gocaro tesaŋ tayo bhavā catasso[2] yoniyo pañca gatiyo satta viññāṇaṭṭhitiyo nava sattâvāsā ti imesu[3] koṭṭhāsesu iminā nāma gatā[4] ti[5] gamanassa apaññāyanato gati[6] durannayā na sakkā paññāpetun ti.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Belaṭṭhisīsattherassa vatthu.[7]

---

4. Anuruddhattheravatthu.

Yassâsavā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto Anuruddhattheraŋ ārabbha kathesi.

Ekasmiŋ hi[8] divase thero jiṇṇacīvaro saŋkārakūṭâdisu cīvaraŋ pariyesati.[9] Tassa ito tatiye attabhāve purāṇadutiyikā Tāvatiŋsabhavane nibbattitvā Jālinī[10] nāma devadhītā[11] ahosi, sā theraŋ colakāni[12] pariyesamānaŋ disvā[13] terasahatthâyatāni[14] catuhatthavitthatāni[15] tīṇi dibbadussāni gahetvā 'sacâhaŋ[16] imāni[17] iminā nīhārena dassāmi thero[18] na[19] gaṇhissatī' ti cintetvā dussacolakāni[20] pariyesamānassa purato ekasmiŋ saŋkārakūṭe yathā nesaŋ dasāmattam[21] eva paññāyati tathā ṭhapesi. Thero[22] tena

---

[1] K. c' ayaŋ. [2] K. katavācaṇḍo *for* bha° ca°
[3] B. *a*. pañcasu. [4] B. gatī.
[5] K. *a*. imesu. [6] B. *a*. tesaŋ.
[7] K. Veladdhasīsava°. B. °ravatthu, *and a*. tatīyaŋ.
[8] Cª. *om*.
[9] K. *a*. there paŋsukulacīvaraŋ pariyesite.
[10] K. Elani. C. Cª. Jālī. [11] B. devatā.
[12] K. *a*. sukulacīvaraŋ. C. Cª. coḷ°.
[13] B. B¹. *a*. therassa atthāya. [14] K. °āyāmāni.
[15] K. B. B¹. °vitthārāni. [16] S. svāhaŋ.
[17] B. *om*. [18] B. *a*. pi.
[19] K. nü. [20] K. B. tassa co°.
[21] Cª. dassā°. B. dasanta°. [22] K. *a*. pi.

maggena colakapariyesanaŋ caranto[1] tesaŋ[2] dasantaŋ disvā tatth' eva gahetvā ākaḍḍhamāno vuttappamāṇāni[3] dibbadussāni[4] disvā 'ukkaṭṭhapaŋsukūlaŋ vata idan' ti[5] ādāya pakkāmi. Ath' assa cīvarakāradivase[6] Satthā pañcasatabhikkhuparivāro[7] vihāraŋ gantvā nisīdi, asītimahātherâpi tatth' eva[8] nisīdiŋsu. Cīvaraŋ sibbetuŋ Mahākassapatthero mūle nisīdi, Sāriputtatthero majjhe,[9] Ānandatthero agge. Bhikkhusaŋgho suttaŋ vaṭṭesi,[10] Satthā sūcipāsake[11] āvuṇi,[12] Mahāmoggallānatthero[13] yena yen' attho taŋ taŋ[14] upanento vicari.[15] Devadhītā antogāmaŋ pavisitvā[16] 'ayyassa me Anuruddhattherassa cīvaraŋ karonti,[17] Satthā asītimahāsāvakaparivuto pañcahi[18] bhikkhusatehi saddhiŋ vihāre[19] nisīdi,[20] yāguādīni ādāya vihāraŋ gacchathā' ti bhikkhaŋ samādapesi. Mahāmoggallānatthero pi[21] antarābhatte mahājambupesiŋ āhari, pañcasatā bhikkhū khādituŋ[22] nâsakkhiŋsu. Sakko cīvarakaraṇaṭṭhāne[23] paribhaṇḍam akāsi, bhūmi alattakarasarañjitā[24] viya ahosi, bhikkhūhi paribhuttâvasesānaŋ yāgukhajjakabhattānaŋ[25] mahārāsi ahosi. Bhikkhū ujjhāyiŋsu: 'ettakānaŋ bhik-

---

[1] K. *a.* saṅkārakūṭe.
[2] B. nesaŋ.
[3] B[1]. ratta°.
[4] K. °dusā.
[5] K. *a.* vatvā.
[6] B[1]. cīvaragahaṇa°. B. °karaṇa°.
[7] B[1]. °parivutto.
[8] C. B[1]. tath' eva. S. titth' eva. B. *om.*
[9] K. *a.* nisīdi, *so after* agge.
[10] C. C[a]. °ḍḍh°. B[1]. °ḍḍ°. K. *a.* taŋ.
[11] Skt. sūcīpāśa, 'eye of a needle.'
[12] C. āvunī. B[1]. āvini. B. āvuṇeti.
[13] C. *a.* pi.
[14] B[1]. *a.* vatthu.
[15] B. B[1]. °ati. K. majjhe nisīdanto vicari.
[16] K. *a.* bhonto.
[17] K. B. B[1]. °nto.
[18] C. pañca.
[19] K. *om.*
[20] B[1]. °ati.
[21] B. *a.* hi.
[22] K. *a.* parikkhaṇaŋ.
[23] B. *a.* bhūmiŋ.
[24] K. allaraṭṭaka°.
[25] K. *om.*

khūnaŋ kiŋ[1] evaŋ bahukehi yāguādīhi,[2] nanu nāma pamāṇaŋ sallakkhetvā 'ettakaŋ nāma āharathā' ti ñātakā ca upaṭṭhākā ca vattabbā siyuŋ,[3] Anuruddhatthero attano ñātiupaṭṭhākānaŋ[4] bahubhāvaŋ ñāpetukāmo maññe' ti. Atha ne Satthā 'kim bhikkhave kathethā' ti pucchitvā, 'bhante idaŋ nāmā' ti vutte, 'kiŋ pana tumhe bhikkhave "idaŋ[5] Anuruddhena[6] āharāpitan" ti maññathā' ti. 'Āma bhante' ti. 'Na bhikkhave mama putto Anuruddho evarūpaŋ vadeti;[7] na hi[8] khīṇâsavā paccayapaṭisamyuttaŋ kathaŋ[9] kathenti, ayaŋ pana piṇḍapāto devatânubhāvena[10] nibbatto' ti anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

93. 'Yassâsavā parikkhīṇā āhāre ca anissito
suññato animitto ca vimokkho yassa gocaro
ākāse va sakuntānaŋ[11] padan tassa durannayan' ti.

Tattha yassâsavā[12] ti yassa cattāro āsavā parikkhīṇā āhāre ca anissito ti āhārasmiñ ca taṇhādiṭṭhinissayehi anissito padan tassa durannayan ti yathā ākāse gacchantānaŋ sakuṇānaŋ imasmiŋ ṭhāne pādehi akkamitvā gatā idaŋ[13] ṭhānaŋ urena[14] paharitvā gatā idaŋ sīsena idaŋ pakkhehī ti na sakkā ñātuŋ, evam evaŋ evarūpassa bhikkhussa[15] nirayapadena vā gato tiracchānayonipadena vā ti-ādinā nayena padaŋ paññāpetuŋ[16] nāma na sakkā ti. Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Anuruddhattherassa vatthu.[17]

---

[1] B. *om.* [2] C. Cª. °ni. [3] Cª. siyaŋ. K. siyyu.
[4] K. upaṭṭhānaŋ. [5] K. *a.* āraŋ.
[6] B. °attherena, *and a.* ñātiupaṭṭhakānaŋ bahū.
[7] B¹. vadati. K. pavadeti.
[8] C. Cª. *om.* [9] C. Cª. *a.* na.
[10] S. devânu°. B¹. devadhīnatânu°.
[11] K. B. °nānaŋ (B. °ṇ°). [12] C. Cª. K. yassā.
[13] Cª. imaŋ. [14] C. Cª. udarena.
[15] K. B. °uno. [16] C. ñāp°.
[17] B. °ravatthu, *and a.* catutthaŋ.

5. Mahākaccāyanattheravatthu.

Yass' indriyānī[1] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Pubbârāme viharanto Mahākaccāyanattheraŋ ārabbha kathesi.

Ekasmiŋ hi[2] samaye Bhagavā mahāpavāraṇāya[3] Migāramātu pāsādassa heṭṭhā mahāsāvakaparivuto[4] nisīdi. Tasmiŋ samaye Mahākaccāyanatthero Avantīsu[5] viharati. So panâyasmā dūrato[6] pi āgantvā dhammasavaṇaŋ pagganhāti yeva, tasmā mahātherā nisīdantā Mahākaccāyanattherassa[7] āsanaŋ ṭhapetvā nisīdiŋsu.[8] Sakko devarājā dvīhi devalokehi devaparisāya[9] saddhiŋ āgantvā dibbagandhamālâdīhi[10] Satthāraŋ pūjetvā[11] ṭhito Mahākaccāyanattheraŋ adisvā[12] 'kin nu[13] kho mama ayyo na dissati,[14] sādhu kho pana[15] sace[16] āgaccheyyā' ti. Thero[17] taŋ khaṇaŋ yeva āgantvā attano āsane nisinnam[18] eva attānaŋ dassesi.[19] Sakko theraŋ disvā[20] gopphakesu[21] daḷhaŋ gahetvā 'sādhu[22] vata me ayyo āgato, ahaŋ[23] ayyassa āgamanam eva paccāsiŋsāmī' ti vatvā[24] ubhohi hatthehi pāde sambāhitvā[25] gandhamālâdīhi pūjetvā vanditvā ekamantaŋ aṭṭhāsi. Bhikkhū ujjhāyiŋsu: 'Sakko

---

[1] K. *a.* samathaŋ gatānī.
[2] Cª. *om.*
[3] C. Cª. pa°.
[4] K. Mahākassava°.
[5] K. *a.* janapadesu.
[6] C. Cª. dūram.
[7] C. °kaccāna°.
[8] K. *a.* tathā.
[9] B. *om.*
[10] B. °ni.
[11] B. °itvā.
[12] C. Cª. disvā.
[13] C. nanu.
[14] K. dassati.
[15] B. pan' assa.
[16] K. *om.*
[17] B. *a.* pi.
[18] B. attanā ni°.
[19] K. *a.* atha.
[20] B. *a.* vanditvā. K. *a.* vena.
[21] C. B¹. gopp°.
[22] C. Cª. S. *om.*
[23] C. Cª. S. B. āg° vata me ayyo; C. Cª. *om.* ahaŋ.
[24] K. *a.* therassa.
[25] C. Cª. B. S. *om.* u° ha° pā° sa°.

mukhaŋ oloketvā[1] sakkāraŋ karoti, avasesamahāsāvakānaŋ evarūpaŋ sakkāraŋ akaritvā[2] Mahakaccāyanaŋ[3] disvā vegena[4] gopphakesu gahetvā "sādhu vata me ayyo āgato[5] ahaŋ ayyassa āgamanam[6] eva paccāsiŋsāmī" ti vatvā ubhohi hatthehi pāde sambāhitvā pūjetvā vanditvā ekamantaŋ ṭhito' ti. Satthā tesaŋ kathaŋ sutvā 'bhikkhave[7] mama puttena Mahākaccāyanena[8] sadisā[9] indriyesu guttadvārā bhikkhū devānam pi manussānam pi[10] piyā evā'[11] ti anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

94. 'Yass' indriyāni samathaŋ gatāni,[12]
assā yathā sārathinā sudantā,
pahīnamānassa anāsavassa
devâpi tassa pihayanti[13] tādino' ti.

Tass' attho: yassa bhikkhuno chekena sārathinā[14] sudantā assā viya[15] indriyāni samathaŋ[16] dantabhāvaŋ nibbisevanabhāvaŋ gatāni tassa navavidhamānaŋ[17] pahāya ṭhitattā pahīnamānassa catunnaŋ āsavānaŋ abhāvena anāsavassa, tādino ti taŋsaṇṭhitassa[18] tathārūpassa devâpi pihayanti manussâpi dassanañ[19] ca āgamnañ ca patthenti yevā ti.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Mahākaccāyanattherassa vatthu.[20]

---

1 B¹. °ento.
2 C. Cª. akatvā. K. na kar°.
3 C. Cª. °kaccānaŋ.
4 K. *a.* pan' assa.
5 B. *a.* ti.
6 K. °ssâg°.
7 B¹. bhante.
8 C. Cª. °kaccāṇena (Cª. °n°).
9 C. sadiso—*all singulars.*
10 B. *om.* ma° pi.
11 B. yevā.
12 B. °ṅga°.
13 Cª. tassâpi ha°. S. tass' api ha°.
14 K. sāthinā.
15 B. *a.* cha.
16 Cª. °tha°.
17 K. B. °dhaŋ mā°.
18 K. B. tādibhāvasaṇṭhitassa.
19 B. piyada°.
20 C. S. °kaccāna°. K. Kaccāyanattheravatthu. S. B. °rava°, *and a.* pañcamaŋ.

6. SĀRIPUTTATTHERAVATTHU.*

Paṭhavīsamo no[1] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Sāriputtattheraŋ ārabbha kathesi.

Ekasmiŋ hi samaye āyasmā Sāriputto vutthavasso cārikaŋ pakkamitukāmo[2] Bhagavantaŋ āpucchitvā vanditvā attano parivārena saddhiŋ nikkhami, aññe pi[3] bahū bhikkhū theraŋ āpucchiŋsu,[4] thero nāmagottavasena paññāyamāne bhikkhū nāmagottavasena kathetvā nivatteti.[5] Aññataro nāmagottavasena apākaṭo bhikkhu[6] 'aho vata mam pi nāmagottavasena paggaṇhanto kathetvā nivatteyyā'[7] ti.[8] Thero mahābhikkhusaŋghassa antare taŋ na sallakkhesi. So 'aññe[9] viya bhikkhū[10] maŋ na[11] paggaṇhātī' ti[12] there āghātaŋ bandhi. Therassa pi saṃghāṭikaṇṇo tassa bhikkhuno sarīraŋ[13] phusi, tenâpi āghātaŋ bandhi yeva. So 'idāni[14] thero vihārûpacāraŋ atikkanto bhavissatī' ti ñatvā Satthāraŋ upasaŋkamitvā 'āyasmā maŋ[15] bhante Sāriputto 'tumhākaŋ aggasāvako 'mhī' ti kaṇṇasaṅkhaliŋ[16] bhindanto viya paharitvā akkhamā petvā cārikaŋ pakkanto' ti āha.[17] Satthā theraŋ pakkosāpesi. Tasmiŋ khaṇe Mahāmoggallānatthero ca Ānandatthero ca cintesuŋ: 'amhākaŋ[18] jeṭṭhabhātarā imassa bhikkhuno apahaṭabhāvaŋ[19] Satthā no[20] jānāti, sīhanādaŋ

---

* *Cf.* Aṅguttara IV. 374 (Sīhanādavagga).

[1] S. °samāno. B. *om.* no. K. *a.* virajatī.
[2] K. caritu°.
[3] B. *om.*
[4] B. B[1]. anugacchiŋsu.
[5] K. B[1]. °ttesi. B. °ttāpesi.
[6] S. *a.* cintesi.
[7] B. °ttāp°.
[8] K. *a.* cintesi.
[9] C. C[a]. añño.
[10] K. bhi° viya.
[11] C[a]. na maŋ.
[12] K. *a.* cintetvā.
[13] K. °saŋ.
[14] B. dāni.
[15] K. *om.*
[16] B[1]. gaṇhasakkhali. B. °sakkhalaŋ.
[17] K. *a.* atha.
[18] B. *a.* aggasāvaka°.
[19] B. āghāta°.
[20] K. B. B[1]. S. *a.* na.

pana[1] nadāpetukāmo bhavissatī' ti,[2] 'parisaŋ sannipātessāmā' ti te kuñcikahatthā[3] pariveṇadvarâdīni vivaritvā 'abhikkhamathâyasmanto[4] abhikkhamathâyasmanto idān' āyasmā Sāriputto Bhagavato sammukhā sīhanādaŋ nadissatī' ti mahābhikkhusaŋghaŋ sannipātesuŋ. Thero pi āgantvā Satthāraŋ vanditvā nisīdi. Atha naŋ Satthā tam atthaŋ pucchi, thero 'nâyaŋ bhikkhu mayā pahaṭo' ti avatvā va[5] attano guṇakathaŋ kathento 'yassa nūna bhante kāye kāyagatā[6] sati anupaṭṭhitā assa, so[7] idha aññataraŋ sabrahmacāriŋ[8] āsajja appaṭinissajja cārikaŋ pakkameyyā' ti vatvā 'seyyathâpi bhante paṭhaviyaŋ sucim[9] pi nikkhipanti[10] asucim pi[11] nikkhipantī' ti ādinā nayena attano paṭhavīsamacittatañ ca[12] āpotejovāyorajoharaṇacaṇḍālakumārakausabhacchinnavisāṇasamacittatañ ca ahikuṇapâdīhi[13] viya attano kāyena[14] aṭṭiyanañ[15] ca medakathālikā[16] viya attano kāyassa[17] pariharaṇañ ca pakāsesi. Imāhi ca pana navahi upamāhi there attano guṇakathāŋ[18] kathente navasu pi vāresu udakapariyantaŋ katvā mahāpaṭhavī[19] kampi, rajoharaṇacaṇḍālakumārakamedakathālikopamānaŋ[20] pana āharaṇakāle puthujjanā bhikkhū assūni sandhāretuŋ nâsakkhiŋsu, khīṇâsavānaŋ dhammasaŋvego udapādi. There attano guṇaŋ kathente kathente[21] yeva

---

[1] K. *a.* naŋ. [2] K. *om.*
[3] B[1]. tuṭṭha°. K. kañcika°.
[4] K. B. abhini°. B. *om. one.*
[5] B. *om.* [6] B[1]. °katā. B. *a.* ti.
[7] B. *om.* [8] B. bra°.
[9] K. suciŋca. B. suci. [10] B. °enti, *bis.*
[11] C[a]. *om.* ni° a° pi. [12] K. *a.* pakāsesi.
[13] C[a]. B. °di. [14] C. C[a]. kāye.
[15] B[1]. aṭṭīyamānañ. [16] B[1]. pādaŋ aṭṭhalikāya.
[17] B. kāya°. [18] B. C[a]. guṇe. S. guṇaŋ.
[19] C. C[a]. pa°.
[20] C. C[a]. S. °kathālak°.
[21] *MSS. and edd.* thero . . . kathento. S. °re °nte. B. *om. one.*

abbhācikkhaṇakabhikkhuno[1] sakalasarīre ḍāho[2] uppajji,[3] so tāvad eva Bhagavato pādesu nipatitvā[4] attano abhūtabbhakkhānadosaŋ[5] pakāsetvā[6] accayaŋ desesi.[7] Satthā theraŋ[8] āmantetvā 'Sāriputta khama[9] imassa moghapurisassa[10] yāv' assa sattadhā muddhā na phalatī'[11] ti āha. Thero ukkuṭikaŋ[12] nisīditvā añjaliŋ paggayha 'khamām' ahaŋ bhante tassa āyasmato, khamatu ca[13] me so āyasmā sace mayhaŋ doso atthī' ti āha. Bhikkhū kathayiŋsu: 'passathâvuso therassa anomaguṇataŋ,[14] evarūpassa[15] musāvādena abbhācikkhaṇakassa[16] bhikkhuno[17] upari appamattakam[18] pi kopaŋ vā dosaŋ vā akatvā sayam eva ukkuṭikaŋ[19] nisīditvā añjaliŋ paggayha khamāpetī' ti. Satthā taŋ kathaŋ sutvā 'bhikkhave kiŋ kathethā' ti pucchitvā 'idaŋ[20] nāma[21] bhante' ti vutte, 'na bhikkhave sakkā Sāriputtasadisānaŋ kopaŋ vā dosaŋ vā uppādetuŋ, mahāpaṭhavīsadisaŋ bhikkhave[22] indakhīlasadisaŋ pasannaudakarahadasadisaŋ[23] ca Sāriputtassa cittan' ti vatvā

---

[1] K. B. °kassi bhi°. C. C^a. °ṇabhi°.
[2] K. B[1]. dāho. [3] B. °ati.
[4] B. pa°.
[5] B. B[1]. abbhācikkhaṇad°. K. abhūtaŋ abbhācakkhanad°.
[6] K. pakkos°. [7] K. *a.* atha.
[8] K. Sāriputta°.
[9] K. B[1]. khamāhi. B. khamāpehi.
[10] K. *a.* dosaŋ.
[11] S. na yāv' assa mu° sa° ph°. B[1]. yāva assa mu° sa° na labhatī. C. C^a. *om.* yāv' assa *and* na. Aṅg. purâssa tatth' eva (*om.* na.) . . . °ssatī.
[12] C^a. ukkuṭiŋ. [13] B. *om.*
[14] *So* K. S. anomaguṇaŋ. B. C. C^a. anopamaguṇaŋ taŋ. B. anopamaguṇaŋ kathaŋ.
[15] B. *a.* nāma. [16] C. C^a. °antassa.
[17] B[1]. *a.* guṇaŋ. [18] C. C^a. °akam.
[19] B[1]. *a.* katvā.
[20] C. C^a. B. imāya. S. imaŋ.
[21] B[1]. *a.* kathema. [22] C. C^a. bhikkhu.
[23] K. udakahada°.

anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

95. 'Paṭhavīsamo no virujjhati
indakhīlūpamo tādi subbato
rahado va apetakaddamo
saŋsārā na bhavanti tādino' ti.

Tass' attho: bhikkhave yathā nāma paṭhaviyaŋ sucīni gandhamālâdīni pi[1] nikkhipanti asucīni muttakarīsâdīni[2] pi nikkhipanti tathā[3] nagaradvāre nikhātaŋ[4] indakhīlaŋ dārakâdayo[5] omuttenti[6] pi ūhadayanti[7] pi, apare pana taŋ[8] gandhamālâdīhi sakkaronti,[9] tattha paṭhaviyā vā[10] indakhīlassa vā[11] n' eva anurodho uppajjati na[12] virodho,[13] evam evaŋ[14] svâyaŋ[15] khīṇâsavo bhikkhu aṭṭhahi lokadhammehi akampiyabhāvena[16] t ā d i vatānaŋ[17] sundaratāya[18] s u b b a t o[19] so 'ime hi[20] maŋ catūhi paccayehi sakkaronti, ime[21] pana na sakkarontī' ti sakkārañ ca[22] asakkārañ ca karontesu n' eva anurujjhati[23] no virujjhati,[24] atha kho paṭhavīsamo ca indakhīlūpamo evañ ca[25] hoti.

---

[1] C. C^a. *om.*
[2] F. *om.* asu° mu° pi ni°. C^a. °āni. C. °karīsa.
[3] B. yathā nāma.
[4] B. nikkhittaŋ. C^a. °ta°.
[5] K. gāmadār°.
[6] K. omutanti. B. °ttanti.
[7] K. S. ūhadanti. C. ugahadanti. C^a. *om.* u° pi.
[8] F. na taŋ. C^a. pi taŋ.
[9] K. sakkaraŋ karonti.
[10] B. S. *om.*
[11] F. B. S. ca.
[12] C. C^a. n' eva.
[13] K. *a.* uppajjati.
[14] B. C^a. eva.
[15] K. yāyaŋ.
[16] F. akappiya°. K. kappiya°.
[17] K. B. bhāvānaŋ.
[18] K. sandurajatino virujjhati. B. sundaravatatāya
[19] K. *om.*
[20] B. *om.*
[21] B. *a.* 'maŋ.
[22] K. *a.* karontesu.
[23] C^a. arujjhā ti. B. *a.* akarontesu.
[24] C. *om.* no vi°.
[25] K. c' eva. B. eva ca.

Yathā ca apagatakaddamo rahado pi[1] pasannodako hoti, evaŋ apagatakilesatāya[2] rāgakaddamādīhi akaddamo[3] vippasanno va hoti tādino ti tassa pana evarūpassa sugatiduggatīsu[4] saŋsaraṇavasena[5] saŋsārā nāma na[6] hontī ti. Desanāvasāne nava bhikkhusahassāni saha paṭisambhidāhi arahattaŋ pāpuṇiŋsū ti.

Sāriputtattheravatthu.[7]

---

7. Kosambivāsitissattherasāmaṇeravatthu.

Santan tassa manaŋ hotī ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Tissattherassa sāmaṇeraŋ ārabbha kathesi.

Eko kira Kosambivāsī kulaputto Satthu sāsane pabbajitvā[8] laddhūpasampado 'Kosambivāsitissatthero' ti paññāyi, tassa Kosambiyaŋ vutthavassassa upaṭṭhāko ticīvarañ c' eva sappiphāṇitañ cā āharitvā pādamūle ṭhapesi. Atha naŋ thero āha: 'kiŋ idaŋ upāsakā' ti. 'Nanu mayā bhante tumhe vassaŋ vāsitā,[9] amhākañ ca vihāro vutthavassā imaŋ lābhaŋ labhanti, gaṇhatha bhante' ti. 'Hotu upāsaka na mayham iminā attho' ti. 'Kiŋkāraṇā bhante' ti. 'Mama santike kappiyakārako[10] sāmaṇero pi natthi āvuso' ti. 'Sace bhante kappiyakārako[11] natthi, mama putto ayyassa santike sāmaṇero bhavissatī' ti. Thero adhivāsesi,[12] upāsako sattavassikaŋ attano puttaŋ therassa santikaŋ netvā 'imaŋ pabbājethā' ti adāsi.[13] Ath' assa thero kese temetvā tacapañcakakammaṭṭhānaŋ datvā

---

[1] B. *om.*
[2] K. pagata°.
[3] K. apagataka°.
[4] B. °tisaŋ°.
[5] F. *om.*
[6] F. C. C[k]. *om.*
[7] B. *a.* chaṭṭhaŋ.
[8] B[1]. uraŋ datvā uppajjitvā.
[9] B[1]. vassatha.
[10] C. C[k]. kappiyasā°.
[11] C[k]. kappiyasām°. B[1]. *a.* sāmaṇero. K. *a.* te.
[12] K. 'dhi°.
[13] K. ādāsi. B[1]. āha.

pabbājesi. So khuragge yeva saha paṭisambhidāhi arahattaŋ pāpuṇi. Thero[1] pabbājetvā addhamāsaŋ tattha vasitvā 'Satthāraŋ passissāmī' ti sāmaṇeraŋ bhaṇḍakaŋ gāhāpetvā gacchanto antarāmagge ekaŋ vihāraŋ pāvisi.[2] Sāmaṇero upajjhāyassa senâsanaŋ gahetvā paṭijaggi. Tassa taŋ paṭijaggantass' eva vikālo[3] jāto, tena attano senâsanaŋ paṭijaggituŋ nâsakkhi. Atha naŋ upaṭṭhānavelāyaŋ[4] āgantvā nisinnaŋ thero pucchi: 'sāmaṇera attano[5] vasanaṭṭhānaŋ na[6] paṭijaggitan' ti. 'Bhante paṭijaggituŋ okāsaŋ nâlatthan'[7] ti. 'Tena hi mama vasanaṭṭhāne yeva vasa, dukkhaŋ[8] āgantukaṭṭhāne bahi[9] vasitun'[10] ti taŋ gahetvā va[11] senâsanaŋ pāvisi. Thero pana puthujjano, nipannamatto[12] va[13] niddaŋ[14] okkami. Sāmaṇero cintesi: 'ajja me upajjhāyena saddhiŋ tatiyadivaso[15] ekasenâsane vasantassa, sace[16] nipajjitvā niddāyissāmi thero sahaseyyaŋ āpajjeyyā' ti,[17] 'nisinnako[18] va vītināmessāmī' ti upajjhāyassa mañcakasamīpe[19] pallaṅkaŋ ābhujitvā[20] nisinnako va rattiŋ vītināmesi. Thero paccūsakāle[21] paccuṭṭhāya 'sāmaṇeraŋ nikkhamāpetuŋ vaṭṭatī' ti mañcakapasse[22] ṭhapitavījaniŋ[23] gahetvā vījanipattassa[24] aggena sāmaṇerassa kaṭasārakaŋ paharitvā vījaniŋ uddhaŋ ukkhi-

---

[1] B. S. *a.* taŋ. [2] B[1]. pāphuṇi.
[3] K. andhakāro.
[4] B. B[1]. °lāya. C. C[a]. upaṭṭhāya sālāyaŋ (C[a]. °ya) (*for* upaṭṭhānas° ?).
[5] B. *a.* te. [6] K. B. *om.*
[7] B[1]. na laddhaŋ. [8] B. *a.* te.
[9] C. C[a]. *om.* [10] K. *a.* thero.
[11] B. *om.* [12] S. °tte.
[13] K. yeva. [14] B[1]. niccaŋ.
[15] K. S. °iyo di°. B. tayo divasā.
[16] B[1]. *a.* ahaŋ. [17] K. *om.*
[18] C. C[a]. nisinno. [19] K. mañcas°.
[20] B[1]. ābhuñc°. C[a]. °ñj°. [21] B[1]. °samaye.
[22] B[1]. °samīpe.
[23] S. °taŋ vī°. K. ṭṭhitaŋ vī°.
[24] B. bījani°.

panto[1] 'sāmaṇera bahi nikkhamā' ti āha. Vījanipattadaṇḍako[2] akkhimhi paṭihaññi, tāvad eva akkhi bhijji. So 'kiŋ bhante' ti vatvā, 'uṭṭhāya[3] bahi nikkhamā ti vutte, 'akkhi me bhante bhinnan' ti avatvā[4] ekena hatthena paṭicchādetvā[5] nikkhami, vattakaraṇakāle ca pana 'akkhi me bhinnan' ti[6] tuṇhī anisīditvā ekena hatthena akkhiŋ gahetvā ekena hatthena muṭṭhisammuñjaniŋ[7] ādāya vaccakuṭiñ[8] ca mukhadhovanaṭṭhānañ ca[9] sammajjitvā[10] mukhadhovanañ ca ṭhapetvā[11] pariveṇaŋ sammajji. So upajjhāyassa dantakaṭṭhaŋ[12] dadamāno eken' eva[13] hatthena adāsi. Atha naŋ upajjhāyo āha: 'asikkhito[14] vatâyaŋ sāmaṇero, ācariyupajjhāyānaŋ ekena hatthena dantakaṭṭhaŋ dātuŋ labbhatī?'[15] ti. 'Jānāmi[16] bhante 'etaŋ vattan' ti,[17] eko pana me hattho na tuccho' ti. 'Kiŋ sāmaṇerā' ti. So ādito paṭṭhāya taŋ pavattiŋ ārocesi. Thero sutvā va saŋviggamânaso 'aho[18] mayā bhāriyaŋ kammaŋ katan' ti vatvā, 'khamāhi me[19] sappurisa nâham etaŋ[20] jānāmi, avassayo me hohī'[21] ti añjaliŋ paggayha sattavassikadārakassa[22] pādamūle ukkuṭikaŋ nisīdi. Atha naŋ sāmaṇero āha:[23] 'nâhaŋ bhante etadatthāya kathesiŋ,[24] tumhākaŋ

---

[1] B. °ento. [2] Cᵃ. °koṭi. [3] B¹. paṭṭhāya.
[4] B¹. va°. [5] Cᵃ. °petvā. [6] K. *a.* avatvā.
[7] B¹. °samajjani. K. °sammajiniŋ.
[8] K. veca°. [9] K. °nāñ ca ṭhatvā.
[10] K. *om.*
[11] K. °dhovanodakañ ca paṭh°. S. *om.* ca.
[12] K. °añ ca. [13] K. ekena.
[14] Cᵃ. asa°.
[15] K. B. B¹. na vaṭṭatī. C. *om.* dātuŋ. Cᵃ. °kaṭṭhānaŋ. C. Cᵃ. S. labhatī.
[16] B. °m' ahaŋ. K. *a.* 'haŋ.
[17] K. B. na etaŋ vaṭṭatī. B¹. evaŋ na vaṭṭati iti.
[18] K. B. *a.* vata. [19] K. C. Cᵃ. *om.*
[20] C. Cᵃ. nâhaŋ metaŋ.
[21] C. B¹. hotī. K. *a.* sappurisaŋ.
[22] B¹. °ikassa sāmaṇerassa. [23] B. C. Cᵃ. *om.*
[24] B. °mi.

cittaŋ anurakkhantena[1] mayā evaŋ vuttaŋ, n' ev' ettha tumhākaŋ doso atthi[2] na mayhaŋ, vaṭṭass' ev' eso doso,[3] mā cintayittha mayā tumhākaŋ vippaṭisāraŋ rakkhanten' eva nârocitan' ti. Thero sāmaṇerena assāsiyamāno pi anassāsitvā[4] uppannasaŋvego sāmaṇerassa bhaṇḍakaŋ gahetvā Satthu santikam pāyāsi. Satthâpi 'ssa āgamanaŋ olokento va nisīdi. So gantvā Satthāraŋ vanditvā Satthārā saddhiŋ[5] paṭisammodanaŋ katvā, 'khamanīyan te bhikkhu kiñci atirekaŋ aphāsukaŋ atthī' ti pucchito āha:[6] 'khamanīyaŋ bhante, natthi me kiñci atirekaŋ aphāsukaŋ, api[7] ca kho pana me ayaŋ daharasāmaṇero viya[8] añño atirekaguṇo na diṭṭhapubbo' ti. 'Kiŋ pana iminā kataŋ bhikkhū' ti. So ādito paṭṭhāya sabbaŋ taŋ pavattiŋ Bhagavato ārocetvā[9] āha: 'evaŋ bhante mayā khamāpiyamāno maŋ evaŋ vadesi: "n' ev' ettha tumhākaŋ doso atthi na mayhaŋ, vaṭṭass' ev' eso[10] doso, tumhe mā cintayitthā" ti iti maŋ[11] assāsesi yeva, mayi n' eva kopaŋ na dosam akāsi, na me bhante evarūpo guṇasampanno[12] diṭṭhapubbo' ti. Atha naŋ Satthā 'bhikkhu khīṇâsavā nāma na kassaci kuppanti[13] na[14] dussanti, santindriyā santamānasā va[15] hontī' ti vatvā anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

96. 'Santaŋ tassa manaŋ hoti santā[16] vācā ca kamma ca[17]
sammadaññāvimuttassa upasantassa tādino' ti.

Tattha santan[18] ti tassa[19] khīṇâsavasamaṇassa[20] abhijjhâdīnaŋ abhāvena manaŋ santam eva hoti upasantaŋ[21]

---

[1] B[1]. ajānanto.
[2] *So* K *only*.
[3] K. *a*. bhante.
[4] K. anu°.
[5] S. saddhiñ ca.
[6] C. C[a]. *om*.
[7] C. C[a]. atthi.
[8] K. *om*.
[9] B[1]. °ento.
[10] K. eva.
[11] B. *om*. iti maŋ.
[12] K. C. C[a]. *a*. na.
[13] B. kubb°.
[14] K. *om*.
[15] K. *om*.
[16] B. santaŋ.
[17] B. kammaŋ.
[18] B. *a*. tassā.
[19] F. tattha.
[20] B. °sāmaṇerassa.
[21] B. santan ti.

nibbutaŋ, tathā musāvādâdīnaŋ abhāvena vācā ca pāṇâtipātâdīnaŋ abhāvena **kāyakammañ** ca santam eva hoti. **Sammadaññāvimuttassā**[1] ti nayena hetunā[2] jānitvā pañcavimuttīhi[3] vimuttassa. **Upasantassā** ti abbhantare rāgâdīnaŋ upasamena upasantassa **tādino** ti tathārūpassa.[4] Desanâvasāne Kosambivāsitissatthero saha paṭisambhidāhi arahattaŋ pāpuṇi, sesajanassâpi[5] sātthikā dhammadesanā ahosī ti.

Kosambivāsitissattherasāmaṇeravatthu.[6]

---

8. SĀRIPUTTATTHERAVATTHU.

Assaddho ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Sāriputtattheraŋ ārabbha kathesi.

Ekadivasaŋ hi[7] tiŋsamattā araññavāsikā[8] bhikkhū Satthu santikaŋ āgantvā[9] vanditvā nisīdiŋsu. Satthā tesaŋ saha paṭisambhidāhi arahattassa upanissayaŋ[10] disvā Sāriputtattheraŋ āmantetvā 'saddahasi[11] tvaŋ Sāriputta saddhindriyaŋ bhāvitaŋ[12] bahulīkataŋ amatogadhaŋ hoti amatapariyosānan' ti evaŋ pañcindriyāni ārabbha pañhaŋ pucchi. Thero 'na khvāhaŋ[13] bhante ettha Bhagavato saddhāya gacchāmi "saddhindriyaŋ . . . pe[14] . . . amatapariyosānan" ti. Yesaŋ[15] nūna[16] bhante aññātaŋ assa adiṭṭhaŋ aviditaŋ asacchikataŋ aphassitaŋ[17] paññāya, te tattha

---

[1] *Cf.* I. 434.
[2] K. *a.* kālena (*for* kāraṇena?).
[3] B. S. pañcahi vi°.
[4] K. *a.* tathāsampanasā ti.
[5] S. B. sesamahā°.
[6] K. Kosambiyatissavatthu. C. C^a. °ttheravatthu.
[7] C. C^a. *om.*
[8] K. B. āraññikā (K. ar°). S. ariññakā.
[9] K. *a.* Satthāraŋ.
[10] B. °ssûp°.
[11] K. sadahās
[12] K. *a.* viriyindriyaŋ bhāvitaŋ satindriyaŋ bh°, samādhindriyaŋ bh°, paññindriyaŋ bh°.
[13] S. câhaŋ.
[14] K. *enumerates.* B. la.
[15] C. C^a. *om.* ti yesaŋ.
[16] B. nanu. K. *a.* taŋ.
[17] K. B. aphu°.

paresaŋ saddhāya[1] gaccheyyuŋ saddhindriyaŋ . . . pe[2] . . . amatapariyosānan' ti evaŋ pañhaŋ vyākāsi. Taŋ sutvā[3] bhikkhū kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ: 'Sāriputtatthero micchāgahaṇaŋ n' eva[4] vissajjesi, ajjâpi Sammāsambuddhassa na saddahati yevā' ti. Taŋ sutvā Satthā 'kin nām' etaŋ[5] bhikkhave vadetha, ahaŋ hi[6] "'"pañcindriyāni abhāvetvā samathavipassanaŋ avaḍḍhetvā[7] maggaphalāni sacchikātuŋ samattho[8] nāma atthī'" ti[9] saddahasi Sāriputtā" ti pucchiŋ, so "'"evaŋ sacchikaronto atthi nāmā'" ti na saddahāmi bhante" ti kathesi, na "dinnassa[10] vā katassa vā phalavipākaŋ[11] na saddahasi[12] nâpi buddhâdīnaŋ[13] guṇaŋ na saddahasī" ti,[14] eso pana attanā paṭiladdhesu jhānavipassanāmaggaphaladhammesu[15] paresaŋ saddhāya[16] na gacchati[17] tasmā anupavajjo' ti vatvā[18] anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento[19] imaŋ gātham āha:

97. 'Assaddho akataññū ca sandhicchedo ca yo naro
hatâvakāso vantâso sa ve uttamaporiso'[20] ti.

Tattha[21] attanā[22] paṭiladdhaguṇaŋ[23] paresaŋ kathāya na[24] saddahatī ti **assaddho**,[25] akataŋ nibbāṇaŋ jānātī ti

---

[1] B. sandhāya. [2] K. B. la.
[3] K. *a.* te. [4] K. °gahaṇen' eva.
[5] C. C[a]. ettha. [6] B. C. C[a]. *om.*
[7] C. C[a]. avassetvā. [8] B. asa°.
[9] K. *a.* Satthā puna. [10] C. C[a]. dissa. K. *a.* na.
[11] K. B. S. °laŋ vi°. K. *a.* Sāriputto.
[12] K. B. S. °ati *bis.* [13] C. C[a]. buddhānaŋ.
[14] *Subaudi:* pucchiŋ; *with* °ati, kathesi.
[15] C. C[a]. °vipassanāpaṭiladdhaguṇā.
[16] B. sandhāya. [17] C. C[a]. gañchi.
[18] B. ñatvā. [19] B. *om.* dh° des°.
[20] B. °puriso.
[21] B. tass' attho. K. *a.* asaddho ti.
[22] C. C[a]. °no. [23] F. S. paṭividdha°.
[24] B. *om.* [25] K. sadho.

akataññū sacchikatanibbāṇo ti attho vaṭṭasandhiŋ[1] saŋsārasandhiŋ[2] chetvā[3] ṭhito ti sandhicchedo, kusalâkusalakammabījassa[4] khīṇattā nibbattanâvakāso hato assā[5] ti hatâvakāso, catūhi maggehi kattabbakiccassa katattā sabbā āsā[6] iminā vantā ti vantâso, so[7] evarūpo naro sa ve[8] paṭividdhalokuttaradhammatāya[9] purisesu uttamabhāvaŋ patto ti purisuttamo.[10]

Gāthâvasāne te[11] āraññakā[12] tiŋsamattā[13] bhikkhū saha paṭisambhidāhi arahattaŋ pāpuṇiŋsū ti, sesajanassâpi sātthikā dhammadesanā ahosī ti.

Sāriputtattherassa pañhavissajjanavatthu.[14]

---

9. Khadiravaniyarevatattheravatthu.

Gāme vā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Khadiravaniyarevatattheraŋ[15] ārabbha kathesi.

Āyasmā hi Sāriputto sattâsītikoṭidhanaŋ pahāya pabbajitvā Cālā[16] Upacālā[17] Sīsūpacālā[18] ti tisso bhaginiyo Cando[19] Upaseno ti[20] dve bhātaro pabbājesi, Revatakumāro eko va gehe avasissi.[21] Ath' assa mātā cintesi: 'mama

---

[1] C. C[a]. °saddhiŋ. F. °ndhi°.
[2] C. saŋkhāra°. B. saŋsārasmiŋ.
[3] K. B. chinditvā.
[4] C. C[a]. *om.* °kamma°.
[5] F. °nā va hatâva° ti.
[6] C. C[a]. sabbâsā. S. *om.* sabbā.
[7] C. *om.* K. vatvā antāso yo.
[8] B. C. C[a]. ce.
[9] K. patiladdha°.
[10] K. *a.* ti.
[11] C. C[a]. *om.*
[12] K. B. °ikā.
[13] K. tisa.
[14] K. Sariputtatthevatthu. B. °ttheravatthu, *a.* aṭṭhamaŋ.
[15] B. Khadīra°.
[16] C. C[a]. vāla. B[1]. jālā.
[17] B[1]. upajālā. C. upavāla.
[18] B[1]. sisupajālā. K. sisu°. C. C[a]. S. Sīsa°.
[19] K. sujo. B. Cundo ca. U° ca.
[20] K. B. S. *a.* ime.
[21] B[1]. avasari. K. avasissati. B. avasiṭṭho.

putto[1] Upatisso ettakaŋ dhanaŋ pahāya pabbajitvā tisso[2] bhaginiyo dve[2] bhātaro pabbājesi, Revato eko avaseso, sace imam pi pabbājessati[3] ettakaŋ no dhanaŋ nassissati, kulavaŋso upacchijjissati[4] daharakāle yeva naŋ gharâvāsena bandhissāmī' ti. Sāriputtatthero pi paṭigacc'[5] eva bhikkhū[6] āṇāpesi: 'sace āvuso Revato pabbajitukāmo āgacchati āgatamattam eva[7] naŋ pabbājeyyātha, mama mātāpitaro micchādiṭṭhikā, kiŋ tehi āpucchitehi, aham eva tassa mātā pitā'[8] ti. Mātâpi 'ssa[9] Revatakumāraŋ sattavassikam eva gharabandhanena[10] bandhitukāmā samānajātikaŋ kuladārikaŋ[11] vāretvā[12] divasaŋ ṭhapetvā[13] kumāraŋ maṇḍetvā[14] pasādhetvā mahatā[15] parivārena saddhiŋ ādāya kumārikāya ñātigharaŋ agamāsi. Atha nesaŋ katamaṅgalānaŋ dvinnam pi ñātakesu[16] sannipatitesu udakapātiyaŋ[17] hatthe otāretvā maṅgalāni vatvā kumārikāya vuddhiŋ ākaṅkhamānā ñātakā 'tava ayyakāya[18] diṭṭhadhammaŋ passa,[19] ayyakā viya ciraŋ[20] jīva ammā' ti[21] āhaŋsu. Revatakumāro 'ko nu kho imissā ayyakāya diṭṭhadhammo' ti cintetvā, 'katarā imissā ayyakā' ti pucchi. Atha naŋ āhaŋsu: 'tāta kiŋ[22] passasi imaŋ vīsaŋvassasatikaŋ[23] khaṇḍadantaŋ phalita-

---

[1] C. C[a]. purato. [2] B. *a*. ca.
[3] B. °esi.
[4] K. B. S. pa°. B[1]. pabbajissati.
[5] B[1]. paṭivacch'. B. paṭikacc'. K. patikacch'.
[6] B. °uŋ. [7] C. C[a]. °tte va.
[8] B. S. mātā ca pitā cā. C. mātā pitā vā. K. mātāpitaro.
[9] C[a]. °pitussa. B[1]. *om*. 'ssa.
[10] B[1]. gharâvāsabandhena. K. gharaŋ.
[11] B. S. °ike kule dā°. K. samājātikule.
[12] B. °itvā. [13] B[1]. paṭṭh°. K. vatth°.
[14] K. °itvā. [15] K. mahā°.
[16] S. °ik°. C[a]. C. jāta°. K. ñatavekesu.
[17] K. °cāṭiyaŋ.
[18] B[1]. ayyikassa. K. B. ayyikāya. K. B. B[1]. °ik° *al*.
[19] B. passitvā. [20] K. *a*. kālaŋ.
[21] Manor. tava ayyakāya mahallakatarā hohī ti.
[22] B. S. *a*. na. [23] B. vīsa°. B. *a*. jātaŋ.

kesaŋ[1] valittacaŋ tilakâhatagattaŋ[2] gopānasivaṅkaŋ,[3] esā etissā[4] ayyakā' ti. 'Kiŋ pana ayam[5] pi evarūpā bhavissatī' ti. 'Sace jīvissati bhavissati[6] tātā' ti. So cintesi: 'evarūpam pi nāma sarīraŋ[7] jarāya[8] imaŋ vippakāraŋ[9] pāpuṇissatī' ti[10] 'idaŋ me bhātarā Upatissena diṭṭhaŋ bhavissati, ajj' eva mayā palāyitvā pabbajituŋ vaṭṭatī' ti. Atha naŋ ñātakā kumārikāya saddhiŋ ekaŋ[11] yānaŋ āropetvā ādāya pakkamiŋsu. So[12] thokaŋ[13] gantvā[14] sarīrakiccaŋ apadisitvā[15] 'ṭhapetha[16] tāva yānakaŋ,[17] otaritvā āgamissāmī' ti yoggā[18] otaritvā ekasmiŋ gumbe[19] thokaŋ papañcakaŋ[20] katvā agamāsi. Puna pi thokaŋ gantvā ten' eva apadesena otaritvā abhirūhi,[21] puna pi tatth' eva akāsi.[22] Ath' assa ñātakā 'addhā imassa uṭṭhānāni[23] vattantī' ti sallakkhetvā nâtidaḷhaŋ ārakkhaŋ[24] kariŋsu. So puna pi thokaŋ gantvā ten' eva apadesena otaritvā[25] 'tumhe pājentā[26] purato gacchatha, mayaŋ pacchato[27] saṇikaŋ āgamissāmā'[28] ti vatvā otaritvā[29] gumbâbhimukho[30] ahosi. Ñātakâpi 'ssa 'pacchato āgamissatī' ti[31] saññāya yānaŋ

---

1 S. palita°. Manor. palitasīsaŋ.
2 B¹. tilagāha°.
3 B¹. °sīvaṅgaŋ.
4 B¹. imissā.
5 B¹. mayaŋ.
6 B¹. *om.*
7 C. Cᵃ. *a.* nāma.
8 B¹. jayāya Cᵃ. °yaŋ.
9 B¹. vikāraŋ.
10 K. *om.*
11 B. S. eka°.
12 K. *a.* Revato.
13 B¹. dho°. (*al.*).
14 B¹. katvā.
15 B¹. yānaŋ paṭisevetvā.
16 B¹. apetha. K. ṭhapesi.
17 B¹. yānā. K. B. S. yānaŋ.
18 B. yānā.
19 B¹. gumbhe. K. gumha.
20 K. B. S. °caŋ.
21 K. °ruyhi.
22 K. aggamāsi.
23 K. udaraŋ vātā nivattanti vantī ti. B¹. upatthā°.
24 K. akkhaŋ.
25 K. otari taritvā.
26 S. B. °nto. C. °tvā.
27 K. S. pacchā. C. Cᵃ. *a.* gacchato.
28 K. santikaŋ āha ga°.
29 K. *om.*
30 B¹. gumbh.
31 B¹. °ssāmi iti.

pājentā[1] agamaŋsu.[2] Tato palāyitvā[3]—ekasmiŋ padese tiŋsamattā[4] bhikkhū vasanti—tesaŋ santikaŋ gantvā vanditvā āha:[5] 'pabbājetha maŋ bhante' ti. 'Āvuso tvaŋ sabbâlaṅkārapaṭimaṇḍito, mayaŋ te[6] rājaputtabhāvaŋ vā amaccaputtabhāvaŋ[7] vā na jānāma, kathaŋ pabbājessāmā' ti. 'Tumhe maŋ bhante na jānāthā' ti. 'Na jānāma āvuso' ti. 'Ahaŋ[8] Upatissassa kaniṭṭhabhātiko' ti.[9] 'Ko esa[10] Upatisso nāmā' ti. 'Āma[11] bhante, bhadantā mama bhātaraŋ Sāriputto ti vadanti tasmā[12] Upatisso ti[13] vutte na jānantī' ti.[14] 'Kiŋ pana[15] tvaŋ Sāriputtattherassa kaniṭṭhabhātiko' ti. 'Āma bhante' ti. 'Tena hi ehi bhātarā[16] anuññātam[17] evā' ti vatvā[18] tassa ābharaṇāni omuñcāpetvā ekamante ṭhapāpetvā taŋ[19] pabbājetvā therassa sāsanaŋ pahiṇiŋsu. Thero taŋ sutvā Bhagavato ārocesi: 'bhante āraññakabhikkhū[20] hi kira "Revato pabbajito" ti sāsanaŋ pahiṇiŋsu,[21] gantvā[22] passitvā āgamissāmī' ti. Satthā 'adhivāsehi[23] tāva Sāriputtā' ti gantuŋ na adāsi.[24] Thero pana katipâhaccayena Satthāraŋ āpucchi, Satthā[25] 'adhivāsehi tāva[26] Sāriputta mayaŋ pi āgamissāmā'[27] ti n' eva gantuŋ adāsi. Sāmaṇero pi 'sacâhaŋ idha vasis-

---

[1] B[1]. pācanto.
[2] S. *a.* so. K. B. *a.* so pi.
[3] *In* Manor. *he flees*, 'dārakehi saddhiŋ kiḷanto viya.'
[4] K. tisa. B. tiŋsa.
[5] K. C[a]. B[1]. *om.*
[6] B[1]. mayhaŋ vo.
[7] K. amaccatabh°.
[8] K. *a.* pana bhante.
[9] K. *a.* āvuso.
[10] S. eso.
[11] K. *om.*
[12] B. *a.* mayā.
[13] C. C[a]. *a.* vadanti.
[14] C. C[a]. *om.* na jān°.
[15] C. C[a]. K. *om.* kiŋ pana.
[16] C. C[a]. B[1]. °ro. B. *a.* te.
[17] K. tena ñātam.
[18] B[1]. *a.* bhikkhū.
[19] B. *om.*
[20] B. °ika°.
[21] K. *om.* ti sā° pa°.
[22] K. B. S. *a.* taŋ.
[23] C. na adhivāsesi 'tiṭṭha.'
[24] K. nâdāsi.
[25] C. C[a]. āpucchitvā.
[26] B. *om.*
[27] B[1]. gamissāmi.

sāmi ñātakā maŋ anubandhitvā pakkosāpessantī'[1] ti tesaŋ bhikkhūnaŋ santike yāva arahattā[2] kammaṭṭhānaŋ uggaṇhitvā pattacīvaraŋ ādāya cārikaŋ caramāno tato tiŋsayojane ṭhāne[3] khadiravanaŋ gantvā[4] antovasse yeva temāsabbhantare[5] saha paṭisambhidāhi arahattaŋ pāpuṇi. Thero pi pavāretvā Satthāraŋ puna tattha gamanatthāya āpucchi. Satthā 'mayam pi āgamissāma[6] Sāriputtā' ti pañcahi bhikkhusatehi saddhiŋ[7] nikkhami. Thokaŋ gatakāle[8] Ānandatthero dvedhāpathe[9] ṭhatvā Satthāraŋ āha: 'bhante Revatassa santikaŋ gamanamaggesu ayaŋ parihārapatho[10] saṭṭhiyojaniko manussâvāso,[11] ayaŋ ujumaggo tiŋsayojaniko amanussapariggahīto,[12] katarena gacchāmā'[13] ti. 'Sīvali[14] pana Ānanda amhehi saddhiŋ āgato' ti. 'Āma bhante' ti. 'Sace Sīvali[15] āgato ujumaggam eva gaṇhāhī'[16] ti. Satthā kira 'ahaŋ tumhākaŋ yāgubhattaŋ uppādessāmi, ujumaggaŋ gaṇhā'[17] ti avatvā[18] 'tesaŋ tesaŋ janānaŋ puññavipākadānaṭṭhānaŋ[19] etan' ti ñatvā, 'sace Sīvali āgato ujumaggaŋ gaṇhā' ti āha. Satthari pana taŋ maggaŋ[20] paṭipanne[21] devatā[22] 'amhākaŋ ayyassa Sīvalittherassa sakkāraŋ karissāmā' ti cintetvā ekekayojane vihāraŋ[23] kāretvā ekayojanato uddhaŋ gantuŋ adatvā pāto va[24] uṭṭhāya dibbāni[25]

---

[1] S. pakkosissanti. B. °pentī.
[2] C. °ttaŋ.
[3] B¹. tiysjanaŋ.
[4] K. *om.* kha°. ga°.
[5] Cª. temāsamabbha°.
[6] B¹. gamissāmi. B. ga°.
[7] K. *om.*
[8] B. āg°.
[9] B¹. dvidhāpade.
[10] B¹. °pato. Manor. parihāramaggo.
[11] S. °vaŋso.
[12] Manor. amanussapatho. S. °paggahito.
[13] B¹. maggena gacchāmī.
[14] K. Simbalithero.
[15] K. *a.* thero.
[16] C. Cª. gaṇhī.
[17] K. B. gaṇhāhī. B¹. gaṇhāhi iti.
[18] B¹. *a.* etaŋ.
[19] K. B. puññassa vi°. S. °vipādāna°. B¹. °dassana°.
[20] K. gamanaŋ.
[21] K. °nte.
[22] K. *a.* ca.
[23] K. B. vihāre.
[24] K. B. v°.
[25] B. B¹. dibba°.

yāguādīni gahetvā 'amhākaŋ ayyo[1] Sīvalitthero kahaŋ nisinno' ti vicaranti.[2] Thero attano abhihataŋ Buddhapamukhassa bhikkhusaŋghassa[3] dāpesi. Evaŋ Satthā saparivāro tiŋsayojanikaŋ kantāraŋ Sīvalittherass' eva[4] puññaŋ anubhavamāno[5] agamāsi.[6] Revatatthero pi Satthu āgamanaŋ ñatvā Bhagavato gandhakuṭiŋ māpetvā pañca kūṭâgārasatāni[7] panca caṅkamanasatāni pañca rattiṭṭhānadivāṭṭhānasatāni ca māpesi. Satthā tassa santike māsamattam eva vasi,[8] tasmiŋ vasamāno pi Sīvalittherass' eva puññaŋ anubhavi.[9] Tattha[10] pana dve mahallakabhikkhū Satthu[11] khadiravanaŋ pavisanakāle evaŋ cintayiŋsu: 'ayaŋ bhikkhu ettakaŋ navakammaŋ karonto kiŋ sakkhissati[12] samaṇadhammaŋ kātuŋ[13] "Sāriputtassa kaniṭṭho" ti mukholokanabhikkhaŋ karonto[14] evarūpassa navakammikassa[15] santikaŋ āgato' ti. Satthā[16] taŋ divasaŋ paccūsakāle lokaŋ olokento[17] te[18] bhikkhū disvā tesaŋ cittâcāraŋ aññāsi, tasmā[19] tattha māsamattaŋ vasitvā nikkhamanadivase yathā[20] te bhikkhū attano telanāliñ[21] ca udakatumbañ ca upāhanañ[22] ca pammussanti tathā adhiṭṭhahitvā nikkhamanto[23] vihārūpacārato bahi nikkhantakāle iddhiŋ vissajjesi. Atha te[24] bhikkhū 'mayā idāñ c' idañ ca

---

[1] B. ayyo no.
[2] B[1]. °nto. S. *rep.* ka° ni° *before* ti. [3] B. sa°.
[4] B. *om.* [5] B. *a.* va. [6] B[1]. gacchati.
[7] K. kutāra°. B[1]. *a.* pañca bhissisatāni ca.
[8] K. *a.* Satthā. [9] B[1]. °ati.
[10] S. C. C[a]. taŋ. [11] B. *om.*
[12] C. C[a]. *a.* ti. B[1]. *a.* Satthā. [13] K. B. *a.* Satthā.
[14] K. mukholokanakiccaŋ natthī ti. B. °bhikkhu. B[1]. karoti.
[15] B[1]. °kammassa. B. *a.* bhikkhussa.
[16] B. *a.* pi. [17] B. °tvā. K. B[1]. B. vol°.
[18] K. *a.* dve.
[19] B[1]. ñatvā *for* a° ta°. K. *a.* Satthā.
[20] K. yatthā, tatthā *infra.* [21] S. °ḷi. C. °nālī.
[22] K. °nā. B. °nāni. [23] K. nikkhanto.
[24] C[a]. kho.

pammuṭṭhaŋ[1] mayâpi pammuṭṭhan' ti ubho pi nivattitvā taŋ ṭhānaŋ asallakkhetvā[2] khadirarukkhakaṇṭakehi[3] vijjhiyamānā[4] vicaritvā ekasmiŋ khadirarukkhe olambantaŋ[5] attano bhaṇḍakaŋ[6] disvā ādāya pakkamiŋsu. Satthâpi[7] bhikkhusaŋghaŋ ādāya puna māsamatten' eva Sīvalittherassa puññaŋ anubhavamāno gantvā Pubbârāmaŋ pāvisi. Atha te mahallakabhikkhū pāto va mukhaŋ dhovitvā āgantukabhattadāyikāya[8] Visākhāya gharā[9] yāguŋ pivissāmā'[10] ti gantvā yāguŋ pivitvā khajjakaŋ khāditvā nisīdiŋsu. Atha ne Visākhā pucchi: 'tumhe hi[11] bhante Satthārā saddhiŋ Revatattherassa vasanaṭṭhānaŋ agamitthā'[12] ti. 'Āma upāsike' ti. 'Ramaṇīyaŋ[13] bhante therassa vasanaṭṭhānan' ti. 'Kuto tassa[14] ramaṇīyatā[15] setakaṇṭakakhadirarukkhagahanaŋ[16] tāpasānaŋ[17] nivāsanaṭṭhānasadisaŋ upāsike' ti. Ath' aññe dve daharabhikkhū āgamiŋsu. Upāsikā tesaŋ pi yāgukhajjakaŋ datvā tath' eva paṭipucchi.[18] Te āhaŋsu: 'na sakkā upāsike vaṇṇetuŋ Sudhammadevasabhāsadisaŋ iddhiyā abhisaŋkhataŋ[19] viya therassa vasanaṭṭhānan' ti. Upāsikā[20] cintesi: 'paṭhamaŋ āgatabhikkhū[21] aññathā vadiŋsu, ime[22] aññathā[23] vadanti, paṭhamaŋ āgatabhikkhū kiñcid eva pammussitvā iddhiyā vissaṭṭhakāle[24] patinivattitvā[25] gatā bhavissanti, ime pana

---

[1] C. C^a. °ṭṭhā.
[2] K. sa°.
[3] B^1. °kāhi.
[4] B^1. vacchi°. B. vijja°
[5] B^1. °nte.
[6] B^1. °ke. B. °ikaŋ.
[7] K. *om.* pi.
[8] K. C^a. °kā°.
[9] K. ghare. B. °aŋ.
[10] B^1. pavīsissāma.
[11] C^a. *om.* B. pi.
[12] B^1. gatā atha. C. C^a. āg°.
[13] B^1. ramma°, *al.*
[14] B. *a.* taŋ.
[15] B. °yaŋ tāva.
[16] B. suddhakaŋ ka°.
[17] K. B. petānaŋ.
[18] K. pucchi.
[19] K. °itaŋ.
[20] K. mahāup°.
[21] K. B. S. āgatā bhi°, *so infra.*
[22] S. *a.* nāma.
[23] K. aññaŋ.
[24] K. visajana°.
[25] K. °etvā.

iddhiyā abhisaŋkharitvā nimmitakāle gatā bhavissantī' ti[1] attano paṇḍitabhāvena etam atthaŋ ñatvā 'Satthu[2] āgatakāle[3] pucchissāmī' ti aṭṭhāsi. Tato muhuttass'[4] eva Satthā bhikkhusaŋghaparivuto Visākhāya gehaŋ gantvā paññattâsane nisīdi. Sā Buddhapamukhaŋ bhikkhusaŋghaŋ sakkaccaŋ parivisitvā bhattakiccâvasāne Satthāraŋ vanditvā paṭipucchi:[5] 'bhante tumhehi saddhiŋ gatabhikkhusu[6] ekacce "Revatattherassa vasanaṭṭhānaŋ khadiragahanaŋ araññan" ti vadanti ekacce "ramaṇīyan"[7] ti,[8] kin nu kho etan' ti.[9] Satthā 'upāsike gāme vā hotu araññe[10] vā yasmiŋ[11] ṭhāne arahanto viharanti[12] taŋ ramaṇīyam evā' ti vatvā anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

98. 'Gāme vā yadi vâraññe ninne vā yadi vā thale
yattha arahanto viharanti taŋ bhūmiŋ[13] rāmaṇeyyakan' ti.

Tattha[14] kiñcâpi arahanto gāmante kāyavivekaŋ na labhanti cittavivekaŋ pana labhant' eva, tesaŋ hi dibbapaṭibhāgāni pi ārammaṇāni cittaŋ cāletuŋ na sakkonti, tasmā gāmo[15] vā hotu araññâdīnaŋ vā aññataraŋ, yattha[16] arahanto viharanti taŋ bhūmiŋ rāmaṇeyyakan ti so bhūmippadeso ramaṇīyo[17] evā ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

---

[1] K. *a*. sā. [2] B. °raŋ.
[3] K. āgamana°.
[4] B[1]. mahuttam. B. muhuttaŋ yeva.
[5] K. pucchi. [6] K. bhi°.
[7] C. °niyyan. [8] K. *a*. vadanti.
[9] K. B. *a*. taŋ sutvā. B. *om*. Sattha.
[10] K. S. gāmo *and* araññaŋ (K. °ññu).
[11] B[1]. pavattita. [12] C. C[a]. °ati.
[13] B. bhūmi, *so infra*. [14] B. tass' attho.
[15] *So*. S. F. gāmā (*corr*. gāmānaŋ). *Other* MSS. *and* B. gāme.
[16] K. aññutattha. [17] C. °niyyo.

Aparena samayena bhikkhū kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ: 'āvuso kena[1] nu kho kāraṇena[2] Sīvalitthero sattadivasasattamāsâdhikāni[3] sattavassāni mātu kucchiyaŋ vasi, kena kāraṇena[4] niraye pacci, kena[5] evam lābhaggayasaggappatto jāto' ti. Satthā taŋ kathaŋ sutvā 'bhikkhave kiŋ kathethā' ti pucchitvā 'bhante idaŋ nāmā' ti vutte tassâyasmato pubbakammaŋ kathento āha:[6]

'Bhikkhave ito ekanavutikappe[7] Vipassī[8] bhagavā loke uppajjitvā[9] ekasmiŋ samaye[10] janapadacārikaŋ caritvā[11] pitu nagaraŋ[12] paccāgamāsi. Rājā buddhapamukhassa bhikkhusaŋghassa āgantukadānaŋ sajjetvā nāgarānaŋ[13] pesesi:[14] 'āgantvā mayhaŋ dāne sahāyakā hontū' ti. Te tathā katvā 'raññā[15] dinnadānato atirekataraŋ dassāmā' ti, Satthāraŋ nimantetvā punadivase dānaŋ paṭiyādetvā rañño[16] pahiṇimsu. Rājā āgantvā[17] tesaŋ dānaŋ disvā 'ito adhikataraŋ[18] dassāmī' ti punadivase Satthāraŋ nimantesi. N' eva rājā nāgare parājetuŋ sakkhi, na[19] nāgarā rājānaŋ,[20] chaṭṭhe vāre[21] 'sve dāni[22] yathā "imesaŋ dāne[23] idaŋ nāma natthī" ti na sakkā hoti[24] vattuŋ evaŋ[25] dānaŋ dassāmā' ti cintetvā punadivase dānaŋ paṭiyādetvā 'kin nu kho[26] ettha natthī' ti olokento alla-

---

[1] B. *om.*
[2] K. *om. and infra.*
[3] K. °divasāni satta°. *Cf.* F. J. I., 407.
[4] B. *om.*
[5] B. *a.* nissandena.
[6] K. *a.* atīte.
[7] S. °ute kappe.
[8] K. B[1]. *a.* nāma.
[9] K. °jji.
[10] K. *a.* Satthā.
[11] K. pakamitā.
[12] C. naṅg°.
[13] K. B. *a.* sāsanaŋ.
[14] K. *a.* nāgarā.
[15] B[1]. raño. K. aññā.
[16] K. B. *a.* sāsanaŋ.
[17] K. rājâg°.
[18] K. *a.* dānaŋ.
[19] K. S. *om.*
[20] K. *a.* parājetuŋ sakkhisu.
[21] K. *a.* nāgare. B. *a.* nāgarā.
[22] K. sva dāni.
[23] C. dāna.
[24] K. *om.*
[25] C. C[a]. eva.
[26] B[1]. kiso dātabbavatthu *for* kin nu kho.

madhum eva na addasaŋsu,* pakkamadhu[1] pana bahu[2] atthi. Te allamadhukatthāya[3] catūsu nagaradvāresu cattāri sahassāni[4] gāhāpetvā[5] pahiṇiŋsu. Ath' eko janapadamanusso gāmabhojakaŋ passituŋ āgacchanto antarāmagge madhupaṭalaŋ disvā makkhikā[6] palāpetvā sākhaŋ chinditvā sākhadaṇḍaken'[7] eva saddhiŋ madhupaṭalaŋ ādāya 'gāmabhojakassa dassāmī' ti nagaraŋ pavisati.[8] Madhuatthāya gato[9] taŋ disvā 'hambho[10] vikkiṇiyamadhun'[11] ti pucchi. 'Na vikkiṇikaŋ[12] sāmī'[13] ti. 'Handa imaŋ kahāpaṇaŋ gahetvā dehī' ti. So cintesi: 'idaŋ[14] madhupaṭalaŋ pādamattam pi nagghati,[15] ayaŋ pana kahāpaṇaŋ deti bahukahāpaṇako maññe, mayā vaḍḍhetuŋ vaṭṭatī' ti. Atha naŋ 'na demī' ti āha. 'Tena hi[16] dve kahāpaṇe gaṇhāhī' ti. 'Dvīhi pi na demī' ti evaŋ tāva[17] vaḍḍhesi yāva[18] so 'tena hi imaŋ[19] sahassaŋ gaṇhāhi'[20] ti[21] bhaṇḍakaŋ[22] upanesi.[23] Atha naŋ so āha; 'kin nu kho tvaŋ umma-

---

* Manor. 'madhuñ ca guḷadadhiñ ca na addasaŋsu.'

1 B[1]. makka°. 2 B. bahuŋ.

3 B[1]. °kāya. 4 K. B. kahāpaṇas°.

5 K. datvā ekekaŋ purisaŋ madhupatalatthaŋ pah°. Ath' eko gāmavāsipuriso nagaraŋ āgacchanto, *etc.*

6 B[1]. °kāyo. 7 B. sākhaŋ da°.

8 B. B[1]. pāvisi.

9 B[1]. gacchanto. K. *a.* puriso.

10 B. S. ambho. K. ambā vikiyasi.

11 K. madhupatalaŋ. B[1]. vikiramadhu. B. vikkīṇiyaŋ ma°. 12 B°. yaŋ.

13 K. B[1]. vikiṇissāmī *for* vi° sā°.

14 B. imaŋ.

15 B. na a°. B[1]. anagghamati. K. anagghati.

16 C. C[a]. *om.* 17 B[1]. paṭipāṭiyā.

18 B[1]. vaḍḍhetvā *for* va° yā°. K. B. yeva.

19 S. idaŋ tena hi. K. B. idaŋ.

20 C. gaṇhā. 21 K. *a.* taŋ.

22 B. °ikaŋ. C. C[a]. ghaṭikaŋ.

23 K. °ti.

ttako[1] udāhu kahāpaṇānaŋ ṭhapanokāsaŋ[2] na labhasi,[3] pādaŋ pi anagghantaŋ[4] madhuŋ "sahassaŋ gahetvā dehī" ti vadesi,[5] kin nām' etan' ti. 'Jānām' ahaŋ bho, iminā pana me[6] kammaŋ atthi, ten' evaŋ vadāmī' ti. 'Kiŋ[7] kammaŋ sāmī' ti. 'Amhehi Vipassibuddhassa[8] aṭṭhasaṭṭhisamaṇasahassaparivārassa[9] mahādānaŋ sajjitaŋ, tatr' ekaŋ allamadhum eva natthi, tasmā evaŋ gaṇhāmī' ti.[10] 'Evaŋ sante nâhaŋ mūlena dassāmi, sace aham pi dāne pattiŋ labhāmi[11] dassāmī' ti. So gantvā nāgarānaŋ tam atthaŋ ārocesi, nāgarā ca[12] tassa saddhāya[13] balavabhāvaŋ[14] ñatvā 'sādhu sādhu[15] pattiko hotū' ti paṭijāniŋsu.[16] Te Buddhapamukhaŋ bhikkhusaŋghaŋ nisīdāpetvā yāgukhajjakaŋ datvā mahatiŋ suvaṇṇapātiŋ āharāpetvā madhupaṭalaŋ pīḷāpesuŋ.[17] Ten' eva manussena[18] paṇṇâkāratthāya[19] dadhivārako[20] pi āhaṭo[21] atthi, so tam pi[22] dadhiŋ pātiyaŋ ākiritvā[23] tena madhunā sannetvā[24] Buddhapamukhassa saŋghassa[25] ādito paṭṭhāya adāsi. Taŋ yāvadatthaŋ gaṇhantānaŋ sabbesaŋ pāpuṇi,[26] uttarim pi avasiṭṭhaŋ[27] ahosi yeva. 'Evaŋthokaŋ[28] kathaŋ tāva-

---

1 K. *a.* 'si. 2 S. ṭhapenok°.
3 B[1]. °ti. 4 B. na agghanakaŋ.
5 C. C[a]. *a.* ti. 6 K. *om.*
7 K. *a.* te. 8 K. °issa Bu°.
9 B[1]. aṭṭhisaṭṭhisamaṇaparivārassa Vipassisammāsambu°. C. C[a]. *om.* °sahassa°.
10 K. *a.* so. 11 B. B[1]. °issāmi.
12 B. *om.* 13 B[1]. saddhā viya.
14 K. balabh°. 15 K. *om. one.*
16 B. °itvā. S. pari°.
17 B[1]. kilā°. K. palāpetuŋ.
18 K. *om.* ten' eva ma°. 19 K. B[1]. °kāraṇatthāya.
20 C. °iko. B[1]. °pāṭiyaŋ. 21 K. ābhato.
22 K. pi taŋ. 23 S. ākār°.
24 B[1]. saŋsaṇḍetvā. B. saŋsanditvā. K. maditvā. B. *a.* madditvā.
25 B. S. bhikkhus°. 26 B[1]. °ṇāti. K. sampā°.
27 B[1]. avadisaŋ. 28 B. *a.* madhu.

bahunnaŋ[1] pāpuṇī'[2] ti na[3] cintetabbaŋ, taŋ[4] hi buddhânubhāvena pāpuṇi, buddhavisayo[5] na cintetabbo. 'Cattāri hi acinteyyānī' ti vuttāni tāni cintento ummādass'[6] eva bhāgī hotī ti.[7] So[8] idaŋ[9] ettakaŋ kammaŋ katvā āyupariyosāne[10] devaloke nibbattitvā ettakaŋ kālaŋ saŋsaranto[11] ekasmiŋ samaye devalokā cavitvā[12] Bārāṇasiyaŋ rājakule nibbatto[13] pitu accayena[14] rajjaŋ pāpuṇi. So 'ekaŋ nagaraŋ gaṇhissāmī' ti gantvā parivāresi nāgarānañ ca sāsanaŋ pahiṇi:[15] 'rajjaŋ vā dentu[16] yuddhaŋ vā' ti. Te 'n' eva rajjaŋ dassāma na yuddhan' ti vatvā cūladvārehi nikkhamitvā dārûdakâdīni[17] āharanti sabbakiccāni karonti, itaro pi cattāri mahādvārāni rakkhanto[18] sattamāsâdhikāni sattavassāni nagaraŋ uparundhi.[19] Ath' assa mātā 'kiŋ me putto karotī'[20] ti pucchitvā, 'idaŋ nāma devī' ti taŋ pavattiŋ sutvā, 'bālo mama putto, gaccha tassa[21] "cūladvārāni pi[22] piḍhāya nagaraŋ uparundhatū" ti vadethā' ti.[23] So mātu sāsanaŋ sutvā tathā akāsi,[24] nāgarâpi bahi nikkhamituŋ alabhantā sattame divase attano rājānaŋ māretvā tassa rajjaŋ adaŋsu. So imaŋ kammaŋ[25] katvā āyupariyosāne[26] Avīcimhi nibbattitvā yāvâyaŋ mahāpaṭhavī

---

[1] B. °ūnaŋ. [2] K. B. B[1]. °ṇātī.
[3] C[a]. *om.* [4] S. tañ.
[5] K. *a.* nāma. B. *a.* ca.
[6] K. B. ummattass'. B. °ssa ca.
[7] K. *a.* katamāni (tt) cattāri? *etc.* *See* Appendix A.
[8] B. *a.* puriso. [9] B. *om.*
[10] B. āyuha°. [11] K. B. °etvā.
[12] B. car°. [13] C. C[a]. *om.* K. *a.* rāja°.
[14] C. C[a]. m-accayena. [15] K. *a.* nāgarā.
[16] B. me detha.
[17] C. C[a]. dārukāni. K. B[1]. dārukâdīni.
[18] K. parikkhanto. [19] C. C[a]. °ddhi.
[20] K. karohī.
[21] B[1]. gacchatha assa. K. B. gacchatha tassa.
[22] K. B. *om.* [23] K. *a.* āha.
[24] K. *goes on to* yāvâyaŋ. [25] B. *om.*
[26] B. āyuha°.

yojanamattaŋ ussannā[1] tāva niraye pacitvā catunnaŋ cūladvārānaŋ[2] pihitattā[3] tato cuto tassa[4] eva mātu kucchiyaŋ[5] paṭisandhiŋ gahetvā sattamāsâdhikāni sattavassāni anto kucchismiŋ vasitvā[6] satta divasāni yonimukhe[7] tiriyaŋ nipajji. Evaŋ bhikkhave Sīvali[8] tadā nagaraŋ uparundhitvā gahitakammena ettakaŋ kālaŋ niraye paccitvā[9] cūladvārānaŋ pidahitattā[10] tassā eva[11] mātu kucchiyaŋ paṭisandhiŋ gaṇhitvā[12] ettakaŋ kālaŋ kucchiyaŋ[13] vasi,[14] navamadhuno dinnattā lābhaggappatto[15] jāto' ti.

Pun' ekadivasaŋ bhikkhū kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ: 'aho sāmaṇerassa lābho, aho[16] puññaŋ[17] yena ekena[18] pañcannaŋ bhikkhusatānaŋ pañca kūṭâgārasatâdīni[19] katānī'[20] ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'bhikkhave mayhaŋ puttassa n'eva puññaŋ atthi na pāpaŋ ubhayam assa pahīnan' ti vatvā Brāhmaṇavagge imaŋ gātham āha:

(412) 'Yo 'dha puññañ ca pāpañ ca ubho saŋgaŋ upaccagā
asokaŋ virajaŋ suddhaŋ tam ahaŋ brūmi brāhmaṇan' ti.

Khadiravaniyarevatattherassa vatthu.[21]

---

1 K. B. C. C^a. °aŋ.
2 K. dv°. B^1. *a.* mahādvārānaŋ.
3 K. B. B^1. S. pidahita°.
4 K. etassā.
5 K. B. °ismiŋ. B^1. °asmiŋ.
6 K. vasi.
7 K. mukhe.
8 K. *a.* thero.
9 B. B^1. *a.* catunnaŋ. K. *a.* catūnaŋ.
10 C. °hitvā katāya. K. B. *a.* tato cuto.
11 K. yeva.
12 K. B. B^1. gahetvā.
13 B^1. °ismi.
14 K. *a.* so pubbe.
15 K. B. B^1. S. *a.* °yasagga°. *But* Aṅg. *and* J. lābhīnaŋ (aggo).
16 K. C. ahosi.
17 K. *om.*
18 S. B. ekakena.
19 B. B. C^a. K. °tāni.
20 K. C. C^a. *om.*
21 B. °ravatthu, *and a.* navamaŋ. K. Revatasāmaṇeravatthu. C. C^a. Khadiravaniyattherassa va°.

10. Aññataraitthivatthu.

Ramaṇīyānī ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto aññataraŋ[1] itthiŋ ārabbha kathesi.

Eko kira piṇḍapātiko[2] Satthu santike kammaṭṭhānaŋ gahetvā ekaŋ jiṇṇauyyānaŋ[3] pavisitvā samaṇadhammaŋ karoti.[4] Ekā nagarasobhinī[5] itthī purisena saddhiŋ 'ahaŋ asukaṭṭhānaŋ nāma gamissāmi, tattha āgaccheyyāsī' ti saŋketaŋ[6] katvā agamāsi. So puriso nâgañchi.[7] Sā tassa āgamanamaggaŋ olokentī taŋ adisvā ukkaṇṭhitā[8] ito cito ca vicaramānā taŋ uyyānaŋ pavisitvā theraŋ pallaṅkaŋ ābhujitvā nisinnaŋ disvā ito cito ca[9] olokayamānā[10] āññaŋ kañci adisvā 'ayaŋ[11] puriso, evam[12] assa cittaŋ mohessāmī'[13] ti tassa purato ṭhatvā punappuna[14] nivatthasāṭakaŋ mocetvā nivāseti,[15] kese muñcitvā bandhati, pāṇiŋ paharitvā[16] hasati.[17] Therassa saŋvego uppajjitvā sakalasarīraŋ phari. So 'kin nu kho idan' ti cintesi. Satthâpi 'mama santike[18] kammaṭṭhānaŋ gahetvā "samaṇadhammaŋ karissāmī" ti gatassa[19] bhikkhuno kin nu kho pavattatī'[20] ti upadhārento taŋ itthiŋ disvā tassā[21] anācārakiriyaŋ disvā tassā anācārakiriyaŋ therassa ca saŋveguppattiŋ[22] ñatvā gandhakuṭiyaŋ nisinno va tena saddhiŋ

---

[1] C. °ra°.
[2] K. °iyo. K. B. *a.* bhikkhu.
[3] K. jinuy°. B[1]. uyy°.
[4] K. akāsi, *and a.* ath'.
[5] C. C[a]. K. °anā.
[6] B[1]. saṅghetaŋ. K. saṅgetaŋ.
[7] B[1]. na gacchi. B. nâgacchi.
[8] B. °itvā.
[9] B. *a.* annaŋ.
[10] B. oloki°.
[11] B. B[1]. S. ayañ ca.
[12] B[1]. yevā.
[13] B. pamo°.
[14] B. °naŋ.
[15] B. °esi.
[16] K. pāṇipari°.
[17] K. hasatāti.
[18] C. C[a]. K. °ikaŋ. (*for* °ikā ?).
[19] C. C[a]. Tathāgatassa. S. K. *a.* tassa.
[20] S. B. kā (B. ko) . . . pavattī.
[21] K. tathā. B. tassa, *om* anā° di° ta°. S. *om,* ta° anā° *infra.*
[22] B. C[a]. saŋvega°.

kathesi: 'bhikkhu kāmagavesakānaŋ aramaṇaṭṭhānam[1] eva[2] vītarāgānaŋ ramaṇaṭṭhānaŋ[3] hotī'[4] ti evaŋ ca pana vatvā obhāsaŋ pharitvā tassa dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

99. 'Ramaṇīyāni araññāni, yattha na ramâti jano
vītarāgā ramissanti,[5] na te kāmagavesino' ti.

Tattha araññānī ti supupphitataruvanasaṇḍamaṇḍitāni[6] vimalasalilasampannāni araññāni nāma ramaṇīyāni yatthāti yesu araññesu[7] vikasitesu[8] viya padumavanesu[9] gāmamakkhikā[10] viya[11] kāmagavesako jano na[12] ramati, vītarāgā ti[13] vītarāgā pana khīṇâsavā[14] bhamaramadhukarā viya padumavanesu tathārūpesu araññesu[15] ramissanti, kiŋkāraṇā? na te kāmagavesino[16] hontī ti attho.

Desanâvasāne so thero yathānisinno[17] va saha paṭisambhidāhi arahattaŋ patvā[18] ākasenâgantvā thutiŋ[19] karonto Tathāgatassa pāde vanditvā agamāsi.[20]

Aññatarāya itthiyā vatthu.[21]

Arahattavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Vaggo sattamo.[22]

---

[1] C. C[a]. K. B. ārammaṇa°. [2] C. C[a]. *om.*
[3] B. anārammaṇa°. B[1]. ramma°.
[4] K. ahotī. [5] F. C. C[a]. ramessanti.
[6] B. °taruṇa°. B. °paṭimanditāni.
[7] K. *om.* [8] B. vikatiyesu.
[9] K. B. °ne. K. *a.* va.
[10] B. bhamaramakkhikā. [11] S. C. C[a]. *om.*
[12] C. C[a]. *om.* [13] C. C[a]. *om.* vi° ti.
[14] B. *a.* nāma. [15] B. *om.*
[16] K. B. S. *a* ti (B. S. *om.*) yasmā (S. yathā) te kāmagavesino na.
[17] B[1]. tathā°. [18] B. pāpuṇitvā.
[19] B[1]. dhūti. [20] B[1]. agagami. B. *a.* ti.
[21] K. Araññikabhikkhuva°. B. Aññataritthiva°, *and a.* dasamaŋ. [22] K. B. sattamo vaggo.

VIII. SAHASSAVAGGO.

1. Tambadāṭhikacoraghātakavatthu.

Sahassam api ce vācā[1] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto Tambadāṭhikacoraghātakaŋ[2] ārabbha kathesi.

Ekūnapañcasatā kira corā gāmaghātakâdīni karontā jīvikaŋ[3] kappesuŋ. Ath' eko puriso nibbiddhapiṅgalo[4] tambadāṭhiko tesaŋ santikaŋ gantvā 'aham pi tumhehi saddhiŋ jīvissāmī'[5] ti āha. Atha naŋ corajeṭṭhakass' eva[6] dassetvā 'ayaŋ pi amhākaŋ santike vasituŋ icchatī' ti āhaŋsu. Atha naŋ corajeṭṭhako oloketvā 'ayaŋ mātu thanaŋ chinditvā[7] pitu vā[8] galalohitaŋ nīharitvā khādanasamattho atikakkhaḷo'[9] ti cintetvā, 'natth' etassa amhākaŋ santike vasanakiccan' ti paṭikkhipi. So evaŋ paṭikkhitto pi[10] āgantvā[11] ekaŋ tassa[12] antevāsikaŋ upaṭṭhahanto ārādhesi. So taŋ ādāya corajeṭṭhakaŋ upasaŋkamitvā evam āha:[13] 'sāmi bhaddako esa amhākaŋ upakārako[14] saŋgaṇhatha nan' ti yācitvā corajeṭṭhakaŋ paṭicchāpesī.[15]

---

[1] K. *a.* pi.
[2] K. Tāmbadāṭhikacoraŋ.
[3] K. B. °itaŋ.
[4] B[1]. °ddhi°. K. °ttha°.
[5] K. jīvitaŋ kapessāmī.
[6] B. *om.*
[7] C. C[a]. bhi°.
[8] C. C[a]. ca. B. *om.*
[9] K. atikkhalo.
[10] C. api.
[11] K. ag°.
[12] S. B. tass' eva.
[13] K. *om.* evaŋ āha.
[14] C. C[a]. upakāro.
[15] K. B[1]. sampa°. B. °desi.

Ath' ekadivasaŋ nāgarā rājapurisehi saddhiŋ ekato hutvā te core gahetvā vinicchayamahâmaccānaŋ[1] santikaŋ nayiŋsu, amaccā tesaŋ pharasunā sīsacchedaŋ āṇāpesuŋ. Tato 'ko[2] nu kho ime māressatī'[3] ti pariyesantā te[4] māretuŋ icchantaŋ kañci adisvā[5] corajeṭṭhakaŋ āhaŋsu: 'tvaŋ ime māretvā jīvitañ c' eva labhissasi sammānañ ca, mārehi ne' ti. So pi attānaŋ nissāya vasitattā[6] māretuŋ na icchi,[7] eten' upāyena ekūnapañcasate[8] pucchiŋsu sabbe pi na icchiŋsu,[9] sabbapacchā[10] naŋ[11] nibbiddhapiṅgalaŋ Tambadāṭhikaŋ pucchiŋsu. So 'sādhū' ti sampaṭicchitvā te sabbe māretvā jīvitañ c' eva sammānañ ca labhi. Eten' upāyena nagarassa dakkhiṇadisato pi[12] pañca corasatāni ānetvā amaccānaŋ dassetvā tehi tesaŋ[13] sīsacchedaŋ[14] āṇatte[15] corajeṭṭhakaŋ ādiŋ katvā pucchantā kañci[16] māretuŋ anicchantaŋ disvā 'purimadivase eko puriso pañcasate core māresi,[17] kahaŋ nu kho so'[18] ti, 'asukaṭṭhāne amhehi diṭṭho' ti vutte taŋ pakkosāpetvā 'ime mārehi sammānaŋ lacchasī' ti āṇāpesuŋ. So 'sādhū' ti sampaṭicchitvā te[19] pi[20] māretvā sammānaŋ labhi. Atha naŋ 'bhaddako ayaŋ puriso,[21] nibaddhaŋ coraghātakam eva[22] etaŋ[23] karissāmā'[24] ti mantetvā[25] tassa[26] taŋ ṭhānantaraŋ

---

[1] K. C. C[a]. vinicchayâm°. [2] C. C[a]. kena.
[3] C. C[a]. °nti. [4] C. C[a]. tena.
[5] K. *a.* janā.
[6] B. nissitattā. S. B. *a.* te. [7] K. °ati.
[8] K. °acore.
[9] C. C[a]. *om.* sa° pi na i°. [10] C. C[a]. sabbe pa°.
[11] B. taŋ. [12] C. C[a]. *om.*
[13] B. *a.* pi. [14] K. °chinnaŋ.
[15] K. ānāpenti. B. °ttā. [16] K. B. kiñci.
[17] K. māretvā. [18] K. eso.
[19] B. *a.* sabbe. [20] K. *om.*
[21] B. *a.* ti. [22] S. ev'.
[23] K. taŋ. [24] B. °mī.
[25] C. C[a]. cint°. B[1]. vutte taŋ pakkosāpetvā.
[26] B. tass' eva.

datvā sammānaŋ kariŋsu, so pacchimadisato pi uttaradisato pi[1] ānīte pañcasate pañcasate[2] core ghātesi.[3] Evaŋ catūhi disāhi ānīte[4] dve sahassāni māretvā tato paṭṭhāya devasikaŋ ekaŋ dve ti[5] ānītânīte[6] manusse mārento[7] pañcapaṇṇāsa saŋvaccharāni coraghātakammaŋ[8] akāsi. So mahallakakāle ekappahārena[9] sīsaŋ chindituŋ na sakkoti, dve tayo vāre paharanto manusse kilameti.[10] Nāgarā cintayiŋsu:[11] 'añño pi coraghātako uppajjissati,[12] ayaŋ ativiya manusse kilameti, kiŋ iminā' ti tassa taŋ ṭhānantaraŋ hariŋsu. So[13] pubbe coraghātakammaŋ karonto āhatasāṭake[14] nivāsetuŋ, nava-sappinā[15] khīrayāguŋ pātuŋ, sumanapupphāni pilandhituŋ, gandhe[16] vilimpitun[17] ti imāni cattāri na labhi.[18] So ṭhānā cāvitadivase[19] 'khīrayāguŋ me pacathā' ti vatvā āhatavatthāni[20] sumanamālāvilepanāni gāhāpetvā nadiŋ gantvā[21] nahātvā[22] āhatavatthāni[23] nivāsetvā mālam[24] pilandhitvā gandhehi anulittagatto gehaŋ āgantvā[25] nisīdi. Ath' assa navasappi-

---

1 C. C^a. *om.* u° pi.

2 C. C^a. *om. one.*

3 K. *a.* yeva.

4 K. B. °āni.

5 K. B. B^1. tīṇi.

6 B^1. *om.* K. S. ānīte. C. C^a. B. ānītāni te.

7 B. B^1. °tvā.

8 B. S. °ghātakaka°, *so infra.*

9 B. B^1. °n' eva. K. *a.* va.

10 B^1. C. °ati.

11 K. *a.* aññaŋ pi coraghātakaŋ uppādema, *then has:* ayaŋ ativiya ma° kil° añño pi, *etc.*

12 B^1. coraghātako ṭhapetabbo

13 K. *a.* ca coro.

14 B. B^1. āhaṭa°. B. °akena. S. ahata° (*but* āhata *also in Skt. in this sense*).

15 K. *a.* saŋkhataŋ.

16 K. gandhehi.

17 C. pilandhituṇ.

18 B. B^1. labhati.

19 K. nīharita°.

20 K. °aŋ.

21 K. °tvāna.

22 B. B^1. nhatvā

23 K. °tthā.

24 *So* C. K. mālā. S. B. mālāni. B^1. sumanamālāni.

25 K. ga°.

saŋkhataŋ[1] khīrayāguŋ purato ṭhapetvā[2] hatthadhovanodakaŋ[3] āhariŋsu.[4] Tasmiŋ khaṇe Sāriputtatthero samāpattito uṭṭhāya[5] 'kattha nu kho ajja mayā gantabban' ti attano bhikkhâcāraŋ olokento imassa[6] gehe[7] khīrayāguŋ disvā 'karissati nu kho me[8] puriso[9] saŋgahan' ti upadhārento 'maŋ disvā mama saŋgahaŋ karissati, karitvā[10] ca pana mahāsampattiŋ labhissati ayaŋ kulaputto' ti ñatvā cīvaraŋ pārupitvā pattam ādāya tassa gehadvāre ṭhitam[11] eva attānaŋ dassesi. So theraŋ disvā va[12] pasannacitto cintesi: 'Mayā ciraŋ coraghātakammaŋ kataŋ, bahū manussā māritā,[13] idāni me gehe khīrayāgu paṭiyattā, thero āgantvā mama gehadvāre ṭhito, idāni mayā ayyassa deyyadhammaŋ dātuŋ vaṭṭatī' ti purato ṭhapitaŋ yāguŋ apanetvā[14] theraŋ upasaŋkamitvā vanditvā attano[15] gehe[16] nisīdāpetvā patte khīrayāguŋ ākiritvā[17] navasappiŋ āsiñcitvā[18] theraŋ vījamāno[19] aṭṭhāsi. Ath' assa[20] dīgharattaŋ aladdhapubbatāya khīrayāguŋ pātuŋ balava-ajjhāsayo[21] ahosi. Thero tass'[22] ajjhāsayaŋ ñatvā 'tvaŋ upāsaka attano yāguŋ pivā' ti.[23] So aññassa hatthe vījaniŋ datvā yāguŋ pivi,[24] thero vījamānaŋ[25] purisaŋ 'gaccha upāsakam eva vījā'[26] ti āha. So vījiyamāno kucchipūraŋ yāguŋ pivitvā āgantvā[27] theraŋ vījamāno[28] ṭhatvā katâhārakiccassa[29]

---

[1] K. B. B¹. °inā sa°.
[2] K. ṭhatvā.
[3] C. Cᵃ. *a.* datvā.
[4] K. har°.
[5] K. B¹. S. vu°.
[6] K. B. B¹. S. tassa.
[7] B¹. hatthe. K. gehā.
[8] S. *a.* so.
[9] K. so.
[10] B¹. katvā.
[11] B. ṭhitamattam.
[12] K. B. *om.*
[13] B¹. °tvā.
[14] K. *a.* utthā.
[15] B. anto.
[16] B¹. gehaŋ.
[17] S. C. Cᵃ. ākar°.
[18] K. abhi°.
[19] K. °iyamāno. S. °ya°.
[20] B. *a.* ca.
[21] K. °vā a°.
[22] B. tassa.
[23] S. B. *a.* āha.
[24] B¹. °ati.
[25] C. Cᵃ. S. vījayamānaŋ. K. vījiya°.
[26] B. upāsaka me mā bījāhī. S. vījayā.
[27] C. Cᵃ. *om.* K. *a.* puna.
[28] K. vijaya°.
[29] B. B¹. katabhatta°. B¹. °kicco.

therassa pattaŋ aggahesi.[1] Thero tassa anumodanaŋ ārabhi, so[2] attano cittaŋ therassa dhammadesanânugaŋ[3] kātuŋ nâsakkhi. Thero sallakkhetvā 'upāsaka kasmā cittaŋ[4] desanânugaŋ[5] kātuŋ na sakkosī'[6] ti.[7] 'Bhante mayā[8] dīgharattaŋ kakkhaḷakammaŋ kataŋ, bahū manussā māritā, tam ahaŋ attano kammaŋ saranto[9] cittaŋ ayyassa desanânugaŋ[10] kātuŋ nâsakkhiŋ' ti. Thero 'vañcessāmi[11] nan' ti cintetvā,[12] 'kiŋ pana tvaŋ attano ruciyā akāsi, aññehi kārito 'sī' ti. 'Rājā[13] maŋ kāresi[14] bhante' ti. 'Kin nu kho te upāsaka evaŋ[15] sante akusalaŋ hotī' ti. Muddhadhātuko[16] upāsako 'theren' evaŋ vutte[17] natthi mayhaŋ akusalan' ti saññī hutvā 'tena hi bhante dhammaŋ kathethā' ti. So there[18] anumodanaŋ karonte ekaggacitto hutvā dhammaŋ suṇanto sotâpattimaggassa orato anulomikaŋ khantiŋ nibbattesi, thero pi anumodanaŋ katvā pakkāmi. Upāsakaŋ[19] theraŋ[20] anugantvā[21] nivattamānaŋ[22] ekā yakkhinī dhenuvesena āgantvā ure paharitvā māresi. So kālaŋ katvā Tusitapure nibbatti.[23] Dhammasabhāyaŋ kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ: 'coraghātako pañcapaṇṇāsavassāni kakkhaḷakammaŋ[24] katvā[25] ajj' eva tato mutto ajj' eva therassa bhikkhaŋ datvā ajj' eva kālakato,[26] kahaŋ[27] nu kho nibbatto' ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti

---

1 K. pataŋ gahetvā nisī (di). 2 K. C. Cᵃ. *om.*
3 B. °ânuyogaŋ, *so infra.* 4 K. *a.* mama.
5 B¹. °gataŋ. 6 K. sakko.
7 K. B. S. *a.* pucchi. 8 K. mayā bh°.
9 B. B¹. anuss°. 10 B¹. °gataŋ. 11 K. mocessāmi.
12 B¹. °esi. 13 K. *a.* pana. 14 K. kārāpeti.
15 Cᵃ. n' evaŋ. C. *om.* sante.
16 B¹. danta°. K. maṇḍa°. B. manda°.
17 K. vutto. 18 B. therena.
19 B. °ko. K. B. *a.* thokaŋ. 20 B¹. dhokaŋ.
21 K. āg°. 22 B¹. °iyāmānaŋ.
23 K. *a.* bhikkhū. 24 K. kakkhalakaka°.
25 B. datvā. 26 K. B. kālaŋ kato.
27 B¹. kattha. K. kuhin.

vutte, 'bhikkhave Tusitapure[1] nibbatto' ti āha. 'Kiŋ bhante vadetha, ettakaŋ kālaŋ ettake manusse ghātetvā Tusitavimāne[2] nibbatto' ti. 'Āma bhikkhave mahanto tena kalyāṇamitto laddho, so[3] Sāriputtassa[4] dhammadesanaŋ sutvā anulomañāṇaŋ nibbattetvā[5] ito cuto Tusitavimāne nibbatto' ti vatvā imaŋ gātham āha:

'Subhāsitaŋ suṇitvāna nagare coraghātako
anulomakhantiŋ laddhāna modati[6] tidivaŋ gato' ti.

'Bhante anumodanakathā[7] nāma na[8] balavā, tena kataŋ akusalakammaŋ mahantaŋ, kathaŋ tattakena[9] visesaŋ nibbattesī' ti. Satthā 'kiŋ[10] bhikkhave mayā desitadhammassa appaŋ vā bahuŋ vā[11] pamāṇaŋ mā[12] gaṇhatha, ekavācā pi hi[13] atthanissitā seyyo[14] evā'[15] ti vatvā anusandhiŋ ghaṭetvā[16] dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

100. 'Sahassam api ce vācā anatthapadasaŋhitā[17]
ekaŋ atthapadaŋ seyyo[18] yaŋ sutvā upasammatī' ti.

Tattha **sahassam** apī ti paricchedavacanaŋ,[19] ekaŋ sahassaŋ dve sahassānī ti evaŋ sahassena ce[20] pi paricchinnavācā[21] honti,[22] tāva[23] **anatthapadasaŋhitā**[24]

---

[1] K. *a.* so.
[2] B[1]. °pure.
[3] B. *om.*
[4] B[1]. °ttattherassa.
[5] K. °itvā.
[6] B. °atī.
[7] K. B. B[1]. °dhammakathā (B[1]. °nā°). K. *a.* cā.
[8] K. *om.*
[9] C. C[a]. tattha°. B[1]. ettha°. B. ettakena.
[10] B. *om.*
[11] K. B. *a.* ti.
[12] K. *om.* B. mā pa°.
[13] C. hi pi.
[14] B. S. seyyā.
[15] K. yevā. B. vā.
[16] C. C[a]. *om.* a° gha°.
[17] K. °saññitā.
[18] K. sseyyo.
[19] C. C[a]. °cchedana°.
[20] C. C[a]. S. dve. K. pi ce.
[21] K. °nnā vā°.
[22] K. B. hoti.
[23] B. tā ca pana.
[24] K. °saññitā, *al.*

ākāsavaṇṇanāpabbatavaṇṇanāvanavaṇṇanâdīni[1] pakāsakehi[2] aniyyānadīpakehi[3] anatthakehi[4] padehi saŋhitā yāva bahukā honti[5] tāva[6] pāpikā[7] evā ti attho. Ekaŋ atthapadan ti yaŋ pana 'ayaŋ kāyo ayaŋ kāyagatā sati tisso vijjā anuppatto[8] kataŋ buddhassa sāsanan'[9] ti, evarūpam pi ekaŋ[10] atthapadaŋ sutvā rāgâdivūpasamena[11] vūpasammati,[12] taŋ atthasādhakaŋ nibbāṇapaṭisaŋyuttaŋ khandhadhātuāyatanaindriyabalabojjhaṅgasatipaṭṭhānaparidīpakaŋ[13] ekam pi[14] padaŋ seyyo yevā ti attho.[15] Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Tambadāṭhikacoraghātakassa vatthu.[16]

---

2. BĀHIYADĀRUCĪRIYATTHERAVATTHU.

Sahassam api ce gāthā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Dārucīriyattheraŋ[17] ārabbha kathesi.

Ekasmiŋ hi kāle bahū manussā nāvāya mahāsamuddaŋ[18] pakkhanditvā[19] antosamudde[20] bhinnāya nāvāya maccha-

---

[1] F. ākāsavaṇṇapabbatavaṇṇavaṇavaṇṇanâdīni. K. ākāsapabbatavaṇṇanâdīni.

[2] K. °itehi.

[3] F. aniccāna°. K. anibbāna°. B. *om.*

[4] K. °tthehi.

[5] K. *a.* ti. B. hoti.

[6] C. C[a]. tā.

[7] K. °akā.

[8] F. K. C.C[a]. °ttā.

[9] K. buddhânussā°.

[10] S. C. C[a]. *om.* pi. C. C[a]. *om.* ekaŋ.

[11] K. °dīnaŋ vū°.

[12] B. upa°.

[13] C. C[a]. *om.* °bojjhaṅga°. C. C[a]. °ikaŋ.

[14] K. *om.*

[15] K. ty.

[16] K. Tambadāthikavatthu samattaŋ. C. C[a]. °dāṭhico°. B. °kavatthu, *and a.* paṭhamaŋ.

[17] F. °cīritth°. B. °ciriya°. K. °ciraka°. C. C[a]. °cīvarika°. Aṅg. Manor. °cīriya°.

[18] K. sa°.

[19] B[1]. upa°.

[20] B. °mahā°.

bhattā[1] ahesuŋ, eko v' ettha[2] ekaŋ phalakaŋ gahetvā vāyamanto Suppārakapaṭṭanatīraŋ[3] okkami. Tassa nivāsanapārupanaŋ[4] natthi. So aññaŋ kiñci apassanto sukkhakaṭṭhadaṇḍake[5] vākehi paḷiveṭhetvā nivāsanapārupanaŋ katvā devakulato kapālaŋ gahetvā Suppārakapaṭṭanaŋ agamāsi. Manussā taŋ disvā yāgubhattâdīni datvā[6] 'ayaŋ eko arahā'[7] ti sambhāvesuŋ. So 'vatthesu upanītesu sac' āhaŋ[8] nivāsessāmi vā pārupissāmi vā lābhasakkāro me[9] parihāyissatī' ti tāni[10] paṭikkhipitvā dārucīrān'[11] eva parihari.[12] Ath' assa bahūhi 'arahā[13] arahā' ti vuccamānassa[14] evaŋ cetaso parivitakko udapādi: 'ye kho keci loke arahanto vā arahamaggaŋ[15] vā samāpannā ahaŋ tesaŋ aññataro'[16] ti. Ath' assa purāṇasālohitā devatā evaŋ cintesi. Purāṇasālohitā ti[17] pubbe ekato katasamaṇadhammā. Pubbe kira Kassapadasabalassa sāsane ossakkamāne sāmaṇerâdīnaŋ vippakāraŋ disvā satta bhikkhū saŋvegappattā[18] 'yāva sāsanassa antaradhānaŋ na hoti tāva attano patiṭṭhaŋ karissāmā' ti[19] suvaṇṇacetiyaŋ vanditvā araññaŋ paviṭṭhā[20] ekaŋ pabbataŋ disvā[21] 'jīvite

---

[1] K. B. B[1]. macchakacchapabhakkhā (B[1]. °gacchapa°). Manor. macchakacchapabhattaŋ.

[2] K. c' ettha. B. vāṇijo.

[3] B[1]. Suppādaka° (*al.*). B. B[1]. *a.* °nadī° *after* °paṭṭana°. K. *a.* °samudda°.

[4] B[1]. °pārumpanaŋ. K. pārūp°.

[5] B. °daṇḍaka°. K. °daṇḍa°.

[6] B. *om.*

[7] K. araho.

[8] B[1]. sace ahaŋ.

[9] C. C[a]. *om.*

[10] B[1]. tehi pahitāni vatthāni. B. *a.* vatthāni.

[11] C. C[a]. °cīvarān'.

[12] B. °ati. K. paridahi.

[13] K. B. *om. one.* K. araho.

[14] C. vuccatimā. K. vacc°.

[15] K. B. arahatta°. S. arahanta°.

[16] S. °mo.

[17] C. C[a]. *om.*

[18] K. saŋvegga°.

[19] B[1]. °mi iti.

[20] K. pavisitvā.

[21] K. *a.* ye.

sâlayā[1] nivattantu nirālayā imaŋ pabbataŋ abhiruhantū'[2] ti vatvā nisseniŋ[3] bandhitvā sabbe pi taŋ[4] pabbataŋ[5] abhiruyha nisseniŋ pātetvā samaṇadhammaŋ kariŋsu. Tesu[6] saŋghatthero ekarattâtikkamen'* eva arahattaŋ pāpuṇi. So Anotattadahe nāgalatādantakaṭṭhaŋ[7] khāditvā mukhaŋ dhovitvā Uttarakuruto piṇḍapātaŋ āharitvā[8] te bhikkhū āha: 'āvuso idaŋ[9] dantakaṭṭhaŋ khāditvā mukhaŋ dhovitā ito[10] piṇḍapātaŋ paribhuñjathā'[11] ti. 'Kiŋ pana bhante amhehi evaŋ katikā[12] katā "yo paṭhamaŋ arahattaŋ pāpuṇāti tenâbhataŋ piṇḍapātaŋ avasesā paribhuñjissantī"'[13] ti. 'No h' etaŋ† āvuso' ti. 'Tena hi sace tumhe[14] viya mayaŋ pi visesaŋ nibbattessāma sayaŋ āharitvā bhuñjissāmā' ti na icchiŋsu. Dutiyadivase dutiyatthero anāgāmiphalaŋ pāpuṇi. So pi tath'[15] eva piṇḍapātaŋ āharitvā itare nimantesi. Te[16] evaŋ āhaŋsu: 'kiŋ pana bhante amhehi evaŋ katikā[17] katā, mahātherena ābhataŋ piṇḍapātaŋ abhuñjitvā anutherena ābhataŋ bhuñjissāmā'[18] ti. 'No h' etaŋ āvuso' ti. 'Evaŋ sante tumhe viya mayaŋ pi visesaŋ nibbattetvā attano purisakārena[19] bhuñjituŋ sakkontā bhuñjissāmā' ti na icchiŋsu. Tesu arahattappatto[20] bhikkhu parinibbāyi, anāgāmī brahmaloke nibbatti.

---

[1] K. °yyā. [2] K. °ruyh°.
[3] B. niseṇiŋ. [4] S. *om.*
[5] B. *om.* [6] C. C[a]. *om.*
* Manor. pañcame divase.
[7] B[1]. °daṇḍa°. [8] B[1]. āharāpetvā.
[9] B. imaŋ. [9] K. idaŋ. B. imaŋ.
[11] B[1]. °ntū. C. C[1]. bhu°. [12] K. kaṭikā.
[13] B[1]. °nti. C. C[a]. bhu°.
† Manor. natthi *for* no h' etaŋ.
[14] C. evaŋ sante tumhehi. K. B. S. mayaŋ pi tu° vi° (K. *om.* pi).
[15] K. tatth'. [16] K. *a.* pi tathā.
[17] C[a]. *corr.* kathikā.
[18] K. bhuñjāmā. [19] C. C[a]. S. purisâk°.
[20] K. B. S. °ttaŋ pa°.

itare pañca[1] visesaŋ nibbattetuŋ asakkontā sussitvā parisussitvā[2] sattame divase kālaŋ katvā devaloke nibbattitvā[3] imasmiŋ buddhuppāde tato cavitvā tattha tattha[4] kulagharesu nibbattiŋsu, tesu eko Pukkusāti rājā ahosi, eko Kumārakassapo, eko Dārucīriyo,[5] eko Dabbo Mallaputto eko Sabhiyo[6] paribbājako ti.[7] Tattha yo so[8] brahmaloke nibbattabhikkhu[9] taŋ sandhāy' etaŋ[10] vuttaŋ: 'purāṇasālohitā devatā' ti.—Tassa pi[11] brahmuṇo[12] etad ahosi: 'ayaŋ mayā saddhiŋ nisseniŋ bandhitvā pabbataŋ abhiruhitvā[13] samaṇadhammaŋ akāsi, idāni imaŋ[14] laddhiŋ gahetvā vicaranto vinasseyya,[15] saŋvejessāmi nan' ti. Atha naŋ upasaŋkamitvā evam āha: 'n' eva kho tvaŋ Bāhiya arahā[16] na pi[17] arahamaggaŋ[18] samāpanno sâpi te paṭipadā natthi yāya[19] tvaŋ arahā vā assa[20] arahamaggaŋ[21] vā paṭipanno'[22] ti. Bāhiyo ākāse ṭhatvâ kathentaŋ mahābrahmāṇaŋ[23] oloketvā cintesi: 'aho bhāriyaŋ kammaŋ,[24] ahaŋ "arah'[25] amhī" ti cintesiŋ, ayaŋ ca[26] "na tvaŋ arahā na[27] pi arahamaggaŋ[28] samāpanno"[29] ti pi[30] vadati, atthi nu

---

[1] B. *a.* therā. [2] K. B. *om.*
[3] K. °ttā.
[4] C. C[a]. *om. one.* Manor. tesu tesu kulesu.
[5] C. S. °iko. K. B. °ciriyo. B[1]. °cirato (ko). C[a]. Cīvariko.
[6] K. Sabbiyo. B. Suppiyo. [7] K. hoti.
[8] B. *om.* [9] K. B. °tto bhi°.
[10] K. *om.* [11] K. *om.* B. S. hi.
[12] K. brahmano. [13] K. *om.* pa° a°.
[14] K. esa. [15] K. vināseyya.
[16] B. arahatā. [17] K. *om.*
[18] K. B. B[1] arahatta°. S. °nta°.
[19] K. *a.* na. [20] K. *corr.* asi.
[21] *Readings ut supra, al.* K. *here* na arahattaŋ.
[22] K. Manor. samāpanno. *So* Udāna. I. 10.
[23] B[1]. °maŋ. *So* Manor. [24] K. B. *a.* kataŋ.
[25] S. araham. B. arahanto.
[26] S. B. *a.* maŋ. [27] K. ca. nā.
[28] K. *a.* vā. [29] B. *a.* 'si. [30] K. *om.*

kho[1] loke añño arahā' ti. Atha naŋ pucchi: 'atthi[2] kho[3] etarahi devate[4] loke arahanto[5] vā arahamaggaŋ vā paṭipanno'[6] ti. Ath' assa devatā ācikkhi: 'atthi Bāhiya uttaresu janapadesu Sāvatthi nāma nagaraŋ, tattha so bhagavā etarahi viharati[7] arahaŋ sammāsambuddho,[8] so hi[9] Bāhiya bhagavā arahañ[10] ceva arahattāya[11] ca dhammaŋ desetī' ti. Bāhiyo[12] rattibhāge devatāya kathaŋ sutvā saŋviggamānaso[13] taŋ khaṇaŋ[14] yeva Suppārakā nikkhamitvā[15] ekarattivāsena[16] Sāvatthiyaŋ[17] agamāsi, sabbaŋ vīsaŋyojanasatikaŋ[18] maggaŋ ekarattivāsen' eva agamāsi, gacchanto ca pana[19] devatânubhāvena gato, 'buddhânubhāvenā' ti pi vadanti yeva. Tasmiŋ khaṇe Satthā[20] Sāvatthiŋ[21] piṇḍāya paviṭṭho hoti. So[22] bhuttapātarāso kāyâlasiyavimocanatthāya[23] abbhokāse caṅkamante[24] sambahule bhikkhū 'kahaŋ etarahi Satthā' ti pucchi. Bhikkhū[25] 'Sāvatthiyaŋ[26] piṇḍāya paviṭṭho hotī'[27] ti vatvā[28] taŋ pucchiŋsu: 'tvaŋ pana kuto āgato'[29] ti. 'Suppārakā āgato 'mhī' ti. 'Kadā nikkhanto 'sī ti. 'Hīyo

---

[1] B. *om.* nu kho.
[2] B. S. *a.* nu.
[3] K. koci.
[4] S. deva. K. loke de°.
[5] B. arahā.
[6] K. B[1]. samāpanno.
[7] K. virahati.
[8] K. sambuddho.
[9] B. pi.
[10] K. B. B[1]. S. Ud. arahā.
[11] B. B[1]. °ttatthāya.
[12] K. *a.* pi.
[13] B[1]. saŋvega°.
[14] B[1]. tañ khaṇe. K. °añ ñeva.
[15] K. B. *a.* sabbattha.
[16] C. C[a]. °bhāgena. Ud. °parivāsena.
[17] K. °iŋ.
[18] K. vīsati°. B. vīsa°, *al.*
[19] K. *om.*
[20] B[1]. *a.* pāto va.
[21] K. B. °iyaŋ.
[22] K. *a.* Bāhiyo.
[23] K. °parimo°. B. °tthaŋ.
[24] C. C[a]. °nto.
[25] S. *a.* bhagavā.
[26] B[1]. °tthi. B. °iŋ.
[27] K. B. S. *om.*
[28] K. vadanti bhikkhū.
[29] K. B. S. *a.* 'sī.

sāyaŋ[1] nikkhanto 'mhī' ti. 'Dūrato 'si āgato,[2] nisīda[3] tāva,[4] pāde dhovitvā telena makkhetvā[5] thokaŋ vissamāhi, āgatakāle Satthāraŋ dakkhissasi'[6] ti. 'Ahaŋ bhante Satthu vā attano vā jīvitantarāyaŋ na jānāmi, ekaratten' ev' amhi katthaci aṭhatvā anisīditvā[7] vīsaŋyojanasatikaŋ maggaŋ āgato, Satthāraŋ passitvā[8] vissamissāmī'[9] ti so evaŋ vatvā taramānarupo Sāvatthiŋ[10] pavisitvā Bhagavantaŋ anopamāya buddhasiriyā piṇḍāya carantaŋ disvā 'cirassaŋ vata me Gotamasammāsambuddho[11] diṭṭho' ti diṭṭhaṭṭhānato paṭṭhāya onatasarīro gantvā antaravīthiyam[12] eva pañcapatiṭṭhitena vanditvā gopphakesu daḷhaŋ gahetvā evam āha: 'desetu me bhante Bhagavā dhammaŋ desetu[13] Sugato dhammaŋ yaŋ mam' assa dīgharattaŋ hitāya sukhāyā' ti. Atha naŋ Satthā 'akālo kho tāva Bāhiya, antaragharaŋ paviṭṭh' amha[14] piṇḍāyā' ti paṭikkhipi. Taŋ sutvā Bāhiyo 'bhante saŋsāre saŋsarantena kabaliṅkārâhāro[15] na laddhapubbo,[16] tumhākaŋ vā mayhaŋ vā jīvitantarāyaŋ na jānāmi, desetha[17] me[18] dhamman' ti. Satthā dutiyaŋ pi paṭikkhipi yeva. Evaŋ kir' assa ahosi: 'imassa maŋ diṭṭhakālato paṭṭhāya sakalasarīraŋ pītiyā nirantaraŋ ajjhotthaṭaŋ[19] hoti, balavapītivego[20] dhammaŋ sutvâpi[21] na sakkhissati paṭivijjhituŋ majjhattupekkhāya[22]

---

[1] C. svâhaŋ.
[2] K. āgato 'si.
[3] B. °ttha. B. °tha.
[4] S. tava.
[5] B. °itvā.
[6] C. C^a. °tī.
[7] B^1. *a.* vegena pakkhanditvā.
[8] B^1. disvā va. S. *a.* va.
[9] B^1. °essatī.
[10] K. °iyaŋ.
[11] K. B. °mo sa°. (K. Buddho).
[12] C. C^a. antarā°.
[13] K. *a.* me.
[14] K. B. 'mhi. Ud. 'mhā.
[15] K. kavaḷikâhāro. B. kabalik°.
[16] K. B. al°. K. *om.* na.
[17] B. desetu.
[18] C. C^a. *a.* va.
[19] K. °ttharitaŋ.
[20] K. S. °vā pī°.
[21] C. C^a. *om.* pi.
[22] B^1. °tth°.

tāva tiṭṭhatu[1] ekaratten' eva vīsaŋyojanasataŋ[2] maggaŋ āgatattā daratho pi 'ssa balavā, so pi tāva paṭippassambhatū' ti tasmā dvikkhattuŋ paṭikkhipitvā tatiyaŋ yācito[3] antaravīthiyaŋ ṭhito va 'tasmā ti ha te Bāhiya evaŋ sikkhitabbaŋ:[4] diṭṭhe diṭṭhamattaŋ bhavissatī' ti-ādinā nayena dhammaŋ desesi.[5] So Satthu dhammaŋ suṇanto yeva sabbâsave[6] khepetvā saha paṭisambhidāhi arahattaŋ pāpuṇi. Tāvad eva[7] Bhagavantaŋ pabbajjaŋ yāci,[8] 'paripuṇṇan te pattacivaran' ti ca puttho, 'na paripuṇṇan' ti āha. Atha naŋ Satthā 'tena hi pattacīvaraŋ pariyesā'[10] ti. vatvā[11] pakkāmi. 'So kira vīsativassasahassāni samaṇadhammaŋ karonto "bhikkhunā[12] nāma attano[13] paccaye labhitvā aññaŋ anoloketvā sayam eva paribhuñjituŋ vaṭṭatī" ti ekabhikkhussa[14] pi pattena vā cīvarena vā saŋgahaŋ nâkāsi[15] ten' assa iddhimayapattacīvaraŋ na uppajjissatī'[16] ti ñatvā ehibhikkhubhāvena pabbajjaŋ na adāsi. Taŋ pi[17] pattacīvaraŋ pariyesamānam[18] eva ekā yakkhinī dhenurūpena[19] āgantvā vāmaūrumhi[20] paharitvā jīvitakkhayaŋ pāpesi. Satthā[21] piṇḍāya caritvā katabhattakicco sambahulehi bhikkhūhi saddhiŋ nikkhanto[22]

---

[1] K. °ti. [2] B. °satikaŋ.
[3] K. *a.* Satthā.
[4] B. *a.* ti. K. *a.* ti āha diṭṭhe dhamme ca yo patto yo patto samparāyiko attâbhisamayo ciro paṇḍito ti vuccati.
[5] *Cf.* Ud. I. 10. [6] K. *a.* taŋ.
[7] C. C[a]. *a.* vacanaŋ. B. *a.* ca pana. S. *a.* ca naŋ.
[8] K. *a.* bhante. [9] B. *om.*
[10] K. B[1]. pariyessāhī. B. °yesāhī.
[11] K. *a.* so Bhagavantaŋ vanditvā.
[12] B. bhikkhu. [13] B. °nā.
[14] K. ekassa bhikkhuno. B. °ssâpi.
[15] B. na. a°. [16] B. °jjatī. [17] B. *om.*
[18] K. B[1]. °sanaŋ caramānaŋ. B. *a.* caramānam.
[19] Manor. pubbaveriko amanusso ekissā tarunavacchāya gāviyā sarīre adhimuccitvā.
[20] S. urambhi. K. Bāhiyaŋ ūr°.
[21] K. *a.* pi. [22] K. Manor. °manto.

Bāhiyassa sarīraŋ saŋkāraṭṭhāne patitaŋ disvā bhikkhū āṇāpesi: 'bhikkhave ekasmiŋ gehadvāre ṭhatvā[1] mañcakaŋ āharāpetvā imassa[2] sarīraŋ nagarato nīharitvā sañjhāpetvā thūpaŋ karothā' ti. Bhikkhū tathā karimsu, katvā ca pana vihāraŋ gantvā[3] Satthāraŋ upasaŋkamitvā attanā[4] katakiccaŋ ārocetvā tassa abhisamparāyaŋ pucchiŋsu. Atha nesaŋ Bhagavā tassa parinibbutabhāvaŋ ācikkhitvā 'etad aggaŋ bhikkhave mama sāvakānaŋ bhikkhūnaŋ[5] khippabhiññānaŋ yad idaŋ Bāhiyo Dārucīriyo[6] ti etadagge[7] ṭhapesi. Atha naŋ bhikkhū pucchiŋsu 'bhante tumhe "Bāhiyo Dārucīriyo[8] arahattaŋ patto" ti vadatha,[9] kadā so arahattaŋ patto' ti. 'Mama dhammaŋ sutakāle bhikkhave' ti. 'Kadā pan' assa tumhehi dhammo kathito' ti. 'Piṇḍāya carantena[10] antaravīthiyaŋ ṭhatvā' ti. 'Kiŋ[11] appamattako hi bhante tumhehi antaravīthiyaŋ ṭhatvā kathitadhammo, kathaŋ so tāvattakena visesaŋ nibbattesī' ti. Atha ne[12] Satthā 'kiŋ bhikkhave mama dhammaŋ appaŋ vā bahuŋ vā ti mā minatha,[13] anekāni pi hi[14] gāthāsahassāni[15] na seyyo, atthanissitaŋ pana ekam pi gāthāpadaŋ seyyo' ti vatvā anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

101. 'Sahassam api ce gāthā anatthapadasaŋhitā[16]
ekaŋ gāthāpadaŋ seyyo yaŋ sutvā upasammatī' ti.

---

[1] K. ṭhataŋ. [2] K. idaŋ. S. B. imaŋ.
[3] K. gatā. [4] B. °no.
[5] C. Cª. *om.* [6] B¹. °iko.
[7] K. *a.* taŋ. [8] B. *om.* B¹. °iko.
[9] S. B¹. °etha.
[10] K. B. °nto. K. *a.* bhikkhave.
[11] K. *om.* [12] K. *om.*
[13] S. cintayittha. K. B. pamānaŋ ganhatha. B¹. pamāṇaŋ mā maññittha.
[14] K. *om.*
[15] K. *a.* anatthāni. B. *a.* anatthanissitāni. S. anatthasaŋhitāni *after* mi°.
[16] K. B¹. °saññitā.

Tattha ekaŋ gāthāpadaŋ seyyo[1] ti, 'appamādo amatapadaŋ[2] . . . pe[3] . . . yathā matā' ti, evarūpā ekā[4] gāthā pi seyyo ti attho, sesaŋ[5] purimanayen' eva veditabbaŋ.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.[6]

Dārucīriyattherassa[7] vatthu.

---

3. KUṆḌALAKESITTHERIVATTHU.*

Yo ca gāthāsataŋ bhāse ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane[8] viharanto Kuṇḍalakesiŋ[9] ārabbha kathesi.

Rājaghe kira[10] ekā seṭṭhidhītā soḷasavassuddesikā abhirūpā ahosi dassanīyā,[11] tasmiñ ca vaye ṭhitā nāriyo purisajjhāsaya honti purisalolā. Atha nam mātāpitaro sattabhūmakassa[12] pāsādassa uparimatale[13] sirigabbhe[14] vāsesuŋ,[15] ekam ev' assā dāsiŋ paricārikaŋ akaŋsu.[16] Ath' ekaŋ kulaputtaŋ corakammaŋ karontaŋ[17] gahetvā pacchābāhaŋ[18] bandhitvā catukke catukke[19] kasāhi paharitvā[20] āghātanaŋ[21] nayiŋsu. Seṭṭhidhītā mahājanasaddaŋ[22] sutvā 'kin nu kho etan' ti pāsādatale ṭhatvā[23] olokentī taŋ disvā

---

[1] K. B. F. *om.* [2] K. B. amataŋ padan.
[3] K. B. la. Dh. *vs.* 21. [4] B. *om.*
[5] B. tesaŋ. [6] K. *om.*
[7] K. °aka°. B. Bāhiyadārucīriyatherava°, *and a.* dutīyaŋ.
* *Cf.* F. J., III. 435 *foll.*
[8] K. Jetta°. [9] K. *a.* itthiŋ.
[10] K. kir'. [11] B. *a.* pāsādikā.
[12] K. B. B[1]. °ik°. [13] K. uparitale.
[14] K. pāsādaga°.
[15] K. vassāpesuŋ. B[1]. vāresuŋ.
[16] K. B. B[1]. adaŋsu. [17] K. *a.* janā taŋ.
[18] K. °huŋ. [19] C. C[a]. °ehi, *om. one.*
[20] B[1]. °etvā. C. pariha°. [21] K. °ṭanaŋ.
[22] K. B. °nassa sa°. [23] K. ṭhitā.

paṭibaddhacittā hutvā taŋ patthayamānā āhāraŋ paṭikkhipitvā mañcake nipajji. Atha naŋ mātā pucchi: 'kiŋ idaŋ ammā' ti. 'Sace[1] etaŋ "coro" ti[2] gahetvā nīyamānaŋ purisaŋ[3] labhissāmi jīvissāmi, no ce[4] labhissāmi[5] jīvitaŋ me natthi, idh' eva marissāmī' ti. 'Amma mā evaŋ kari, amhākaŋ jātiyā ca gottena ca[6] bhogena ca[7] sadisaŋ[8] aññaŋ sāmikaŋ[9] labhissasī' ti.[10] 'Mayhaŋ aññena kiccaŋ[11] natthi, imaŋ alabhamānā marissāmī' ti. Mātā dhītaraŋ saññāpetuŋ asakkontī pituno ārocesi. So pi taŋ saññāpetuŋ asakkonto 'kiŋ sakkā kātun' ti cintetvā naŋ coraŋ gahetvā[12] gacchantassa rājapurisassa sahassabhaṇḍikaŋ pesesi: 'imaŋ gahetvā etan purisaŋ mayhaŋ dehī' ti. So 'sādhū' ti kahāpaṇe gahetvā taŋ muñcitvā aññaŋ māretvā 'mārito deva coro' ti rañño ārocesi. Seṭṭhī pi[13] tassa dhītaraŋ adāsi. Sā tato paṭṭhāya[14] 'sāmikaŋ ārādhessāmī' ti sabbâbharaṇapaṭimaṇḍitā sayam eva tassa yāguādīni saŋvidahati. Coro katipâhaccayena cintesi: 'kadā nu kho imaŋ māretvā etissā ābharaṇāni gahetvā ekasmiŋ surāgehe[15] vikkiṇitvā khādituŋ labhissāmī' ti, so 'atth' eso upāyo' ti cintetvā āhāraŋ paṭikkhipitvā mañcake nipajji. Atha naŋ sā[16] upasaŋkamitvā 'kiŋ[17] sāmi rujatī'[18] ti pucchi.[19] 'Na kiñci[20] bhadde' ti.[21] 'Kacci pana me mātāpitaro tuyhaŋ kuddhā' ti.[22] 'Na kujjhanti bhadde' ti. Atha naŋ 'kin nām' etan' ti. 'Bhadde ahaŋ taŋ divasaŋ bandhitvā

---

[1] B. sac'.
[2] K. S. coraŋ.
[3] K. *om.*
[4] K. *a.* na.
[5] K. *om.*
[6] K. B. *om.* go° ca.
[7] K. *om.*
[8] B. *a.* ekaŋ.
[9] B. B[1]. samānajātikaŋ. K. *a.* *after* aññaŋ.
[10] K. *a.* tāya evaŋ vutte.
[11] B. *a.* kiñci.
[12] B. gāhāp°.
[13] K. *a.* taŋ ādāya.
[14] K. pi. uṭṭhāya.
[15] B[1]. surāpāṇa°.
[16] C. C[a]. *om.*
[17] K. kin te.
[18] K. rujjh°.
[19] K. *a.* so.
[20] B. *a.* me.
[21] K. *a.* sā sāmi.
[22] K. *a.* so.

nīyamāno corapapāte[1] adhivatthāya devatāya balikammaŋ paṭisuṇitvā jīvitaŋ paṭilabhiŋ[2] tvam pi[3] mayā tassā evânubhāvena[4] laddhā, "taŋ me[5] devatāya balikammaŋ ṭhitan"[6] ti cintemi bhadde' ti. 'Sāmi mā cintayi, karissāmi balikammaŋ, vadehi ken'[7] attho' ti.[8] 'Appodokamadhupāyāsena ca lājapañcamakapupphehi[9] cā' ti. 'Sādhu sāmi ahaŋ paṭiyādessāmī' ti sā sabbaŋ balikammaŋ paṭiyādetvā 'ehi sāmi gacchāmā' ti āha. 'Tena hi bhadde tava ñātake nivattetvā[10] mahagghāni vatthâbharaṇāni gahetvā attānaŋ alaŋkarohi hasantā kīḷantā sukhaŋ gamissāmā' ti. Sā tathā akāsi. Atha naŋ[11] pabbatapādaŋ gatakāle āha: 'bhadde ito paraŋ ubho[12] janā gamissāma,[13] sesajanaŋ yānakena saddhiŋ nivattetvā[14] balikammabhājanaŋ[15] sayaŋ ukkhipitvā gaṇhāhī' ti. Sā tathā akāsi. Coro taŋ gahetvā corapapātapabbataŋ[16] abhiruhi.[17] Tassa hi ekena passena manussā abhiruhanti,[18] ekaŋ passaŋ chinnataṭaŋ,[19] pabbatamatthake[20] ṭhitā tena[21] passena core pātenti,[22] te khaṇḍākhaṇḍaŋ hutvā bhūmiyaŋ patanti, tasmā 'corapapāto' ti vuccati. Sā tassa pabbatassa matthake ṭhatvā 'balikammaŋ te sāmi karohī' ti āha, so tuṇhī ahosi. Puna

---

[1] K. B[1]. corappa°. [2] B. la°. K. labhitvā.
[3] K. *om.* tvam pi.
[4] B. eva ā°. K. devaŋ anu°. [5] B. *om.*
[6] K. B. B[1]. ṭhapitan. [7] K. kena.
[8] K. *a.* so.
[9] K. S. lājā°. K. °pañcamissaka°. B. °pañcamakusumapu°.
[10] C. C[a]. °itvā. [11] K. *a.* so.
[12] K. *a.* ca. B. *a.* va. [13] B. *a.* ti.
[14] B. °ttāpetvā. K. *a.* tvaŋ.
[15] C. C[a]. °kammaŋ bhā°.
[16] B[1]. corapappatamattakaŋ. [17] K. °ruyhi.
[18] K. °ruyhanti.
[19] B[1]. bhinnapapādaŋ. B. chinnapapātaŋ, *and a.* tattha. K. *a.* upari.
[20] K. °ka°.
[21] C. C[a]. ekena, *lege* etena? [22] K. papātenti.

tāya 'kasmā sāmi tuṇhībhūto 'sī' ti[1] vutte[2] taŋ āha: 'na mayhaŋ bahkammena[3] attho, vañcetvā pana taŋ ādāya āgato 'mhī' ti. 'Kiŋkāraṇā sāmī' ti. 'Taŋ māretvā tava ābharaṇaŋ gahetvā palāyanatthāyā' ti.[4] Sā maraṇabhayatajjitā āha: 'sāmi ahañ ca ābharaṇāni ca me[5] tava santakān' eva, kasmā[6] evaŋ vadesī' ti. So[7] 'mā evaŋ karohī' ti punappuna[8] yāciyamāno pi 'māremi[9] evā' ti āha. 'Evaŋ sante kin te mama maraṇena kammaŋ,[10] imāni ābharaṇāni[11] gahetvā mayhaŋ jīvitaŋ dehi,[12] ito paṭṭhāya maŋ "mātā"[13] ti dhārehi, dāsī vā te hutvā kammaŋ[14] karissāmī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

'Ime suvaṇṇakeyūrā[15] sabbe veḷuriyāmayā[16]
sabbañ ca[17] gaṇha bhaddan te mamaŋ[18] dāsiñ ca
sāvayā'[19] ti.

Taŋ sutvā coro 'evaŋ kathetvā gantvā mātāpitunnaŋ[20] ācikkhissasi,[21] māressāmi yeva, mā bāḷhaparidevanaŋ[22] paridevī'[23] ti vatvā imaŋ gātham āha:

'Mā bāḷhaŋ[24] paridevesi khippaŋ bandhāhi bhaṇḍakaŋ[25]
na tuyhaŋ jīvitaŋ atthi sabbaŋ gaṇhāmi bhaṇḍakan' ti.

---

1 C. C^s. tuṇhī ti. 2 K. *a.* so.
3 B. °n'. 4 K. *a.* taŋ sutvā.
5 B. S. *om.* 6 K. *a.* mama.
7 K. *a.* pi tāya. B. sā. 8 K. °naŋ.
9 B[1]. °essāmi. B. māreti. 10 B. *om.*
11 K. bha°. 12 B. *a.* ti.
13 B. imaŋ matā. K. matā. 14 K. hatthaka°.
15 K. B. °kāyurā. 16 K. vedūriyā°.
17 K. kho. 18 K. mama.
19 B. sādhayā. F. J., III. 437 *has*:
'Idaŋ suvaṇṇakāyūraŋ muttā veḷuriyā bahū
sabbaŋ harassu bhaddaŋ te mañ ca dāsîti sāvayā' ti.
20 K. °ūnaŋ. 21 C. °ssāmi.
22 C. C^s. bāla°. S. balava°. K. B. bāḷhaŋ (K. °lh°) pa°. K. °vaŋ. 23 B. °asī.
24 C. C^s. S. bāle. J. bahuŋ, *v. l.* bāḷhaŋ. *Cf.* F. J., VI. 81, *l.* 10. 25 S. B. °ikaŋ.

Sā cintesi 'aho idaŋ[1] kammaŋ bhāriyaŋ, paññā nāma na pacitvā khādanatthāya katā[2] atha kho vicāraṇatthāya katā,[3] jānissāmi 'ssa kattabban' ti. Atha nam[4] āha: 'sāmi yadā tvaŋ[5] "coro" ti gahetvā niyyāsi,[6] tadâhaŋ mātāpitunnaŋ ācikkhiŋ,[7] te sahassaŋ vissajjetvā tvaŋ[8] ānāpetvā[9] gehe kariŋsu, tato paṭṭhāya ahaŋ tuyhaŋ upakārikā,[10] ajja me sudiṭṭhaŋ[11] katvā tvaŋ[12] attānaŋ[13] vandituŋ dehī' ti. So 'sādhu[14] bhadde' ti[15] sudiṭṭhaŋ katvā 'vandāhī'[16] ti vatvā pabbatante[17] aṭṭhāsi. Atha naŋ sa tikkhattuŋ padakkhiṇaŋ katvā catūsu ṭhānesu vanditvā 'sāmi idan te[18] pacchimadassanaŋ, idāni tuyhaŋ vā mama dassanaŋ mayhaŋ vā tava dassanaŋ natthī' ti purato ca pacchato ca āliṅgitvā pamattaŋ[19] hutvā pabbatante[20] ṭhitaŋ piṭṭhipasse ṭhatvā ekena hatthena khandhe gahetvā ekena hatthena[21] piṭṭhikacchāya[22] gahetvā pabbatapapāte khipi. So pabbatakucchiyaŋ paṭihato khaṇḍākhaṇḍikaŋ[23] hutvā bhūmiyaŋ pati.[24] Corapapātamatthake adhivatthā devatā tesaŋ dvinnam pi[25] kiriyaŋ disvā tassā itthiyā sādhukāraŋ datvā imaŋ gātham āha:

'Na so[26] sabbesu ṭhānesu puriso hoti paṇḍito
itthī pi paṇḍitā hoti tattha tattha vicakkhaṇā'[27] ti.

---

[1] B. imaŋ. K. vata.
[2] Cᵃ. kathā.
[3] Cᵃ. (C. *first*) kathā.
[4] K. *a.* sā.
[5] B. taŋ.
[6] K. B¹. niyāsi.
[7] C. Cᵃ. °itvā.
[8] K. B. taŋ.
[9] K. āharāpetvā.
[10] K. °akā.
[11] C. Cᵃ. suduṭṭhaŋ, *so infra.*
[12] B. *om.*
[13] K. *a.* tava.
[14] C. Cᵃ. *a.* ti.
[15] K. B. *om.*
[16] K. °hi man.
[17] B¹. °tantare.
[18] K. B. B¹. idaŋ me.
[19] S. °ttā.
[20] B¹. °tantare.
[21] K. B. *om.*
[22] K. °yaŋ.
[23] C. °ṇḍikaŋsaŋ. Cᵃ. °ṇḍiyakaŋsaŋ. J. cuṇṇavicuṇṇaŋ.
[24] K. °ati.
[25] K. *om.*
[26] J. hi.
[27] F. J. III. 438.

Sâpi coraŋ papāte[1] khipitvā[2] cintesi: 'sacāhaŋ[3] gehaŋ gamissāmi "sāmiko te kuhin" ti pucchissanti,[4] sacāhaŋ evaŋ puṭṭhā[5] "mārito me" ti vakkhāmi, "dubbinīte sahassaŋ datvā taŋ[6] ānāpetvā[7] idāni taŋ[8] māresī" ti[9] mukhasattīhi[10] vijjhissanti, "ābharaṇatthāya so maŋ[11] māretukāmo ahosī" ti vutte pi na saddahissanti,[12] alam[13] me gehenā' ti tatth' eva ābharaṇāni[14] chaḍḍetvā araññaŋ pavisitvā anupubbena vicarantī ekaŋ paribbājakānaŋ[15] assamaŋ patvā vanditvā[16] 'mayhaŋ bhante[17] tumhākaŋ santike pabbajjaŋ dethā' ti āha. Atha naŋ te[18] pabbājesuŋ.[19] Sā pabbajitvā va[20] pucchi: 'bhante tumhākaŋ pabbajjāya kiŋ uttaman' ti. 'Bhadde dasasu vā kasiṇesu kammaŋ[21] katvā jhānaŋ nibbattetabbaŋ[22] vādasahassaŋ vā uggaṇhitabbaŋ, ayaŋ amhākaŋ pabbajjāya uttamattho' ti. 'Jhānaŋ tāva nibbattetuŋ ahaŋ na sakkhissāmi, vādasahassaŋ pana[23] uggaṇhissāmi ayyā' ti. Atha naŋ[24] te vādasahassaŋ uggaṇhāpetvā[25] 'uggahitaŋ[26] te[27] sippaŋ, idāni tvaŋ Jambudīpatale vicaritvā attanā saddhiŋ pañhaŋ kathetuŋ samatthaŋ[28] olokehī' ti tassā hatthe jambu-

---

1 K. corappapāte taŋ. 2 B[1]. °āpetvā.
3 K. *a.* puna.
4 C. C[s]. pucchanti.
5 K. *om.* 6 K. *om.*
7 B. āharāpetvā. 8 K. B. naŋ.
9 K. B. *a.* maŋ. 10 C[s]. mukhīna°.
11 B. *om.* K. maŋ so. 12 K. °hanti.
13 B. °ŋ. 14 B. evâbh°.
15 K. B. °ik°. C. C[s]. ekassa °kassa.
16 B. *om.* 17 K. *om.*
18 B. *om.* 19 B. °etvā.
20 S. *om.* K. ca tāsaŋ.
21 K. B. parikammaŋ.
22 C. C[s]. *a.* vā. 23 K. *om.*
24 B. taŋ. 25 K. B. *a.* āhaŋsu.
26 K. uggaṇhi. 27 K. bhadde.
28 B. °tthe.

sākhaŋ[1] datvā uyyojesuŋ: 'gaccha bhadde sace koci[2] gihibhūto tayā saddhiŋ pañhaŋ kathetuŋ sakkoti tass' eva pādaparicārikā bhava,[3] sace pabbajito sakkoti tassa[4] santike pabbajāhī' ti. Sā nāmena Jambuparibbājikā nāma hutvā tato nikkhamitvā diṭṭhe[5] diṭṭhe pañhaŋ pucchantī vicarati. Tāya saddhiŋ kathetuŋ samattho nāma na hoti,[6] 'ito Jambuparibbājikā āgacchatī' ti sutvā va[7] manussā palāyanti. Sā gāmaŋ vā nigamaŋ vā bhikkhāya pavisantī gāmadvāre vālikārāsiŋ[8] katvā tattha[9] jambusākhaŋ ṭhapetvā 'mayā saddhiŋ kathetuŋ samattho jambusākhaŋ maddatū' ti vatvā gāmaŋ pavisati.[10] Taŋ ṭhānaŋ[11] upasaŋkamituŋ samattho nāma na hoti. Sâpi milātāya jambusākhāya[12] aññaŋ sākhaŋ[13] gaṇhāti, iminā nīhārena[14] carantī[15] Sāvatthiŋ[16] patvā[17] gāmadvāre sākhaŋ[18] ṭhapetvā vuttaniyāmen'[19] eva vatvā[20] bhikkhāya pāvisi, sambahulā dārakā sākhaŋ parivāretvā aṭṭhaŋsu.[21] Sāriputtatthero piṇḍāya caritvā katabhattakicco nagarā nikkhamanto[22] te dārake sākhaŋ parivāretvā ṭhite disvā 'kiŋ idan'[23] ti pucchi. Dārakā therassa taŋ pavattiŋ ācikkhiŋsu. 'Tena hi dārakā imaŋ sākhaŋ maddathā' ti. 'Bhāyāma[24] bhante'

---

1 *Cf.* F. J. III. 1-2. Rh. D., 'Buddhist India,' p. 248.
2 B. *om.*
3 K. bhavāhi.
4 K. tass' eva.
5 K. S. diṭṭha°.
6 K. B. S. nâhosi, *so infra.*
7 K. *om.*
8 K. bālukā°, *corr.* °kāya. S. °ukā°. B. °uka°.
9 B. tatth' eva.
10 B. pāvisi.
11 K. koci.
12 B. sākhāya.
13 B. jambus°.
14 C. nīharantena. B¹. niyāmena.
15 K. B. vic°.
16 K. °iyaŋ.
17 K. *a.* yāva.
18 B. jambus°, *so infra.*
19 K. B. B¹. °nayen'.
20 B¹. gantvā.
21 K. B. *a.* tadā.
22 B. nikkhanto.
23 K. kīdan.
24 K. *a.* mayaŋ.

ti.[1] 'Ahaŋ pañhaŋ kathessāmi, maddatha tumhe'[2] ti[3] therassa vacanena jātussāhā[4] tathā katvā nadantā[5] rajaŋ[6] ukkhipiŋsu.[7] Paribbājikā āgantvā te paribhāsitvā[8] 'tumhehi saddhiŋ mama[9] pañhapucchanakiccaŋ[10] natthi, kissa[11] me sākhaŋ madditthā'[12] ti āha.[13] 'Ayyen' amhā[14] maddāpitā'[15] ti. 'Bhante tumhehi me[16] sākhā maddāpitā' ti āha. 'Āma bhaginī' ti. 'Tena hi mayā saddhiŋ pañhaŋ kathethā' ti. 'Sādhu kathessāmī' ti. Sā vaddhāmanakacchāyāya pañhaŋ pucchituŋ therassa santikaŋ agamāsi. Sakalanagaraŋ saŋkhubhi 'dvinnaŋ paṇḍitānaŋ kathaŋ sossāmā'[17] ti nāgarā tāya saddhiŋ yeva gantvā theraŋ vanditvā ekamante nisīdiŋsu. Paribbājikā theraŋ āha: 'bhante pucchāmi[18] pañhaŋ' ti. 'Puccha[19] bhaginī' ti. Sā vādasahassaŋ pucchi, pucchitaŋ[20] pucchitaŋ thero vissajjesi.[21] Atha naŋ[22] āha: 'ettakā eva[23] te pañhā,[24] aññe pi atthī' ti. 'Ettakā eva bhante' ti.[25] 'Tayā[26] bahū pañhā puṭṭhā, mayaŋ[27] pi ekaŋ[28] pucchāma,[29] vissajjissasi[30] no' ti.[31] 'Pucchatha bhante'[32] ti. Thero 'ekaŋ

[1] B¹. *a.* mā bhāyatha. [2] C. Cᵃ. *a.* hī.
[3] K. B. *a.* te. [4] B. sañjāt°.
[5] K. B. B¹. maddantā. [6] B. B¹. jambusākhaŋ.
[7] B¹. khi°. [8] B. B¹. °etvā.
[9] B¹. mayhaŋ.
[10] B. pañhena ki°. K. B¹: pañhaki°.
[11] K. B. S. kasmā. [12] K. B. B¹. maddathā.
[13] K. *a.* amma. [14] S. amhehi. K. *om.*
[15] K. *a.* āhaŋsu. Sā theraŋ pucchi.
[16] B. *om.* [17] B. B¹. suṇissāmā.
[18] K. *a.* te. [19] B¹. pucchi.
[20] S. °ita°. [21] K. °eti.
[22] K. B. *a.* thero. [23] K. *a.* bhadde.
[24] C. Cᵃ. *a.* ti. [25] K. *a.* thero.
[26] K. *a.* ca. [27] B¹. ahaŋ.
[28] B¹. taŋ. [29] B¹. °mi.
[30] C. Cᵃ. °essati. K. B¹. visajjesi.
[31] K. *a.* jānamānā vissajjessāmi. B. *a.* etarahi jān° °issāmi. [32] B¹. *a.* jānamānā °issāmī.

nāma kin'[1] ti pañhaŋ pucchi. Sā 'evaŋ nāma me[2] vissajjetabban'[3] ti ajānantī 'kiŋ nām' etaŋ bhante' ti pucchi. 'Buddhapañhaŋ[4] nāma bhaginī' ti. 'Mayham pi taŋ detha[5] bhante' ti. 'Sace mādisā bhavissasi dassāmī' ti. 'Tena hi maŋ pabbājethā' ti. Thero bhikkhunīnam ācikkhitvā pabbājāpesi,[6] sā pabbajitvā laddhûpasampadā Kuṇḍalakesittherī nāma hutvā katipâhaccayena[7] saha patisambhidāhi arahattaŋ pāpuṇi.[8]

Dhammasabhāyaŋ kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ: 'Kuṇḍalakesittheriyā dhammasavanañ ca[9] bahuŋ natthi pabbajjitakiccañ ca 'ssā[10] matthakaŋ pattaŋ, ekena ca[11] corena saddhiŋ mahāsaṅgāmaŋ katvā jinitvā āgatā'[12] ti. Satthā[13] āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāyā nāmā' ti vutte, 'kiŋ[14] bhikkhave mayā desitaŋ[15] dhammaŋ appaŋ vā bahuŋ vā ti mā minatha,[16] anatthakaŋ padasatam[17] pi seyyo na hoti, dhammapadam pana ekam pi seyyo va, avasesacore jinantassa ca[18] jayo[19] nāma na hoti, ajjhattikakilesacore jinantass' eva pana jayo[19] nāma hotī' ti vatvā anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imā gāthā abhāsi:[20]

102. 'Yo ca gāthā sataŋ bhāse anatthapadasaŋhitā[21]
ekaŋ dhammapadaŋ seyyo yaŋ sutvā upasammati.

---

[1] Paritta, § 3. [2] K. B. nām' esa.
[3] K. B. °bbo (K. vissajji°). [4] K. °manto. B. B¹. pañho.
[5] B¹. vadetha. [6] K. °jjaŋ dāpesi.
[7] B¹. °pâhen' eva. B. °yen' eva. S°. yena va.
[8] K. B. *a.* bhikkhū. [9] K. *om.*
[10] B. *om.* ca 'ssā. [11] K. B. kira. S. *a.* kira.
[12] B¹. āgantvā kira.
[13] B¹. Satthā . . . la . . . vutte.
[14] B. *om.* [15] B. °ita°.
[16] B¹. pamāṇathaŋ. K. B. pamāṇaŋ mā gaṇhatha.
[17] C. Cᵃ. S. anatthapadasaŋhitaŋ. S. *a.* bahum.
[18] B¹. °ss' eva pana. [19] K. *rep.*
[20] K. imaŋ gāthaŋ āha.
[21] B. B¹. °sañhitaŋ. K. °sañhitā, *so infra.*

'103. Yo sahassaŋ sahassena saṅgāme mānuse[1] jine
ekañ ca jeyya-m-attānaŋ[2] sa ve saṅgâmajuttamo'
ti.

Tattha gāthā satan ti yo ca puggalo sataparicchedā bahū pi gāthā bhāseyyā ti attho. Anatthapadasaŋhitā ti ākāsavaṇṇanâdivasena anatthakehi padehi saŋhitā. Dhammapadan ti atthasādhakaŋ khandhâdipaṭisaŋyuttaŋ, 'cattār' imāni paribbājakā dhammapadāni, katamāni cattāri?[3] anabhijjhā paribbājakā[4] dhammapadaŋ, avyāpādo[5] paribbājakā[6] dhammapadaŋ, sammāsati paribbājakā[7] dhammapadaŋ, sammāsamādhi paribbājakā[7] dhammapadan'[8] ti evaŋvuttesu catūsu dhammapadesu ekam pi dhammapadaŋ seyyo ti.[9] Yo sahassaŋ sahassenā ti yo eko saṅgāmayodho sahassena guṇitaŋ[10] sahassaŋ mānuse ekasmiŋ saṅgāme jineyya dasa manussasatasahassāni[11] jinitvā jayaŋ āhareyya ayam pi saṅgāmājito[12] uttamo[13] nāma na hoti. Ekañ ca jeyya-m-attānan ti yo pana[14] rattiṭṭhānadivāṭṭhānesu ajjhattikakammaṭṭhānaŋ[15] sammasanto attano lobhâdikilesajayena[16] attānaŋ

---

[1] C. C[a]. manusse.
[2] K. ekaŋ jineyya att°, *so infra.*
[3] C. C[a]. *a.* na.
[4] F. S. K. °ikā, *al.* B. °ika°.
[5] B. abyāpādo. [6] B. *om.*
[7] K. B. *om.*
[8] Aṅguttara II. 30, *with omissions from* aggaññaŋ *to* viññūhi.
[9] K. *om.*
[10] C. C[a]. gaṇitaŋ. F. gaṇhitaŋ. K. guṇitasatasah°.
[11] K. manussasahassasata°.
[12] B. °jinataŋ. S. °jitānaŋ. C. C[a]. °jiṇṇaŋ.
[13] B. *a.* pavaro.
[14] B. *om.*
[15] K. °ikaŋ ka°.
[16] F. mohâdi°. B. °kilesassa ja°.

jineyya sa ve saṅgāmajuttamo ti[1] so saŋgāmajitānaŋ[2] uttamo pavaro saŋgāmasīsayodho ti.[3]

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.[4]

Kuṇḍalakesittheriyā vatthu.[5]

---

4. ANATTHAPUCCHAKABRĀHMAṆAVATTHU.

Attā have jitan[6] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto anatthapucchakaŋ[7] brāhmaṇaŋ ārabbha kathesi.

So kira brāhmaṇo 'kin nu kho Sammāsambuddho attham eva jānāti udāhu anattham pi,[8] pucchissāmi nan' ti[9] Satthāraŋ upasaŋkamitvā pucchi: 'bhante tumhe attham eva jānātha[10] maññe no anatthan' ti.[11] 'Atthañ câhaŋ brāhmaṇa jānāmi anatthañ cā'[12] ti. 'Tena hi[13] me anatthaŋ kathethā' ti.[14] Ath' assa Satthā imaŋ gātham aha:

'Ussūraseyyaŋ ālasyaŋ caṇḍikkaŋ[15] dīghasotthiyaŋ[16]
ekass' addhānagamanaŋ paradārūpasevanaŋ
etaŋ brāhmaṇa sevassu anatthaŋ te bhavissati' ti.

Taŋ sutvā brāhmaṇo sādhukāram adāsi 'sādhu sādhu gaṇâcariya[17] gaṇajeṭṭhaka,[18] tumhe va atthañ ca jānātha

---

[1] C. C[a]. *om.*
[2] K. °jinaŋ. B. °jinānaŋ. C. C[a]. °jinnaŋ.
[3] K. °maseyyo hoti.
[4] K. *om.*
[5] K. °rīva°. B. °riyava°, *and a.* tatīyaŋ.
[6] K. *a.* seyyo.
[7] K. anatthaka°.
[8] B. ti. K. *a.* jānāti.
[9] K. *a.* cintetvā ekadivasañ.
[10] K. jānattha.
[11] K. *a.* Bhagavā tassa vacanaŋ sutvā āha: bho.
[12] K. *a.* pi.
[13] K. *a.* bhante.
[14] K. *a.* āha.
[15] K. candikaŋ.
[16] B. °soṇḍiyaŋ.
[17] K. °yaka.
[18] C[a]. °jeṭṭha.

anatthañ[1] cā' ti. 'Evaŋ[2] brāhmaṇa anatthajānanako[3] nāma mayā sadiso[4] natthī' ti. Ath' assa Satthā āsayaŋ[5] upadhāretvā[6] 'brāhmaṇa kena kammena jīvasī' ti pucchitvā, 'jūtakammena[7] bho Gotamā' ti, 'kim pana te jayo hoti,[8] parājayo' ti,[9] 'jayo[10] hoti[11] parājayo pī' ti vutte, 'brāhmaṇa appamattako eso paraŋ jinantassa jayo nāma na seyyo, yo[12] pana kilesajayena attānaŋ jināti tassa jayo[13] seyyo, na hi taŋ jayaŋ koci ajayaŋ[14] kātuŋ sakkotī' ti vatvā anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imā gāthā abhāsi:

104. 'Attā have jitaŋ seyyo yā câyaŋ itarā pajā
attadantassa posassa niccaŋ saññatacārino.

105. 'N' eva devo na gandhabbo na Māro saha Brahmunā[15]
jitaŋ apajitaŋ[16] kayirā[17] tathārūpassa jantuno' ti.

Tattha have ti nipātamatto,[18] jitan ti liṅgavipallāso, attano kilesajayena attā jito[19] seṭṭho[20] ti attho.[21] Yā câyaŋ itarā pajā ti yā panâyaŋ avasesā pajā[22] jūtena

---

[1] C. C^a. *reverse* atth° *and* anatth°.
[2] B. S. *a.* kho.
[3] K. B. atthânattha°.
[4] K. *a.* loke.
[5] K. B. ajjhāsayaŋ.
[6] B[1]. upaṭṭh°.
[7] C. C^a. dūta°.
[8] K. B. *a.* udāhu.
[9] K. *a.* bho Gotama kadāci.
[10] B. *a.* pi ca.
[11] K. pi.
[12] B. *a.* ca.
[13] B. jeyyo.
[14] B. apajayaŋ. B[1]. avijayyaŋ. K. parājayaŋ. S. avajayaŋ.
[15] K. Brahmaṇo.
[16] K. ajitaŋ.
[17] B. kariyā.
[18] K. B. nipāto. S. mattaŋ.
[19] F. *corr.* attānaŋ jināti. S. *a.* tato.
[20] F. K. B. seyyo.
[21] C. C^a. *om.*
[22] F. *om.* ava° pajā.

vā dhanaharaṇena vā saŋgāme[1] balâbhibhavena[2] jitā[3] bhaveyya[4] taŋ jinantena[5] yaŋ[6] jitaŋ na taŋ[7] seyyo ti attho; 'kasmā pana tad eva jitam seyyo idaŋ na seyyo'?[8] ti, yasmā attadantassa . . . pe[9] . . . tathārūpassa jantuno ti, idaŋ vuttaŋ hoti, yasmā hi yvâyaŋ[10] nikkilesatāya[11] attadanto poso tassa attadantassa kāyâdīhi[12] niccaŋ[13] saññatacārino evarūpassa imehi kāyasaññamâdīhi[14] saññatassa jantuno devo vā gandhabbo vā Māro vā[15] pana[16] brahmuṇā vā[17] saha uṭṭhahitvā[18] 'aham assa jitaŋ apajitaŋ[19] karissāmī' ti,[20] 'maggabhāvanāya parihīnakilese[21] puna uppadessāmī' ti ghaṭento[22] pi yathā dhanâdīhi parājito pakkhantaro hutvā itarena[23] jitaŋ puna jinanto apajitaŋ kareyya evaŋ apajitaŋ kātuŋ n'eva sakkuneyyā' ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Anatthapucchakabrāhmaṇassa vatthu.[24]

---

[1] K. B. °mena vā.

[2] K. palobhabhāvena vā. B. dhanalābhibhāvena. F. valâbhi°. *Read* jūte vā dh° sa° vā balâbhi°?

[3] B. jito.

[4] K. °yyuŋ.

[5] F. jitan tena. B. jinaŋ tena. K. jitaŋ.

[6] F. yā. K. n'eva.

[7] F. taŋ, *om.* na. C. C[a]. K. *om.* na taŋ.

[8] K. *om.* idaŋ na seyyo.

[9] K. posassa. B. la.

[10] F. yasvāyaŋ. C[a]. yuvāyaŋ. S. svâyaŋ.

[11] S. niklesatāya.

[12] K. *a.* niccaŋ saññatatāya.

[13] F. nicca°.

[14] B. °samācārâdīhi.

[15] F. na.

[16] F. K. B. S. *om.*

[17] F. *om.* S. ca.

[18] C. C[a]. vu°.

[19] K. ava°.

[20] F. C. C[a]. *om.*

[21] F. pahīna°. K. B. pahīne ki°.

[22] K. B. *a.* vāyamanto.

[23] F. itaro na.

[24] K. °ṇavatthuŋ. B. °ṇavatthu, *and a.* catutthaŋ.

5. Sāriputtattherassa Mātulabrahmaṇavatthu.

Māse māse[1] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto Sāriputtattherassa mātulabrāhmaṇaŋ arabbha kathesi.

Thero kira tassa santikaŋ gantvā āha: 'kin nu kho brāhmaṇa kiñcid eva kusalaŋ karosī' ti. 'Karomi bhante' ti.[2] 'Kiŋ karosī'[3] ti. 'Māse māse sahassapariccāgena dānaŋ dammī'[4] ti. 'Kassa desī'[5] ti. 'Nigaṇṭhānaŋ bhante' ti. 'Kiŋ patthayanto'[6] ti. 'Brahmalokaŋ patthayanto'[7] ti. 'Kiŋ pana[8] brahmalokassa ayaŋ maggo' ti. 'Āma bhante' ti. 'Ko evam āhā' ti. 'Ācariyehi me kathitaŋ bhante'[9] ti. 'N'eva[10] tvaŋ brahmalokassa[11] maggaŋ[12] jānāsi n'eva[13] ācariyā, Satthā va[14] eko jānāti, ehi[15] brahmalokassa te maggaŋ kathāpessāmī' ti taŋ ādāya[16] Satthu santikaŋ gantvā[17] 'bhante ayaŋ brāhmaṇo evam āhā' ti taŋ pavattiŋ ārocetvā, 'sādhu vat' assa brahmalokassa maggaŋ kathethā' ti. Satthā 'evaŋ kira brāhmaṇā' ti pucchitvā, 'āma bho Gotamā' ti ca[18] vutte, 'brāhmaṇa tayā evaŋ[19] dadamānena[20] vassasataŋ dinnadānato pi muhuttamattaŋ pasannacittena[21] mama sāva-

---

[1] K. *a.* sahassenā.
[2] K. *a.* āha.
[3] K. °si brāhmanā.
[4] B[1]. damhi. K. demi.
[5] C. C[a]. dehī.
[6] K. *a.* 'si brāhmaṇā.
[7] K. B. bhante.
[8] K. *om.*
[9] K. *a.* brāhmaṇa.
[10] C. C[a]. tena.
[11] K. °loka°.
[12] K. °maggassa.
[13] K. na pi te ācariyo jānāti. B. *a.* te.
[14] K. ca.
[15] K. B. *a.* brāhmaṇa.
[16] B[1]. attāya.
[17] B. B[1]. ānetvā. K. netvā.
[18] K. B. *om.*
[19] B[1]. *a.* aggi paricarantassa tava.
[20] B[1]. °no.
[21] B[1]. *a.* aggipariccariyapatitāssa.

kassa[1] olokanaŋ vā kaṭacchubhikkhāmattaŋ[2] vā dānaŋ mahapphalataran' ti vatvā anusandhiŋ ghaṭetva dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

106. 'Māse māse sahassena yo yajetha sataŋ samaŋ
ekañ ca bhāvitattānaŋ[3] muhuttam[4] api pūjaye,
sā yeva pūjanā[5] seyyo yañ ce vassasataŋ hutan' ti.

Tattha sahassenā ti sahassapariccāgena, yo yajetha sataŋ saman ti yo vassasataŋ māse māse sahassaŋ pariccajanto lokiyamahājanassa, dānaŋ dadeyya, ekañ ca bhāvitattānan ti yo ca[6] ekaŋ guṇavasena[7] vaḍḍhita-attānaŋ[8] heṭṭhimakoṭiyā sotâpannaŋ uparimakoṭiyā khīṇâsavaŋ gharadvāraŋ[9] sampattaŋ kaṭacchubhikkhādānavasena vā[10] yāpanamattaāhāradānavasena[11] vā thūlasāṭakadānamattena vā pūjeyya[12] yaŋ itarena vassasataŋ hutaŋ tato sā yeva pūjanā seyyo[13] seṭṭhā uttamā[14] ti attho.

Desanâvasāne brāhmaṇo sotâpattiphalaŋ patto, aññe pi bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.[15]

Sāriputtattherassa mātulabrāhmaṇassa vatthu.[16]

---

[1] B[1]. *a.* vandanaŋ vā.
[2] K. °bhikkha°. K. B. °matta°, *with* vā *after* dānaŋ.
[3] K. bha°. [4] K. mahuttaŋ.
[5] K. pūjitā.
[6] F. y' eva. B. pana *for* ca ekaŋ.
[7] F. °se. B°. visesena.
[8] F. namassita°. K. vuddhita°.
[9] C. C[a]. B. °ra°. [10] B. *om.*
[11] S. *om.* °dāna°. [12] K. pūjitā.
[13] B. seyyā.
[14] MSS. *and edd.* seṭṭho uttamo. F. *corr.* °ā °ā.
[15] K. *om.*
[16] K. *simply* Mātulabrāhmaṇavatthu. B. °ṇavatthu, *and a.* pañcamaŋ.

6. Sāriputtattherassa Bhāgineyyavatthu.

Yo ca vassasataŋ jantū ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto Sāriputtattherassa bhāgineyyaŋ ārabbha kathesi.

Tam pi hi thero upasaŋkamitvā āha:[1] 'kiñci[2] brāhmaṇa kusalaŋ karosī' ti.[3] 'Āma bhante'[4] ti. 'Kiŋ karosī' ti. 'Māse māse ekaŋ[5] pasuŋ[6] vadhitvā[7] aggiŋ pariharāmī'[8] ti. 'Kimatthaŋ evaŋ karosī' ti.[9] 'Brahmalokamaggo kir' eso' ti. 'Ken' evaŋ kathitan' ti. 'Ācariyehi bhante' ti. 'N'eva tvaŋ[10] brahmalokassa[11] maggaŋ jānāsi na hi[12] te ācariyā,[13] ehi Satthu santikaŋ gamissāmā' ti taŋ Satthu santikaŋ netvā taŋ pavattiŋ[14] ārocetvā 'imassa bhante brahmalokamaggaŋ kathethā' ti āha. Satthā 'brāhmaṇa[15] evaŋ kirā' ti pucchitvā, 'evaŋ bho Gotamā' ti vutte, 'brāhmaṇa vassasatam pi[16] evaŋ aggiŋ paricarantassa tava[17] aggiparicāriyā mama sāvakassa taŋ khaṇamattam pi pūjaŋ[18] na pāpuṇātī' ti vatvā anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

107. 'Yo ca vassasataŋ jantu aggiŋ[19] paricare vane
ekañ ca bhāvitattānaŋ muhuttam[20] api pūjaye,
sā yeva pūjanā[21] seyyo yañ ce vassasataŋ hutan'
ti.

---

[1] S. *om.*
[2] K. B. kiŋ.
[3] C. Ca. S. *a.* pucchi.
[4] K. *a.* karomī.
[5] B. *rep.*
[6] K. pusuŋ.
[7] B. B1. K. ghāṭetvā (B. ghāt°).
[8] B. B1. paricar°. K. °cāremi.
[9] K. *a.* bhante.
[10] K. *a.* brāhmaṇa.
[11] K. °loka°.
[12] K. pi. B. nâpi.
[13] K. °yo.
[14] K. *a.* Satthu.
[15] K. B. S. *om.*
[16] K. *om.*
[17] B. *om.*
[18] K. B. pūjaŋ pi. Ca. pūjanaŋ.
[19] B. aggi.
[20] K. mahu°.
[21] K. pūjitā.

Tattha jantū ti sattâdhivacanam etaŋ, aggiŋ paricare vane ti nippapañcabhāvapatthanāya[1] vanaŋ pavisitvā pi[2] tattha aggiŋ paricareyya, sesaŋ purimasadisam[3] evā ti.

Desanâvasāne so[4] brāhmaṇo sotâpattiphalaŋ pāpuṇi,[5] aññe pi bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Sāriputtattherassa bhāgineyyabrāhmaṇassa vatthu.[6]

---

7. Sāriputtattherassa Sahāyakabrāhmaṇavatthu.

Yaŋ kiñci yiṭṭhaŋ vā[7] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto Sāriputtattherassa sahāyakabrāhmaṇaŋ[8] ārabbha kathesi.

Tam pi hi thero upasaŋkamitvā 'kiŋ[9] brāhmana kiñci kusalaŋ karosī' ti pucchi.[10] 'Āma bhante'[11] ti. 'Kiŋ karosī'[12] ti. 'Yiṭṭhaŋ yāgaŋ[13] yajāmī' ti. Tadā kira taŋ[14] yāgaŋ mahāpariccāgena yajanti. Ito paraŋ thero[15] purimanayen'[16] eva pucchitvā taŋ[17] Satthu santikaŋ netvā taŋ pavattiŋ ārocetvā 'imassa bhante brahmalokamaggaŋ[18] kathethā' ti āha. Satthā 'brāhmaṇa evaŋ kirā'[19] ti pucchitvā, 'āmā' ti vutte,[20] 'brāhmaṇa tayā saŋvaccharaŋ yiṭṭhayāgaŋ[21] yajantena[22] lokiyamahājanassa dinnadānaŋ

---

1 C. nippha°. S. °âbhāvapa°. MSS. *and edd.* °aŋ pa°.
2 K. S. *om.*
3 K. °samam.
4 K. B. *om.*
5 K. sampā°.
6 K. Bhāgineyyabrāhmaṇavatthuŋ. B. °eyyavatthu, *and a.* chaṭṭhaŋ.
7 °ṭṭhañ ca hutañ ca loke.
8 K. °yabr°.
9 K. *om.*
10 B. *om.*
11 K. *a* kusalaŋ karomī.
12 K. .°si brāhmaṇā.
13 B. yiṭṭhabhāvaŋ. K. yiṭṭha°.
14 K. *om.*
15 B. pucchitvā taŋ Satthu, *etc.*
16 K. pur° th°.
17 C[a]. *a*. sutvā.
18 B. °ssa ma°.
19 K. kira hotī.
20 B. 'evaŋ bho Gotamā' ti *for* 'āmā' ti vu°.
21 K. yāgaŋ.
22 K. °entena.

pasannena cittena mama sāvakānaŋ vandantānaŋ uppannakusalacetanāya catubhāgamattam[1] pi nâgghatī'[2] ti vatvā anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

108. 'Yaŋ kiñci yiṭṭhaŋ va hutaŋ va[3] loke
saŋvaccharaŋ yajetha[4] puññapekho[5]
sabbam pi taŋ na catubhāgam eti,
abhivādanā ujjugatesu seyyo' ti.

Tattha yaŋ kiñcī ti anavasesapariyādānavacanam[6] etaŋ, yiṭṭhan ti yebhuyyena[7] maṅgalakiriyadivasesu[8] dinnadānaŋ,[9] hutan ti abhisaŋkharitvā kataŋ pahutadānañ[10] c'eva kammañ ca[11] phalañ ca saddahitvā katadānañ ca, saŋvaccharaŋ yajethā ti ekaŋ[12] saŋvaccharaŋ nirantaram eva vuttappakāraŋ[13] dānaŋ sakalacakkavāḷe pi[14] lokiyamahājanassa dadeyya, puññapekho ti puññaŋ icchanto, ujjugatesū ti heṭṭhimakoṭiyā sotâpannesu uparimakoṭiyā khīṇâsavesu; idaŋ vuttaŋ hoti: evarūpesu[15] pasannena[16] cittena sarīraŋ onametvā[17] vandantassa kusalacetanāya yaŋ phalaŋ tato[18] catubhāgam[19] pi sabbaŋ taŋ dānaŋ na agghati,[20] tasmā ujjugatesu[21] abhivādanam eva seyyo ti.

---

[1] K. *om.* [2] K. B. na a°.
[3] K. B. B[1]. °añ ca °añ ca. [4] K. yajj°. B. yajeyya.
[5] B. S. °kkho. [6] B. °saŋ pa°.
[7] C. C[a]. *om.*
[8] F. °se. K. °kiriyā°. B. °kiriyâdivasena.
[9] B. sudi°.
[10] K. B. S. pāhuna°. F. pahūta°.
[11] C. kamma°. [12] K. B. eka°.
[13] K. pavutta°. [14] K. *om.*
[15] K. °pena.
[16] K. passanna°. B. °nnacittesu.
[17] B. oṇamitvā. K. onām.° [18] F. *om.* yaŋ pha° tato.
[19] B. catutthabhāgī. [20] K. naggh°.
[21] K. ujuṅgate.

Desanâvasāne[1] brāhmaṇo sotâpattiphalaŋ patto, aññe pi bahū[2] sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Sāriputtattherassa sahāyakabrāhmaṇassa vatthu.[3]

---

8. Dīghâyukumāravatthu.

Abhivādanasīlissā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Dīghalambikaŋ[4] nissāya Araññakuṭikāyaŋ[5] viharanto Dīghâyukumāraŋ[6] ārabbha kathesi.

Dīghalambikanagaravāsino[7] kira dve brāhmaṇā bāhirapabbajjaŋ[8] pabbajitvā aṭṭhacattāḷīsavassāni[9] tapacaraṇaŋ[10] kariŋsu.[11] Eko 'paveṇi[12] me nassissatī, vibbhamissāmī' ti cintetvā attanā katatapaŋ[13] paresaŋ vikkiṇitvā[14] gosatena c' eva kahāpaṇasatena ca[15] saddhiŋ bhariyaŋ labhitvā kuṭumbaŋ saṇṭhapesi.[16] Ath' assa bhariyā dārakaŋ[17] vijāyi. Itaro pan' assa sahāyako pavāsaŋ gantvā punad eva taŋ[18] nagaraŋ paccāgami. So[19] tassa[20] āgatabhāvaŋ sutvā puttadāraŋ ādāya[21] dassanatthāya agamāsi, gantvā puttaŋ mātu hatthe datvā sayaŋ tāva vandi,[22] mātāpi puttaŋ pitu hatthe datvā[23] vandi. So 'dīghâyukā hothā'

---

[1] B. S. *a.* so. [2] K. *om.*

[3] K. sahāyabrāhmaṇavatthuŋ. B. °ttherasahāyakabrāhmaṇavatthu, *and a.* sattamaŋ.

[4] B. °laṅghikaŋ. [5] K. B. °kuṭiyaŋ.

[6] K. B[1]. Dīghâvu°. [7] C. C[a]. *om.* °nagara°.

[8] B. bāhīraka°. [9] C[a]. °rīsa°.

[10] C. C[a]. °cāraŋ.

[11] K. carisu *and a.* etesu pi. B. S. *a.* tesu.

[12] K. paveni. B. paveṇiŋ.

[13] B. kataŋ ta°. K. °tapaparikāraŋ.

[14] K. *a.* vibbhamitvā. [15] K. *om.*

[16] B[1]. °etvā vasi. [17] B. puttaŋ.

[18] K. *om.* [19] K. *a.* brāhmaṇo.

[20] C. C[a]. tattha. K. tassâg°.

[21] K. *a.* sahāyakassa. [22] C. C[a]. S. °itvā.

[23] B. *a.* sayaŋ.

ti āha, putte[1] pana vandāpite[2] tuṇhī ahosi. Atha naŋ 'kasmā bhante amhehi vandite[3] "dighâyukā hothā" ti vatvā imassa[4] vandanakāle na kiñci vadethā' ti. 'Imass'[5] eko[6] antarāyo[7] atthi brāhmaṇā' ti.[8] 'Kittakaŋ jīvissati bhante' ti. 'Sattâhaŋ brāhmaṇā' ti. 'Paṭibāhanakāraṇaŋ[9] atthi[10] bhante' ti. 'Nâhaŋ paṭibāhanakāraṇaŋ jānāmī'[11] ti. 'Ko pana jāneyya bhante' ti. 'Samaṇo Gotamo,[12] tassa santikaŋ gantvā pucchā'[13] ti.[14] 'Tattha gacchanto tapaparihānito bhāyāmī' ti. 'Sace te putte[15] sineho atthi, taŋ[16] parihāniŋ acintayitvā[17] tassa santikaŋ gantvā pucchāhī' ti. So[18] Satthu santikaŋ gantvā sayaŋ tāva vandi.[19] Satthā 'dīghâyuko hohī' ti āha. Pajāpatiyā vanditakāle[20] pi tassā[21] tath' eva vatvā puttassa vandāpanakāle[22] tuṇhī ahosi. So purimanayen' eva Satthāraŋ pucchi, Satthâpi 'ssa[23] tath' eva vyākāsi.[24] So kira brāhmaṇo sabbaññutañāṇaŋ apaṭivijjhitvā[25] va attano mantaŋ[26] sabbaññutañāṇena saŋsandesi, paṭibāhanûpāyaŋ pana na jānāti. Brāhmaṇo Satthāraŋ pucchi: 'atthi pana[27] bhante paṭibāhanûpāyo' ti. 'Bhaveyya brāhmaṇā' ti. 'Kiŋ[28] bhaveyyā' ti. 'Sace tvaŋ attano gehadvāre maṇḍapaŋ katvā tassa

---

1 K. *a.* ca.
2 K. *a.* so.
3 S. °ito. K. amhesu vanditesu.
4 C. Cª. imasmiŋ.
5 K. B. °ssa.
6 B. ko.
7 B. *a.* ti.
8 K. *a.* āha.
9 K. patibāhanaŋ.
10 B¹. natthi.
11 B. paṭijā°.
12 K. *a.* jānāti. B. *a.* jāneyya.
13 K. °āhī.
14 K. *a.* bhante.
15 K. S. putta°. Cª. putto.
16 K. B. B¹. tapa°.
17 B. °tetvā.
18 K. *a.* puttadāraŋ ādāya.
19 C. °itvā. K. °ati.
20 K. B¹. vandana°.
21 K. 'ssa.
22 K. vandana°.
23 B. *om.*
24 K. B. byā°.
25 K. appa°.
26 B¹. ñānaŋ.
27 K. *om.*
28 K. *a.* bhante.

majjhe pīṭhikaŋ[1] katvā[2] taŋ parikkhipanto[3] aṭṭha vā soḷasa vā āsanāni paññāpetvā tesu mama sāvake nisīdāpetvā sattâhaŋ nirantaraŋ parittaŋ kātuŋ[4] sakkuneyyāsi, evam assa antarāyo nasseyyā' ti. 'Bho Gotama mayā maṇḍapâdīni sakkā kātuŋ, tumhākaŋ pana sāvake[5] kathaŋ lacchāmī' ti. 'Tayā[6] ettake kate ahaŋ mama sāvake pahiṇissāmī' ti. 'Sādhu bho Gotamā'[7] ti.[8] So[9] attano gehádvāre sabbaŋ kiccaŋ[10] niṭṭhāpetvā Satthu santikaŋ agamāsi.[11] Satthā bhikkhū pahiṇi, te gantvā tattha nisīdiŋsu, dārakaŋ pi pīṭhikāya[12] nisīdāpesuŋ.[13] Bhikkhū sattarattindivaŋ[14] nirantaraŋ parittaŋ bhaṇiŋsu,[15] sattame divase sayaŋ Satthā āgañchi.[16] Tasmiŋ[17] sabbacakkavāḷadevatā[18] sannipatiŋsu, eko pana Avaruddhako nāma[19] yakkho dvādasa saŋvaccharāni Vessavaṇaŋ upaṭṭhahitvā[20] tassa santikā varaŋ[21] labhanto, 'ito sattame divase imaŋ dārakaŋ gaṇheyyāsī' ti labhi, tasmā so[22] āgantvā aṭṭhāsi. Satthari pana tattha gate mahesakkhāsu[23] devatāsu sannipatitāsu appesakkhā devatā osakkitvā[24] okāsaŋ dadamānā[25]

---

[1] B[1]. piṭṭhakaŋ. K. piṭhakaŋ. B. pīṭhakaŋ.
[2] B[1]. S. kāretvā. K. kārāpetvā.
[3] C. C[a]. pakkhi°.
[4] K. kāretuŋ.
[5] C. C[a]. °kā, *so infra*.
[6] K. *a.* brāhmaṇa.
[7] K. Gottamo.
[8] K. *a.* āpucchitvā.
[9] K. tato.
[10] B[1]. sabbakiccāni. K. sabban tan ki°.
[11] K. *a.* athạ.
[12] B. pīṭhakāyaŋ. K. piṭhakāyaŋ. B[1]. piṭṭhakāya.
[13] B[1]. nibbajjāpessi. K. nipadāpesuŋ. B. nippajjāpesuŋ.
[14] C. C[a]. °divā. B[1]. °ratta°. B. °rattidivaŋ.
[15] B[1]. gaṇhiŋsu.
[16] B[1]. āgacchati. B. āgacchi.
[17] K. S. *a.* gate. B. *a.* āgate.
[18] C. C[a]. °le dev°. S. °ḷesu dev°. B. sabbaŋ ca°.
[19] K. *om.*
[20] B[1]. °ṭṭhāpetvā.
[21] C[a]. C. (*first*) vaddhaŋ. S. vaṭṭaŋ.
[22] K. *a.* pi.
[23] S. °kkāsu; °kkā *infra*.
[24] B. *rep.* B[1]. °kkhitvā. C. C[a]. okkamitvā.
[25] B[1]. alabhantā. B. alabhamānā.

dvādasayojanāni paṭikkamiŋsu,[1] Avaruddhako pi tatth'[2] eva paṭikkanto.[3] Satthâpi sabbarattiŋ parittaŋ akāsi, sattâhe[4] vītivatte Avaruddhako dārakaŋ[5] na labhati.[6] Aṭṭhame pana[7] aruṇe uggatamatte[8] dārakaŋ[9] ānetvā Satthāraŋ vandāpesuŋ.[10] Satthā 'dīghâyuko ḥohī' ti āha. 'Kīva ciraŋ[11] bho Gotama dārako ṭhassatī'[12] ti. 'Vīsaŋ[13] vassasataŋ brāhmaṇā' ti. Ath' assa 'Āyuvaḍḍhanakumāro' ti nāmaŋ akaŋsu.[14] So vuddhim[15] anvāya pañcahi upāsakasatehi parivuto vicarati.[16] Ath' ekadivasaŋ bhikkhū[17] dhammasabhāyaŋ[18] kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ: 'passathâvuso Āyuvaḍḍhanakumārena kira sattame divase maritabbaŋ abhavissa,[19] so idāni[20] vīsaŋ vassasataŋ ṭhāyī[21] hutvā pañcahi upāsakasatehi parivuto vicarati, atthi maññe imesaŋ sattānaŋ āyuvaḍḍhanakāraṇan' ti. Satthā agantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya[22] sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'bhikkhave na kevalaŋ[23] āyunā va,[24] ime pana sattā guṇavante[25] vandantā abhivādentā catūhi kāraṇehi vaḍḍhanti parissayato muccanti[26] yāvatâyukam eva ṭhassantī'[27] ti vatvā anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

---

[1] K. B[1]. pakka°. [2] K. S. tath'.
[3] B. °khami. K. *a*. aṭṭhāsi. B[1]. pakk°. C. C[a]. °manto.
[4] B[1]. sattame divase. [5] B[1]. *a*. khādituŋ.
[6] K. B[1]. labhi. S. labhī ti. C. C[a]. *a*. ti.
[7] B. divase.
[8] B[1]. uggahita°. K. *a*. yeva.
[9] K. *a*. brāhmaṇo. [10] K. °si.
[11] K. B. *a*. pana. [12] K. jivissatī.
[13] K. B. vīsa°, *al*. [14] K. karisuŋ. B. kariŋsu.
[15] K. vuḍhim. [16] B. °itvā.
[17] K. B. *om*. [18] B. *a*. bhikkhū.
[19] B[1]. bhavissati. [20] C. C[a]. °iŋ.
[21] K. °satâyuko. B. °sata°.
[22] B. *om*. [23] K. kebalaŋ.
[24] K. B. B[1]. āyuvaḍḍhanam eva.
[25] C. C[a]. °nto. [26] B. B[1]. muñc°.
[27] K. B. B[1]. titthantī.

109. 'Abhivādanasīlissa niccaŋ vaddhâpacāyino[1]
cattāro dhammā vaḍḍhanti āyu vaṇṇo sukhaŋ
balan' ti.

Tattha abhivādanasīlissā ti vandanasīlissa abhiṇhaŋ vandanakiccapasutassā[2] ti attho. Vaddhâpacāyino ti gihissa[3] tadahu pabbajite daharasāmaṇere pi pabbajitassa vā pana pabbajjāya vā upasampadāya vā buḍḍhatare[4] guṇavuddhe[5] apacāyamānassa abhivādanena vā[6] niccaŋ pūjentassā ti attho. Cattāro dhammā[7] ti āyumhi vaḍḍhamāne[8] yattakaŋ kālaŋ taŋ vaḍḍhati tattakaŋ itare pi vaḍḍhanti yeva, yena hi paññāsavassanāyusaŋvattanikaŋ[9] kusalaŋ kataŋ pañcavīsativassakāle[10] v'[11] assa jīvitantarāyo uppajjeyya, so abhivādanasīlatāya paṭippassambhati,[12] so[13] yāvatâyukam eva tiṭṭhati, vaṇṇâdayo pi 'ssa āyunā va[14] saddhiŋ vaḍḍhanti, ito uttarim[15] pi es' eva nayo anantarāyena[16] pavattassa[17] āyuno vaḍḍhanaŋ nāma natthi.

Desanâvasāne Āyuvaḍḍhanakumāro[18] pañcahi[19] upāsakasatehi saddhiŋ sotâpattiphale patiṭṭhahi,[20] aññe pi bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Dīghâyukumārassa vatthu.[21]

---

[1] K. B. vuḍḍhâp°.
[2] B. °kiccaŋ pa°. F. °kiccapassā.
[3] B. *a.* vā.
[4] C. °there. K. B. S. vuḍḍha°.
[5] K. °vante.
[6] K. °nen' eva.
[7] S. *a.* vaḍḍhantī.
[8] B. vaḍḍhiya°.
[9] C. C[a]. S. paññāāyu°.
[10] K. °vīsav°.
[11] K. S. c'.
[12] K. patipa°. B. paṭipa°.
[13] B. *a.* hi.
[14] K. B. *om.*
[15] K. B. uttari.
[16] K. B. antarāyena.
[17] K. *a.* pana. B. pattassâyu°.
[18] B. *a.* pi.
[19] B. pañca.
[20] B. °ati.
[21] K. Āyuvaḍhanaḳumāravatthuŋ. B. Āyuvaḍḍhanakumāravatthu aṭṭhamaŋ.

9. Saŋkiccasāmaṇeravatthu.

Yo ca vassasataŋ jīve ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Saŋkiccasāmaṇeraŋ ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaŋ kira tiŋsamattā kulaputtā Satthu dhammakathaŋ[1] sutvā[2] sāsane uraŋ datvā pabbajiŋsu. Te upasampadāya pañcavassā hutvā[3] Satthāraŋ upasaŋkamitvā ganthadhuraŋ vipassanādhuran ti dve dhurāni sutvā,[4] mahallakakāle pabbajitatāya[5] ganthadhure ussāhaŋ akatvā vipassanādhuraŋ pūretukāmā, yāva arahattā kammaṭṭhānaŋ kathāpetvā 'bhante ekaŋ araññâyatanaŋ gamissāmā' ti Satthāraŋ āpucchiŋsu.[6] Satthā 'kataraṭṭhānaŋ[7] gamissathā' ti pucchitvā,[8] 'asukaŋ[9] nāmā' ti vutte, 'tattha tesaŋ ekaŋ vighāsādaŋ nissāya bhayaŋ uppajjati,[10] tañ ca pana[11] Saŋkiccasāmaṇere gate vūpasammati,[12] atha nesaŋ pabbajitakiccaŋ matthakaŋ[13] pāripūriŋ gamissatī' ti aññāsi.

Saŋkiccasāmaṇero nāma Sāriputtattherassa sāmaṇero sattavassiko, jātiyā tassa kira[14] mātā Sāvatthiyaŋ aḍḍhakulassa dhītā, sā[15] tasmiŋ kucchigate ekena vyādhinā[16] taŋ khaṇaŋ yeva kālam akāsi. Tassā jhāpiyamānāya ṭhapetvā gabbhamaŋsaŋ sesamaŋsaŋ[17] jhāyi.[18] Tassā[19] gabbhamaŋsaŋ citakato otāretvā dvīsu tīsu[20] ṭhānesu sūlehi vijjhiŋsu,[21] sūlakoṭi dārakassa akkhikoṭiyaŋ[22] pahari. Evaŋ

---

[1] K. dhammaŋ.
[2] K. B. *a.* Satthu.
[3] B[1]. *a.* pabbajitā iti.
[4] C. C[a]. S. *a.* mayaŋ.
[5] K. °jitattā.
[6] C. C[a]. S. pu°. B[1]. °itvā.
[7] K. B. °raŋ ṭhā°.
[8] K. *a.* bhante.
[9] K. °ka°.
[10] K. B. B[1]. °issati.
[11] K. *om.*
[12] K. B. °issati. S. °essati. B[1]. °issami.
[13] K. B. *om.*
[14] B. *a.* hi.
[15] B. *om.*
[16] K. B. byā°.
[17] K. °sāni. B. sesaŋ.
[18] K. °yiŋsu.
[19] B. ath' assā.
[20] B. *om.*
[21] B[1]. °ayiŋsu.
[22] K. B. °iŋ.

gabbhamaŋsaŋ vijjhitvā aṅgārarāsimhi khipitvā aṅgārehi[1] eva paṭicchādetvā pakkamiŋsu. Gabbhamamsaŋ jhāyi, aṅgāramatthake pana suvaṇṇabimbasadiso dārako padumagabbhe nisinno[2] viya ahosi, pacchimabhavikasattassa[3] hi Sinerunā[4] ottthariyamānassâpi[5] arahattaŋ appatvā[6] jīvitakkhayo nāma natthi. Punadivase 'citakaŋ[7] nibbāpessāmā'[8] ti āgatā[9] tathānipannaŋ dārakaŋ disvā acchariyabbhutacittā[10] jātā 'kathaŋ hi nāma ettakesu dārūsu[11] sakalasarīre[12] ca[13] jhāyamāne[14] dārako na jhāyi,[15] kin nu kho bhavissatī' ti dārakaŋ ādāya antogāmaŋ[16] gantvā[17] nemittake[18] pucchiŋsu. Nemittakā[19] 'sace ayaŋ dārako agāraŋ ajjhāvasissati yāva sattamā kulaparivaṭṭā[20] ñātakā duggatā na[21] bhavissanti, sace pabbajissati pañcahi samaṇasatehi parivuto vicarissatī' ti āhaŋsu.[22] Tassa[23] saṅkunā akkhikoṭiyā[24] bhinnattā 'Saŋkicco' ti nāmaŋ kariŋsu,[25] aparena samayena 'Saŋkicco' ti[26] paññāyi. Atha naŋ ñātakā 'hotu vaḍḍhitakāle[27] taŋ[28] amhākaŋ ayyassa[29] santike pabbājessāmā'[30] ti posayiŋsu,[31] so sattavassikakāle[32] 'tava

---

[1] K. B. °h'. [2] K. nipanno. B. nippanno.
[3] B. S. °ikassa sa°. [4] C. °ru.
[5] B[1]. otāri°. [6] K. B. apatvā.
[7] B[1]. dārucittakaŋ. [8] B[1]. °mī.
[9] B[1]. °to. K. °ntvā, *a.* taŋ.
[10] K. acchiriyaŋ abbhūtaŋ. B. °ūta. K. *om.* cittā. C. C[a]. °citta°.
[11] B. *a.* khīyamānesu. [12] C. K. °resu.
[13] K. B. *om.* [14] K. °nesu. B[1]. jāpiyamāno.
[15] K. jjh°. [16] B. gāmaŋ.
[17] K. netvā. [18] B. ni°.
[19] C. *om.*
[20] C. sattamakulakula°. K. B. °ttā. *Cf.* I. 88.
[21] B. S. *om.* [22] K. *om.*
[23] B. ath' assa. [24] B[1]. aggi°.
[25] K. B. S. *a.* so. [26] B. *a.* nāmaŋ.
[27] K. vuddhitā°. [28] K. B. S. *om.*
[29] K. B. *a.* Sāriputtassa. [30] B. pabbaji°.
[31] B[1]. °esuŋ. B. posiŋsu. [32] B. *a.* tāta.

kucchiyaŋ vasanakāle[1] mātā te kālam akāsi tassā sarīre jhāpiyamāne[2] pi tvaŋ[3] na jhāyī'[4] ti kumārakānaŋ kathaŋ sutvā 'ahaŋ[5] kira evarūpā bhayā mutto, kiŋ me gharâvāsena, pabbajissāmī'[6] ti ñātakānaŋ ārocesi. Te 'sādhu tātā' ti Sāriputtattherassa santikaŋ netvā[7] 'bhante imaŋ[8] pabbājethā' ti adaŋsu. Thero tacapañcakakammaṭṭhānaŋ datvā pabbājesi.[9] So khuragge yeva saha paṭisambhidāhi arahattaŋ pāpuṇi, ayaŋ Saŋkiccasāmaṇero nāma.

Satthā 'tasmiŋ[10] gate taŋ bhayaŋ[11] vupasammati,[12] atha nesaŋ pabbajitakiccaŋ pāripūriŋ gamissatī' ti ñatvā, 'bhikkhave tumhākaŋ jeṭṭhabhātikaŋ Sāriputtattheraŋ oloketvā gacchathā' ti āha.[13] Te 'sādhū' ti vatvā therassa santikaŋ gantvā, 'kiŋ āvuso' ti vutte, 'mayaŋ Satthu santike[14] kammaṭṭhānaŋ gahetvā araññaŋ pavisitukāmā.[15] Atha no Satthā evaŋ āha: "tumhākaŋ jeṭṭhabhātikaŋ[16] oloketvā gacchathā" ti, ten' amha idhâgatā' ti. Thero cintesi: 'Satthārā ime[17] ekaŋ kāraṇaŋ disvā idha pahitā[18] bhavissanti,[19] kin nū kho etan'[20] ti āvajjento tam atthaŋ ñatvā āha: 'atthi pana vo[21] sāmaṇero' ti. 'Natthi āvuso' ti. 'Sace natthi imaŋ Saŋkiccasāmaṇeraŋ gahetvā gacchathā' ti. 'Alaŋ āvuso sāmaṇeraŋ nissāya no[22] palibodho bhavissati, kiŋ araññe vasantānaŋ sāmaṇerenā' ti. 'Na[23]

---

[1] K. vasita°. [2] B. jhāyamāne.
[3] B. taŋ. [4] K. jhayasi.
[5] C. C[a]. evaŋ. [6] B. °essāmī.
[7] B[1]. ān°. [8] K. *a.* dārakaŋ.
[9] B. pabbaj°. [10] K. B. S. et°.
[11] K. tiŋsabhikkhūnaŋ.
[12] B. B[1]. °missati. K. S. °messati.
[13] C. C[a]. *om.* [14] K. °ika°.
[15] B. *a.* hutvā. [16] K. S. jeṭṭhaka°.
[17] C. C[a]. me. K. imesaŋ. [18] B[1]. °itvā.
[19] C. C[a]. B[1]. °ati. K. B. *a.* ti.
[20] C[a]. katan. C. kathan. S. kāraṇan.
[21] B. *a.* āvuso. [22] K. B. no nissāya.
[23] C. C[a]. *om.* B. nâv°. K. B[1]. na *before* bhav°.

āvuso imaŋ nissāya tumhākaŋ paḷibodho api ca kho pana[1] tumhe nissāya imassa paḷibodho bhavissati.[2] Satthâpi[3] tumhe mama santikaŋ pahiṇanto tumhehi saddhiŋ sāmaṇerassa pahinanaŋ[4] paccāsiŋsanto[5] pahiṇi, imaŋ gahetvā gacchathā' ti. Te 'sādhū' ti adhivāsetvā[6] sāmaṇerena[7] saddhiŋ ekatiŋsa[8] janā[9] theraŋ apaloketvā vihārā nikkhamitvā[10] cārikaŋ carantā vīsaŋyojanasatamatthake[11] ekaŋ sahassakulakaŋ[12] gāmaŋ pāpuṇiŋsu. Manussā te disvā pasannacittā sakkaccaŋ[13] parivisitvā,[14] 'bhante kattha gamissathā' ti pucchitvā, 'yathāphāsukaṭṭhānaŋ āvuso' ti vutte,[15] pādamūle nippajitvā 'mayaŋ[16] bhante ayyesu[17] imaŋ ṭhānaŋ[18] nissāya antovassaŋ vasantesu pañca sīlāni[19] samādāya uposathakammaŋ karissāmā' ti yāciŋsu. Therā adhivāsesuŋ. Atha nesaŋ manussā rattiṭṭhānadivāṭṭhānacaṅkamanapaṇṇasālā[20] saŋvidahitvā[21] 'ajja mayaŋ[22] sve mayan'[22] ti ussāhappattā upaṭṭhānam akaŋsu. Therā vassûpanāyikadivase katikavattaŋ kariŋsu: 'āvuso amhehi dharamānakabuddhassa santike kammaṭṭhānaŋ gahitaŋ, na kho pana sakkā aññatra paṭipattisampadāya buddhe ārādhetuŋ,[23] amhākañ ca apāyadvārāni vivaṭān' eva, tasmā aññatra pāto[24] bhikkâcāravelaŋ[25] sāyaŋ therûpaṭṭhānavelañ

---

1 K. *om.* 2 B. *a.* ti. 3 C. Ca. *om.*
4 K. °iṇantaŋ. B1. gamanaŋ. B. pahiṇaŋ.
5 K. B. °sīsanto. 6 B1. vatvā.
7 B. °ren' eva. 8 S. °ati.
9 C. Ca. yojanā. K. bhikkhū.
10 B. nikkhamma. 11 K. B. vīsayo°.
12 K. °ikaŋ. B. °laŋ. 13 K. *a.* bhattaŋ.
14 B1. °etvā. 15 B. vuttā.
16 K. *after* vas°. 17 C. Ca. *om.*
18 B1. gāminaŋ. 19 B. sīlaŋ.
20 K. *corr.* °laŋ. B. °lāyo. B1. °pallaṅkasālā.
21 K. *a.* adaŋsu. 22 B1. *a.* upaṭṭhayissāma.
23 B1. ārocetuŋ.
24 C. Ca. pādo. K. B. B1. *a.* va.
25 S. °velāya, *so infra.*

ca sesakāle dve[1] ekaṭṭhāne na bhavissāma,[2] yassa aphāsukaŋ bhavissati, tena gaṇḍiyā pahaṭāya[3] tassa santikaŋ gantvā bhesajjaŋ karissāma, ito paṭṭhāya[4] aññatarasmiŋ[5] rattibhāge vā divābhāge[6] vā appamattā kammaṭṭhānaŋ anuyuñjissāmā' ti.[7] Tesu[8] evaŋ[9] katikaŋ[10] katvā viharantesu eko duggatapuriso[11] dhītaraŋ upanissāya[12] jīvanto tasmiŋ ṭhāne dubbhikkhe uppanne aparadhītaraŋ[13] nissāya[14] jīvitukāmo maggaŋ paṭipajji. Therâpi[15] gāme[16] piṇḍāya caritvā vasanaṭṭhānaŋ āgacchantā antarāmagge ekissā nadiyā nahātvā[17] vālikāpuline[18] nisīditvā bhattakiccaŋ kariŋsu. Tasmiŋ khaṇe so puriso taŋ ṭhānaŋ patvā ekamantaŋ aṭṭhāsi. Atha naŋ therā 'kuhiŋ[19] gacchasī' ti pucchiŋsu. So etaŋ[20] attham ārocesi. Therā tasmiŋ kāruññaŋ uppādetvā 'upāsaka ativiya chāto 'si,[21] gaccha paṇṇaŋ āhara ekamekan te bhattapiṇḍaŋ dassāmā' ti vatvā tena paṇṇe[22] āhaṭe attanā[23] bhuñjananiyāmen'[24] eva sūpavyañjanehi sannetvā[25] ekamekaŋ piṇḍaŋ adaŋsu, etad eva kira vattaŋ:[26] bhuñjanakāle[27] āgatajanassa[28] bhattaŋ

---

[1] K. *a.* mayaŋ.
[2] B[1]. vasissāma.
[3] *Cf.* I. 291.
[4] K. B. *om.*
[5] K. B. aññasmiŋ. S. araññasmiŋ.
[6] K. divase. B. divasabh°.
[7] B[1]. *a.* kattikavattaŋ kariŋsu.
[8] K. et°.
[9] K. ekaŋ.
[10] C[a]. °ikā. C. kathikā.
[11] B[1]. manussaduggato.
[12] K. ni°.
[13] K. paraŋ dhī°. B. aparaŋ dhī°.
[14] B. upani°.
[15] C. C[a]. B[1]. thero pi.
[16] K. °aŋ.
[17] B. nhatvā.
[18] K. bālukā°. B. vāluka°. S. vālukā°.
[19] K. B. kahaŋ.
[20] K. B. taŋ.
[21] B. ti.
[22] K. patte.
[23] B. S. *rep.*
[24] K. paribhuñjani°.
[25] B[1]. sannahitvā. B. sannehitvā. C. C[a]. santapetvā. K. santapp°.
[26] C. C[a]. S. B. bhattaŋ. C[a]. hatthaŋ.
[27] K. B. B[1]. bhojana°.
[28] K. B. āgatassa.

dādamāmena bhikkhunā aggabhattaŋ adatvā attanā[1] bhuñjananiyāmen' eva thokaŋ vā bahuŋ vā dātabbaŋ, tasmā[2] te pi tathā[3] adaŋsu.[4] So katabhattakicco there vanditvā pucchi:[5] 'bhante ayyā kenaci[6] nimantitā' ti. 'Natthi upāsaka nimantanaŋ, manussā devasikaŋ evarūpam[7] eva[8] āhāraŋ dentī' ti. So cintesi: 'mayaŋ niccakālaŋ[9] uṭṭhāya samuṭṭhāya kammaŋ[10] karontâpi[11] evarūpaŋ āhāraŋ[12] laddhuŋ na sakkoma, kim me aññattha gatena,[13] imesaŋ ñeva santike[14] jīvissāmī' ti. Atha ne āha: 'ahaŋ[15] vattapaṭivattaŋ katvā ayyānaŋ[16] santike vasituŋ icchāmī' ti. 'Sādhu upāsakā' ti. So tehi saddhiŋ tesaŋ vasanaṭṭhānaŋ gantvā sādhukaŋ vattapaṭivattaŋ karonto bhikkhū ativiya ārādhetvā dvemāsaccayena dhītaraŋ daṭṭhukāmo hutvā 'sace ayye āpucchissāmi na maŋ vissajjenti,[17] anāpucchā[18] va[19] gamissāmī' ti tesaŋ[20] anācikkhitvā[21] va nikkhami, ettakam ev' assa oḷārikaŋ[22] ahosi,[23] bhikkhūnaŋ anārocetvā pakkāmi. Tassa pana gamanamagge ekā aṭavī. Tattha pañcasatānaŋ corānaŋ 'yo so[24] imaŋ aṭaviŋ pavisati,[25] taŋ māretvā tassa maŋsalohitena tuyhaŋ balikammaŋ karissāmā' ti devatāya āyācanaŋ katvā vasantānaŋ sattamo[26] divaso hoti. Tasmā sattame divase corajeṭṭhako rukkhaŋ

---

[1] B. *om.*
[2] K. *a.* tathā.
[3] K. tassa, *om.* pi.
[4] B[1]. adaŋsu.
[5] B. *a.* kiŋ. K. *a.* kī.
[6] K. dāyakena.
[7] B. evam.
[8] K. evam.
[9] B. °le.
[10] B[1]. dhammaŋ.
[11] B. °nto pi.
[12] B. *a.* pi.
[13] K. S. gamanena. K. *a.* ime araññe vasanti.
[14] B. sa° yeva. K. *om.* ñeva.
[15] K. *a.* bhante.
[16] K. *a.* yeva.
[17] B. B[1]. °jjissanti. C. C[a]. S. *a.* ti.
[18] B[1]. °cchitvā.
[19] B. *om.*
[20] B[1]. te.
[21] K. B[1]. anāpucchitvā.
[22] K. B. B[1]. *a.* khalitaŋ.
[23] K. B. *a.* yaŋ.
[24] K. B. *om.*
[25] C. C[a]. paviŋsati. K. °sissati.
[26] K. satta°.

āruyha manusse olokento taŋ āgacchantaŋ disvā corānaŋ saññam adāsi. Te tassa aṭavimajjhaŋ[1] paviṭṭhabhāvaŋ ñatvā parikkhipitvā taŋ gaṇhitvā gāḷhaŋ[2] bandhanaŋ katvā[3] araṇisahitena aggiŋ nimmathetvā[4] dārūni saŋkaḍḍhitvā mahantaŋ aggikkhandhaŋ[5] katvā sūlāni tacchiŋsu. So tesaŋ taŋ kiriyaŋ disvā 'sāmi imasmiŋ ṭhāne n'eva sūkaramigâdayo[6] dissanti,[7] kiŋkāraṇā idaŋ[8] karothā' ti.[9] 'Taŋ māretvā tava maŋsalohitena devatāya balikammaŋ karissāmā' ti. So maraṇabhayatajjito[10] bhikkhūnaŋ taŋ[11] upakāraŋ acintetvā kevalaŋ[12] attano jīvitam eva rakkhanto[13] evam āha: 'sāmi ahaŋ vighāsâdo, ucciṭṭhabhattaŋ bhuñjitvā vaḍḍhito vighāsâdo nāma kālakaṇṇiko,[14] ayyā pana yato tato pi[15] nikkhamitvā pabbajitā[16] khattiyā va[17] asukasmiŋ[18] ṭhāne ekatiŋsa bhikkhū vasanti, te māretvā balikammaŋ karotha, ativiya vo[19] devatā tussissatī'[20] ti. Taŋ sutvā corā[21] 'bhaddakaŋ esa vadati,[22] kiŋ iminā kālakaṇṇinā, khattiye māretvā balikammaŋ karissāmā' ti cintetvā 'ehi tesaŋ[23] vasanaṭṭhānaŋ dassehī' ti tam eva maggadesikaŋ[24] katvā taŋ ṭhānaŋ patvā vihāramajjhe bhikkhū adisvā 'kahaŋ bhikkhū' ti taŋ[25] pucchiŋsu. So dve māse vasitattā tesaŋ katikavattaŋ jānanto

---

1 K. majjhe.
2 B. gāḷha°. B1. daḷhaŋ.
3 K. bandhitvā.
4 Ca. *corr.* B. nibbatte°. B1. nimmidhe°.
5 B1. °khaṇḍaŋ.
6 K. B. °rā (B. *a.* na) mi°.
7 C. Ca. dassenti.
8 B. imaŋ.
9 K. *a.* ti pucchi. Te āhaŋsu.
10 K. *om.* °bhaya°.
11 K. *om.*
12 K. keb°.
13 K. B. B1. rakkhamāno.
14 K. °ino.
15 K. ca. B. S. *om.*
16 K. B. S. *a.* pi.
17 K. eva:
18 K. °ka°.
19 K. te.
20 C. Ca. °ssasī. K. tussatī.
21 C. Ca. *om.*
22 B. vadesī ti.
23 B. B1. nesaŋ.
24 K. °ddesakaŋ.
25 B. naŋ.

evam āha: 'attano rattiṭṭhānadivāṭṭhānesu nisinnā, eko[1] gaṇḍiŋ paharatu,[2] gaṇḍisaddena sannipatissantī' ti.[3] Corajeṭṭhako gaṇḍiŋ pahari, bhikkhū gaṇḍisaddaŋ sutvā 'akāle gaṇḍi pahaṭā, kassaci[4] aphāsukaŋ bhavissatī' ti āgantvā vihāramajjhe paṭipāṭiyā paññattesu pāsāṇaphalakesu nisīdiŋsu. Saŋghatthero core oloketvā pucchi: 'upāsakā kenâyaŋ[5] gaṇḍi pahaṭā'[6] ti. Corajeṭṭhako āha: 'mayā bhante' ti. 'Kiŋkāraṇā' ti. 'Amhehi aṭavidevatāya āyācitaŋ atthi; tassā[7] balikammakaraṇatthāya ekaŋ bhikkhuŋ gahetvā gamissāmā'[8] ti. Taŋ sutvā mahāthero bhikkhū[9] āha: 'āvuso bhātikānaŋ uppannakiccaŋ[10] nāma[11] jeṭṭhabhātikena[12] nittharitabbaŋ,[13] ahaŋ attano jīvitaŋ tumhākaŋ pariccajitvā imehi saddhiŋ gamissāmī' ti,[14] 'mā sabbesaŋ antarāyo hotu, appamattā samaṇadhammaŋ karothā' ti. Anuthero āha: 'bhante jeṭṭhabhātu kiccaŋ nāma kaniṭṭhassa bhāro, ahaŋ gamissāmi, tumhe appamattā hothā' ti. Iminā upāyena 'aham eva[15] aham evā' ti vatvā paṭipāṭiyā tiŋsa pi[16] janā uṭṭhahiŋsu.[17] Evaŋ te[18] n' eva ekissā mātu[19] puttā na ekassa pitu[20] nâpi[21] vītarāgā[22] atha ca[23] pana avasesānaŋ atthāya paṭipāṭiyā jīvitaŋ pariccajiŋsu,[24] eko pi 'tvaŋ yāhī'[25] ti vattuŋ samattho nāma nâhosi.[26] Saŋkiccasāmaṇero tesaŋ kathaŋ sutvā 'bhante tumhe

---

[1] B. B[1]. ekaŋ. K. etaŋ.
[2] K. B. B[1]. °ratha.
[3] K. *a.* tath' eva.
[4] C. C[a]. kassa.
[5] B[1]. ko nu kho aya.
[6] B[1]. °thā.
[7] B. tasmā.
[8] B. °mī.
[9] K. °ūnaŋ.
[10] K. °nnaŋ ki°.
[11] K. *om.*
[12] K. *corr.* bhātunā.
[13] B. niddhari°. S. nittari°.
[14] K. *om.*
[15] K. B. *om. one* aham eva.
[16] K. *om.*
[17] C[a]. upaṭṭhahaŋsu. B. vadiŋsu.
[18] B. sante.
[19] K. B. S. mātuyā.
[20] K. B. S. pituno.
[21] K. *om.* pi.
[22] K. vā bhātaro.
[23] B. avassaŋ *for* atha ca.
[24] S. *a.* tesu. K. *a.* tesu pi. B. *a.* etesu.
[25] B. *rep.*
[26] B[1]. natthi.

tiṭṭhatha, ahaŋ tumhākaŋ jīvitaŋ pariccajitvā gamissāmī'[1] ti āha. 'Āvuso mayaŋ sabbe ekato māriyamānâpi tam ekaŋ[2] na vissajjissāmā'[3] ti. 'Kiŋkāraṇā bhante' ti. 'Āvuso tvaŋ dhammasenāpatisāriputtattherassa sāmaṇero, sace tvaŋ[4] vissajissāma[5] "sāmaṇeraŋ me ādāya gantvā corānaŋ[6] niyyātayiŋsū"[7] ti thero[8] garahissati,[9] nindaŋ nittharituŋ[10] na sakkhissāma, tena taŋ na vissajjissāmā' ti. 'Bhante Sammāsambuddho tumhe mama upajjhāyassa santika pahiṇanto pi mama upajjhāyo maŋ[11] tumhehi saddhiŋ pahiṇanto pi idam eva[12] kāraṇaŋ disvā pahiṇi, tiṭṭhatha tumhe aham eva gamissāmī' ti. So tiŋsa bhikkhū vanditvā sace me bhante[13] doso atthi khamatha me'[14] ti vatvā nikkhami.[15] Bhikkhūnaŋ mahāsaŋvego uppajji, akkhīni assūhi[16] puṇṇāni hadayamaŋsaŋ pavedhi.[17] Mahāthero core[18] āha: 'upāsakā ayaŋ daharako[19] tumhe aggiŋ karonte sūlāni[20] tacchente[21] paṇṇāni attharante[22] disvā[23] bhāyissati, imaŋ ekamante ṭhapetvā tāni kiccāni kareyyāthā' ti. Corā sāmaṇeraŋ ādāya gantvā[24] ekamante[25] ṭhapetvā sabbāni[26] kiccāni kariŋsu, kiccapariyosāne[27] cora-

---

1 C. Cᵃ. °mā. B¹. pariccajissāmī *for* pa° ga°.
2 B. ekakaŋ.
3 K. °essāmā, *so infra*.
4 K. B. taŋ.
5 K. °essāmi.
6 S. corak°.
7 B. B¹. °diŋsu. K. °dayiŋsu.
8 B. *a.* no.
9 K. B. S. *a.* taŋ.
10 B. niddhar°.
11 B. *om.*
12 C. Cᵃ. *a.* ca.
13 B. bh° me.
14 K. B. *om.*
15 B. *a.* tadā.
16 *So* K. *corr.* C. Cᵃ. B. assūni. B. asuṇi. S. assu°.
17 C. °di. B. °dhati.
18 K. corānaŋ.
19 K. dārako.
20 B¹. sūle.
21 K. B. S. °ante.
22 K. aṭṭh°.
23 K. *a.* ca.
24 C. Cᵃ. gahetvā.
25 B. °ntaŋ.
26 K. B. sabba°.
27 K. sabbakicca°.

jeṭṭhako asiŋ abbāhetvā[1] sāmaṇeraŋ upasaŋkami.[2] Sāmaṇero nisīdamāno jhānaŋ samāpajjitvā va[3] nisīdi. Corajeṭṭhako asiŋ parivattetvā[4] sāmaṇerassa khandhe pātesi, asi[5] namitvā dhārāya[6] dhāraŋ pahari. So 'na sammā paharin' ti maññamāno puna[7] taŋ ujukaŋ[8] katvā pahari, asi tālapaṇṇaŋ[9] viya vedhiyamāno[10] tharumūlaŋ[11] agamāsi. Sāmaṇeraŋ hi tasmiŋ kāle Sinerunā avattharanto[12] pi māretuŋ samattho nāma natthi, pag eva asinā. Taŋ pāṭihāriyaŋ[13] disvā corajeṭṭhako cintesi: 'pubbe me asi silāthambhaŋ[14] vā khadirakhāṇuŋ[15] vā kalīraŋ[16] viya chindati, idāni ekavāraŋ nato[17] ekavāraŋ tālapaṇṇaveṭhako[18] viya jāto, ayaŋ[19] nāma acetano hutvâpi imassa guṇaŋ jānāti, ahaŋ sacetano pi[20] na jānāmī' ti. So asiŋ bhūmiyaŋ khipitvā[21] tassa pādamūle urena nipajjitvā 'bhante mayaŋ dhanakāraṇā[22] aṭaviyaŋ paviṭṭh' amha,[23] amhe dūrato[24] disvā sahassamattā[25] purisā[26] pavedhanti,[27]

---

1 Cᵃ. B¹. aggahetvā. K. uga°. B. °itvā.
2 B. C. Cᵃ. °itvā.
3 K. *om.*
4 B. °itvā.
5 B. asiŋ.
6 Cᵃ. dhārā. B¹. dhārā, *om.* dhāraŋ.
7 B. punappunaŋ.
8 B¹. uju. K. ujuŋ.
9 C. Cᵃ. S. °pattaŋ.
10 B. pavedhi°. S. veṭhi°. Cᵃ. veyyāsisamāno.
11 K. thana°. B. thūra°.
12 C. Cᵃ. atth°.
13 K. °hiriyaŋ.
14 C. Cᵃ. S. °tth°.
15 C. Cᵃ. kharīra°. B. khadīra°.
16 B. kaḷ°.
17 K. S. namito. B. *om.* e°. na°.
18 B. S. °patta°. B. °vedhako. K. °aŋ ve°.
19 K. *a.* asi.
20 K. *a.* imassa guṇaŋ. *Cf.* I. 217.
21 B¹. chaḍḍetvā.
22 K. *a.* idha.
23 K. vasantā.
24 B. S. *a.* va.
25 B. *a.* pi.
26 K. *a.* pi.
27 K. S. °enti. B. vethenti.

dve tisso[1] kathā[2] kathetuŋ na sakkonti, tava pana santāsamattam[3] pi natthi ukkāmukhe suvaṇṇaŋ viya supupphitakaṇikāraŋ[4] viya ca te mukhaŋ virocati, kin nu kho kāraṇan' ti pucchanto imaŋ gātham āha:

'Tāso te natthi na bhayaŋ bhiyyo vaṇṇo pasīdati
kasmā na paridevesi evarūpe mahabbhaye'[5] ti.

Sāmaṇero jhānā vuṭṭhāya tassa dhammaŋ desento 'āvuso gāmaṇī[6] khīṇâsavassa attabhāvo nāma sīse ṭhapitabhāro viya hoti,[7] tasmiŋ bhijjante tussat' eva[8] na bhāyatī' ti vatvā imā gāthā abhāsi:

'Natthi cetasikaŋ dukkhaŋ anapekkhassa gāmaṇi,[9]
atikkanto bhayaŋ sabbaŋ khīṇasaŋyojano isi.
Khīṇāya bhavanettiyā[10] diṭṭhadhamme[11] yathātathaŋ[12]
nibbhayaŋ maraṇaŋ hoti bhāravoropanaŋ[13] yathā' ti.

So tassa kathaŋ sutvā pañca corasatāni oloketvā āha:[14] 'tumhe kiŋ karissathā' ti. 'Tumhe pana sāmī' ti. 'Mama tāva[15] evarūpaŋ pāṭihāriyaŋ disvā agāramajjhe kammaŋ natthi, ayyassa santike pabbajissāmī' ti.[16] 'Mayam pi tathā[17] karissāmā' ti. 'Sādhu tātā' ti. Tathā[18] pañcasatâpi[19] sāmaṇeraŋ vanditvā pabbajjaŋ

---

1 B¹. S. tayo.
2 K. kathaŋ. B¹. kathaŋ pi.
3 K. pi tu trāsamattam.
4 K. B. °kaṇṇi°.
5 K. mahābhaye.
6 K. gāmiṇi. B. °ṇi.
7 B. *a.* so. K. *a.* so bhāro.
8 K. sobhat' eva hoti evam eva khiṇâsavo kilese bhijjante *for* tu° eva.
9 K. gāmini.
10 S. C. Cᵃ. khīṇâsavassa bhavanetti.
11 C. Cᵃ. °mā. S. diṭṭhā dhammā.
12 B. °tathā.
13 K. °raŋ vo°.
14 K. *om.*
15 B. *a.* bho.
16 K. *a.* sāmi.
17 K. B. tath' eva (B. *om.* pi).
18 K. B. S. tato.
19 K. *a.* te. B. *a.* corā.

yāciŋsu. So tesaŋ saradhārāhi[1] eva kese ca[2] vatthadasā[3] ca chinditvā tambamattikāya[4] rañjitvā[5] tāni kāsāyāni acchādāpetvā dasasīlesu[6] patiṭṭhāpetvā ādaya gacchanto cintesi: 'sacâhaŋ[7] there adisvā va gamissāmī[8] samaṇadhammaŋ kātuŋ na sakkhissanti, corānaŋ[9] hi maŋ gahetvā nikkhantakālatoppabhuti[10] tesu eko pi assūni sandhāretuŋ nâsakkhi, "mārito nu kho sāmaṇero[11] no" ti cintentānaŋ[12] kammaṭṭhānaŋ abhimukhaŋ na bhavissati,[13] tasmā disvā va ne[14] gamissāmī' ti. So pañcasatabhikkhuparivāro[15] tattha gantvā attano dassanena paṭiladdhaassāsehi[16] tehi[17] 'kiŋ sappurisa Saŋkicca laddhan te jīvitan' ti vutte, 'āma bhante ime[18] maŋ māretukāmā hutvā māretuŋ asakkontā[19] mama guṇe pasīditvā dhammaŋ sutvā pabbajitā, ahaŋ "tumhe disvā[20] gamissāmī"[21] ti āgato, appamattā samaṇadhammaŋ karotha, ahaŋ Satthu santikaŋ gamissāmī' ti[22] te bhikkhū vanditvā itare ādāya upajjhāyassa santikaŋ gantvā, 'kiŋ[23] Saŋkicca antevāsikā te laddhā' ti vutte, 'āma bhante'[24] ti taŋ pavattiŋ ārocesi. Therena ca[25] 'gaccha Saŋkicca Satthāraŋ passāhī'[26] ti vutte,[27] 'sadhū' ti theraŋ vanditvā te ādāya Satthu santikaŋ gantvā,

---

[1] K. B. B[1]. asi°. [2] S. luñcitvā. B. c'eva.
[3] S. niv°. B[1]. °dussāni. K. °dusse.
[4] K. tāmba°.
[5] B. S. rajitvā. B[1]. rajāpetvā.
[6] K. B. dasasu sī°. [7] K. B. *a*. te.
[8] K. B. *a*. te. [9] B. corā.
[10] K. °to pabhūti. B. °to paṭṭhāya.
[11] B. *a*. nu kho. [12] K. °tvā. B. °nto.
[13] K. *a*. ti. B. labhissantī.
[14] K. *a*. gahetvā. B. nesaŋ.
[15] K. *om*. °bhikkhu°. [16] K. °ddhass°.
[17] K. B. *om*. [18] B[1]. ete. K. imesaŋ.
[19] B. °nto. K. na sakk°. [20] B. *a*. va.
[21] K. āg°. [22] K. *a*. so.
[23] K. *after* a°. [24] K. *a*. laddhā.
[25] B. *om*. [26] K. passissāhī. [27] K. *a*. so.

Satthārā 'kiŋ[1] Saŋkicca antevāsikā te laddhā' ti vutte,[2] taŋ pavattiŋ ārocesi. Satthâpi[3] 'evaŋ kira bhikkhave' ti pucchitvā,[4] 'āma bhante' ti vutte, 'bhikkhave tumhākaŋ corakammaŋ katvā dussīle patiṭṭhāya vassasataŋ[5] jīvanato[6] idāni sīle patiṭṭhāya ekadivasaŋ pi jīvitaŋ seyyo' ti vatvā anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

110. 'Yo ca vassasataŋ jīve dussīlo asamāhito
ekâhaŋ jīvitaŋ seyyo sīlavantassa jhāyino'[7] ti.

Tattha dussīlo ti nissīlo. Sīlavantassā ti dussīlassa vassasataŋ jīvanato sīlavantassa[8] dvīhi jhānehi jhāyino ekadivasam pi ekamuhuttam pi jīvitaŋ seyyo uttaman ti attho.

Desanâvasāne te[9] pañcasatā[10] saha paṭisambhidāhi arahattaŋ pāpuṇiŋsu, sampattaparisāya[11] pi sâtthikā desanā[12] ahosi.[13] Aparena samayena Saŋkicco upasampadaŋ labhitvā dasavasso[14] hutvā sāmaṇeraŋ gaṇhi, so pana tass' eva bhāgineyyo Atimuttakasāmaṇero[15] nāma. Atha naŋ thero paripuṇṇavassakāle āmantetvā[16] 'upasampadaŋ te karissāma,[17] gaccha ñātīnaŋ[18] santike vassaparimāṇaŋ[19] pucchitvā[20] ehī' ti uyyojesi.[21] So[22] mātāpitunnaŋ santi-

---

[1] B. pi. [2] B. S. *a.* āma bhante ti.
[3] K. *om.* pi. [4] K. pucchi.
[5] K. °sata°. [6] K. °itato, *so infra.*
[7] K. jjh°. [8] K. *a.* jjhāyino ti.
[9] C. C[a]. *om.*
[10] K. *a.* pi. S. *a.* bhikkhū. B. *a.* pi bhi°.
[11] K. B. °mahājanassâ°. [12] K. B. S. dhamma°.
[13] B. *a.* ti. [14] C. C[a]. dvādasa°.
[15] K. B. Adhi° (B. Adhimuttas°).
[16] K. *a.* sāmaṇera. [17] K. °mı.
[18] K. B.B[1]. °akānaŋ. [19] B[1]. °pamāṇaŋ.
[20] K. *rep.*
[21] K. *a.* so pi Adhimutto sāmaṇero pabbajitakālato patthāya arahattappatto hoti.
[22] K. *a.* pi.

kaŋ[1] gacchanto[2] antarāmagge pañcasatehi corehi balikammatthāya māriyamāno[3] tesaŋ dhammaŋ desetvā[4] pasannacittehi tehi 'na te[5] imasmiŋ ṭhāne amhākaŋ atthibhāvo kassaci[6] ārocetabbo' ti[7] vissaṭṭho,[8] paṭipathe mātāpitaro āgacchante disvā tam eva maggaŋ paṭipajjantānam pi[9] tesaŋ saccam anurakkhanto[10] nârocesi.[11] Tesaŋ corehi viheṭhiyamānānaŋ[12] 'tvam pi corehi saddhiŋ ekato hutvā maññe amhākaŋ nârocesī' ti vatvā[13] paridevantānaŋ[14] saddaŋ sutvā te[15] mātāpitunnam pi anārocitabhāvaŋ ñatvā[16] pasannacittā taŋ[17] pabbajjaŋ yāciŋsu. So pi Saŋkiccasāmaṇero viya te sabbe pabbājetvā upajjhāyassa santikaŋ ānetvā tena Satthu santikaŋ pesito[18] gantvā taŋ pavattiŋ[19] ārocesi. Satthā 'evaŋ kira bhikkhave' ti pucchitvā, 'āma bhante' ti vutte, purimanayen' eva anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:[20]

Idam pi[21] imissā gāthāya Atimuttakasāmāṇeravatthu[22] nāma vuttanayo[23] evā ti vuttaŋ.[24]

Saŋkiccasāmaṇeravatthu.[25]

---

[1] B. °ike. [2] K. *a.* pana.

[3] B. hariya°. K. *a.* taŋ vadhāya asakkonto.

[4] B[1]. tassa dhammadesane *for* te dh° de°.

[5] C. ito. C[a]. *om.* [6] B. *a.* na.

[7] K. *a.* ti. [8] K. *a.* so.

[9] K. *om.* [10] B. *a.* tesaŋ.

[11] C. *a.* ti. B[1]. aṇārocetvā.

[12] B[1]. vibodhiy°. K. °ḍhiyamānaŋ bhayaŋ. B. °mānaŋ.

[13] B. *om.* K. *a.* corā. [14] K. °vamānānaŋ.

[15] S. tena. K. tesaŋ. B. tena tesaŋ.

[16] K. *a.* te tassa guṇe pasīditvā te.

[17] K. B. *om.* [18] K. *a.* te ādāya.

[19] K. *a.* Satthu. [20] K. B. *rep. in full.*

[21] B. imasmiŋ *for* idam pi. K. B. Adhimuttas°. S. Atimuttas°.

[22] C. C[a]. °uŋ.

[23] K. vattaŋ, *corr.* vuttaŋ. B. vuttam. [24] B. *om.*

[25] K. °rasādhimuttakasāmaṇeravatthu. B. *a.* navamaŋ.

10. KHĀṆUKOṆḌAÑÑATTHERAVATTHU.

Yo ca vassasatan ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Khāṇukoṇḍaññattheraŋ ārabbha kathesi.

So kira thero Satthu santike[1] kammaṭṭhānaŋ gahetvā araññe viharanto arahattam patvā, 'Satthu ārocessāmī' ti tato āgacchanto antarāmagge kilanto maggā okkamma ekasmiŋ piṭṭhipāsāṇe nisinno[2] jhānaŋ samāpajji. Ath' ekaŋ gāmaŋ vilumpitvā pañcasatā corā attano balânurūpena bhaṇḍikaŋ[3] bandhitvā sīsenâdāya gacchantā dūraŋ gantvā kilantarūpā 'dūraŋ āgat' amha, imasmiŋ piṭṭhipāsāṇe vissamissāmā'[4] ti maggā okkamma piṭṭhipāsāṇasantikaŋ[5] gantvā theraŋ disvâpi[6] 'khāṇuko[7] ayan' ti saññino ahesuŋ. Ath' eko coro therassa sīse bhaṇḍikaŋ[8] ṭhapesi, aparo taŋ[9] nissāya bhaṇḍikaŋ ṭhapesi,[10] evaŋ pañcasatehi[11] theraŋ parikkhipitvā[12] sayam pi nisinnā[13] niddāyitvā aruṇuggamanakāle pabujjhitvā attano bhaṇḍikā[14] gaṇhantā theraŋ disvā 'amanusso' ti saññāya palāyituŋ ārabhiŋsu. Atha ne thero āha: 'mā bhāyatha[15] upāsakā, pabbajito ahan' ti. Te therassa pādamūle nipajjitvā 'khamatha bhante, mayaŋ khāṇusaññino[16] ahumhā' ti theraŋ khamāpetvā, corajeṭṭhakena 'ahaŋ ayyassa santike pabbajissāmī'[17] ti vutte, sesā 'mayaŋ pi[18] pabba-

---

[1] B. °kā.
[2] K. *a.* va.
[3] K. bhaṇḍaŋ.
[4] K. vissām°.
[5] K. B. °ṇassa sa°.
[6] K. *a.* rattiyā.
[7] S. °kho. C^a. ko nu kho.
[8] K. °akaŋ.
[9] K. naŋ.
[10] B[1]. °petvā nissīdi.
[11] S. pañcahi sa°. B[1]. pañca bhaṇḍas°. K. B. pañcahi bhaṇḍikas° (K. °aka°).
[12] C. C^a. parikkhitvā.
[13] K. nipannā.
[14] K. °akaŋ. S. °ikāni. B. °ike.
[15] B[1]. °etha.
[16] B. S. khāṇuka°. K. °saññi.
[17] K. °ajessāmī.
[18] K. *om.*

jissāmā' ti vatvā,[1] sabbe pi[2] ekacchandā hutvā theraŋ pabbajjaŋ yāciŋsu. Thero Saŋkiccasāmaṇero viya sabbe pi[3] te pabbājesi, tato paṭṭhāya ca[4] 'Khāṇukoṇḍañño' ti paññāyi. So tehi bhikkhūhi saddhiŋ Satthu santikaŋ gantvā[5] 'kiŋ Koṇḍañña antevāsikā te laddhā' ti vutte taŋ pavattiŋ ārocesi. Satthā 'evaŋ kira bhikkhave' ti pucchitvā,[6] 'āma bhante, na no aññassa evarūpo iddhànubhāvo[7] diṭṭhapubbo, ten' amha pabbajitā' ti vutte,[8] 'bhikkhave evarūpe[9] duppaññakamme patiṭṭhāya vassasataŋ[10] jīvanato[11] idāni vo paññāsampadāya[12] vattamānānaŋ ekâham pi[13] jīvitaŋ seyyo yevā'[14] ti vatvā anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

111. 'Yo ca vassasataŋ jīve duppañño asamāhito
ekâhaŋ jīvitaŋ seyyo paññāvantassa[15] jhāyino' ti.

Tattha duppañño' ti nippañño paññāvantassā ti sappaññassa, sesaŋ purimasadisam eva.

Desanâvasāne pañcasatâpi te bhikkhū saha paṭisambhidāhi arahattaŋ pāpuṇiŋsu, sampattamahājanassâpi[16] sâtthikā desanā[17] ahosī ti.

Khāṇukoṇḍaññattheravatthu.[18]

---

[1] K. *om.* [2] K. ca. B. *om.*
[3] B. *om.* [4] K. B. S. *om.*
[5] K. *a.* Satthārā. [6] K. pucchi.
[7] K. B. ānu°. [8] C. Cª. *om.*
[9] C. Cª. *a.* su. [10] K. *a.* pi.
[11] K. jīvato.
[12] C. K. °samādāya.
[13] B. *om.* [14] K. *om.*
[15] B. pañña°. [16] K. ma°.
[17] K. B. S. dhamma°.
[18] S. °ssa va°. B. *a.* dasamaŋ.

11. Sappadāsattheravatthu.

Yo ca vassasataŋ jīve ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Sappadāsattheraŋ[1] ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaŋ kira[2] eko kulaputto Satthu dhammadesanaŋ sutvā pabbajitvā laddhūpasampado aparena samayena ukkaṇṭhitvā 'mādisassa kulaputtassa gihibhāvo nāma na yutto,[3] pabbajjāya ṭhatvā[4] maraṇam pi seyyo' ti cintetvā attano maraṇûpāyaŋ cintento vicarati. Ath' ekadivasaŋ pāto va[5] katabhattakiccā bhikkhū vihāraŋ gantvā aggisālāya[6] sappaŋ disvā taŋ ekasmiŋ kuṭe[7] pakkhipitvā kuṭaŋ[8] pidahitvā ādāya vihārā nikkhamiŋsu. Ukkaṇṭhitabhikkhu[9] bhattakiccaŋ katvā āgacchanto te bhikkhū disvā 'kiŋ idaŋ āvuso' ti pucchitvā, 'sappo āvuso' ti vutte, 'iminā kiŋ karissathā' ti, 'chaḍḍessāma nan' ti tesaŋ kathaŋ[10] sutvā,[11] 'iminā attānaŋ ḍasāpetvā marissāmī' tī, 'āharatha, ahaŋ taŋ[12] chaḍḍessāmī' ti tesaŋ hatthato kuṭaŋ gahetvā ekasmiŋ ṭhāne nisinno tena sappena attānaŋ ḍasāpeti,[13] sappo ḍasituŋ na icchati. So kuṭe hatthaŋ otāretvā[14] ito cito ca[15] āloleti, sappassa[16] mukhaŋ vivaritvā aṅguliŋ pakkhipati, n' eva naŋ sappo ḍasi. So 'nâyaŋ āsīviso, gharasappo' ti[17] taŋ pahāya vihāraŋ agamāsi. Atha naŋ bhikkhū 'chaḍḍito te[18] āvuso sappo' ti āhaŋsu. 'Na so āvuso sappo,[19] gharasappo eso' ti. 'Sappo[20] yeva[21] āvuso

---

[1] F. °dāya°.
[2] K. B. kir'.
[3] B. ayutto.
[4] K. *om*.
[5] K. *a*. ṇhātvā.
[6] K. B. °yaŋ.
[7] B[1]. ghaṭe.
[8] B[1]. ghaṭaŋ.
[9] B. S. *a*. pi.
[10] B. vacanaŋ. K. *om*.
[11] K. *a*. va.
[12] B. *om*. a° taŋ.
[13] K. °pesi.
[14] C. C[a]. *a*. hatthaŋ.
[15] K. va.
[16] B. ghoras°.
[17] K. *a*. āha.
[18] K. *om*.
[19] B[1]. ghoras°.
[20] C. *rep*. B. ghoras°. B[1]. ghoraviso sa°.
[21] K. eva. B. yev'.

mahantaŋ phaṇaŋ katvā sūsūyanto[1] dukkhena[2] amhehi gahito, kiŋkāraṇā tvaŋ evaŋ[3] vadesī' ti. 'Ahaŋ āvuso[4] tena[5] ḍasāpento[6] pi mukhe[7] aṅguliŋ pakkhipanto[8] taŋ ḍasāpetuŋ nâsakkhin'[9] ti. Taŋ sutvā bhikkhū[10] tuṇhī ahesuŋ. Ath' ekadivasaŋ nahāpitako[11] dve tayo khure ādāya vihāraŋ gantvā ekaŋ[12] bhūmiyaŋ ṭhapetvā ekena bhikkhūnaŋ kese ohāreti,[13] so bhūmiyaŋ ṭhapitaŋ khuraŋ gahetvā 'iminā gīvaŋ chinditvā marissāmī' ti ekasmiŋ rukkhe gīvaŋ upadhāya[14] khuradhāraŋ[15] galanāḷiyaŋ[16] katvā ṭhito upasampadāmālakato[17] paṭṭhāya attano sīlaŋ āvajjento vimalacandamaṇḍalaŋ[18] viya[19] sudhotamaṇikkhandhaŋ viya[20] ca nimmalasīlaŋ[21] addasa. Tassa taŋ olokentassa sakalasarīraŋ pharaṇapīti[22] uppajji. So pītiŋ vikkhambhitvā[23] vipassanaŋ vaḍḍhento[24] saha paṭisambhidāhi arahattaŋ patvā[25] khuraŋ ādāya vihāramajjhaŋ pāvisi. Atha naŋ bhikkhū 'kahaŋ gato 'si āvuso' ti pucchiŋsu. '"Iminā khurena galanāḷiŋ chinditvā marissāmī"[26]

---

1 K. B. B[1]. susumāyanto.

2 C. C[a]. °ehi. S. °n' eva.

3 B. e° tvaŋ.

4 K. āv° ahaŋ. S. āv° tena ahaŋ.

5 B. *a.* aṅguliŋ. S. *a.* attānaŋ.

6 B. ḍaŋs°.

7 K. °ena.

8 K. B. S. *a.* pi. B. °ento.

9 C. C[a]. B. na sa°.

10 K. *om.*

11 B[1]. nāpito. K. ṇhāpito. B. nhāpito.

12 B. *a.* khuraŋ.

13 S. vo°. B[1]. otāreti. B. otāresi. C. C[a]. voropeti.

14 S. upā°. K. B. upani°.

15 B[1]. °râbhimukhaŋ.

16 B[1]. °nāli.

17 K. B. °dakālato.

18 K. ativi°.

19 K. °m iva.

20 K. B. B[1]. °m iva.

21 B. °laŋ sī°. K. acala°. B[1]. *a.* olokentassa.

22 C. C[a]. pharantaŋ pī°. S. °ntī pī°. B. pharaṇā pī. K. °satī.

23 S. °etvā. K. paṭilabhitvā.

24 K. °tvā.

25 K. pāpuṇi, pattaarahattato paṭṭhāya.

26 B[1]. chindissāmi *for* chi° ma°.

āgato 'mhi āvuso' ti. 'Atha kasmā na mato[1] 'sī'[2] ti. 'Idāni 'mhi satthaŋ āharituŋ abhabbo jāto, ahaŋ[3] hi "iminā khurena galanāliŋ chindissāmī" ti ñāṇakhurena sabbakilese[4] chindin' ti.[5] Bhikkhū 'ayaŋ abhūtena aññaŋ vyākarotī' ti Bhagavato ārocesuŋ. Bhagavā tesaŋ vacanaŋ[6] sutvā āha :[7] 'bhikkhave khīṇâsavā nāma na[8] sahatthā attānaŋ jīvitā voropentī' ti. 'Bhante tumhe[9] imaŋ "khīṇâsavo" ti vadetha,[10] evaŋ arahattûpanissayasampanno panâyaŋ kasmā ukkaṇṭhi,[11] kim assa arahattassa upanissayakāraṇaŋ, kasmā so sappo etaŋ na ḍasī'[12] ti. 'Bhikkhave so tāva sappo imassa[13] tatiye attabhāve dāso ahosi, so[14] attano sāmikassa sarīraŋ ḍasituŋ na ussahī'[15] ti Evaŋ tāva tesaŋ[16] Satthā etaŋ[17] kāraṇam ācikkhi, tato paṭṭhāya ca[18] so bhikkhu Sappadāso nāma jāto.

Kassapabuddhakāle[19] kir' eko kulaputto Satthu dhammakathaŋ[20] sutvā uppannasaŋvego pabbajitvā laddhûpasampado aparena samayena[21] anabhiratiyā uppannāya ekassa sahāyakabhikkhuno[22] ārocesi. So[23] tassa abhiṇhaŋ gihibhāve ādīnavaŋ kathesi. Taŋ sutvā itaro sāsane abhiramitvā pubbe anabhiratikāle malaggahite[24] samaṇaparikkhāre ekasmiŋ soṇḍitīre nimmale karonto nisīdi, sahāyako pi 'ssa santike yeva nisinno. Atha naŋ so evam āha: 'ahaŋ āvuso uppabbajjanto ime parikkhāre tuyhaŋ dātu-

---

[1] K. B[1]. gato. [2] C. C[a]. *om.*
[3] B. °ñ. [4] K. sabbe ki°.
[5] K. chindi. [6] B[1]. kathaŋ. K. *om.*
[7] B. na, *om. infra.* [8] K. *om.*
[9] B. *om.* [10] B. °atha.
[11] B. °ati. K. °ito. [12] B. ḍaŋsatī (ḍaŋs° *al.*).
[13] K. *a.* ito. [14] K. *a.* sappo.
[15] B. °hatī. K. °hati, *om.* ti.
[16] B. nesaŋ. [17] C. C[a]. B. ekaŋ.
[18] K. *om.* [19] B. °sammā°.
[20] B[1]. °desanaŋ. K. dhammaŋ.
[21] B. *om.* [22] K. B. °kassa bhi°.
[23] C. C[a]. *om.* [24] B[1]. malaga°.

kāmo ahosin '[1] ti. So[2] cintesi: 'mayhaŋ iminā[3] pabbajitena vā uppabbajitena vā[4] ko attho, idāni parikkhāre nāsessāmī '[5] ti. So tato paṭṭhāya 'kiŋ dāni[6] āvuso amhākaŋ jīvitena ye mayaŋ kapālahatthā parakulesu piṇḍāya carāma[7] puttadārena[8] saddhiŋ allāpasallāpaŋ[9] karomā' ti —ādīni vadanto gihibhāve[10] guṇaŋ kathesi. So tassa kathaŋ sutvā puna ukkaṇṭhito[11] hutvā cintesi: 'ayaŋ[12] mayā "ukkaṇṭhito 'mhī" ti vutte paṭhamaŋ gihibhāve ādīnavaŋ kathetvā idāni abhiṇhaŋ guṇaŋ katheti,[13] kin nu kho kāraṇan' ti cintento, 'imesu samaṇaparikkhāresu lobhenā '[14] ti ñatvā sayam eva attano cittaŋ nivattesi.[15] Evam assa Kassapabuddhakāle[16] ekassa bhikkhuno ukkaṇṭhāpitattā idāni anabhirati uppannā, yo pana tena[17] tadā vīsativassasahassāni samaṇadhammo kato svâssa etarahi arahattassa upanissayo[18] jāto' ti. Imam atthaŋ[19] bhikkhū Bhagavato santikā[20] sutvā uttariŋ[21] pucchiŋsu: 'bhante ayaŋ kira bhikkhu khuradhāraŋ galanāḷiyaŋ katvā ṭhitako[22] va arahattaŋ pāpuṇi,[23] uppajjati[24] nu kho ettakena khaṇena[25] arahattamaggo' ti. 'Āma bhikkhave āraddhaviriyassa bhikkhuno pādaŋ ukkhipitvā bhūmiyaŋ ṭhapentassa pāde bhūmiyaŋ appatte[26] yeva arahattamaggo uppajjati,

---

[1] B. °sī.
[2] K. *a.* lobhena pana.
[3] K. B. i° ma°.
[4] C. *om.* u° vā.
[5] Ca. na tosessāmī. S. gaṇhissāmī.
[6] B. dān'.
[7] B. bhikkhāya caramānāya.
[8] K. B. °rehi.
[9] B. *a.* na.
[10] K. B. °bhāvassa.
[11] B. °ta.
[12] B. ahaŋ.
[13] K. B. °si.
[14] K. lobho.
[15] B1. nivāresi.
[16] B. °sammā°.
[17] K. B. ten' eva.
[18] B. °ttûp°.
[19] K. B. *a.* te.
[20] C. Ca. °ike.
[21] B. °ri. K. °ri pi.
[22] B. ṭhito.
[23] B. °ṇāti.
[24] S. °issati. C. upakhajjati. C. Ca. *a.* kin.
[25] K. kāraṇena. B. *om.*
[26] B. asampatte.

kusītapuggalassa[1] hi[2] vassasatam pi[3] jīvanato[4] āraddhaviriyassa khaṇamattam pi jīvitaŋ seyyo' ti vatvā anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

112. 'Yo ca vassasataŋ jīve kusīto hīnavīriyo
ekâhaŋ jīvitaŋ seyyo viriyam ārabhato[5]
dalhan' ti.

Tattha kusīto ti kāmavitakkâdīhi[6] vitakkehi[7] vītināmanakapuggalo,[8] hīnavīriyo ti nibbiriyo. Viriyam ārabhato daḷhan ti duvidhaŋ[9] jhānaŋ[10] nibbattanasamatthaŋ viriyaŋ[11] ārabhantassa, sesaŋ purimasadisam[12] eva. Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Sappadāsattherassa vatthu.[13]

12. PAṬĀCĀRATTHERIVATTHU.*

Yo ca vassasatan ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Paṭācārattheriŋ[14] ārabbha kathesi.

Sā kira Sāvatthiyaŋ cattāḷīsakoṭivibhavassa seṭṭhino dhītā ahosi abhirūpā. Taŋ soḷasavassuddesikakāle sattabhūmakassa[15] pāsādassa uparimatale[16] rakkhantā vāsesuŋ. Evaŋ sante pi sā ekena[17] attano cūḷûpaṭṭhākena[18] saddhiŋ

[1] B. °assa pu°. [2] B. pana.
[3] K. B. *om.* [4] K. °itato.
[5] K. °bbhato. [6] B. *a.* tīhi.
[7] B. parivi°.
[8] B. vītināmento pu°. K. vitakkayaŋmāno pu°.
[9] F. B. S. °dha. K. dubbidhaŋ.
[10] F. S. °na°.
[11] K. *a.* thira. B. *a.* thiraŋ. [12] K. vuttasamam.
[13] K. °rava°. B. *a.* ekādasamaŋ.
* *Cf.* Par. Dīp. (=Thig A.), 108 *ff.* Manor. *on* Aṅg. I. 14, 5.
[14] C. C[a]. °ritth°. [15] B. °ikassa. K. °ikapā°.
[16] K. °ritale. [17] B. *om.* [18] S. cull°.

vippaṭipàjji. Ath' assā mātāpitaro samajātikakule[1] ekassa kumārassa paṭisunitvā vivāhadivasaŋ[2] ṭhapesuŋ. Tasmiŋ upakaṭṭhe sā taŋ cūḷūpaṭṭhākaŋ āha: 'maŋ kira asukakulassa nāma dassanti, mayi[3] patikulaŋ gatakāle mama[4] paṇṇâkāraŋ gahetvā āgato pi na[5] tattha pavesanaŋ labhissasi, sace te mayi sineho atthi idān' eva maŋ gahetvā yena vā tena vā palāyassū' ti. So 'sādhu bhadde' ti, 'tena hi ahaŋ sve pāto va[6] nagaradvārassa asukaṭṭhāne nāma ṭhassāmi,[7] tvaŋ ekena upāyena nikkhamitvā tattha āgaccheyyāsī'[8] ti vatvā[9] dutiyadivase saŋketanaṭṭhāne[10] aṭṭhāsi. Sâpi pāto va kiliṭṭhavatthaŋ[11] nivāsetvā kese vikiritvā kuṇḍakena sarīraŋ makkhetvā[12] kuṭaŋ ādāya dāsīhi saddhiŋ gacchantī viya gharā nikkhamitvā taŋ ṭhānaŋ agamāsi. So taŋ ādāya dūraŋ[13] gantvā ekasmiŋ gāme nivāsaŋ kappetvā araññe khettaŋ kasitvā dārupaṇṇâdīni[14] āharati, itarā kuṭena udakaŋ haritvā[15] sahatthā koṭṭanapacanâdīni[16] karontī attano pāpassa phalaŋ anubhoti.[17] Ath' assā kucchiyaŋ gabbho patiṭṭhāsi.[18] Sā paripuṇṇagabbhā[19] 'idha[20] koci upakārako natthi, mātāpitaro nāma puttesu muduhadayā honti, tesaŋ maŋ santikaŋ[21] nehi, tattha[22] gabbhavuṭṭhānaŋ bhavissatī' ti

---

[1] C. samā°. B[1]. samāna°. K. °jātikule.
[2] B[1]. vivāda°.
[3] K. mama.
[4] B[1]. bahu.
[5] K. B. na *before* la°.
[6] K. ca.
[7] K. *a.* ti. B. vasāmi.
[8] K. ga°.
[9] K. *a.* so.
[10] B. S. saŋketaṭṭh°. K. saketaṭṭh°.
[11] B. °aŋ va°.
[12] B[1]. pakkhipitvā. B. °itvā.
[13] B[1]. dāraŋ.
[14] K. dārapannâdihi. B. °paṇṇāni.
[15] K. B. S. āhar°.
[16] B[1]. koḍḍana°. K. koṭana°. S. °pacca.
[17] K. °si.
[18] B. B[1]. sanṭhāti.
[19] K. *a.* sāmikaŋ āha.
[20] B. ime. K. B. *a.* me.
[21] B. sa° maŋ.
[22] K. B. *a* ma.

sāmikaŋ yāci. So 'kiŋ bhadde kathesi, maŋ disvā va[1] tava mātāpitaro vividhā kammakaraṇā[2] kareyyuŋ,[3] na sakkā mayā tattha gantun' ti paṭikkhipi. Sā[4] punappuna[5] yācitvâpi gamanaŋ[6] alabhamānā tassa[7] araññaŋ[8] gatakāle paṭivissake āmantetvā[9] 'sace so āgantvā maŋ apassanto "kahaŋ gatā" ti pucchissati mama attano kulagharaŋ gatabhāvaŋ ācikkheyyāthā'[10] ti vatvā[11] pakkāmi. So pi āgantvā taŋ apassanto paṭivissake pucchitvā taŋ pavattiŋ sutvā 'nivattessāmi nan' ti anubandhitvā taŋ disvā nānappakāraŋ yācamāno[12] pi nivattetuŋ nâsakkhi. th' assā ekasmiŋ ṭhāne kammajavātā caliŋsu. Sā ekaŋ gacchantaraŋ pavisitvā 'sāmi vātā[13] me calitā' ti vatvā bhūmiyaŋ nipajjitvā samparivattamānā kicchena dārakaŋ vijāyitvā 'yass' atthāyâhaŋ kulagharaŋ gaccheyyaŋ[14] so attho[15] nipphanno' ti[16] punad eva tena saddhiŋ gehaŋ āgantvā vāsaŋ kappesi. Tassā aparena samayena puna gabbho patiṭṭhahi. Sā paripuṇṇagabbhā hutvā[17] purimanayen' eva[18] sāmikaŋ yācitvā yācanaŋ alabhamānā puttakaŋ[19] aṅkenâdāya[20] tath' eva pakkamitvā tena anubandhitvā diṭṭhâpi[21] nivattituŋ[22] na icchi.[23] Atha nesaŋ[24] gacchantānaŋ mahāakālamegho udapādi samantā[25] vijjul-

---

[1] B. *om.*
[2] K. B. °dhāni °ṇāni.
[3] K. S. kār°.
[4] K. *a.* pi, *om. after* yāc°.
[5] K. B. °naŋ.
[6] K. B. yācanaŋ.
[7] C. Cᵃ. *om.*
[8] C. Cᵃ. °ññe.
[9] K. *a.* ammā.
[10] C. Cᵃ. °yyā.
[11] K. B. B[1]. *a.* gehadvāraŋ pidahitvā.
[12] *So* S. MSS. *and edd.* yāciyamānā (*for* °naŋ?).
[13] B. kammajav°.
[14] B. °yya.
[15] B[1]. *a.* no.
[16] K. *a.* cintetvā.
[17] K. *om.*
[18] C. Cᵃ. °yena.
[19] K. B. puttaŋ.
[20] K. ādāya.
[21] C. Cᵃ. 'diṭṭhā' ti pi. B. 'diṭṭhā hī' ti vutte.
[22] B[1]. nivattiyamānā. K. °etuŋ.
[23] K. °ati.
[24] K. tesaŋ.
[25] K. *a.* disvā.

latāhi[1] ādittaŋ viya meghatthanitehi[2] bhijjamānaŋ viya dhārāpātanirantaraŋ[3] nabhaŋ ahosi. Tasmiŋ khaṇe tassā kammajavātā caliŋsu. Sā sāmikaŋ āmantetvā 'sāmi kammajavātā[4] calitā, na sakkomi sandhāretuŋ, anovassakaṭṭhānaŋ[5] me[6] jānāhī' ti āha. So hatthagatāya vāsiyā ito cito ca[7] upadhārento ekasmiŋ vammikamatthake jātagumbaŋ[8] disvā chindituŋ ārabhi.[9] Atha naŋ vammikato nikkhamitvā ghoraviso āsīviso[10] ḍasi,[11] taŋ khaṇaŋ yev' assa[12] sarīraŋ antosamuṭṭhitāhi aggijālāhi ḍayhamānaŋ viya nīlavaṇṇaŋ hutvā tatth' eva pati.[13] Itarâpi mahādukkhaŋ anubhavamānā tassa āgamanaŋ olokentī pi taŋ[14] adisvā va aparam pi[15] puttaŋ vijāyi. Dve dārakā vātavuṭṭhivegaŋ[16] asayhamānā[17] mahāviravaŋ viravanti. Sā ubho pi te udarantare[18] katvā dvīhi jannūhi[19] c' eva hatthehi ca bhūmiyaŋ uppīḷetvā[20] tathā[21] ṭhitā va rattiŋ vītināmesi, sakalasarīraŋ nillohitaŋ[22] viya paṇḍupalāsavaṇṇaŋ ahosi. Sā[23] vuṭṭhite[24] aruṇe maŋsapesivaṇṇaŋ ekaŋ puttaŋ aṅkenâdāya ekaŋ[25] aṅguliyā gahetvā 'ehi tāta pitā te ito gato' ti vatvā sāmikassa[26] gatamaggena[27]

---

[1] B. vijjula°.
[2] B. °saddena. K. °ddhanivātasaddehi. Par. °dhanitehi.
[3] K. B. Par. °nipāta°.
[4] B. *a.* me.
[5] C. Cª. S. °ana°.
[6] K. *om.*
[7] K. *om.*
[8] B. S. jātaŋ gu°.
[9] K. pāvisi.
[10] B[1]. *a.* sappo.
[11] K. dasi.
[12] K. tasmiŋ khaṇe yeva tassa.
[13] K. °itvā mato.
[14] B[1]. nissīdi sā sāmikaŋ *for* pi taŋ.
[15] K. *om.*
[16] B. vātā°. B[1]. °veṇaŋ.
[17] K. B. S. asaha°.
[18] C. Cª. °rā. Par. uro°.
[19] K. jāṇu°. B. jaṇṇu°.
[20] B. Par. °itvā.
[21] B. B[1]. tattha.
[22] B. nilo°.
[23] K. *a.* pi.
[24] B[1]. uggate. K. utth°. B. uṭṭh°.
[25] K. B. itaraŋ.
[26] B. °kena.
[27] K. B[1]. gamana°.

gacchantī taŋ vammikamatthake kālaŋ katvā patitaŋ nīlavaṇṇaŋ thaddhasarīraŋ[1] disvā 'maŋ nissāya mama sāmiko panthe mato' ti rodantī paridevantī pāyāsi. Sā[2] sakalarattiŋ devena vaṭṭattā[3] Aciravatinadiŋ[4] jannuppamāṇena[5] thanappamāṇena[6] udakena paripuṇṇaŋ[7] disvā attano mandabuddhitāya[8] dvīhi dārakehi saddhiŋ udakaŋ[9] otarituŋ asahantī[10] 'jeṭṭhaputtaŋ orimatīre ṭhapetvā[11] itaraŋ ādāya paratīraŋ gantvā sākhābhañgaŋ attharitvā[12] nippajjāpetvā itarassa santikaŋ gamissāmī' ti bālaputtakaŋ[13] pahātuŋ[14] asakkontī punappuna nivattitvā[15] olokayamānā[16] pāyāsi. Ath' assā nadimajjhaŋ gatakāle eko seno taŋ[17] kumāraŋ disvā 'maŋsapesī' ti saññāya ākāsato bhassi. Sā taŋ puttass' atthāya bhassantaŋ disvā ubho hatthe ukkhipitvā 'sū sū' ti[18] tikkhattuŋ mahāsaddaŋ nicchāresi. Seno dūrabhāvena taŋ asutvā va kumāraŋ[19] gahetvā vehāsa uppatitvā gato.[20] Orimatīre ṭhitaputto[21] mātaraŋ nadimajjhe ubho hatthe ukkhipitvā mahāsaddaŋ nicchārayamānaŋ[22] disvā 'maŋ saddāyatī'[23] ti saññāya vegena udake pati. Iti 'ssā bālaputtaŋ seno hari,[24] jeṭṭhaputto udakena haṭo.[25] Sā 'eko[26] putto senena[27] gahito, eko

---

1 B[1]. tassa sar°.
2 B. *om.*
3 K. B. Par. vuṭṭh°.
4 S. Aciravatiŋ. B. *a.* disvā.
5 S. *om.*
6 B. kaṭi°.
7 K. sampari°.
8 K. maṇḍavuddhi°.
9 K. *om.*
10 K. B. S. avisah°.
11 C. C[a]. ṭhatvā.
12 Manor. pilotikacumbaṭake.
13 K. B. °puttaŋ.
14 K. pahāyituŋ. B. B[1]. pahāya tarituŋ.
15 K. °etvā.
16 K. B. oloki°.
17 K. *om.*
18 B[1]. su ti su ti.
19 B. °akaŋ.
20 K. uppati.
21 K. *a.* pi.
22 B. °amānaŋ. K. °iya°.
23 B[1]. pakkosatha. K. B. pakkosatī.
24 K. °putto seṇena.
25 S. °nāhaṭo. B. vuyho.
26 K. B. S. *a.* me.
27 C. C[a]. S. seno.

udakena vūḷho[1] panthe me pati mato' ti rodantī paridevantī gacchamānā Sāvatthito āgacchantaŋ ekaŋ purisaŋ disvā pucchi:[2] 'katthavāsiko 'sī'[3] ti. 'Sāvatthivāsiko 'mhi ammā' ti. 'Sāvatthinagare asukavīthiyaŋ evarūpaŋ asukaŋ nāma kulaŋ[4] atthi jānāsi[5] tātā' ti. 'Jānāmi amma, taŋ pana[6] mā pucchi, sace aññaŋ jānāsi pucchā'[7] ti.[8] 'Aññena me kammaŋ[9] natthi, tad[10] eva pucchāmi tātā' ti. 'Amma tvaŋ attano anācikkhituŋ na desi,[11] ajja te sabbaratiŋ devo vassanto diṭṭho' ti. 'Diṭṭho me tāta[12] mayham ev' eso[13] sabbarattiŋ vaṭṭo[14] na[15] aññassa,[16] mayhaŋ pana[17] vaṭṭakāraṇaŋ[18] pacchā[19] kathessāmi,[20] etasmiŋ[21] tāva[22] seṭṭhigehe pavattiŋ kathehī' ti. 'Amma ajja rattiŋ[23] seṭṭhiñ ca seṭṭhibhariyañ ca seṭṭhiputtañ[24] cā ti tayo pi jane[25] avattharamānaŋ gehaŋ patitaŋ,[26] te ekacitakāya[27] jhāyanti, esa dhūmo paññāyati ammā' ti.[28] Tasmiŋ khaṇe nivatthavatthaŋ[29] patamānaŋ[30] na saŋjāni,[31]

---

[1] C. Cª. haṭo. K. B. vuyho. [2] K. *a.* bho.
[3] B. tātā.
[4] K. B. asukakulan nāma. [5] B. *a.* taŋ.
[6] K. *a.* kulaŋ. [7] K. °āhī.
[8] K. *a.* sā. [9] B. ka° me.
[10] K. taŋ.
[11] K. taŋ anācikkhituŋ na yuttan' ti—'vadehi me tātā' ti—'amma.'
[12] B. *a.* ti. C. Cª. tāva. [13] K. B. Par. eva so.
[14] K. B. vuṭṭho *al.* C. Cª. S. *a.* ti.
[15] B. *a.* vuṭṭho. [16] S. nâ°.
[17] K. *om.*
[18] B¹. vuṭṭhi°. K. *a.* pana te. [19] B. *a.* te.
[20] C. Cª. S. *a.* ti. [21] C. Cª. ek°.
[22] K. B. *a.* me. [23] S. °iyaŋ.
[24] C. Cª. S. seṭṭhī . . . °iyā. S. °putto.
[25] B. B¹. *a.* vātavuṭṭhi. [26] B. S. pati.
[27] S. °kasmiŋ. [28] K. B. *a.* sā.
[29] K. °pārūpanāni. [30] K. °nāni.
[31] K. saññāyati.

ummattikabhāvaŋ[1] patvā yathājātā[2] va[3] rodantī paridevantī :[4]

'Ubho puttā kālakatā[5] panthe mayhaŋ patī mato
mātā pitā ca bhātā ca ekacitakasmiŋ* ḍayhare'[6] ti[7]

vippalapantī[8] paribbhami.[9] Manussā taŋ disvā 'ummattikā ummattikā'[10] ti kacavaraŋ[11] gahetvā paŋsuŋ gahetvā matthake okirantā leḍḍūhi[12] paharanti. Satthā Jetavanavihāre[13] aṭṭhaparisamajjhe[14] nisīditvā dhammaŋ desento taŋ āgacchamānaŋ addasa kappasatasahassaŋ pūritapāramiŋ abhinīhārasampannaŋ.

Sā kira Padumuttarabuddhakāle Padumuttarasatthāraŋ[15] ekaŋ vinayadharattheriŋ[16] bāhāya gahetvā Nandanavane[17] ṭhapentaŋ viya etadaggaṭṭhāne[18] ṭhapiyamānaŋ[19] disvā, 'aham pi[20] tumhādisassa buddhassa santike vinayadharattherīnaŋ[21] antare aggaṭṭhānaŋ labheyyan' ti adhikāraŋ katvā patthanaŋ ṭhapesi. Padumuttarabuddho anāgatasaññāṇaŋ[22] pattharitvā patthanāya samijjhanabhāvaŋ ñatvā 'anāgate Gotamabuddhassa[23] nāma sāsane ayaŋ Paṭācāranāmena[24] vinayadharattherīnaŋ aggā bhavissatī' ti vyākāsi.

---

[1] K. ummatta°.
[2] K. °ṭṭhitā.
[3] B. *om.*
[4] K. *a.* āha.
[5] B. kālañ°.
* Par. °citamhi.
[6] Manor. *om. second line, adds later.*
[7] K. *a.* sā.
[8] K. B. vila°.
[8] K. B. vila°.
[9] K. paridevantī.
[10] K. *om. one.*
[11] K. kavacaraŋ.
[12] K. leṇḍ°. B[1]. leḍḍuādīhi.
[13] K. B. °mahāvi°.
[14] K. catu°. B. *om.* aṭṭha.
[15] K. B. S. °rā.
[16] B. vinayadharaŋ.
[17] K. Nandav°.
[18] K. °gge ṭṭh°.
[19] *So all* MSS. *and edd.*
[20] K. *om.*
[21] B. °raŋ ther°.
[22] B. S. °tan sa°.
[23] B. °massa Bu°.
[24] K. Paṭiccarā°.

Taŋ evaŋ patthitapatthanaŋ[1] abhinīhārasampannaŋ Satthā dūrato va āgacchantiŋ disvā 'imissā maŋ ṭhapetvā[2] añño avassayo bhavituŋ samattho nāma natthī' ti cintetvā[3] taŋ yathā vihārâbhimukhī[4] āgacchati[5] evam akāsi. Parisā taŋ disvā va[6] 'imissā ummattikāya ito āgantuŋ mā daditthā'[7] ti āha.[8] Satthā 'apetha mā taŋ vārayitthā' ti vatvā avidūraṭṭhānaŋ āgatakāle 'satiŋ paṭilabha[9] bhaginī' ti āha. Sā taŋ[10] khaṇaŋ yeva[11] buddhânubhāvena satiŋ paṭilabhi, tasmiŋ kāle nivatthavatthassa[12] patitabhāvaŋ sallakkhetvā hirottappaŋ paccupaṭṭhapetvā ukkuṭikaŋ nisīdi. Ath' assā eko puriso uttarasāṭakaŋ khipi. Sā taŋ nivāsetvā Satthāraŋ upasaŋkamitvā suvaṇṇavaṇṇesu[13] pādesu pañcapatiṭṭhitena vanditvā 'bhante avassayo me hohi,[14] patiṭṭhā me hohi,[15] ekaŋ hi me puttakaŋ[16] seno gaṇhi, eko udakena vūḷho,[17] panthe[18] pati mato, mātāpitaro c' eva[19] bhātā ca gehena avatthaṭā[20] ekacitakāyaŋ[21] jhāyantī' ti. Satthā tassā[22] vacanaŋ sutvā 'Paṭācāre[23] mā cintayi, tava[24] tāṇaŋ saraṇaŋ avassayo bhavituŋ samatthass'[25] eva[26] santikaŋ āgatā 'sī' ti,[27] 'yathā hi[28] tava idāni eko puttako[29] senena gahito eko udakena vūḷho,

---

[1] K. patiṭṭhita°.
[2] K. B. ṭh° maŋ.
[3] B. vatvā.
[4] B. °khaŋ.
[5] S. °ntī.
[6] K. *om.*
[7] C. ditthā. K. dadatthā. B. karitthā.
[8] B. °ŋsu. B[1]. °ŋsuŋ. K. °suŋ.
[9] K. °bhi. B. °bhāhi.
[10] B[1]. tañ.
[11] K. °ñ c' eva.
[12] K. °vāsana°.
[13] K. suvaṇṇesu.
[14] K. B. hotha.
[15] B. hotha. K. *om.* pa° me ho°.
[16] K. B. puttaŋ.
[17] K. B. vuyho, *al.*
[18] K. B. *a.* me.
[19] B. ca me.
[20] K. °ttharitā matā.
[21] C. C[a]. *om.* eka.
[22] B[1]. assā.
[23] K. Paṭiccare.
[24] B. tāva.
[25] K. °itusamatthassa.
[26] K. *a.* mādisassa buddhassa.
[27] K. *om.*
[28] K. *om.*
[29] K. putto.

panthe pati[1] mato, mātāpitaro c' eva[2] bhātā ca gehena avatthaṭā,[3] evaŋ[4] imasmiŋ saŋsāre puttâdīnaŋ matakāle tava rodantiyā paggharitaŋ[5] assu[6] catunnaŋ mahāsamuddānaŋ udakato bahutaran' ti vatvā imaŋ gātham āha:

'Catūsu[7] samuddesu jalaŋ parittakaŋ[8]
tato bahuŋ[9] assujalaŋ anappakaŋ
dukkhena phuṭṭhassa narassa socanā[10]
kiŋkāraṇā samma[11] tuvaŋ pamajjasī' ti.[12]

Evaŋ Satthari anamataggapariyāyaŋ kathente tassā sarīre soko tanuttaŋ[13] agamāsi.[14] Atha naŋ tanubhūtasokaŋ[15] ñatvā[16] puna Satthā āmantetvā 'Paṭācāre puttâdayo nāma paralokaŋ gacchantassa tāṇaŋ vā saraṇaŋ vā leṇaŋ vā[17] bhavituŋ na sakkonti, tasmā[18] vijjamānâpi te na santi[19] yeva, paṇḍitena pana sīlaŋ sodhetvā[20] attano nibbānagāmimaggam[21] eva sodhetuŋ vaṭṭatī' ti vatvā dhammaŋ desento imā gāthā abhāsi:[22]

288. 'Na santi puttā tāṇāya na pitā na pi bandhavā
antakenâdhipannassa[23] natthi ñātīsu tāṇatā.

289. 'Etam[24] atthavasaŋ ñatvā paṇḍito sīlasaŋvuto
nibbānagamanaŋ[25] maggaŋ khippam eva visodhaye' ti.

---

[1] K. *a.* te. [2] K. *a.* te.
[3] K. °ttharitvā matā. B. *a.* iti rodamānā vicarati yathā.
[4] K. *a.* evaŋ. B. *a.* eva. [5] K. B. °ita°.
[6] B[1]. asuni. K. assuni. [7] K. catu.
[8] B. parittaŋ. [9] K. bahūŋ.
[10] K. Par. socato.
[11] K. B. amma. Par. socavasā.
[12] *Cf. supra.* [13] B. tanukaŋ. K. tanu.
[14] K. ahosi. [15] B[1]. anu°.
[16] C. C[a]. katvā. [17] K. B. *om.* le° vā.
[18] C[a]. tassā. [19] K. nassanti.
[20] K. B. B[1]. viso°.
[21] B[1]. °maggen'. S. *a.* khippam.
[22] K. imaŋ gātham āha (*om.* dh° des°).
[23] B[1]. °na avippa°. [24] K. evam. [25] K. °na°.

Desanâvasāne Patācārā[1] mahāpaṭhaviyaŋ paŋsuparimāṇe[2] kilese jhāpetvā sotâpattiphale patiṭṭhahi, aññe pi bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.[3]

Sā pana sotâpannā hutvā Satthāraŋ pabbajjaŋ yāci, Satthā naŋ bhikkhunīnaŋ santikaŋ[4] pahinitvā pabbājesi.[5] Sā laddhûpasampadā paṭitâcārattā[6] 'Paṭācārā' tv eva paññāyi. Sā ekadivasaŋ kuṭena udakaŋ ādāya pāde dhovantī udakaŋ āsiñci. Taŋ thokaŋ[7] gantvā pacchijji, dutiyavāre āsittaŋ tato dūrataraŋ agamāsi, tatiyavāre āsittaŋ tato pi dūrataran ti. Sā tad eva ārammaṇaŋ gahetvā tayo vaye[8] paricchinditvā 'mayā paṭhamaŋ āsittaŋ udakaŋ viya ime sattā paṭhamavaye[9] pi[10] maranti, tato dūrataraŋ gataŋ dutiyavāre[11] āsittaudakaŋ[12] viya majjhimavaye pi maranti, tato[13] dūrataraŋ gataŋ tatiyavāre āsittaudakaŋ viya pacchimavaye pi maranti yevā'[14] ti cintesi. Satthā gandhakuṭiyaŋ nisinno va[15] obhāsaŋ pharitvā tassā sammukhe[16] ṭhatvā kathento viya 'evam etaŋ[17] Paṭācāre pañcannam pi[18] khandhānam udayavyayaŋ[19] apassantassa vassasataŋ jīvanato[20] pi[21] tesaŋ udayavyayaŋ passantassa ekâham[22] pi ekakkhaṇam pi[23] jīvitaŋ

---

[1] K. Paṭiccarā. B. Patācāri.
[2] C. C[a]. °naŋ. S. °ṇa°.
[3] K. *om.*
[4] K. °ke.
[5] K. °ajāpesi.
[6] C. *corr.* paṭena cār°. K. pajjavirahitatā carantā. *Diff. derivations in* Manor. *and* Par.
[7] K. B. S. Par. *a.* ṭhānaŋ.
[8] Par. vāre.
[9] B[1]. °mam eva.
[10] B. *om.*
[11] C[a]. °divase. K. dutiye vā°.
[12] B. °aŋ u°. K. āsiñcittaŋ u°.
[13] K. *a.* pi.
[14] B. vā *for* pi ma° ye°.
[15] K. *om.*
[16] K. °âbhimukhe.
[17] K. B[1]. eva.
[18] K. hi.
[19] C. K. °byayaŋ. B. °bbayaŋ. B[1]. °bbaraŋ.
[20] K. °itato.
[21] K. B. *om.*
[22] K. °hamattam.
[23] B. *om.* K. *om.* e° pi.

seyyo' ti vatvā anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

113. 'Yo ca vassasataŋ jīve apassaŋ udayavyayaŋ[1]
ekâhaŋ jīvitaŋ seyyo passato udayavyayan' ti.

Tattha apassaŋ udayavyayan ti pañcannaŋ khandhānaŋ pañcavīsatiyā lakkhaṇehi udayañ ca vyayañ[2] ca apassanto, passato udayavyayan ti tesaŋ[3] udayañ ca[4] vyayañ ca passantassa itarassa jīvanato[5] ekâham pi[6] jīvitaŋ seyyo ti.

Desanâvasāne Paṭācārā saha paṭisambhidāhi arahattaŋ pāpuṇī ti.[7]

Paṭācārattheriyā vatthu.[8]

---

13. Kisāgotamivatthu.*

Yo ca vassasatan[9] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Kisāgotamiŋ ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaŋ kir' ekassa seṭṭhissa gehe cattāḷīsakoṭidhanaŋ aṅgārā[10] hutvā aṭṭhāsi. Seṭṭhī taŋ disvā uppannasoko[11] āhāraŋ paṭikkhipitvā mañcake nipajji. Tass' eko sahāyako gehaŋ gantvā 'samma kasmā socasī' ti[12] pucchitvā, taŋ pavattiŋ sutvā, 'samma mā soci, ahaŋ ekaŋ

---

[1] C. K. °byayaŋ. B. °bbayaŋ. B[1]. °bbaraŋ.
[2] B. vayañ. K. C. C[a]. udayavyayañ.
[3] C. te. [4] C. udaya°.
[5] K. °itato. [6] K. B. *om.*
[7] B. *om.*
[8] B. °rīva° *and a.* dvādasamaŋ.
* *Cf.* Paramatthadīpanī (Thig A.), 174 *ff.* Manor. *on* Aṅg. I. 14, 5.
[9] K. *a.* jīve.
[10] K. B. °ro. K. B. S. *a.* eva.
[11] B[1]. °domanaso. [12] K. *a.* taŋ.

upāyaŋ jānāmi, taŋ karohī'[1] ti. 'Kiŋ[2] karomi sammā' ti.[3] 'Attano āpaṇe[4] kilañjaŋ pasāretvā[5] te aṅgāre[6] rāsiŋ katvā vikkiṇanto[7] viya nisīda,[8] āgatâgatesu manussesu ye evaŋ vadanti: "sesajanā vaṭṭhatelamadhuphāṇitâdīni[9] vikkiṇanti, tvaŋ pana aṅgāre[10] vikkiṇanto nisinno" ti, tvaŋ[11] vadeyyāsi:[12] "attano santakaŋ[13] avikkiṇanto kiŋ karissāmī"[14] ti; yo pana taŋ evaŋ vadeti:[15] "sesajanā vatthatelamadhuphānitâdīni vikkiṇanti, tvaŋ pana hiraññasuvaṇṇaŋ vikkiṇanto nisinno"[16] ti taŋ vadeyyāsi: "kahaŋ hiraññasuvaṇṇan" ti, 'idañ c' idañ cā' ti[17] vutte "āhara[18] tāva[19] nan" ti hatthehi paṭiccheyyāsī[20] ti[21] evaŋ dinnaŋ tava hatthe hiraññasuvaṇṇaŋ bhavissati. Sā[22] pana sace kumārikā hoti tava gehe puttassa[23] naŋ āharitvā cattāḷīsakoṭidhanaŋ tassā niyyādetvā[24] tāya dinnakaŋ[25] valañjeyyāsi,[26] sace kumārako hoti tava gehe vayappataŋ dhītaraŋ tassa datvā cattāḷīsakoṭidhanaŋ tassa[27] niyyādetvā tena dinnaŋ[28] valañjeyyāsī'[29] ti. So 'bhaddako[30] upāyo' ti

---

[1] B[1]. °si. K. kathessāmī.
[2] B[1]. *om.*
[3] K. *a.* samma.
[4] K. °nne.
[5] K. paṭṭharitvā. B. *a.* tattha.
[6] K. °ra°.
[7] K. B[1]. viki°, *al.*
[8] K. °di. B[1]. nissīdatha.
[9] C. C[a]. *first* °pphā°. B[1]. °bhāṇi°.
[10] B. °raŋ.
[11] B. te. K. *a.* tesaŋ pativacanaŋ.
[12] K. *a.* ti.
[13] C. C[a]. B[1]. °ikaŋ.
[14] B. karomī.
[15] B. °ati.
[16] K. *a.* 'sī.
[17] C. C[a]. *om.* K. idan ti. B. idan ti ca. S. adañ c'.
[18] B. B[1]. °ratha. S. āhāra.
[19] B. *om.*
[20] C. C[a]. °yyā. K. B. °cchād°.
[21] B. *om.*
[22] S. so.
[23] K. *a.* datvā.
[24] K. B. niyā°.
[25] B. dinnaŋ.
[26] K. ba°.
[27] K. B. *om.*
[28] B. S. °akaŋ. K. °aka ca.
[29] K. byalañjāsi.
[30] K. *a.* sama.

attano āpaṇe aṅgāre rāsiŋ katvā vikkiṇanto viya nisīdi, ye naŋ[1] evaŋ āhaŋsu: 'sesā[2] vatthatelamadhuphāṇitâdīni vikkiṇanti,[3] tvaŋ aṅgāre vikkiṇanto nīsinno' ti tesaŋ 'attano santakaŋ[4] avikkiṇanto kiŋ karissāmī'[5] ti paṭivacanaŋ[6] deti.[7] Ath' ekā Gotamī[8] nāma kumārikā kilantasarīratāya[9] 'Kisāgotamī' ti paññāyamānā parijiṇṇakulassa dhītā attano ekena kiccena āpaṇadvāraŋ gatā[10] taŋ seṭṭhiŋ disvā evam āha: 'kiŋ tāta sesajanā[11] vatthatelamadhuphāṇitâdīni vikkiṇanti, tvaŋ hiraññasuvaṇṇaŋ vikkiṇanto nisinno'[12] ti. 'Kahaŋ amma hiraññasuvaṇṇan' ti.[13] 'Nanu tvaŋ[14] tad eva gahetvā nisinno'[15] ti. 'Āhara tāva[16] naŋ ammā' ti. Sā hatthapūraŋ gahetvā tassa[17] hatthesu[18] ṭhapesi, taŋ hiraññasuvaṇṇam eva[19] ahosi. Atha naŋ seṭṭhī 'kataraŋ te amma gehan' ti pucchitvā, 'asukaŋ nāmā' ti vutte, tassā assāmikabhāvaŋ ñatvā dhanaŋ paṭisāmetvā taŋ attano puttassa ānetvā cattāḷīsakoṭidhanaŋ paṭicchāpesi,[20] sabbaŋ hiraññasuvaṇṇam eva ahosi. Tassā aparena samayena gabbho patiṭṭhahi, sā dasamāsaccayena puttaŋ vijāyi, so padasā gamanakāle kālam akāsi. Sā[21] adiṭṭhapubbamaraṇatāya[22] taŋ jhāpetuŋ nīharante vāretvā 'puttassa me bhesajjaŋ pucchissāmī' ti matakalebaraŋ[23] aṅkenâdāya 'api nu me[24] puttassa bhe-

---

[1] C. C[a]. K. na. S. pana. B[1]. *om.*
[2] K. B. B[1]. sesajanā.
[3] B. *a.* kiŋ pana.
[4] K. santi.
[5] B. karomī.
[6] K. va°.
[7] K. B. S. adāsi.
[8] C. C[a]. Kisāg°.
[9] B[1]. kissā°. K. B. kisa°. *But* Manor. kilanta°.
[10] B. B[1]. gantvā. K. āgatā.
[11] K. *a.* pi.
[12] K. *a.* 'si.
[13] K. *a.* pucchi.
[14] K. tuvaŋ.
[15] B. *a.* 'si.
[16] B. āharatha.
[17] C. C[a]. tattha.
[18] K. hatthe.
[19] B. ev'.
[20] K. °desi. B. *a.* taŋ pi.
[21] K. *a.* pi.
[22] S. °ttā. C. °ṇattāya.
[23] K. °varaŋ. B. °kaḷevaraŋ.
[24] K. *a.* tumhe.

sajjaŋ jānāthā' ti pucchantī gharapaṭipātiyā vicarati.[1] Atha naŋ manussā 'amma[2] ummattikā 'si[3] jātā, mataputtassa bhesajjaŋ pucchantī vicarasī' ti vadanti. Sā 'avassaŋ mama puttassa bhesajjaŋ jānanakaŋ[4] labhissāmī' ti.[5] Atha naŋ eko paṇḍitapuriso[6] disvā 'ayaŋ mama dhītā paṭhamaputtakaŋ[7] vijātā[8] bhavissati[9] adiṭṭhapubbamaraṇā,[10] mayā imissā[11] avassayena bhavituŋ vaṭṭatī' ti cintetvā āha: 'ahaŋ[12] amma bhesajjaŋ[13] na jānāmi, bhesajjaŋ[14] jānanakaŋ pana jānāmī' ti. 'Ko jānāti tātā' ti. 'Satthā amma jānāti, gaccha taŋ pucchā'[15] ti. Sā[16] 'gamissāmi tāta pucchissāmī'[17] ti vatvā Satthāraŋ upasaŋkamitvā vanditvā[18] ekamante[19] ṭhitā pucchi: 'tumhe kira me puttassa bhesajjaŋ jānātha[20] bhante' ti. 'Āma jānāmī' ti. 'Kiŋ laddhuŋ vaṭṭatī' ti. 'Accharagahaṇamattaŋ siddhatthakaŋ[21] laddhuŋ vaṭṭatī' ti. 'Labhissāmi bhante, kassa pana gehe laddhuŋ vaṭṭatī' ti. 'Yassa[22] gehe putto vā dhītā[23] vā na koci matapubbo' ti. Sā[24] 'sādhu bhante' ti Satthāraŋ vanditvā mataputtakaŋ aṅkenâdāya antogāmaŋ[25] pavisitvā paṭhamagehassa dvāre[26] ṭhatvā[27] 'atthi nu kho imasmiŋ gehe siddhatthako, puttassa

---

[1] K. caranti.
[2] B. *a.* tvaŋ.
[3] B. *om.*
[4] K. *a.* na.
[5] B. *a.* maññamānā vicarati.
[6] B[1]. °manusso.
[7] K. °maŋ pu°.
[8] C. C[a]. vijāyi. K. vijānatā.
[9] C. C[a]. B. S. *a.* ti.
[10] C. C[a]. °ṇaŋ. K. °ṇāya. S. °ṇatāya. B. *a.* ti.
[11] B. iminā.
[12] K. *om.* B. amma ahaŋ.
[13] K. *a.* jānanakaŋ ca na jānāmī ti. Ko pana jānāti tātā ti.
[14] B. S. °jja°.
[15] B. °āhī.
[16] K. sādhu.
[17] K. *om.* B. *a.* tātā.
[18] B. *om.*
[19] K. B. °ntaŋ.
[20] K. °atha.
[21] C. C[a]. S. °ake.
[22] K. *a.* pana.
[23] K. dhītaro.
[24] K. *om.*
[25] B. gāmaŋ.
[26] K. °maŋ gehadvāra.
[27] K. gantvā.

kira me bhesajjaŋ etan' ti vatvā, 'atthī' ti vutte, 'tena hi dethā' ti. Te[1] āharitvā siddhatthakesu diyyamanesu[2] 'imasmiŋ gehe putto vā dhīta vā[3] matapubbo kacci[4] natthi ammā' ti pucchitvā, 'kiŋ vadesi amma jīvamānā hi katipayā, matakā eva bahukā' ti vutte 'tena hi[5] gaṇhatha vo[6] siddhatthake[7] na taŋ[8] mama puttassa bhesajjan' ti paṭidāsi.[9] Iminā niyāmena ādito paṭṭhāya pucchantī vicari.[10] Sā[11] ekagehe pi[12] siddhatthake agahetvā sāyaṇhasamaye cintesi: 'aho bhāriyaŋ kammaŋ,[13] ahaŋ "mam'[14] eva putto mato" ti saññaŋ akāsiŋ,[15] sakalagāme hi[16] pana jīvantehi matakā va[17] bahutarā' ti. Tassā evaŋ cintayamānāya[18] puttasinehamudukaŋ[19] hadayaŋ thaddhabhāvaŋ[20] agamāsi. Sā puttaŋ araññe chaḍḍetvā Satthu santikaŋ gantvā vanditvā ekamantaŋ aṭṭhāsi. Atha naŋ Satthā 'laddhā te ekaccharamattā siddhatthakā' ti āha. 'Na laddhā[21] bhante,[22] sakalagāme hi[23] jīvantehi[24] matakā eva[25] bahutarā' ti. Atha naŋ Satthā 'tvaŋ "mam'[26] eva putto mato" ti sallakkhesi, dhuvadhammo[27] esa[28] sattānaŋ, maccurājā hi sabbasatte aparipuṇṇajjhāsaye eva[29] mahogho

---

[1] K. B. S. tehi.
[2] K. *a.* atthi.
[3] K. dh° vā pu° vā.
[4] K. B. kiñci.
[5] K. taŋ puna.
[6] K. ti. B. te.
[7] K. °kaŋ.
[8] S. naŋ. K. n'eva. B. n'etaŋ.
[9] B. paṭiadāsi. K. °dāpeti. B[1]. °dāpesi. S. °kkhipi.
[10] K. B. °ati.
[11] C. C[a]. *om.*
[12] B. *om.*
[13] B[1]. *a.* kataŋ.
[14] C. C[a]. *om.*
[15] B. °si.
[16] K. B. *om.*
[17] K. eva.
[18] S. cinte°. B. °nā.
[19] C. C[a]. S. °haŋ mu°. K. °he mu°. S. °uka°.
[20] C. C[a]. laddha°.
[21] K. *a.* mayā.
[22] C. C[a]. S. *a.* ti. B[1]. *a.* hi.
[23] S. pi. K. pana. B. *om.*
[24] B[1]. °ntā appā.
[25] B. va. S. yeva.
[26] B. *om.*
[27] B[1]. dhura°.
[28] K. *a.* hi.
[29] B. evaŋ.

viya parikassamāno[1] yeva apāyasamudde pakkhipatī' ti vatvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

287. 'Taŋ puttapasusammattaŋ byāsattamanasaŋ[2] naraŋ
suttaŋ gāmaŋ mahogho va maccu ādāya gacchatī' ti.

Gāthāpariyosāne Kisāgotamī sotâpattiphale patiṭṭhahi aññe pi bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū' ti.

Sā pana Satthāraŋ pabbajjaŋ yāci, Satthā bhikkhunīnaŋ santikaŋ pesetvā pabbājesi, sā laddhûpasampadā 'Kisāgotamittherī' ti paññāyi. Sā ekadivasaŋ uposathâgāre vāraŋ patvā dīpaŋ jālāpetvā nisinnā dīpajālā bhijjantiyo ca uppajjantiyo ca disvā 'evam evam p' ime sattā[3] uppajjanti c' eva nirujjhanti ca, nibbānam pattā eva[4] na paññāyantī' ti ārammaṇaŋ aggahesi.[5] Satthā gandhakuṭiyaŋ nisinno va obhāsaŋ pharitvā tassā sammukhe nisīditvā kathento viya 'evam eva Gotami ime sattā dīpajālā viya uppajjanti c' eva[6] nirujjhanti ca nibbānappattā eva na paññāyanti, evam[7] eva nibbānaŋ apassantānaŋ vassasataŋ jīvanato[8] nibbānaŋ passantassa khaṇamattam pi jīvitaŋ seyyo' ti vatvā anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

114. 'Yo ca vassasataŋ jīve apassaŋ amataŋ padaŋ
ekâhaŋ jīvitaŋ seyyo passato amataŋ padan' ti.

Tattha amataŋ padan ti maraṇavirahitakoṭṭhāsaŋ[9] amatamahānibbānan ti attho, sesaŋ purimasadisam eva.

Desanâvasāne Kisāgotamī yathānisinnā va saha paṭisambhidāhi arahatte patiṭṭhahī ti.

Kisāgotamiyā vatthu.[10]

---

[1] B[1]. parikaṭṭha°. K. B. parikaḍḍha°.
[2] B[1]. °mānasaŋ.
[3] K. *a.* dīpajālā viya.
[4] C. C[a]. evaŋ.
[5] K. gahetvā nisīdi.
[6] K. C. C[a]. ca.
[7] B. *om.*
[8] K. °itato.
[9] C. C[a]. °ānaŋ. B. °itaŋ ko°.
[10] K. B. °mīva°. B. *a.* terasamaŋ.

14. Bahuputtikattherivatthu.

Yo ca vassasatan[1] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Bahuputtikaŋ[2] ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaŋ kir' ekasmiŋ kule satta puttā satta ca dhītaro ahesuŋ. Te sabbe pi vayappattā gehe patiṭṭhahitvā[3] attano dhammatāya sukhappattā ahesuŋ. Tesaŋ aparena samayena pitā kālam akāsi, mahāupāsikā[4] sāmike naṭṭhe[5] pi na tāva[6] kuṭumbaŋ vijahati.[7] Atha naŋ puttā āhaŋsu: 'amma amhākaŋ pitari naṭṭhe[8] tuyhaŋ ko attho kuṭumbena, kiŋ mayaŋ taŋ upaṭṭhātuŋ na sakkomā' ti. Sā tesaŋ kathaŋ[9] sutvā tuṇhī hutvâpī[10] punappuna tehi vuccamānā 'puttā maŋ paṭijaggissanti,[11] kiŋ me visuŋ kuṭumbenā' ti[12] sabbaŋ sāpateyyaŋ majjhe bhinditvā adāsi. Atha naŋ katipâhaccayena jeṭṭhaputtassa bhariyā[13] 'aho amhākaŋ ayyā "jeṭṭhaputto me" ti dve koṭṭhāse datvā[14] imam eva[15] geham āgacchatī'[16] ti āha. Sesaputtānaŋ bhariyâpi evaŋ vadiŋsu, jeṭṭhadhītaraŋ ādiŋ katvā tāsaŋ gehaŋ gatakāle[17] evam[18] evaŋ vadiŋsu. Sā[19] avamānappattā hutvā[20] 'kiŋ imesaŋ santike vutthena,[21] bhikkhunī hutvā jīvissāmī' ti bhikkhunīnaŋ upassayaŋ[22]

---

[1] K. *a.* jīve.
[2] C. Cᵃ. °akaŋ. K. °katheriŋ.
[3] B. °ṭṭhapetvā.
[4] K. up°.
[5] B¹. mate.
[6] B. tā. K. *a.* puttānaŋ.
[7] K. vibhajjati.
[8] B¹. °raŋ mato.
[9] B¹. vacanaŋ.
[10] K. *om.* pi.
[11] C. Cᵃ. K. B. *a.* ti.
[12] K. *a.* tesaŋ.
[13] B¹. *a.* ayye.
[14] K. B. B¹. *a.* viya.
[15] K. ime va.
[16] B¹. °sī. C. Cᵃ. S. °ntī.
[17] S. gatam pi. C. Cᵃ. *om.* K. *a.* pi naŋ.
[18] B. *om.*
[19] K. sunisā.
[20] K. *a.* mahallikâpi.
[21] B. vuṭṭhena. B¹. vuḍhena. K. vasantena.
[22] B¹. upanissāyaŋ.

gantvā pabbajjaŋ yāci. Tā naŋ pabbājesuŋ,[1] sā laddhûpasampadā Bahuputtikattherī[2] nāmā ti paññāyi. Sā[3] 'ahaŋ mahallakakāle pabbajitā appamattāya me bhavitabban' ti bhikkhunīnaŋ vattapaṭivattaŋ karoti,[4] 'sabbarattiŋ samaṇadhammaŋ karissāmī' ti heṭṭhā pāsāde ekaŋ thambhaŋ[5] hatthena gahetvā[6] āviñchamānā[7] samaṇadhammaŋ karoti, caṅkamamānâpi[8] 'andhakāraṭṭhāne me[9] rukkhe[10] vā[11] katthaci[12] vā[13] sīsaŋ paṭihaññeyyā'[14] ti rukkhaŋ hatthena gahetvā āviñchamānā[15] va[16] samaṇadhammaŋ karoti 'Satthārā desitadhammam eva karissāmī' ti dhammaŋ āvajjetvā dhammaŋ anussaramānā[17] va samaṇadhammaŋ karoti.[18] Satthā gandhakuṭiyaŋ nisinno va obhāsaŋ pharitvā sammukhe nisinno viya tāya saddhiŋ kathento 'Bahuputtike mayā desitadhammaŋ anāvajjantassa apassantassa[19] vassasataŋ jīvanato[20] mayā desitadhammaŋ passantassa muhuttam pi jīvitaŋ seyyo' ti vatvā anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

115. 'Yo ca vassasataŋ jīve apassaŋ dhammaŋ uttamaŋ
ekâhaŋ jīvitaŋ seyyo passato dhammam uttaman' ti.

---

[1] K. *om.* tā naŋ pa°.
[2] K. °aka°.
[3] C. C[a]. *om.*
[4] B. B[1]. °ntī. K. °mi.
[5] B[1]. *a.* ekena.
[6] K. B. *a.* taŋ.
[7] B[1]. āsiñciyamā. K. āvajiyamānā.
[8] K. caṅkamanâpi.
[9] K. mama.
[10] B[1]. mañcake.
[11] B. *a.* mañcake vā.
[12] B[1]. kaṭṭhadaṇḍakena.
[13] B[1]. gīvā.
[14] B[1]. °ñña. K. °ññī.
[15] B[1]. āgañch°.
[16] K. ca.
[17] B. °riyamānā.
[18] K. *a.* atha.
[19] K. *om.*
[20] K. °itato, *so infra.*

Tattha dhammam uttaman ti navavidhalokuttara-dhammaŋ,[1] so hi uttamadhammo nāma, yo hi taŋ na passati tassa vassasatam pi[2] jivanato taŋ dhammaŋ passantassa paṭivijjhantassa ekâham pi[3] ekakkhaṇam[4] pi jīvitaŋ seyyo ti.

Gāthâvasāne[5] Bahuputtikā[6] saha paṭisambhidāhi arahatte[7] patiṭṭhahī ti.

Bahuputtikattheriyā vatthu.[8]
Sahassavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.
Vaggo aṭṭhamo.[9]

---

[1] K. B. F. °dhaŋ lo°. [2] B. *om.*
[3] B. *om. bis.*
[4] S. °ṇe. C. Cᵃ. °ṇo. [5] K. °pariyosāne.
[6] K. B. °katherī. [7] C. Cᵃ. S. °aŋ.
[8] K. B. °riva°. B. *a.* cuddasamaŋ.
[9] B. a°. va°.

INDICES

I. PROPER NAMES.

II. WORDS AND SUBJECTS.

III. GĀTHĀS IN THE COMMENTARY.

IV. GĀTHĀS IN THE SECOND FOUR VAGGAS.

V. QUOTATIONS FROM OTHER WORKS.

APPENDICES

APPENDIX A.

B[1]. is a manuscript in Burmese characters, India Office 3440, Catalogue in *J.P.T.S.*, 1882, p. 74. It begins at the Paṇḍitavaggo (verse 76) and ends with the Jarāvaggo (verse 156). Like some of the Kambodian fragments, it is complete in itself (*cf.* Preface, p. vii). It is useful for words, but the order of sentences is constantly changed.

APPENDIX B (p. 199 *supra*).

The four Acinteyya's occur in the Aṅguttara II. 80. Buddhaghosa's comment is: 'Acinteyyānī' ti cintetuŋ ayuttāni; 'na cintetabbānī' ti acinteyyattā yeva na cintetabbāni; 'yāni cintento' ti yāni kāraṇāni cintento; 'ummādassā' ti ummattakabhāvassa; 'vighātassā' ti dukkhassa; 'Buddhavisayo' ti Buddhānaŋ visayo, sabbaññutañāṇâdīnaŋ Buddhaguṇānaŋ pavatti ca ānubhāvo ca; 'jhānavisayo' ti abhiññājhānavisayo; 'kammavipāko' ti diṭṭhadhammavedaniyâdīnaŋ kammānaŋ vipāko; 'lokacintā' ti kena nu kho candimasuriyā katā kena mahāpaṭhavī kena mahāsamuddo kena sattā uppāditā kena pabbatā kena ambatālanāḷikerâdayo ti evarūpā lokacintā.

K. proceeds (corrected as regards the peculiarities of spelling): Katamāni cattāri? Buddhānaŋ bhikkhave Buddhavisayo acinteyyo na cintetabbo. Buddhānaŋ hi sabbaññutañāṇaguṇānaŋ pavatti ca ānubhāvo [ca]. Bha-

THE ASIATIC SOCIETY, CALCUTTA

gavā[1] hi aṭṭhārasah[atth]ubbedh' eva sāsapagabbhaŋ pāvisi, na bhagavantaŋ sandhāya sāsapagabbhaŋsaddhā mahā honti, na ca sāsapagabbhaŋ sandhāya bhagavā khuddako hoti, idaŋ tesaŋ iddhimantānaŋ visayaŋ, tasmā Buddhavisayo acintiyo na cintetabbo, taŋ cintento pana upagādi (ummādâdi° ?) bhāvaŋ pāpuṇāti. Tatr' idaŋ vatthu: eko puriso kira imim (imasmiŋ?) eva munino iddhivisaye cintento ummādappatto vicarati. Ath' eko paṇḍitapuriso tam ādāya mahācetiyassa santikaŋ gantvā, 'passa bho imaŋ mahācetiyaŋ, ayaŋ vīsaratanasatâyāmo satasaṭṭhi (?), tena hi lā bho taŋ asmiŋ passā' ti ādāsatalaŋ dassetvā imaŋ mahācetiyaŋ ādāsatalaŋ sandhāya khuddakaŋ ahosi, na mahācetiyaŋ sandhāya ādāsatalaŋ mahā ahosi—'tathûpamaŋ pāṭi[hā]riyan' ti saññāpesi.—Bhikkhave jhānavisayo na cintetabbo puggalānaŋ abhiññājhānavisayo, iddhimantānaŋ candimasuriyā pādapiṭṭhasayanâdibhāvaŋ upagacchanti pakatigatiñ ca na vijahanti nimmitacandimasuriyā ti na honti, evaŋ jhānavisayo acintiyo na cintetabbo.—Kammavipāko bhikkhave acintiyo na cintetabbo, diṭṭhadhammavedanīyâdīnaŋ kammānaŋ vipāko, tattha kusalâkusalakammesu ekakammopabrūhitasattesu keci manussesu uppajjanti keci cātumahārājikâdīsu tasmiŋ tasmiŋ ṭhāne uppajjanti, tattha pi ten' eva kammunā nibbattasattesu eke dubbaṇṇā honti eke suvaṇṇā eke dīghā eke rassā honti, eke appesakkhā eke mahesakkhā honti, atite anekasatāni (?) va bhinnā honti, kusalakamme pi es' eva nayo, evaŋ kammavipāko pi acintiyo na cintetabbo.—Lokacintā bhikkhave acintiyā na cintetabbā, lokānaŋ kena nu kho candimasuriyā katā, kena mahāsamuddo ke[na] sattā uppāditā kena ambatālanāḷikerâdayo (K°. dakeyo), api ca eken' eva utuvassena samuṭṭhito okāsaloko ekâkārena samuṭṭhāsi apariyanto va ahosi tasmiŋ lokacintā acintiyā na cintetabbā ti iti imāni cattāri acintiyāni vuttāni.—So madhupaṭaladāyako puriso bhikkhave imaŋ, *etc.*

Hardy, 'Manual,' p. 8, mentions the four Visayas in a note. I am indebted to the Rev. Puṇṇânanda, of Calcutta, for a reference to the Dharmapradīpikā, the Commentary on

the Mahābodhivaŋsa (ed. Dharmârāma, Pæliyagoda, 1906). The Visayas are discussed on p. 49, l. 11 *ff.* Gurulugomi seems to have had before him the reading: Buddhaŋ sandhāya sāsapagabbho mahā na hoti; lower down: iti sattā anekasvabhāvabhinnā, so that for ati te, etc., we ought to read: iti te anekasvabhāvabhinnā.

END OF VOL. II.

THE ASIATIC SOCIETY, CALCUTTA

C6627
ASIATIC SOCIETY

THE ASIATIC SOCIETY, CALCUTTA